

DE LA LLENGUA AL PAÍS

50 anys d'Òmnium Cultural al Tarragonès

Ricard Lahoz Avendaño

DE LA LENGUA AL PAÍS 50 anys d'Òmnium Cultural del Tarragonès

Ricard Lahoz Avendaño

CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS
I SOCIALS «GUILLEM OLIVER»
DEL CAMP DE TARRAGONA

Tarragona, 2022

CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS I SOCIALS
«GUILLEM OLIVER» DEL CAMP DE TARRAGONA
L'Arxiu, M2 Espai Tabacalera
Av. Vidal i Barraquer · 43005 Tarragona
Tel. 977 296 230 · A/e: guillemoliver@guillemoliver.com

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI
Av. Catalunya, 35 - 43002 Tarragona
Tel. 977 558 474 · publicacions@urv.cat
www.publicacions.urv.cat

1a edició: març de 2022
ISBN CEHSGO: 978-84-122878-3-7
ISBN URV (paper): 978-84-8424-973-3
ISBN URV (PDF): 978-84-8424-974-0

DOI: 10.17345/9788484249733
Dipòsit legal: T 190-2022

Direcció
JORDI PIQUÉ PADRÓ

Consell editorial
JOAN GISBERT CANES
JAUME LLAMBRICH BRULL
JOSEP SÁNCHEZ CERVELLÓ

Assessorament lingüístic
ALBA GATELL PANISELLO

Cita el llibre.

Consulta el llibre a la nostra web.

Llibre sota una llicència Creative Commons BY-NC-SA.

Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili és membre de la Unió de Editoriales
Universitarias Españolas i de la Xarxa Vives, fet que garanteix la difusió
i comercialització de les seves publicacions a nivell nacional i internacional.

TAULA DE CONTINGUTS

MIG SEGLE DE GEGANTS, per Jordi Cuixart Navarro	9
PRÒLEG, per Rosa Maria Codines Farré	13
PRESENTACIÓ	15
I. PAL DE PALLER	19
El carisma de Jordi Cuixart	22
L'hora dels relleus	24
Entre la presó i la pandèmia	25
La presidenta Rosa Maria Codines	30
Una visió de base a la junta nacional	34
Una dècada efervescent	35
El Fòrum de Bonavista	51
2. RESISTÈNCIA I EMPENTA	71
La gran transformació	72
El naixement	73
Josep Anton Baixeras, el primer president	75
Organització interna de la delegació	78
Reglament general	78
La nit de Santa Llúcia de 1972	79
Les primeres juntes	82
Més que una llibreria	84
Classes de català (1974-1978)	85
Olga Xirinacs, la primera presidenta	88
Josep Veciana i Maria Estradé, mestres	90

Els primers fulls informatius (1976-1977)	91
El retorn de Vidal i Barraquer	93
Les estrenes de 1978.	94
3. CREIXEMENT I AMBICIÓ	99
Servei de correcció i traducció	99
L'esclat dels cursos de català	100
La mestra Teresa Comas	102
El president Josep-Lluís Carod-Rovira	103
Any Rovira i Virgili (1979)	106
Llibres divulgatius	108
La revista El Balcó	108
Butlletins informatius.	110
Ones radiofòniques	113
A ple rendiment	114
La I Nit Literària dels Països Catalans (1984)	116
Premis literaris Ciutat de Tarragona (1991)	118
4. CONSOLIDACIÓ I TRANSICIÓ.	131
Festes Populares Pompeu Fabra (1992)	132
La implicació municipal als premis literaris	133
L'impacte de la crisi en la convocatòria literària	136
La presidenta Núria Agudé.	138
El secretari Joan Magí Margalef.	139
Les sortides pel país	141
Estretors econòmiques	143
Replegament.	144
El president Joan Andreu Torres	145
Les eleccions decisives	147
Llengua, joves i universitat	148
Més llengua	150
Escollar i enraonar	151

Difondre la història	152
Diades amb accent propi	153
Quedem?	154
5. ECLOSIÓ I COMPROMÍS	163
Una dècada després	165
Llengua, l'eix vertebrador	168
ANNEXOS	175
Documents	175
Juntetes directives d'Òmnium Cultural del Tarragonès	197
Premi al Tarragoní Fidel – Tarragoní de l'Any – El Balcó	202
Palmarès Premis Literaris Ciutat de Tarragona	203
BIBLIOGRAFIA	211
Fonts arxivístiques	212
AGRAÏMENTS	213

MIG SEGLE DE GEGANTS

Tot va començar amb una carta. Una carta de qui poc després seria el primer president d'Òmnium Cultural del Tarragonès, l'estimat Josep Anton Baixeras. I també una carta en què, en nom d'una colla de tarragonins i tarragonines compromesos amb el país, la cultura i la cohesió social, feien arribar a la Seu Nacional d'Òmnium, a Barcelona, l'anhel de sumar-se plenament al projecte que els fundadors de l'entitat havien iniciat només set anys abans, el 1961.

De la visió d'aquells grans homes i dones en va néixer l'Òmnium que avui coneixem i estimem, també a les terres tarragonines, amb tots els seus accents i caràcters. Un Òmnium carregat d'història i compromís, que s'ha convertit en la principal entitat sociocultural de Catalunya i d'Europa, amb prop de 200.000 socis i sòcies.

Òmnium del Tarragonès va néixer el 1971, fa 50 anys, el mateix any que l'entitat floria també en altres punts del país: al Baix Camp, a les Terres de l'Ebre, a Osona, al Berguedà, a Ponent... Arreu, la defensa de les llibertats s'estenia com una taca d'oli. Imparable i incombustible. I la territorialitat es convertia, per a Òmnium, en un eix vertebrador i troncal que sempre hem volgut preservar.

«Mai més tornaré a ser d'un sol lloc», ens recordava fa pocs mesos la gran Maria Barbal, just després de recollir el guardó del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes que tantes vegades, també des del Tarragonès, s'havia reivindicat en femení. Una de les més contundents a fer-ho, de fet, havia estat la poetessa tarragonina Montserrat Abelló, que el 2008 també va tenir l'honor de recollir aquest mateix reconeixement. Un guardó, cal recordar, que reconeix la trajectòria i obra de persones que han contribuït de manera notable i continuada a la vida cultural dels Països Catalans. I un guardó, a més, que també ha de premiar, com no podria ser d'altra manera, aquesta riquesa cultural que omple tots i cadascun dels racons de les comarques del nostre país. Segurament mai no tindrem prou premis per agrair tant de talent, però també és responsabilitat nostra posar les bases perquè els premis literaris recullin la transversalitat i la riquesa de les lletres catalanes arreu de les comarques.

Ara toca seguir emprant camí. Entomant i sent responsables de l'herència de Josep Anton Baixeras, però també de la de tots aquells que, com Gabriel Xammar, Josep Sendra, Olga Xirinacs o Ramon Marrugat, entre d'altres, van treballar incansablement pel naixement i la continuïtat de l'entitat al Tarragonès. Amb el seu entusiasme es va aconseguir consolidar Òmnium a les terres tarragonines, des d'Altafulla fins a Vila-seca, passant per Constantí, els Pallaresos, Perafort, la Riera o Torredembarra,

com una de les territorials més vives, des del primer moment i malgrat la persecució franquista, en la defensa de la llengua i la cultura catalanes.

I és que gràcies a Òmnium del Tarragonès, recordem-ho, es va avançar en la territorialització d'alguns dels esdeveniments culturals més importants de l'entitat, com la Nit de Santa Llúcia. L'any 1972 va celebrar-se, per primera vegada, fora de Barcelona. Quaranta anys després, el 14 de desembre del 2012, la Festa de les Lletres Catalanes tornava, plena d'orgull, a la capital tarragonina.

Però, si parlem de llengua, també cal esmentar aquells que van ser referents a l'hora d'enfortir l'esperit crític i el sentit de comunitat a través de l'ensenyament del català; en alguns casos, fins i tot, substituïnt la tasca de les institucions i des de la clandestinitat. A Catalunya, no ens cansarem de dir-ho, el fet migratori és estructural. Per això són un gran motiu d'autoestima col·lectiva els esforços dels primers mestres voluntaris de català, que van treballar, també des del Tarragonès, per consolidar i enfortir el model d'escola catalana del qual avui som hereus.

També gràcies als impulsors d'Òmnium del Tarragonès, i a tots aquells que durant 50 anys els han succeït, s'han pogut posar les bases dels premis literaris Ciutat de Tarragona, uns dels més importants al país. Des del Premi Domènec Guansé, que va començar com un concurs literari juvenil, fins a la Primera Nit Literària dels Països Catalans. I, és clar, també amb l'organització del Premi Sambori, adreçat als nostres infants, o el Premi El Balcó, que s'ha convertit en el guardó de referència a la ciutat.

Ens en sentim orgullosos. Quin gran potencial mobilitzador i pel canvi. La feina portada a terme durant anys és la clara demostració de la força i el poder de la societat civil. Amb els bibliobusos, primer, i amb el projecte Quedem, després, vam aprendre a compartir la llengua, barri a barri, poble a poble. Un compromís amb la llengua que, 50 anys després, renovem amb iniciatives com el Tàndem. Avui, com aleshores, seguim fent de la cultura una eina infal·lible de cohesió social.

Perquè sí, som activistes i mai no hem deixat de ser-ho, i aquesta perseverança ha permès inundar Òmnium del Tarragonès d'aprenentatges. "L'exèrcit que vindrà serà de rialles, de gent que omple d'alegria els carrers. No farà la feina bruta dels altres, no tindrà el pes d'un passat tan indecent", reblen Els Pets, recordant-nos les paraules de l'enyorada Muriel Casals. La seva música ens recorda que, lluny d'empetitir-nos, aquest és un poble de gegants.

Gegants perquè ja hem perdut la por. Després de gairebé quatre anys a la presó, i d'una repressió que no aconseguí doblegar-nos, continuem amb la determinació de seguir salvant els mots i també les llibertats. I és gràcies a tantes dècades de compromís que avui podem dir que "ho tornarem a fer".

Òmnium del Tarragonès celebra 50 anys sota la batuta de sis presidentes i presidents que hi han deixat la pell. Gràcies a l'estimada Rosa Maria, al Joan Andreu, a la Núria, al Josep-Lluís, a l'Olga i al Josep Anton, així com a totes les persones que s'han implicat en les diferents juntes i als més de 4.300 socis que us mobilitzeu

sempre que és necessari. Avui l'orgull d'Òmnium seguiu sent tots vosaltres. I amb vosaltres estic convençut que seguirem construint camí, segur, 50 anys més.

Moltes felicitats i l'abraçada més sincera. Amb tota l'esperança en els dies que vindran.

Sempre endavant!

JORDI CUIXART

President d'Òmnium Cultural (desembre 2015 - febrer 2022)

PRÒLEG

L'11 de maig de 1971 es va constituir la delegació d'Òmnium del Tarragonès amb Josep Anton Baixeras com a primer president. Les reunions inicials tenien lloc a cases particulars i al Club de Joves. Les primeres seus van ser en un despatx de l'edifici dels Pares Caputxins, un espai a la Cooperativa Obrera i, posteriorment, a la Llibreria de la Rambla.

D'aquests inicis de l'entitat fins al dia d'avui han passat cinquanta anys. Durant aquest temps han estat moltes i diverses les activitats que s'han anat realitzant a favor de la llengua catalana, la cultura i el país.

Voldria destacar com a molt rellevant la tasca desenvolupada en la represa de la llengua catalana, ja que havia estat anorreada pels quaranta anys de dictadura franquista i es trobava en una situació molt precària. En aquest context, es van iniciar les classes a la seu d'Òmnium al carrer Apodaca, i l'any 1974 es van fer les primeres classes de català a les escoles del Tarragonès, gràcies a la col·laboració tècnica i l'ajuda econòmica de la delegació d'Òmnium Cultural.

D'aquesta manera, Òmnium Cultural del Tarragonès esdevingué un puntal, el punt de referència per a les classes de català, la qual cosa possibilità que aquesta força arribés a les escoles de tot el país i servís per impulsar la immersió lingüística. Cal agrair, i molt, aquesta tasca de tanta i tanta complicitat per part de persones que, d'una manera generosa, van posar el seu coneixement al servei del país, fent possible l'aprenentatge de la llengua a molta gent, ja fos autòctona o bé nouvinguda.

Paral·lelament s'han fet moltes activitats que han deixat petjada del treball realitzat per les diferents juntes al territori. Persones que han anat configurant els equips i que han lliurat el seu temps en benefici del país. Per aquest motiu, celebrar aquests cinquanta anys, és un acte d'agraïment, de reconeixement i d'homenatge a totes elles, per la tasca feta i consolidada des de les diferents vessants en les quals s'ha treballat. Un treball d'equip que s'ha vist reflectit en les complicitats que ens fan arribar els nostres socis.

Aquests darrers deu anys han estat marcats per les conseqüències derivades de la retallada de l'Estatut d'autonomia i d'aquella manifestació del 10 de juliol del 2010 amb el lema «Som una nació. Nosaltres decidim». A partir d'aquest moment l'entitat fa un gir considerable de reivindicació i de defensa dels drets i les llibertats individuals i col·lectives. Finalment, la presó del president Jordi Cuixart marca les línies del treball estratègic que han impregnat tota l'activitat d'aquests darrers temps.

Superat el 2021, quan hem celebrat els cinquanta anys de l'entitat, toca mirar al futur. I el futur passa per continuar lluitant per l'ús social de la llengua catalana, per fer arribar la cultura arreu del país, democratitzar-la encara més i seguir persistent en l'execució del dret d'autodeterminació que tenim com a poble, sense oblidar mai que hi hem de ser tots.

Catalunya és terra d'acollida. Ho ha estat sempre. Per tant, ara més que mai hem d'arribar arreu i no hem de permetre que se'ns divideixi com a poble. La llengua catalana ha de funcionar com a instrument de cohesió social.

Per això, els reptes de l'entitat de cara al futur més immediat passen per consolidar i continuar treballant els eixos que són els lemes d'Òmnium: llengua, cultura, país i cohesió social.

Amb la confiança d'aquest futur que ens emplaça a ser més, i encara més determinats, hi posarem el nostre esforç i dedicació. Persistirem!

Per molts anys, Òmnium Cultural del Tarragonès i a seguir fent-ne molts més.

ROSA MARIA CODINES FARRÉ

Presidenta d'Òmnium Cultural del Tarragonès (febrer 2012 – gener 2022)

PRESENTACIÓ

El punt de trobada és l'avinguda Vidal i Barraquer, a l'alçada del Magatzem 2 de Tabacalera, on hi ha l'Arxiu Històric de la Ciutat de Tarragona. El seu director, Jordi Piqué, arriba a l'hora convinguda amb un carretó carregat de quatre caixes plenes de documents que diposito al meu vehicle. Les caixes s'estaran per casa almenys un parell de setmanes, mentre consulto tota la documentació, fins que tornem a repetir l'operació amb en Jordi: jo li tornaré els papers ja analitzats i ell vindrà amb un altre carretó carregat de més caixes. I així, fins a mitja dotzena de trobades i d'intercanvis de documents en ple carrer i en una època especialment dura per l'impacte de la segona i la tercera onada del coronavirus.

Aquesta és una de les situacions singulars i anecdòtiques que expliquen el context en què s'ha elaborat aquest llibre sobre els 50 anys d'Òmnium Cultural del Tarragonès. La segona onada de la Covid-19 arriba a mitjans octubre de 2020 i obliga les autoritats sanitàries a imposar noves restriccions de mobilitat. La sala de consultes de l'Arxiu està tancada al públic, així que l'única manera d'avançar en la recerca d'informació és que em porti al domicili particular la documentació dipositada per Òmnium a la institució municipal. Hi ha confiança i complicitat en ambdues parts per preservar-la amb cura i tothom és conscient que no podem esperar un temps indefinit a que disminueixin les dades de contagis i mortalitat perquè la publicació ha de ser una realitat al més aviat possible.

Culminada gran part de la recerca d'arxius i hemeroteca i la consulta de bibliografia, arriba el moment d'explorar el treball de camp a través d'entrevistes a testimonis. Però la tercera onada del virus s'imposa amb una gran virulència a partir de gener i obliga a ajornar les cites. El temps corre i el calendari es comença a estrènyer. Així que a partir de l'1 de març -encara amb moltes restriccions i reserves- inicio un periple que em porta a diferents parcs, carrers, places i avingudes de la ciutat per entrevistar els protagonistes d'aquestes pàgines. Malgrat el fred, s'imposen els espais a l'aire lliure. Els bancs del Parc de la Ciutat, l'avinguda Catalunya davant del campus universitari, diferents trams de la Rambla Nova, la Rambla Francesc Macià, l'avinguda Vidal i Barraquer i la plaça de la Font són testimonis muts d'aquestes trobades amb mascareta i distància.

Després s'hi afegiran la Joana, el Sergi i la Blanca —responsables de l'audiovisual i l'exposició que també commemoren l'aniversari de l'entitat— i convocarem altres protagonistes al vestíbul del Metropol, la sala d'actes de la Cooperativa Obrera, els

jardins de l'Alguer, la casa d'Olga Xirinacs, la casa de Josep Sendra (serà l'última entrevista de la seva vida) o la pròpia seu d'Òmnium a la Rambla. I així fins arribar a la trentena d'entrevistes personals a les quals cal afegir el recull d'una quinzena més de testimonis de socis i sòcies d'Òmnium que expliquen els motius que els han dut a adherir-se a l'entitat civico-cultural més potent del país. El colofó d'aquest periple l'hem de situar al Palau de Congressos de Tarragona, escenari d'una entrevista amb Jordi Cuixart en la seva primera visita a la ciutat després de sortir de la presó.

És probable que al llibre trobeu a faltar altres testimonis, citar altres activitats o publicar altres imatges. Tot i així, crec —modestament— que l'objectiu principal s'ha assolit: posar en relleu el paper d'Òmnium Cultural del Tarragonès i deixar constància com es mereix d'una trajectòria de mig segle que ha servit per salvar la llengua, revitalitzar la cultura i relançar el país des d'aquest racó de món anomenat Tarragonès.

La publicació que teniu a les mans està dividida en cinc grans blocs: el primer relata l'etapa més recent i la petjada que deixa l'efervescència de l'última dècada; el segon lliga el 2021 amb el moment fundacional i els anys de la resistència; el tercer aborda el creixement de cursos i actes culturals i l'ambició dels anys vuitanta; el quart analitza una llarga època de replegament intern i de manteniment de l'activitat; i el cinquè explora el punt d'inflexió del 2010 que configura l'entitat d'avui. A la part final del llibre trobareu un apartat que recull cronològicament (des del 1972 fins al 2021) articles, editorials, cartes i declaracions institucionals de les juntes directives o les presidències en l'àmbit territorial i nacional; un capítol amb totes les juntes del Tarragonès en aquest mig segle de trajectòria; i un llistat dels guardonats amb el Premi El Balcó i amb els Premis Literaris Ciutat de Tarragona.

Si heu arribat fins aquí en la lectura d'aquesta introducció, us vull confessar que elaborar aquestes pàgines m'ha resultat especialment reconfortant. Enmig del brogit informatiu constant que ha d'assumir un periodista, consultar els papers d'Òmnium, documentar-me a fons i preparar i realitzar les entrevistes m'han suposat un oasi de calma i reflexió. En períodes de confinament estricte m'han acompanyat cartes escrites en *Olivetti* amb còpies en paper carbó; convocatòries i actes de les reunions de les juntes directives i de les assemblees de socis; memòries anuals i balanços pressupostaris; cartells, tríptics i butlletins informatius; fotografies en blanc i negre i color; llistats de socis i comunicacions internes diverses. M'he imaginat aquelles trobades clandestines dels Baixeras, Xammar, Sendra, Marrugat i companyia en sales amagades o cases particulars; l'entusiasme de la gent que volia aprendre a escriure la seva pròpia llengua i dels mestres que l'ensenyaven; les xerrades i taules rodones que omplien a vessar la seu del carrer Apodaca; els guions i enregistraments dels programes de ràdio; o els esforços interns d'organització que devien suposar la convocatòria de les setmanes temàtiques, els cicles de conferències, els reconeixements a tarragonins fidels o els premis literaris.

No m'ha calgut imaginar la segona meitat d'aquest mig segle de vida d'Òmnium del Tarragonès perquè n'he estat testimoni directe. Del primer contacte amb l'entitat —la presentació dels premis literaris de 1994 en el decurs d'un sopar a l'hotel Imperial Tarraco— fins a un dels més recents —la conducció d'un acte amb Jordi Cuixart a l'auditori del Palau de Congressos el setembre de 2021— han passat més de 27 anys. Aquestes dues experiències personals són un bon termòmetre de la transformació viscuda per Òmnium i pel conjunt del país. Des de la transversalitat, l'entitat avui continua acompanyant i difonent els guardons literaris -i moltes altres iniciatives culturals-, però ha ampliat i diversificat els seus objectius en la defensa dels drets fonamentals individuals i col·lectius, ha multiplicat per vuit el nombre de socis i ha demostrat tenir capacitat per organitzar les convocatòries més constants i multitudinàries de Tarragona.

Aquestes pàgines tracten d'explicar de manera planera l'evolució, el creixement, les dificultats, les ensopegades i els èxits d'una entitat amb personalitat pròpia, capaç de teixir complicitats i mantenir ponts de comunicació. Són un passeig per la història més recent de la ciutat, la comarca i el país amb la perspectiva d'un col·lectiu de persones que han tingut i tenen la Llengua (així, en majúscula) al centre del seu activisme.

De les reunions minúscules i *subversives* a la Llibreria de la Rambla fins a les manifestacions massives i històriques que han omplert la mateixa Rambla, aquest és un recorregut per la Tarragona dels últims 50 anys que us convido a compartir. Perquè avui el llibre deixa de ser de l'autor i passa a ser patrimoni de tots.

RICARD LAHOZ AVENDAÑO
Tarragona, febrer de 2022

1. PAL DE PALLER

«Em faig sòcia d'Òmnium la nit del 16 d'octubre de 2017, quan veig a les notícies de la tele com traslladen a la presó Jordi Cuixart i Jordi Sànchez. Davant la impotència pel que estava passant, una cosa inimaginable fins aquell moment, l'únic que em va semblar que podia fer en aquelles circumstàncies era donar suport a Òmnium i a tot el que representa.»

MARINA MASSAGUER COMAS

«Em faig sòcia d'Òmnium el febrer de 2019, arran del judici del Procés i després d'escoltar Jordi Cuixart al Tribunal Suprem. Feia molts anys que coneixia l'entitat, havia participat en actes i esdeveniments organitzats a Tarragona, però mai m'havia decidit a fer-me'n sòcia abans. Però el judici m'apropa molt més a la seva causa i decideixo col·laborar amb l'entitat posant-hi el meu granet de sorra.»

ALBA MEDINA ALLUÉ

«Em faig sòcia d'Òmnium l'octubre de 2014, poques setmanes abans del 9-N. El 2013 ja havia format part de l'organització local de la cadena humana, amb la família, al tram de la Móra (el meu fill de tres anys portava un xiulet a la boca i ens ajudava a indicar als cotxes...) i el 2010 —quan acabava de tornar de viure set anys a Itàlia— havia anat a Barcelona a la manifestació “Som una nació, nosaltres decidim”. Allà vaig constatar que algunes coses havien canviat al país i que l'independentisme deixava de ser minoritari.»

MARIA ROIG ALSINA

«Vaig ser soci d'Òmnium fa molts anys, però em vaig donar de baixa perquè entenia que es limitava estrictament a una activitat cultural. Hi vaig col·laborar sempre que m'ho demanaven, però des de fora. Recentment (l'any 2019, l'endemà mateix de rebre la sentència que m'exonerava de ser considerat un delinqüent), a la vista del canvi d'actitud d'Òmnium, em vaig tornar a donar d'alta, i el mateix dia vaig formalitzar la meva inscripció a l'ANC, la Crida i el Consell per la República.»

MATIAS VIVES I MARCH

«Em faig sòcia d'Òmnium el 1980, però després me'n dono de baixa al cap d'uns anys (devia enfadar-me amb alguna posició amb la que no hi estava d'acord, no ho recordo). Me'n torno a fer el 2018, arran de l'empresonament del Jordi Cuixart i perquè l'entitat fa una molt bona tasca, amb equilibri i seny.»

MARIA LOURDES LATORRE CAPELLA

«Em faig soci d'Òmnium a finals del 2011 perquè creia fermament en la tasca de divulgació i prestigi literaris d'accions com la Nit de Santa Llúcia, la convocatòria dels premis de novel·la, narracions, etcètera. També per la tasca feta en l'àmbit de la normalització lingüística, amb el matís que queda més a la història de l'entitat que no tant en el present.»

ALBERT VENTURA PEDROL

«M'apunto a Òmnium el 2012 perquè considero que és un veritable i necessari espai vertebrador de la societat catalana. L'avalen seixanta anys de compromís, honestedat i fermesa en favor de la nostra llengua, cultura i història.»

COIA VALLS I LORAS

«Em faig soci d'Òmnium el 2013. Durant molts anys, el fet d'estar afiliat a un partit em cobria les meves expectatives de país, en sentit ampli. Però després, descregut de la política, m'apunto a l'entitat perquè valoro molt el seu compromís amb la llengua, la llibertat i els drets humans. Per dir-ho poèticament: és un dels pocs refugis que tenim avui per aixoplugar-nos.»

RAMON MARIA SANS BALLART

«Em faig sòcia d'Òmnium el març del 2017 perquè entenc que calia fer un gest de suport al moviment independentista. Valoro molt positivament els posicionaments del seu president, empresonat durant gairebé quatre anys, Jordi Cuixart, i del vicepresident Marcel Mauri. La tasca de l'entitat mereix el meu suport.»

MANOLA BRUNET INDIA

«Em faig soci d'Òmnium a finals del 2017 perquè vull que l'entitat tingui més força i perquè m'agrada el seu tarannà. Curiosament, hi vaig treballar un any d'auxiliar administratiu, a la dècada dels vuitanta, a les ordres de la secretària Encarnació Camps.»

ORIOI GRAU ELÍAS

«M'apunto a Òmnium l'octubre de 2017, impactat per l'empresonament d'en Cuixart. Me'n faig soci per raons cíviques, però des de l'època de Carod-Rovira com a president havia assistit a nombroses activitats al Tarragonès i a Barcelona.»

CARLES MARQUÈS I VIRGILI

«Em faig sòcia d'Òmnium el febrer de 2018 per sumar en una entitat que treballa per la cultura i la llengua del nostre país, que han estat incompreses, menystingudes i fins i tot perseguides per l'Estat espanyol.»

MONTSERRAT CEBRIÁN SABAT

«Em faig soci d'Òmnium amb motiu de l'empresonament d'en Jordi Cuixart. Seguia habitualment les accions de l'entitat (i també hi havia participat alguna vegada), però va ser aquest fet el que va empènyer de manera definitiva a formalitzar la inscripció.»

EMILI SAMPER PRUNERA

«M'apunto a Òmnium el setembre de 2017, en el moment àlgid de preparació del referèndum, perquè entenc que hi he de col·laborar i m'hi identifico plenament. Abans no coneixia gaire l'entitat, però ara considero que fa una gran tasca.»

CARME TAPIAS LÓPEZ.

«Fa anys que seguia la bona feina d'Òmnium, però no me'n faig soci fins al febrer de 2021. És l'entitat que millor representa el camí que m'agradaria que seguís la nostra societat. Una via pacífica cap a un fi legítim. Tinc la impressió que és la que més treballa per trobar un camí viable i en positiu i deslegitimant, sempre, qualsevol tipus de violència.»

JOSÉ JAVIER MUNIÁIN DIAZ DE CERIO

«Tot i que feia temps que volia inscriure'm a Òmnium, ho faig formalment el febrer de 2019. L'inici del judici contra els líders del Procés em va convèncer per fer el pas endavant. Crec que Òmnium és l'entitat que més treballa en iniciatives cap a la independència de Catalunya i el seu president, Jordi Cuixart, és qui em genera més confiança.»

JOAN SALA GINER

«Recordo bé la data. Em faig soci d'Òmnium el 26 de febrer de 2019 i el motiu és la declaració de Cuixart al judici del Procés.»

JORDI ANGLÈS JOVÉ

Aquest és el testimoni d'una quinzena llarga de persones de perfils molts diversos que s'han sumat els darrers anys a la família d'Òmnium Cultural del Tarragonès. El febrer de 2019, precisament, suposa un rècord en la inscripció de nous socis de l'entitat a la comarca. En només vint-i-vuit dies, s'hi afegeixen 498 persones. L'impacte del judici al Tribunal Suprem i la declaració de Jordi Cuixart davant del magistrat Manuel Marchena provoquen un fort impacte a la societat. Més, fins i tot, que l'empreso-

nament del president d'Òmnium, la nit del 16 d'octubre del 2017. Entre els mesos d'octubre i novembre d'aquella tardor, l'entitat suma 390 nous socis a la comarca.

Les xifres de la segona dècada del segle XXI a Òmnium Cultural del Tarragonès revelen la magnitud de l'ascens:

31 desembre 2010: 626 socis
31 desembre 2015: 1.211 socis
31 desembre 2020: 4.280 socis
31 desembre 2021: 4.437 socis

Els increments al llarg de la dècada presenten moltes variacions, però s'observa un interès progressiu per formar part de l'entitat a mesura que avança el Procés, fins arribar al moment culminant de la repressió.

2011: 46 nous socis
2012: 102 nous socis
2013: 86 nous socis
2014: 171 nous socis
2015: 203 nous socis
2016: 255 nous socis
2017: 728 nous socis
2018: 897 nous socis
2019: 1.093 nous socis
2020: 173 nous socis

Aquest creixement tan fort al Tarragonès al llarg dels últims deu anys forma part de l'eclosió viscuda a tot el país i que converteixen Òmnium en l'entitat civicocultural més potent, amb gairebé 200.000 associats. Unes xifres inimaginables poc temps enrere: l'endemà de l'empresonament de Jordi Cuixart, el 17 d'octubre de 2017, l'entitat arriba a la xifra rodona de 80.000 socis. En quatre anys, han més que doblat el nombre de suports, fet que reforça la idea de 'casa gran', de 'pal de paller', de 'punt de trobada' d'una àmplia majoria de catalans que comparteixen uns objectius bàsics i centrals a favor del referèndum per decidir el futur del país i de salvaguardar els drets fonamentals i la cohesió social.

El carisma de Jordi Cuixart

«Treballarem incansablement per a un país millor i més just. Estem convençuts que es pot eixamplar la base social a favor de la independència i serà un eix de la nostra actuació.» Paraules de Jordi Cuixart i Navarro, el desembre de 2015, quan és escollit president d'Òmnium Cultural. Dos anys després, quan entra a presó l'octubre de 2017, es marca com a primer objectiu sortir-ne com a president de l'entitat: «L'Estat no decidirà qui presideix Òmnium», reitera en múltiples ocasions. I ho aconsegueix.

Quan porta vuit mesos tancat a Soto del Real, el juny de 2018 surt reelegit com a màxim responsable de l'entitat per l'assemblea de socis més multitudinària de la història.

La figura de Jordi Cuixart explica en gran part el creixement exponencial de socis de l'últim lustre. Al final del primer estiu en llibertat després de gairebé quatre anys entre reixes, el 9 de setembre de 2021, el president d'Òmnium ve a Tarragona per participar en l'acte «Fem-nos lliures», que apel·la a la societat a «arremangar-se per construir un país lliure, socialment just, culturalment viu i on ningú no sigui empresonat per les seves idees».

Amb totes les mesures Covid vigents aquell dia (distància entre els assistents i l'ús obligatori de mascareta), Cuixart omple l'auditori del Palau de Congressos de Tarragona en un acte de solidaritat i reconeixement amb les persones represaliades del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. El públic —dempeus i emocionat— el rep com una estrella del rock, amb una llarga i sentida ovació. I ell fa el senyal de la victòria, una imatge que ha esdevingut una icona. El seu carisma creix quan puja a l'escenari i saluda un auditori entregat amb un somriure permanent i una força i una energia indiscutibles. Irradia optimisme i felicitat.

Obsessionat en aixecar els ànims de la gent, en el marc imponent del Palau i a dos dies de l'Onze de Setembre, Cuixart fa una crida a tornar a sortir als carrers per la Diada —«seguirem pressionant els polítics perquè escoltin la veu de la ciutadania»— i llença un missatge en positiu: «Hem de ser conscients de la força i el poder que tenim. Hem de posar en valor tots els aprenentatges i èxits col·lectius.» I reclama no defallir: «Quan vam dir davant el Tribunal Suprem que ho tornarem a fer és perquè estem convençuts que ho farem junts, millor i sense deixar ningú pel camí.»

Cuixart es fa acompanyar a l'escenari de represaliades i dels seus familiars en una imatge potent per tancar l'acte. Prèviament hi han intervingut tres dones que han viscut la repressió des de perspectives i experiències diferents: Marta Domènech, mare del jove tarragoní David Solé, que va ser empresonat de forma preventiva durant un mes per les protestes contra la sentència del Procés quan ell era a Barcelona, l'octubre de 2019; Maria del Mar Benet, que va ser identificada i citada a declarar pel tall de la Jonquera, i Isa Castell, advocada, que ha viscut aquest període des de l'acompanyament a diferents afectades com a presidenta de Juristes de les Terres de l'Ebre per les Llibertats.

L'acte forma part de la campanya «Fem-nos lliures» a través de la qual Òmnium insisteix en els objectius de l'amnistia i l'autodeterminació, i en un missatge: «Davant de tanta repressió i mentre les desigualtats s'aguditzen, cal dir ben clar que el paper de la societat civil és més important que mai.» Combina la denúncia de la repressió de l'Estat espanyol, que persegueix idees i drets fonamentals com els de manifestació i expressió, amb una afirmació d'autoestima: «No podem oblidar que vam desbordar l'Estat amb l'1 d'octubre en l'acte de desobediència pacífica més important d'Europa

en les últimes dècades i no podem oblidar que hem teixit una xarxa de solidaritat enorme per no deixar ningú sol davant la repressió», afirma el president d'Òmnium.

El carisma de Cuixart va més enllà de les seves paraules. En acabar l'acte multitudinari de Tarragona, desenes de persones puguen a l'escenari buscant una fotografia, una signatura o un contacte breu amb el líder que simbolitza la fortalesa de la societat civil davant la repressió de l'Estat dels últims quatre anys. El líder que també representa una entitat amb seixanta anys de vida. Seixanta anys de lluita i compromís amb la llengua, la cultura, la cohesió social i els drets fonamentals.

Amb l'auditori del Palau buit i fora dels focus, Cuixart comparteix uns minuts d'intimitat amb les juntes territorials d'Òmnium, encapçalades per la presidenta del Tarragonès, Rosa Maria Codines. Els expressa un «agraïment enorme» per la tasca desenvolupada mentre ell era a la presó i els encoratja a «perseverar», tot i el sentiment de «frustració» que pot generar el panorama polític i el «patiment i dolor» de moltes persones. És una estona de complicitat des de la proximitat del líder d'Òmnium —després de gairebé quatre anys de distanciament obligat— amb la gent que trepitja i coneix a fons el territori.

Quatre mesos després, el president més carismàtic dels seixanta anys d'història de l'entitat anuncia el gener de 2022 que no es presentarà a la reelecció a l'assemblea general convocada pel 26 de febrer pes escollir nova junta. Jordi Cuixart tanca un cicle amb un argument explícit: “Calen nous lideratges”.

L'hora dels relleus

Coincidint amb l'anunci de Jordi Cuixart de deixar la presidència d'Òmnium Cultural després d'una etapa de poc més de sis anys (gairebé quatre a la presó), a la delegació del Tarragonès es fa efectiu un altre relleu: Zacarias Henar és escollit a l'assemblea de socis del 14 de gener de 2022 com a nou president en substitució de Rosa Maria Codines, que hi ha estat al capdavant durant una dècada.

Soci de l'entitat des dels anys noranta, el 2018 Henar comença a col·laborar amb l'equip que lidera Codines per donar visibilitat a accions i campanyes d'Òmnium a Salou i dinamitzar els 400 socis de la localitat que hi havia en aquell moment. Jubilat després d'una llarga experiència professional al món educatiu, entra a la junta el 2020 a partir de la feina de base muntant actes al carrer i amb la convicció que el present i el futur de l'entitat passa per “arribar als municipis i barris amb més dificultats socials i culturals aportant una visió de país en la solució dels seus problemes quotidians”.

Amb l'experiència de dos anys a la junta en un moment molt complex a causa de la pandèmia, Zacarias Henar assumeix el repte d'esdevenir el setè president de la història d'Òmnium Cultural del Tarragonès. L'acompanyen gairebé tots els membres de la junta dels darrers anys, amb alguns canvis interns en les vocalies —la nova vicepresidenta és Esther Ferré— i una voluntat clarament continuista: “L'objectiu és

seguir desenvolupant la tasca liderada per Rosa Maria Codines i donar encara més rellevància als aspectes de cohesió social”. Així, es planteja seguir incidint en “la línia d’acostar-se als barris amb més dificultats per projectar una manera d’afrontar les solucions als problemes”. L’experiència de Bonavista –que expliquem més endavant– resulta positiva i considera que es pot aplicar en altres indrets de la comarca, com Salou i Vila-seca.

Henar també creu que s’ha de treballar especialment en l’eix de la llengua, ajudant des d’Òmnium a reforçar i estructurar la resposta de la societat als embats que rep la immersió lingüística. I d’altra banda, considera que la delegació ha de ser capaç d’organitzar algunes de la seves activitats –com les presentacions de llibres o les xerrades– fora de Tarragona per tal que “la capital no es mengi el territori”. Idees i plantejaments de futur que el president d’Òmnium del Tarragonès aplega sota una premissa: “Treballar sense defallir en llengua, cultura i cohesió social sense perdre de vista l’objectiu final d’assolir un estat propi com a única eina per cobrir les nostres necessitats com a país”.

Entre la presó i la pandèmia

La junta que ha governat la delegació territorial del Tarragonès fins a finals d’aquest 2021 i que ha viscut una època tan convulsa (la pandèmia declarada el març de 2020 se suma a l’impacte que genera la sentència del Procés de l’octubre de 2019) la formen catorze persones que s’han hagut d’adaptar a les noves circumstàncies: suspensió de tota l’activitat externa durant nou mesos i trobades internes telemàtiques.

El 26 de maig de 2021 la junta fa la primera reunió presencial al cap de gairebé quinze mesos. L’última vegada que es van veure les cares sense una pantalla pel mig va ser el 7 de març de 2020, només una setmana abans de la declaració de l’estat d’alarma i el confinament de la població, en la trobada nacional de totes les delegacions territorials d’Òmnium que se celebrà a Tarragona, al campus Catalunya de la URV, per compartir experiències i projectes.

Aquesta junta que ha hagut de gestionar els efectes de la pandèmia a l’entitat la formen: Rosa Maria Codines i Farré (presidenta des del 2012), Maria del Carme Oriol i Carazo (vicepresidenta des del 2018), Maria Josepa López i Pasano (tresorera des del 2012), Júlia Cantons i Romero (secretària des del 2016) i els vocals Àngels Vilanova i Pasano (2020), Vicente Ozàez i Bermejo (2020), Zacarías Henar i Moros (2020), Antoni Maria Badia i Morell (2016), Esther Ferré i Sarabia (2016), Dolors Sánchez i Solà (2020), Joan Josep Chavarria i Panisello (2014), Jordi Piqué i Padró (2018), Maria Estradé i Pujals (2018) i Lola López i Sintas (2020).

La terrassa interior de la seu d’Òmnium, un primer pis d’un edifici de la Rambla Nova a tocar del Balcó, és l’escenari d’aquesta primera reunió de la nova etapa. La presidenta Rosa Maria Codines lidera el debat i l’intercanvi d’impressions, seguint

un ordre del dia ple de propostes de futur i projectes en marxa. Els membres de la junta aborden temes educatius, socials i de memòria històrica al llarg de més de dues hores, amb nombroses intervencions i un debat animat. I planifiquen activitats: des del premi El Balcó a la celebració dels cinquanta anys de l'entitat —documental, exposició i aquest mateix llibre— passant per altres idees (concerts, debats, espectacles per a la canalla...) que poden veure la llum en els pròxims mesos.

Ni desànim, ni desil·lusió, ni frustració. Ben al contrari, la implicació d'aquest grup de persones que destinen voluntàriament unes hores setmanals a l'entitat és total. A mesura que avança el debat, es planteja la necessitat de crear petits grups dins de la junta per treballar en temes concrets. Cadascú aporta valoracions, propostes i comentaris d'interès i Júlia Cantons en pren nota. Actua de secretària de la junta des del 2016. Diu que sent com a propis «els valors fundacionals de l'entitat» i en destaca, a més, «el sentit crític, la coherència, el prestigi d'una trajectòria impecable i la il·lusió que despren la família d'Òmnium, des del president Jordi Cuixart, injustament empresonat, fins al darrer soci».

La Júlia fa més de vint anys que forma part d'aquesta família d'Òmnium del Tarragonès. Ha viscut en primera línia tot el procés d'entusiasme que arrenca a la manifestació del 10 de juliol del 2010 al passeig de Gràcia de Barcelona contra la sentència del Tribunal Constitucional que retallava l'Estatut aprovat en referèndum. Però també ha viscut els «cops molts durs» de la repressió a partir de l'octubre del 2017, «dies d'angoixa i impotència» que poc després es regiren en forma de determinació: «La repressió» —considera— «ens ha donat més ales, més força per seguir lluitant per un país lliure, amb cohesió social i drets bàsics garantits. Cuixart és el primer que ens anima a seguir endavant. I, de fet, a Tarragona, hem mantingut totes les cites habituals i només hem suspès actes per culpa de les mesures contra la pandèmia.»

També pren nota de les decisions de la junta Joan Albert Besora, que des del febrer de 2019 fa de tècnic de les juntes del Tarragonès i l'Alt Camp, i des del 2020 és un dels cinc coordinadors territorials d'Òmnium, concretament el de la Catalunya sud, que abasta des del Penedès i l'Anoia fins a les Terres de l'Ebre. La seva funció és executar les decisions de la junta i mantenir un contacte constant amb la seu nacional. S'encarrega de portar els temes de premsa, comunicació, xarxes socials (Twitter, Facebook, Instagram), d'organitzar els actes, preparar-ne la logística necessària, coordinar voluntaris..., sense oblidar el contacte amb els socis amb un butlletí informatiu mensual que envien per correu electrònic o coordinar el canal de Telegram on hi ha més d'un miler de persones apuntades.

«La pandèmia suposava un risc de desconnexió i desmobilització» —reflexiona el Joan Albert—, «però ha anat bé emocionalment aquesta pausa, perquè havien aparegut signes de cansament després de molts anys d'activitat frenètica que havien culminat sis mesos abans del confinament amb la sentència del Procés (14 octubre de 2019). Ara, la gent ha tornat amb ganes, amb les piles carregades i molta impli-

cació. La junta s'ha renovat i es reparteixen les tasques.» El paper del tècnic resulta clau: produeix i difon els actes, dona suport i dinamitza les propostes que impulsen els membres de la junta que, hi insisteix, «són voluntaris i ja destinen a l'entitat bona part del seu temps lliure» i adequa a Tarragona les campanyes que arriben de la seu nacional.

Un exemple n'és l'acte esmentat del Palau de Congressos amb Jordi Cuixart. Un altre, n'és la campanya d'estiu del 2021 «Òmnium en ruta. Fem-nos lliures». Al Tarragonès s'organitzen dos actes diferents en dos dies consecutius. El 21 de juliol a la plaça de la Pau, de Salou, l'acte es titula «Per la llengua i la cultura, mobilitzem-nos per incrementar l'ús del català a l'esfera digital» i compta amb la participació d'Arnau Rius, professor i publicitari; Marina Massaguer, filòloga i sociolingüista, i Clàudia Pujol, vicepresidenta d'Òmnium. L'endemà, 22 de juliol, la campanya s'instal·la al parc Saavedra, de Tarragona, amb el lema «Per un país socialment cohesionat, mobilitzem-nos davant la crisi climàtica i les desigualtats socials». Hi participen grups ecologistes com GEPEC i Ecologistes en Acció.

En els dos casos, l'acte polític queda embolcallat amb un espectacle per a la canalla (previ) i una actuació musical (*a posteriori*). Les dues temàtiques escollides revelen l'interès dels organitzadors per combinar la preocupació i el debat sobre la llengua —persistent des de la fundació d'Òmnium fa seixanta anys— amb altres inquietuds més recents per al conjunt de la societat com la de l'emergència climàtica. Precisament, el lema de la commemoració de l'aniversari de l'entitat és «60 anys de Lluita i Compromís».

Per tirar endavant actes com aquests —pensats i dissenyats per professionals a Barcelona— la tasca del Joan Albert Besora és fonamental. Un cop l'equip tècnic de la seu nacional elabora una proposta de campanya en format, disseny, guió, continguts i pressupost, «cal fer-la aterrar a cada indret», indica. Hi ha, després d'abordar-ho amb les juntes territorials, una primera proposta de municipis, dates, temàtiques i convidats, i un segon pas de cercar l'espai i gestionar els permisos d'ocupació de la via pública en cada localitat.

A tot arreu es busca l'equilibri entre la idea central i bàsica de la campanya nacional i la sensibilitat de cada junta —n'hi ha cinquanta a tot el país, comptant-hi les gestores. Muntar una campanya com la de l'estiu comporta més de dos mesos de feina i la implicació d'una desena de professionals. Altres campanyes, més vinculades a qüestions d'actualitat, es posen en marxa amb un calendari molt més ajustat. «En aquest cas, Barcelona llença la campanya i cada territori l'adapta a les seves necessitats i particularitats», afirma el tècnic d'Òmnium del Tarragonès i un dels cinc coordinadors de l'entitat.

El Joan Albert, de vint-i-set anys, respon a un perfil de gent jove poc habitual entre els socis. «No els acabem d'interpel·lar», reconeix. «Alguns són associats, però hem de trobar la manera d'arribar-hi» perquè participin activament en una entitat

que —diu— va molt més enllà del Procés i de l'1-O: «Òmnium és motor de moltes iniciatives i projectes, a vegades sense voler tenir-ne protagonisme. I a més de la llengua, la cultura i el país, ara hi suma una quarta pota, la de la cohesió social.»

Seguint aquesta reflexió, Esther Ferré —que des del 2016 és a la junta— apunta un dels eixos de debat de present i futur: Òmnium ha d'ampliar el seu camp d'acció o ha de centrar-se en els principis fundacionals de llengua, cultura i país? L'Esther porta els temes vinculats a la memòria històrica i la VOC, acrònim de Versió Original en Català. Es tracta d'una mostra de continguts audiovisuals de qualitat en llengua catalana que premia curtmetratges, websèries, videoblogs i nous formats. A Tarragona treballen per fomentar la producció local i establir vincles amb els estudis de Comunicació Audiovisual de la URV. «Una manera d'apropar-se al públic jove i estimular la seva creativitat», apunta Ferré, partidària de prioritzar les accions d'Òmnium en el camp de la cultura i la llengua, «en perill de desaparició per la tecnologia i el món globalitzat».

Diu sentir-se «satisfeta» de la feina feta en una «etapa de desorientació» pels fets de la tardor de 2017 i la posterior repressió. Després d'aquest impacte tan brutal, «ens hem refugiat» en els orígens de l'entitat, tot i que també s'aposti per la defensa dels drets civils i la cohesió social. Però l'Esther, a títol personal, considera que la memòria històrica, d'una banda, i els projectes que vinculen joves, llengua i món audiovisual, d'una altra, han de ser prioritaris. Una combinació de passat i futur. En definitiva, «rejovenir» una entitat amb sis dècades de trajectòria.

Per reforçar, precisament, el contacte amb els joves, a partir del 2009 la delegació del Tarragonès s'implica en la difusió del Premi Sambori, que en aquell moment arriba a la tercera edició després del seu naixement al País Valencià. Es tracta d'un concurs de narrativa en català dirigit als centres educatius de tots els Països Catalans i que té com a objectius «promoure la participació en un projecte comú d'alumnes i centres de totes les terres de parla catalana i difondre l'ús del català dins l'àmbit escolar, tot incentivant la imaginació, la creativitat i aquells valors pedagògics que es treballen en cadascun dels centres».

Al Tarragonès, se n'ocupa Joan Josep Chavarria, membre de la junta des del 2014. Vinculat professionalment amb la política lingüística de la Generalitat des dels anys vuitanta, considera que «falten eines de dinamització lingüística» per aquest sector de la població. Cada any, fins ara, una localitat de la demarcació acollia el lliurament dels premis entre els centres de l'Alt Camp, el Baix Camp, la Conca de Barberà, el Priorat i el Tarragonès, els quals passen a participar a la gran final del Premi Sambori Òmnium. El 2018, per contextualitzar amb dades la iniciativa, més de tres mil nois i noies de cinquanta centres diferents de les cinc comarques participen al certamen. D'entre els 290 treballs presentats pels centres, es guardonen els divuit millors, seleccionats pels membres del jurat, entre els quals hi ha Maria Estradé i el mateix Joan Josep Chavarria, vinculats a la junta del Tarragonès.

Cada edició s'atorguen premis en sis categories: cicle inicial de primària (1r i 2n), cicle mitjà de primària (3r i 4t), cicle superior de primària (5è i 6è), primer cicle de secundària (1r i 2n d'ESO), segon cicle de secundària (3r i 4t d'ESO) i batxillerat i cicles formatius. La temàtica de les narracions és lliure i la convocatòria està oberta a centres públics, concertats i privats.

El nom del premi és el d'un joc infantil de carrer, anomenat *sambori* o *xarranca*, i va ser escollit per les associacions convocants de la primera edició perquè es tracta d'un joc popular que es juga a totes les comarques de parla catalana i arreu del món. Després de la convocatòria de quinze edicions fins al 2021, Òmnium replanteja els fonaments del Sambori per convertir-lo a partir d'ara en una mostra per «donar ales a la creació cultural amb la finalitat d'estimular i visibilitzar els talents dels més joves a través de diferents formes d'expressió artística».

Segons Chavarria, el Sambori es renova perquè «els darrers anys es notava que en algunes àrees, com els barris de ponent de Tarragona, la participació baixava perquè assumien que, per diverses raons, no podien competir amb alumnes d'altres centres». El nou certamen lliga de ple amb el puntal de la cohesió social que fomenta Òmnium i, per tant, es configura com una mostra de treballs en grup, de temàtiques socials i en formats de text i vídeo. Una altra via per adaptar-se a la tecnologia i als usos habituals de consum dels públics d'avui. El nou Sambori proposa tres modalitats de creació col·lectiva: aula, centre i xarxa, i dos tipus de mostra: les locals, que han d'organitzar les seus territorials d'Òmnium, i la Mostra Catalunya. Tot plegat, s'estrenarà aquest 2022.

En representació d'Òmnium del Tarragonès, Joan Chavarria també és el secretari des de fa cinc anys del jurat del premi de narrativa Pin i Soler, un dels tres guardons literaris actuals Ciutat de Tarragona. Ell s'encarrega de coordinar la feina dels membres del jurat i de fer-ne el seguiment amb «total transparència». El Pin i Soler «és una necessitat i està molt ben valorat. S'hi han trencat tòpics i aquí es premien obres inèdites, de gran qualitat, sense conèixer el nom de l'autor», subratlla amb satisfacció.

Una de les veteranes de l'última junta —des del 1994— és Maria Josepa López Pasano, que ha estat gairebé dues dècades al capdavant de la tresoreria de la delegació. «Anava a Òmnium als anys vuitanta a aprendre català, perquè no el sabia escriure, i al cap d'un temps una excompanya de feina em va convidar a formar part de la junta sota la presidència de Núria Agudé», recorda. «Va suposar un canvi en la meua vida. Porto Òmnium al cor», subratlla amb sinceritat.

Els primers anys s'encarregava d'alguns aspectes de l'organització de l'excursió anual que feien per diferents indrets de la geografia dels Països Catalans. Llavors, la gestió era «molt més plàcida». Després, la Josepa es farà càrrec de la comptabilitat i la facturació de la seu, perquè «ningú en sap prou, tots són de lletres», apunta amb ironia. Això li permet veure des de la rereguarda els canvis profunds que experimenta l'entitat: al principi tot es paga i gestiona des de Tarragona, però el creixement expo-

nencial en tots els sentits i la implantació de les noves tecnologies porten a un procés cada cop més controlat i centralitzat des de la seu nacional.

La Josepa també constata les enormes transformacions que van d'una època «tranquil·la i còmoda» a una altra de «més convulsa i estressant», i valora que l'entitat fa «un esforç immens per estar en tots els fronts oberts, que són molts». El seu testimoni el comparteixen altres membres de les juntes territorials dels darrers vint anys consultats per a aquesta publicació.

La presidenta Rosa Maria Codines

Al capdavant de la junta durant els últims deu anys ha estat Rosa Maria Codines. La seva presidència arrenca l'11 de febrer de 2012, quan Òmnium ja ha organitzat la primera manifestació multitudinària a favor del dret a decidir: la del 10 de juliol de 2010 amb el lema «Som una nació. Nosaltres decidim», en contra de la sentència del Tribunal Constitucional que retalla l'Estatut. Pocs mesos després del seu nomenament, arribarà la marxa de l'11 de setembre de 2012 sota la pancarta «Catalunya, nou Estat d'Europa» que impulsa l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) amb el suport d'Òmnium. La presència de més d'un milió de persones al carrer posa definitivament l'objectiu de la independència en el punt central de la vida política del país.

Però la primera gran activitat pròpia que ha de liderar Codines com a presidenta d'Òmnium del Tarragonès té un component marcadament cultural. Tarragona acull entre el 6 de novembre i el 14 de desembre de 2012 tot un seguit d'activitats en el marc de la Festa de les Lletres Catalanes que organitza l'entitat amb el suport de l'Ajuntament i la Diputació. Coincidint amb el seu estatus de Capital Catalana de la Cultura, la ciutat rep la 62a edició de la Nit de Santa Llúcia, durant la qual es lliuren els prestigiosos premis Sant Jordi de novel·la, Carles Riba de poesia i Mercè Rodoreda de contes i narracions en un cartell que configuren un total de deu guardons.

En les setmanes prèvies a la festa literària, Tarragona acull nombroses xerrades, conferències, debats, taules rodones, presentacions de llibres i fins i tot un ruta literària dedicada a l'escriptor Josep Anton Baixeras, el primer president d'Òmnium del Tarragonès (1971-1974). La junta s'hi implica amb intensitat, tot recordant que la Nit de Santa Llúcia —que ja s'havia celebrat a Tarragona quaranta anys enrere, el 1972— ha contribuït de manera notable a «la vitalitat de les lletres catalanes però alhora també a la recuperació de la nostra llengua, de la nostra cultura i de la nostra personalitat nacional».

La festa literària té lloc el 14 de desembre de 2012 i serveix per estrenar el Teatre Tarragona. Set-centes persones l'omplen de gom a gom. El lliurament de premis s'acompanya d'un espectacle que compta amb el tarragoní Marc Chornet com a director escènic. Una proposta artística creada especialment per a l'ocasió i que es veu a tot el país a través de la retransmissió en directe de Televisió de Catalunya. En la pre-

sentació de la festa literària, la presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, afirma que la cultura s'ha de situar «al primer pla de l'etapa de construcció nacional del país».

Som en un moment clau, en un punt d'inflexió, després de les manifestacions multitudinàries de juliol de 2010 i setembre de 2012. El «Manifest de Santa Coloma», que es fa públic el 29 octubre d'aquell mateix 2012, explica el nou full de ruta d'Òmnium. Al manifest, l'entitat afirma que dedicarà tots els esforços a «construir un nou estat d'Europa per garantir drets bàsics com l'educació, la sanitat, l'habitatge digne o el treball» i que la independència de Catalunya en el marc europeu és «l'únic projecte capaç de fer de palanca a l'ambició del país». La declaració —anunciada en una ciutat de l'àrea metropolitana com Santa Coloma de Gramenet, amb majoria de població no catalanoparlant i on l'any 1981 es va estrenar la immersió lingüística a l'escola— suposa un viratge en la història de l'entitat, que fins llavors havia recelat d'utilitzar la paraula *independència*.

Des de Tarragona, l'arribada de Rosa Maria Codines a la presidència de la delegació territorial suposa també l'inici d'una nova etapa. Filla de l'Espluga Calba (Garrigues), aquesta dona professionalment vinculada al món de l'ensenyament viu a Tarragona des dels anys noranta i abans de la presidència d'Òmnium ja havia participat a les juntes del seu predecessor, Joan Andreu Torres. L'entitat desenvolupava fins aleshores tot un seguit d'activitats amb anys de trajectòria com els cicles de conferències, els premis literaris Ciutat de Tarragona, el premi El Balcó, les excursions culturals i altres programes consolidats. Però tot es capgira a partir del 2010. «La presidència de la Muriel, en clau interna, i la resposta de la societat a la sentència de l'Estatut, en clau externa, generen una reactivació d'Òmnium», analitza la Rosa Maria. Recorda, com anècdota, que per anar a aquella manifestació de l'Estatut a Barcelona organitzen per primera vegada i a correuita autocars destinats exclusivament als socis: «No en teníem experiència, però després ens en vam fer uns experts, a cada Diada, i vam arribar a reservar quaranta autobusos per anar a les manifestacions».

A partir del 2010, «tot canvia per la forta estirada que experimenta l'entitat a nivell nacional. Es comencen a idear projectes i campanyes des de Barcelona, que arriben aquí i que aniran creixent en quantitat i qualitat al llarg de la dècada». Òmnium varia el rumb per desplegar tota la seva força en buscar complicitats i arguments per assolir l'estat propi. «Sense deixar de banda la llengua i la cultura perquè no les podem defensar prou bé si no disposem de les eines i els recursos adients», subratlla la presidenta del Tarragonès.

Són uns anys de ritme frenètic, accelerat. L'entitat dissenya i implementa campanyes amb una força extraordinària. Codines en recorda especialment «Un país normal» (2014), «Ara és l'hora» (2015) o «Crida a la democràcia» (2017). A banda, les manifestacions multitudinàries de cada Onze de Setembre suposen un esforç logístic extraordinari. Són especialment rellevants la Via Catalana del 2013, que travessa tota la comarca a través de la carretera N-340, i la Diada del 2016, quan l'ANC i Òmnium

trien Tarragona, a més de Lleida, Berga, Salt i Barcelona com a punts de trobada de la gran mobilització sobiranista. Així, la presidenta reviu «l'emoció» d'aquells esdeveniments i «la feinada dels voluntaris» en la seva organització.

Rosa Maria Codines ha liderat la junta del Tarragonès posant-hi hores, empena i energia. La sala de reunions de la seu de la Rambla Nova ha estat escenari durant gairebé deu anys de desenes de trobades amb el món cultural, veïnal i associatiu de Tarragona. «Hem buscat totes les complicitats possibles amb la ciutat», afirma. «Hem fet de pont, des del rigor i el respecte, seguint el mestratge de la Muriel Casals», una dona respectada i estimada, que «sabia escoltar i era conscient que Òmnium és l'últim baluard per evitar el trencament total de ponts».

Al lema fundacional de l'any 1961 de «Llengua, Cultura, País», Codines hi afegeix aquesta última dècada la cohesió social com element central de l'actuació d'Òmnium. «Som un país d'acollida, on tothom és benvingut, amb una única xarxa d'escoles que ha impedit la divisió dels alumnes en funció de la llengua materna. Hem de preservar aquest tresor i ara hem de treballar per mantenir la cohesió social del país després de l'impacte tan dur que ha suposat la Covid-19.»

En aquesta línia, han participat en la campanya «Lliures», impulsada per ECAS (Entitats Catalanes d'Acció Social) i Coop57 per donar suport econòmic, tècnic i comunitari a mitjà termini a projectes que treballen per erradicar les desigualtats, la pobresa i l'exclusió social, i han impulsat la campanya «Lluites compartides», que des del 2016 ha portat al Tarragonès xerrades, trobades i exposicions tan destacades com «Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona», que implica el sindicalisme, el feminisme i la lluita contra els desnonaments.

Remarca la presidenta de l'última dècada que l'allau de «convocatòries de país» no han impedit seguir organitzant les activitats pròpies —culturals, lingüístiques, educatives— que anaven desenvolupant des de fa anys: premi El Balcó, premi Sabori, premis literaris, presentacions de llibres, xerrades, cicles de conferències, excursions... «Hem de tornar a insistir en el tema de la llengua, adequant les accions a l'entorn actual del segle XXI», subratlla després de recordar la curiositat que sentia quan era adolescent i arribava al seu poble l'autobús «La cultura en ruta» d'Òmnium, que servia per intercanviar llibres i difondre el català entre la població de totes les edats.

Els plans de treball que anualment ha presentat a les assemblees de socis es vertebren en els següents eixos: vetllar per la llengua, vetllar per la cultura, vetllar per la cohesió social, vetllar pel país, potenciar la xarxa cultural de la ciutat de Tarragona amb l'organització d'activitats i treballar amb altres entitats i altres municipis de la comarca. Ni durant els moments més durs de finals de 2017 i tot 2018 i 2019 (repressió, empresonament, judici...), Rosa Maria Codines deixa de presentar el seu programa amb una clara vocació transversal.

Ella representa moltes dones del país que han volgut dedicar una part del seu temps a la societat, en aquest cas a Òmnium. Una de les que l'acompanya durant un

període clau com a vicepresidenta és Remei Venrell, també vinculada al món educatiu. S'implica d'entrada al programa «Quedem?» que, diu, està a la base de les futures campanyes de «Lluites compartides», però fa de tot, enmig de l'allau d'activitats que suposa l'eclosió del Procés. Defineix la segona dècada del segle XXI com a «intensíssima, extraordinària», viscuda amb «molt entusiasme», i valorada positivament perquè «aconseguim canviar tendències a Tarragona gràcies a la complicitat amb l'Assemblea Nacional Catalana i els partits a favor del referèndum».

«Aquests últims anys he vist la força de la gent a canvi de res», exclama Rosa Maria Codines parlant de l'entrega dels membres de la junta i dels milers de persones que no han parat de sortir al carrer per defensar el dret de Catalunya a decidir lliurement el seu futur. Ha sentit la «humiliació» de la sentència de l'Estatut del 2010, s'ha emocionat amb la feineda dels voluntaris i amb la perseverança demostrada l'U d'Octubre —«un acte immens de desobediència col·lectiva», ha plorat amb l'empresonament de Jordi Cuixart i s'ha estremit amb la intensitat i la duresa de la repressió.

Quan el president de l'entitat estava entre reixes, Codines considera que «tot Òmnium estava a la presó». Temps de resistència per salvar les llibertats i els drets fonamentals. «Ens vam quedar orfes» —reconeix— «però aviat ens vam sobreposar a aquell contratemps tan dur, que no s'havia produït ni tan sols amb la dictadura, i ara seguim ben actius, no ens podem aturar.» Nomenada membre de la junta directiva nacional a principis de 2021, la veu de Rosa Maria Codines transmet energia i força: «Volem seguir treballant pel país i sumar-hi més gent. A Òmnium hi cap tothom que creu en els drets fonamentals, la justícia i la cohesió social, la llengua i la cultura.» I remata l'argument amb la frase: «Òmnium és la casa gran del país.» L'avalen els prop de 200.000 socis de l'entitat.

El seu tarannà s'entén encara millor quan parla en clau local: «No importa que la seu d'Òmnium del Tarragonès sigui petita. Nosaltres hi hem de ser poc temps, perquè el que cal és sortir al carrer i trobar-se amb altres entitats i associacions, fer xarxa, buscar complicitats en molts àmbits [memòria històrica, món audiovisual, adolescents, joves...] i estar present a la societat tarragonina.» Aquesta no és una comarca «fàcil» per la realitat sociolingüística, però l'activitat acumulada al llarg de mig segle la situen amb «un pes molt rellevant» en el conjunt del país.

Amb la motxilla professional carregada d'experiències en l'àmbit de l'ensenyament (mestra de català i des de fa més de vint anys, inspectora d'Educació), Rosa Maria Codines sempre ha tingut una cura especial per «preservar i mimar la llengua perquè sobrevisqui». Té clar que «si no la mantenim viva, desapareixerem com a poble» i que cal fer-la arribar a tots els barris i pobles de Catalunya, especialment a aquells on la seva presència és clarament minoritària. La seva vocació la porta a parlar amb entusiasme de la feina de tots els docents del país, però especialment d'aquells que són a la primera línia de les escoles de barris com els de ponent i Sant Salvador, a Tarragona.

El 14 de gener de 2022, enmig d'un allau d'elogis i felicitacions per la feina desenvolupada, deixa el càrrec de presidenta davant l'assemblea de socis i cedeix el relleu a Zacarias Henar.

Una visió de base a la junta nacional

Des de la presó de Lledoners, a inicis de 2021 el president d'Òmnium, Jordi Cuixart, demana a Rosa Maria Codines que s'incorpori com a vocal a la junta nacional. Hi queda una plaça vacant i vol que l'ocupi una dona amb «mirada de territori» i una «visió de base» de la feina que fa l'entitat. La Rosa Maria accepta la proposta en un context especialment complex i delicat, amb Cuixart empresonat i un mandat a la delegació de Tarragonès ja exhaurit, que s'allarga uns mesos per poder culminar la commemoració dels cinquanta anys.

«La junta nacional» —reflexiona— «no fa acció directa perquè disposa d'un equip tècnic molt professional que pensa, dissenya, prepara, munta i executa les campanyes i activitats de l'entitat. La majoria dels seus membres tenen un perfil intel·lectual, acadèmic i, en aquest context, la meua aportació és la de l'experiència d'uns quants anys fent acció de carrer, preparant actes de tota mena i, si cal, posant-hi la taula i les cadires.» Aquesta expertesa de Codines és la que busca Jordi Cuixart com a valor afegit per a la direcció nacional d'Òmnium.

Amb cinquanta presidències locals o comarcals repartides per tot el país, la Rosa Maria fa tasques de coordinació amb una idea que l'acompanya de manera permanent: «Allò que es pensa i decideix a Barcelona ha d'aterrar al territori.» I això significa en la pràctica saber quin és el lloc i moment ideal per desenvolupar una acció determinada, tenir en compte de quants voluntaris disposes, de les gestions prèvies que cal fer... És una mirada singular i diferent a la de la resta de membres de la junta nacional. Una visió imprescindible «que surt de l'arena» per gestionar millor el present i el futur de l'entitat. Rosa Maria Codines també aporta una mirada perifèrica a una direcció on predominen clarament els perfils de persones residents a Barcelona i l'àrea metropolitana.

Qui ha presidit la delegació tarragonina entre 2012 i 2021 creu que Òmnium està destinat a seguir sent un «actor clau que serà escoltat» a l'hora de decidir el futur del país. La «coherència» i la «fidelitat als principis» expressades per Cuixart encara fan més forta l'entitat. «Va entrar a la presó sent president i n'ha sortit sent president», no es cansa de recordar la Rosa Maria, que sempre el posa com a exemple per haver superat les sotragades de l'etapa repressiva encetada el 2017.

«Les nacions sense estat necessiten buscar-se la vida, organitzar-se com a societat civil» —apunta. «A Catalunya hi ha una immensa teranyina d'associacions repartides pel país i Òmnium en fa de pal de paller.» Preservar la força del país i de la seva gent n'és la prioritat i, en aquesta línia, als puntals fundacionals de l'entitat (llengua,

cultura, país), ara hi sumen la cohesió social, valor imprescindible per decidir entre tots —també comptant amb les persones que han vingut de fora— el futur de Catalunya.

Davant d'aquells que recelen sobre l'actitud «poc combativa» dels darrers anys d'Òmnium en l'àmbit de la llengua, Codines assegura que aquesta és «un element transversal de totes les accions» que organitza l'entitat. La situació és radicalment diferent a la dels anys setanta i vuitanta quan s'impartien classes de català. «Ens hem de centrar en el català lligat als mitjans digitals i audiovisuals, implicant-hi la gent jove, els *youtubers*, les plataformes i totes les eines o sistemes de comunicació del segle XXI», afirma. La Plataforma per la Llengua ja s'encarrega de fer el paper de denúncia i Òmnium, segons la Rosa Maria, «ha de fer altres coses, proactives, davant la deixadesa de les administracions i de bona part dels catalanoparlants» amb relació a l'ús social de la llengua.

La presidenta d'Òmnium del Tarragonès en els últims deu anys deixa el càrrec per incompatibilitat, precisament, amb la vocalia de la junta nacional. A Barcelona, amb la resta de companys i companyes, aporta la seva experiència al llarg d'un període del qual se sent «orgullosa» i promou allò que ha vingut practicant al territori: «Ser present a tot arreu, crear complicitats amb tota mena d'associacions, col·legis professionals, institucions, partits, entitats econòmiques..., en definitiva, fer xarxa.» La petjada que deixa és evident, i això es demostra en com s'ha multiplicat l'activitat en els últims anys.

Una dècada efervescent

A inicis del 2012, quan Rosa Maria Codines n'agafa el relleu de la presidència, la delegació territorial del Tarragonès compta amb poc més de sis-cents socis, però un any després arriba als vuit-cents i promou la campanya «Volem ser-ne mil», l'objectiu de la qual s'assoleix en poc temps. L'increment de socis coincideix amb l'eclosió del Procés i el lideratge de Muriel Casals, i va acompanyat d'un augment progressiu de les activitats. El valor «país», un dels tres del lema fundacional de l'entitat, entra amb una força inusitada.

2013: VIA CATALANA

Després de l'impacte de la manifestació massiva de la Diada de l'any anterior a favor de l'estat propi, Òmnium del Tarragonès experimenta el 2013 un primer increment significatiu del nombre d'activitats pròpies fins arribar a les prop de quaranta. S'hi programen conferències, un cicle de cinema en català, els premis literaris, el lliurament del premi Sambori i, per primera vegada, s'organitza la revetlla de Sant Jordi,

en col·laboració amb la Biblioteca Pública de Tarragona, el Centre de Normalització Lingüística i la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat.

A banda, cal esmentar la Via Catalana de l'Onze de Setembre, que suposa organitzar desenes de milers de persones en els diferents trams que passen per la N-340. Aquell dia es multipliquen per milers les imatges icòniques dels manifestants agafats de la mà al seu pas per Roda de Barà (especialment fotografiat és el tram de l'Arc), Creixell, Torredembarra, Altafulla, i ja a Tarragona per la Via Augusta, el passeig de les Palmeres, el Balcó del Mediterrani, la Rambla Nova, l'avinguda Roma, la carretera de València fins a Vila-seca... «Aquella jornada va resultar especialment emotiva», rememora la Rosa Maria Codines. Sense deixar de banda les activitats culturals, l'impuls sobiranista es fa evident a tota l'activitat convocada a Tarragona:

- Al maig es fa el cicle de conferències titulat «Visió exterior de Catalunya com a nou estat d'Europa». Hi participen, entre d'altres, l'eurodiputat Ramon Tremosa, i el professor de Dret Internacional Públic de la URV, Alfonso González i Bondia.
- El 22 de juny al vespre s'encenen cinc mil espelmes al capdamunt de la Rambla Nova per configurar una estelada gegant.
- El 10 de juliol l'economista Xavier Sala i Martín omple la sala d'actes del Col·legi d'Advocats i Farmacèutics per pronunciar una conferència sobre el futur econòmic d'una Catalunya independent.
- El 16 de juliol es presenta el llibre «A un pas de la independència» del periodista Vicent Partal.
- El 10 de setembre es presenta en un teatre auditori del Camp de Mart ple de gom a gom a la plataforma Tarragona Decideix. L'acte, convocat conjuntament amb l'ANC, acull els parlaments de persones tan diverses com el degà del Capítol de la Catedral, mossèn Miquel Barberà; l'actor Oriol Grau; l'exalcalde Joan Miquel Nadal; la historiadora Montserrat Duch; l'actriu Mercè Rovira; el filòleg i exconseller en cap Josep-Lluís Carod-Rovira; l'advocat i economista Matias Vives; els tres rectors de la URV, i els secretaris generals de CCOO i UGT a la demarcació.

2014: URNES

El 2014, amb la perspectiva de la consulta del 9-N, s'organitzen més de seixanta activitats des de la delegació tarragonina. Es treballa al voltant del Pacte Nacional pel Dret a Decidir (a Tarragona n'és escollit com a portaveu el jesuïta de la Floresta i símbol de les lluites veïnals i obreres, Francesc Xammar), que es presenta en societat el 6 de juny en un acte a l'Auditori de la Diputació amb l'adhesió de desenes d'entitats cíviques, culturals i esportives tarragonines.

L'altre gran eix de l'any el marca la campanya «Un país normal» (se'n fa molta difusió amb el repartiment de fullets a les estacions de trens i autobusos, i a les parades muntades en diferents llocs de la ciutat), que convida la ciutadania a decidir a les urnes el futur de Catalunya. A la cita del diumenge 9 de novembre, la participació és molt nombrosa. La jornada transcorre en un ambient d'il·lusió i esperança. La imatge més repetida és la de les cues davant els punts electorals. Emocions contingudes, alguna llàgrima i molts aplaudiments cada cop que es diposita un vot a les urnes.

Després de la consulta o «procés participatiu», la junta d'Òmnium del Tarragonès expressa que «en el moment actual en què ens trobem, la societat catalana ha de continuar liderant el procés nacional amb iniciatives pròpies i en benefici del país, i en cap cas al voltant de cap partidisme i encara menys observant el present comportament de les forces polítiques». Una crítica a la falta d'unitat entre els partits sobiranistes que aflorarà en diverses ocasions al llarg dels anys següents.

El reguitzell de convocatòries d'aquell 2014 —organitzades directament per Òmnium o amb implicació directa de l'entitat— és amplíssim. Aquestes en són algunes de les més rellevants:

- Es presenta el llibre *2014*, de Josep-Lluís Carod-Rovira (expresident d'Òmnium del Tarragonès), amb la presència dels exconsellers Antoni Castells i Joan Manuel Tresserras.
- S'organitza la taula rodona «La dona al capdavant del procés sobiranista», amb la participació de Carme Forcadell, Isona Passola, Núria Bosch i Muriel Casals.
- El cicle de conferències «La Catalunya que ve» convida, entre d'altres, Miquel Puig i Raposo («Modernitzar l'economia de la Catalunya lliure») i Miquel Sellarès i Perelló («Seguretat i defensa nacional de Catalunya»).
- La taula rodona «Aspectes jurídics del procés cap a l'estat propi» compta amb la participació dels professors universitaris Jordi Jaria i Alfonso González i el jutge Santiago Vidal, i la moderació de Laura Román, de la Facultat de Ciències Jurídiques de la URV.
- A la Cambra de Comerç de Tarragona es presenta el llibre *Com Àustria o Dinamarca. La Catalunya possible*, amb la presència de l'economista Modest Guinjoan, un dels autors.
- Al Balcó del Mediterrani es presenta en societat la plataforma Somescola.cat, que organitza uns dies després un primer acte amb el lema «Experiències sobre la immersió lingüística».
- Al Teatre Parroquial de Torreforta, s'organitza l'acte «Fem país» amb sardanes, flamenc, xerrada de Jaume Vallbona i l'actuació musical de Quico el Célio.

- Al centre cívic de Sant Pere i Sant Pau es convoca l'acte «Vull un país per viure millor», amb la participació d'Eduardo Reyes (president de Súmate), Toni Albà (actor i humorista), Jaume Vallcorba (president de Fundació Catalunya Estat) i la Coral de Sant Pere i Sant Pau, dins la campanya «Ara és l'hora».
- L'acte central de la campanya «Ara és l'hora» se celebra el 5 de novembre al Palau de Congressos de Tarragona amb 1.200 persones omplint-ne l'aforament i dues-centes més a fora. Sota l'eslògan «Volem un país nou. El 9-N vota» i en un context d'eufòria i il·lusió, l'acte compta amb la participació de Rita Marzoa, Toni Soler, Modest Guinjoan, Carme Forcadell, Oriol Grau i Pep Sala.
- Al Teatre-Auditori de Salou s'organitza un acte amb la presència de Carme Forcadell (Assemblea Nacional Catalana), Francesc-Marc Álvaro (Òmnium Cultural), Antonio Baños (Súmate), Jordi Millà (Cercle Català de Negocis) i Joan Reig (presentador).

2015: CAMP DE MART

El 2015 està marcat per les eleccions «plebiscitàries» fixades pel 27 de setembre. L'activitat a Òmnium del Tarragonès no para de créixer i, si ho comparem amb l'any anterior, gairebé es dobla el nombre d'actes organitzats i s'arriba als cent deu.

La fortalesa i transversalitat del moviment sobiranista es demostra novament al gran acte de campanya celebrat al Camp de Mart a inicis de setembre, amb l'assistència de dues mil persones i la participació des de l'escenari de trenta-cinc personalitats de la societat civil tarragonina. Hi participen, entre d'altres, el president de l'Associació de Paràlisi Cerebral La Muntanyeta, Jaume Marí; el cineasta Jesús Monllaó; el director de Càritas, Francesc Roig; l'arqueòleg Eudald Carbonell; el gestor cultural Jordi Bertran; l'actriu Mercè Rovira; els presidents de la Colla Jove i Xiquets de Tarragona, Sergi de los Ríos i Enric Seritjol, respectivament; l'advocat Matias Vives; l'exconseller en cap Josep-Lluís Carod-Rovira; el secretari general de l'ajuntament de Tarragona, Joan Antoni Font; i dos exrectors de la Universitat Rovira i Virgili, Joan Martí i Francesc Xavier Grau. Les intervencions finals van a càrrec de Francesc Xammar (Pacte Nacional pel Dret a Decidir a Tarragona), Eliseu Climent (Acció Cultural del País Valencià), Carles Puigdemont (president de l'Associació de Municipis per la Independència), Quim Torra (president d'Òmnium Cultural) i Jordi Sánchez (president de l'Assemblea Nacional Catalana).

Abans de l'estiu, Òmnium prepara conjuntament amb l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) i l'Associació de Municipis per la Independència (AMI) la nova campanya «Tornen les urnes, tornem al carrer». L'objectiu d'aquesta mobilització és reivindicar la feina feta i impulsar la participació a la jornada electoral.

En clau local tarragonina, el 25 d'abril es convoca la trobada «El gran dissabte» per «conèixer tot el nucli de socis i sòcies, sobretot els més nous, que poden ajudar a determinar criteris i idees noves per tal d'assolir l'objectiu gràcies a la visió o experiència personal en moviments ciutadans». Es tracta d'una jornada de treball de proximitat i de fer xarxa amb l'entorn.

De la resta d'actes del 2015 —alguns organitzats conjuntament amb l'ANC, com ha anat passant des del 2013— en destaquem els següents:

- El cicle «De la derrota col·lectiva a la normalitat nacional» porta a Tarragona a Joaquim Nadal i Farreras, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Girona i exconseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat amb la conferència «1714: derrota i voluntat de ser». Els altres ponents són Joan Baptista Culla i Clarà, professor d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, amb la conferència «1975-2010: la impossibilitat de la via espanyola: transició i autogovern». Ferran Requejo i Coll, catedràtic de Ciència Política de la Universitat Pompeu Fabra i membre del Consell Assessor per a la Transició Nacional fa la xerrada «Estructures d'estat i normalitat nacional». I Josep-Lluís Carod-Rovira, director de la Càtedra sobre Diversitat Social de la Universitat Pompeu Fabra pronuncia la conferència «1868-1936: represa i voluntat d'estat».
- Homenatge a Lluís Companys amb motiu del setanta-cinquè aniversari del seu afusellament. L'acte inclou una lectura de textos del president Companys per part de la presidenta Rosa Maria Codines i tres expresidents d'Òmnium Tarragonès: Josep-Lluís Carod-Rovira, Núria Aguadé i Rovira i Joan-Andreu Torres i Sabaté; l'actuació musical del cor i orquestra de l'Institut Martí i Franquès de Tarragona; salves del Ball de Serrallonga i una ofrena floral per part de les entitats de la comissió i la corporació municipal.
- Actes en homenatge a la bibliotecària Teresa Maria Rovira i Comas (1918-2014): taula rodona moderada pel conseller de Cultura de la Generalitat, Ferran Mascarell, amb Montserrat Duch (marc històric), Assumpta Estivill (marc professional) i Josep-Lluís Carod-Rovira (exili i cultura catalana). Ruta literària i lectures. Organitzats conjuntament amb la Biblioteca Pública de Tarragona i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Sopar-col·loqui «Construïm la Hisenda catalana», amb Joan Iglesias (director del programa per a la definició d'un nou model d'Administració Tributària a Catalunya) i Miquel Àngel Bové (economista, professor de la Universitat Rovira i Virgili).
- Conferència «Viabilitat econòmica de la Catalunya independent» a càrrec d'Elisenda Paluzie, degana d'Economia i Empresa de la Universitat de Barcelona.

- Activitats de cultura popular (castells, sardanes, contacontes...) a Sant Salvador, Torreforta, Camp Clar, la Floresta, Bonavista i Sant Pere i Sant Pau.
- Xerrades informatives «Les pensions i l'estat del benestar a la Catalunya del futur» en diverses llars de jubilats.
- Primeres Jornades de la Càtedra Josep Anton Baixeras de Patrimoni Literari Català «Llengua, literatura i compromís social», al Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili. Baixeras va ser el primer president d'Òmnium Tarragonès.

2016: RAMBLA NOVA

El 2016 es manté un ritme molt alt d'activitats, però en perden pes les relacionades directament amb l'actualitat política després de les eleccions «plebiscitàries» de l'any anterior i de l'elecció de Carles Puigdemont com a president de la Generalitat. Tot i això, Tarragona viu aquell any la manifestació més gran de la història quan l'Onze de Setembre acull desenes de milers de persones de les comarques del sud del país que es distribueixen per trams a la Rambla Nova, des del Balcó del Mediterrani fins a la plaça Imperial Tarraco. La ciutat és una de les cinc seus dels actes convocats per l'ANC i Òmnium amb el lema «A punt», que vol mostrar al món que «som un país viu, en moviment, organitzat i a punt per a esdevenir un nou estat».

L'ambient festiu arrenca la tarda del dia 10 amb una cercavila pels principals carrers de la ciutat amb el grup Tocabemolls. L'ofrena floral al monument de Rafael Casanova, una cursa a peu, una fira d'entitats al Balcó amb activitats i animació infantil i una concentració i passejada de motos omplen el matí del dia 11. A la tarda, una vintena de colles castelleres, grups de música, gegants i altres elements festius donen vida i color a la concentració fins arribar als moments culminants a partir de les 17 hores. En acabar, una actuació de Sonagralla i un concert del Grup Xeic posen el punt i final a una jornada que reclama l'esforç més gran als voluntaris d'ANC i Òmnium Tarragonès.

Es calcula que més de dues-centes persones vinculades a les dues entitats treballen voluntàriament aquell dia perquè l'organització sigui un èxit. Cal atendre molts fronts, entre els quals l'arribada i estacionament de dos-cents autocars procedents de tota la demarcació i centenars de vehicles privats. S'habiliten zones d'aparcament al costat del camp del Nàstic i dos autobusos llançadora per transportar els manifestants fins al centre de la ciutat. El comandament del dispositiu de seguretat —Mossos, Guàrdia Urbana i Protecció Civil—, s'instal·la a l'OMAC de la Rambla, mentre que l'espai destinat a la premsa s'ubica al vestíbul del Teatre Tarragona. El muntatge també inclou la instal·lació de dues pantalles gegants i nou torres de so per seguir la Dia-da descentralitzada a les altres quatre ciutats del país: Lleida, Berga, Salt i Barcelona.

Aquell any, però, també pren un protagonisme especial la cerimònia del Premis Literaris Ciutat de Tarragona al Teatre Metropol, perquè esdevé un gran homenatge de la ciutat a l'escriptora i expresidenta d'Òmnium Tarragonès, Olga Xirinacs i Díaz (Tarragona, 1936). A l'acte es representa l'espectacle *No busco cap resposta, ja la sé*, escrit i dirigit pel dramaturg tarragoní Marc Chornet, amb la interpretació d'alguns dels seus poemes i de fragments dels seus dietaris a càrrec de les actrius Cristina López, Isabel Soriano i Neus Pàmies, i l'acompanyament musical de la pianista Clara Peya. L'homenatge a Olga Xirinacs compta amb la presència del president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart.

De la resta dels actes convocats al llarg de l'any n'apuntem els següents:

- El cicle «República Catalana: Experiències, Models, Estructura» arrenca amb la conferència «Experiències internacionals d'autodeterminació a l'època contemporània», a càrrec de Josep-Lluís Carod-Rovira, director de la Càtedra sobre Diversitat Social de la Universitat Pompeu Fabra. I continua amb «Models comparats per a la Constitució de la República de Catalunya», de Jordi Jaria i Manzano, professor de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili. «Desenvolupament de les estructures d'autogovern», a càrrec de Carles Viver i Pi-Sunyer, director de l'Institut d'Estudis Autònoms. I «Debilitats i fortaleces de Catalunya davant dels reptes econòmics i polítics», del ponent Guillem López Casasnovas, professor de Ciències Econòmiques de la Universitat Pompeu Fabra.
- El pas per diferents localitats de la comarca de la marxa Som, una iniciativa que vol portar als carrers el tema de la democràcia participativa i que recorda els quaranta anys de la Marxa per la Llibertat: durant l'estiu quatre columnes simultànies caminen per tot el país per trobar-se finalment a Montserrat.
- Adhesió a l'acte «Ens hi juguem el futur. Sí al futur de les empreses i dels treballadors i treballadores de Tarragona» que té lloc el 31 de maig a l'Aula Magna de la URV, per reclamar el dret a decidir sobre les pròpies infraestructures i l'economia del territori. Pocs dies després, se celebra una reunió amb representants d'una trentena d'entitats i associacions que s'han adherit a la declaració que la Cambra de Comerç de Tarragona, UGT, CCOO, CEPTA, PIMEC-Tarragona, el clúster ChemMed, Federació d'Empresaris de l'Autotransport de Tarragona i URV per formalitzar la incorporació d'entitats i associacions de la demarcació tarragonina.
- Actes d'homenatge a Artur Bladé i Desumvila (1907-1995) en motiu dels vint anys de la seva mort.
- Acte d'homenatge a l'Antiga Audiència a l'expresidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, en motiu de la seva defunció. S'hi projecta un audiovisual i hi prenen la paraula els expresidents del Tarragonès, Josep-Lluís Carod-Rovira

i Joan Andreu Torres, la presidenta Rosa Maria Codines i el seu homòleg de l'ANC, Carles Xavier Gómez.

- Cicle de projeccions de cinema en català «I més a prop!» als Serveis Territorials del Departament de Cultura de la Generalitat, organitzat pel Departament de Cultura, la Biblioteca Pública de Tarragona, el Consorci per a la Normalització Lingüística, l'Escola Oficial d'Idiomes i Òmnium Tarragonès.
- S'estrenen la Mostra i el Premi VOC de cinema i audiovisual en llengua catalana. Les projeccions dels treballs es desenvolupen a l'Antiga Audiència.

Abans de tancar el 2016, Òmnium analitza l'estratègia a seguir: «L'any extraordinari que tenim al davant demana, més que eixamplar, compartir l'imaginari col·lectiu per encarar el futur tots plegats. Malgrat no deixar de banda les campanyes històriques de llengua i cultura, la campanya estrella és, ara per ara, "Lluites Compartides", i, a partir de Sant Jordi [del 2017], ho serà el Referèndum, on la nostra entitat, amb més de seixanta mil socis, serà una peça clau.» Rosa Maria Codines informa els socis que «l'entitat, ara més que mai en el punt de mira, no pot acceptar cap diner públic. Ha de ser molt disciplinada i transparent en la gestió comptable i administrativa. També en l'aplicació de la llei de protecció dades». Les donacions permeten fer front a les despeses extraordinàries i/o imprevistes que no es poden cobrir amb les aportacions dels socis, que van augmentant a bon ritme. A nivell del Tarragonès, de cara al 2017 s'aprova un pressupost de 37.000 euros.

D'altra banda, la mateixa presidenta Codines adreça una petició formal a l'Ajuntament de Tarragona per demanar que la placeta que hi ha al final del carrer d'Ixart dugui el nom de Muriel Casals. Però, al cap d'uns mesos, els sindicats reclamen per aquest indret el nom de plaça de la Dona Treballadora, que serà, finalment, l'escol·lit. I així s'inaugura el maig de 2018. A proposta de la Comissió del Nomenclàtor de l'Ajuntament de Tarragona a inicis de 2020, l'expresidenta d'Òmnium porta el nom d'un carrer de nova construcció paral·lel a l'avinguda Andorra i a tocar de la circumval·lació.

2017: DEMOCRÀCIA

El 2017 està marcat pel referèndum de l'U d'Octubre, l'aturada de país del 3 d'octubre i l'empresonament del president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart, i el de l'ANC, Jordi Sànchez, el 16 d'octubre. Uns dies més tard, el 2 de novembre, una part del Govern entra a la presó mentre una altra part ha marxat a l'exili. Tots aquests fets condicionen l'activitat de la delegació territorial, especialment en l'últim tram de l'any.

És una tardor de mobilitzacions constants i massives. La tarda del dimecres 20 de setembre es convoca amb urgència a la plaça Imperial Tarraco una concentració

en defensa de les institucions catalanes, hores després de l'entrada de la Guàrdia Civil a la seu del Departament d'Economia i altres dependències del Govern. La marxa aplega milers de persones que fan el recorregut per la Rambla Nova fins a la plaça de la Font. És una demostració de força d'Òmnium i l'ANC a l'hora d'organitzar amb poques hores de marge una protesta massiva i en un context de celebració de les festes de Santa Tecla.

El dia 27 se celebra a la plaça de les Cols l'acte «En defensa de la democràcia!», amb el president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart, el diputat de Junts pel Sí Lluís Llach i la cineasta Maria Roig. Som a només quatre dies de l'U d'Octubre i milers de policies i guàrdies civils esperen instruccions en un vaixell de grans dimensions atracat al moll d'Andalusia del Port de Tarragona.

La mobilització ciutadana, ocupant pacíficament moltes escoles des del vespre del divendres 29 de setembre, permet arribar al diumenge del referèndum en condicions de posar-hi urnes i paperetes. La jornada històrica es viurà entre l'emoció i el desig de participar de desenes de milers de veïns i veïnes de tota la comarca i la repressió exercida per la Policia espanyola, que s'acarnissa sobretot a la ciutat de Tarragona: des de primera hora en punts de votació de Camp Clar i Sant Pere i Sant Pau, i cap al migdia amb fortes càrregues contra els electors a l'institut Tarragona i tot l'entorn de la plaça Imperial Tarraco.

Després del referèndum, el clam de la societat s'expressa a l'aturada general de país del dimarts 3 d'octubre «contra la vulneració de drets i llibertats» convocada per la Taula per la Democràcia. A Tarragona, l'impacte de l'aturada és massiu i es deixa notar des de primera hora. Al llarg de la jornada se celebren dues manifestacions: una que surt a les 11.00 h de la plaça Imperial, protagonitzada majoritàriament per gent jove, i una altra que arrenca a les 18.00 h a la plaça de la Font i acaba dues hores més tard a la Imperial Tarraco. La participació és multitudinària en totes dues marxes i el seguiment de l'aturada, molt majoritari. La marxa de la tarda transcorre en un silenci aclaparador només trencat esporàdicament pels aplaudiments. No hi ha consignes ni pancartes.

Amb l'empresonament de Cuixart i Sánchez a quarts de deu de la nit de dilluns 16 d'octubre revifem les protestes: la més immediata, l'endemà, quan es concentren de nou milers de persones davant l'Ajuntament de Tarragona sota el lema «Llibertat». Després vindran els impactes de la declaració del Parlament (divendres 27 d'octubre), l'exili d'una part del Govern (dilluns 30 d'octubre) i l'ingrés a presó d'una altra part de l'executiu (dijous 2 de novembre). En menys d'una setmana es passa de les celebracions festives per la proclamació independentista d'un divendres al vespre a la plaça de la Font —amb l'actuació improvisada d'elements del Seguici Popular— a les concentracions plenes de ràbia i consternació del dijous següent a la mateixa plaça, tot veient el trasllat a la presó d'Estremera d'una part del Govern de Catalunya.

L'organització de la marxa «Llibertat presos polítics. Som República» al carrer de la Marina, de Barcelona, torna a mobilitzar l'engranatge de les seues territorials d'Òmnium que contracten centenars d'autocars per als associats. Es calcula que aquell 11 de novembre de 2017 s'hi apleguen més d'un milió de persones entre el Port Olímpic i la Sagrada Família.

Abans de l'U d'Octubre, Òmnium Tarragonès organitza o promou nombroses activitats. En destaquem algunes:

- Presentació al gener de la campanya «Casa Nostra, Casa Vostra», a l'Aula Magna del Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili. A inicis de febrer, en el marc de la mateixa campanya, es fa una encesa d'espelmes al Balcó del Mediterrani.
- Suport a la campanya «Mediterrani, la vida en joc». Òmnium i una vintena d'altres entitats, aprofitant la celebració dels Jocs del Mediterrani a Tarragona, promouen diverses iniciatives per «conscienciar la societat sobre la realitat de les problemàtiques humanitàries que es viuen als països i territoris de l'entorn i la tasca de les entitats de voluntaris que treballen per pal·liar-los». Una realitat «punyent» que, segons els convocants, «queda oculta per el discurs oficial dels Jocs».
- Presentació del llibre *Escrits sobre llengua*, de Josep Murgades, redactor del Manifest «Una nació sense estat, un poble sense llengua», a càrrec de Josep-Lluís Carod-Rovira, director de la Càtedra UPF sobre Diversitat Social.
- Presentació del llibre de poemes *Intimissimi*, de Joan Isaac, a la sala Xavier Gols de l'Escola i Conservatori de Música de la Diputació de Tarragona.
- Presentació del poemari *Versos a galet*, de Núria Freixa, il·lustrat per Marta Mateos, a la Sala Infantil de la Biblioteca Pública de Tarragona i a la Biblioteca Municipal de Torreforta.
- Presentació del llibre *Bestiolar 2*, de Josep Vallverdú i dibuixos de Manuel Cusachs, amb la intervenció de l'autor a la sala d'actes del departament de Cultura.
- Acte en homenatge a Gabriel Nafó, represaliat del postfranquisme, organitzat per Òmnium Tarragonès, Fòrum de Tarragona per la Memòria i Paraules per la Pau. Hi participen Rosa Maria Codines i Lluís Llach i hi son presents els parents de l'homenatjat.
- S'organitzen dos cicles de conferències i taules rodones: «Catalunya: parlen les persones» i «Europa: parlen els pobles». Hi participen, entre d'altres, Ramón Cotarelo García, catedràtic emèrit de Ciència Política i de l'Administració de la UNED; l'exlehendakari Juan José Ibarretxe; Xavier Antich,

filòsof i professor de la Universitat de Girona; Suso de Toro, escriptor, i Joan Anton Font, secretari general de l'Ajuntament de Tarragona.

- Conferència «Com s'està construint la hisenda nacional», a càrrec de Lluís Salvadó, secretari d'Hisenda de la Generalitat de Catalunya, a la Cambra de Comerç de Tarragona. Coorganitzat amb l'Assemblea Nacional Catalana.
- Conferència «Garanties per a la democràcia. Per un referèndum legal, efectiu i vinculant», amb la participació de Germà Bel i Marta Pascal, diputats al Parlament de Catalunya, presentats per Pere Grau. Coorganitzat amb l'ANC al Saló d'Actes del Col·legi d'Advocats i Farmacèutics de Tarragona.
- Acte de presentació el 4 de maig a l'Auditori de la Diputació de Tarragona del Pacte Nacional pel Referèndum, del qual en formen part una setantena d'entitats tarragonines. Hi prenen la paraula Francesc de Dalmaes, membre del comitè executiu del Pacte, i Francesc Xammar, president local del Pacte. Xammar, exregidor al consistori i expresident de la Federació d'Associacions de Veïns de Tarragona i del barri de la Floresta, defensa la necessitat que la gent s'expressi a les urnes.
- Exposició «Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona», en el marc del programa «Lluites Compartides». Es pot veure a finals de juny al pati del Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili. A la inauguració, taula rodona «Dones i activisme», amb la intervenció de Lola Paniagua, Teresa Fortuny, Carme Lleyda i Maria Lurdes Latorre.
- Entre els molts actes a favor del referèndum i del sí, destaca l'inici apoteòsic de campanya a la Tarraco Arena Plaça (14 de setembre) amb el president del Govern de la Generalitat, Carles Puigdemont; el vicepresident, Oriol Junqueras; el president d'Òmnium, Jordi Cuixart, i el president de l'ANC, Jordi Sànchez. Més de vuit mil persones omplen les graderies i l'arena de l'antiga plaça de toros amb crits insistents de «Votarem!». Les pancartes expressen confiança en el futur —«Hola República», «Hola Europa», «Hola nou país»— i reclamen «Democràcia».

Tot i l'impacte brutal que provoca la repressió posterior al referèndum, les reunions de la junta d'Òmnium del Tarragonès revelen la fortalesa interna de l'entitat. A la trobada del 24 d'octubre —la primera després de l'empresonament de Cuixart— a més de valorar la situació del país i endegar noves accions de protesta, la junta aborda qüestions relacionades amb la presentació del Premi Pin i Soler 2016-2017, les novetats per dedicar un carrer de Tarragona a Muriel Casals, la valoració de l'homenatge a Lluís Companys, un treball amb la Biblioteca Pública de Tarragona o la marxa dels Premis VOC i Sambori.

El 7 de novembre es convoca una junta extraordinària per donar dos missatges en clau interna: cal «preservar» l'entitat, i cal tenir clar que el president d'Òmnium no

entrarà en cap llista electoral. Cuixart ho transmet amb rotunditat als seus primers interlocutors que el visiten a la presó. A la reunió del 19 de desembre de 2017 (dos dies abans de les eleccions del 21-D, convocades sota l'aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola), la junta analitza el moment polític del país, transcendental, però també repassa a continuació tot un seguit d'altres qüestions: un cicle de cinema en català, els preparatius de l'any Pompeu Fabra i altres accions culturals.

2018: REPRESSIÓ

El 2018 arrenca amb les cites mensuals de cada dia 16 davant l'Ajuntament de Tarragona «Us volem a casa», per recordar els mesos que Cuixart i Sànchez porten empresonats, i els sopars grocs solidaris per recaptar diners destinats a la caixa de solidaritat. Se n'organitzen quatre, amb l'assistència de 260 persones i una primera recaptació de 3.500 euros. Òmnium argumenta que el seu president —el desè de la seva història— és a la presó per defensar el dret a manifestació i els drets col·lectius i nacionals, i que el seu paper a partir d'aquest moment és recuperar drets i institucions, i «ser allà on no hi hem estat, per compartir consensos i escoltar tothom».

La concentració del 16 de gener «Tres mesos sense els Jordis. Us volem a casa», compta amb la lectura d'un manifest, seguit de tres minuts de silenci, els parlaments de Quim Arrufat i Albano Dante Fachín, música de Sonagralla, Gerard Marsal i Julivert, lectura de poemes a càrrec de l'Escola de Lletres i lectura d'escrits de Jordi Cuixart i Jordi Sánchez enviats des del centre penitenciari d'Estremera.

La concentració del 16 de febrer «Quatre mesos sense Jordi Cuixart i Jordi Sànchez. Il·lumina la Llibertat», inclou la lectura d'un manifest, seguit de quatre minuts de silenci, encesa d'espelmes amb el lema «Llibertat», música de Joan Reig, i el parlament final de l'advocat Pere Grau.

La concentració del 16 de març «Cinc mesos sense vosaltres. Us volem a casa», compta amb la lectura d'un manifest a càrrec de Rat Cebrián, seguit d'un minut de silenci, el parlament de Mireia Boya (CUP), música dels Sacaires, lectura d'un poema d'Olga Xirinacs i d'una carta de Joaquim Forn enviada des de la presó. Després de l'acte a la plaça de la Font, se n'organitza un altre a l'exterior de l'antiga presó, a l'avinguda República Argentina.

La concentració del 16 d'abril es transforma en un festival, coincidint amb el mig any de presó per als Jordis. Un dotzena d'artistes puguen a l'escenari muntat a la Rambla Lluís Companys, entre els quals hi ha Joan Rovira, Maria Jacobs, Domi García i Joan Reig. L'acte polític va a càrrec d'Elisenda Paluzie, presidenta de l'Assemblea Nacional Catalana.

L'impacte emocional de la presó i l'exili també es nota a l'hora d'organitzar actes públics: es registra una davallada respecte als últims anys, però, malgrat tot, Òmnium

del Tarragonès manté la convocatòria d'una vuitantena d'activitats diverses al llarg dels dotze mesos. En destaquem les següents:

- Presentacions dels primers llibres post referèndum: *Els fets de l'1 d'octubre*, amb els coautors Josep-Lluís Carod-Rovira i Tzerk van der Meulen; *La rebel·lió catalana. Cinc veus sobre el procés i el futur d'Europa*, amb l'autor Lluç Salellas; o *Dies que duraran anys*, del fotoperiodista Jordi Borràs.
- Cicle de conferències «Catalunya, Camí de la Llibertat», amb la participació, entre d'altres, de Mercè Barceló, catedràtica de Dret Constitucional; Eusebi Campdepadros, secretari primer de la Mesa del Parlament; Jaume Alonso-Cuevillas, advocat i economista; Txell Bonet, periodista (parella de Jordi Cui-xart); Jordi Martí, doctor en Filologia Catalana; Laura Masvidal, directora de màrqueting (parella de Joaquim Forn), i Arcadi Oliveres, activista per la pau.
- Cicle de conferències «A l'entorn de Pompeu Fabra» amb motiu de l'Any Fabra. La presentació de l'efemèride va a càrrec del seu comissari, Jordi Ginebra, catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili. Entre d'altres activitats, s'organitzen les conferències «El miracle de Fabra», a càrrec de Josep Vallverdú, filòleg i escriptor; «Pompeu Fabra i política lingüística», a càrrec de Joan Martí i Castell, catedràtic emèrit de Filologia Catalana de la URV i membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans; i «Fabra vist per Rovira i Virgili», a càrrec del mateix Jordi Ginebra.
- Es manté el cicle de projeccions de cinema en català «I més a prop» amb quatre pel·lícules a la Sala d'Actes del Departament de Cultura.
- S'organitzen diversos actes amb motiu de l'Any Montserrat Abelló (1918-2014), dintre del programa d'homenatge pel centenari del seu naixement.
- Taula rodona «Immersió lingüística, cohesió de país», acte commemoratiu dels quaranta anys del Sedec (Servei d'Ensenyament del Català), amb la intervenció de Núria Rofes, Àngels Feliu, Alexander Hernández i Btsam El Alaoua.
- Acte «Dies de Groc»: lectura pública de textos, amb els autors i autores Anna Gispert, Carme Carles, Conxita Jiménez, Francesc Valls, Isabel Ortega, Joan Cavallé, Lurdes Malgrat, Magí Sunyer, Marcel Casas, Oriol Grau, Raquel Estrada, Rat Cebrián, Sergi Xirinacs, Tecla Martorell i Teresa Duch. Òmnium col·labora en aquesta iniciativa de l'Escola de Lletres de Tarragona, que se celebra a l'Espai Santa Teca, al Col·legi d'Arquitectes de Tarragona.
- Conferència «La crisi de l'estat de dret: el règim del 78 davant el mirall», amb la participació de Joaquín Urías, professor de Dret Constitucional de la Universitat de Sevilla i exlletrat del Tribunal Constitucional; Jordi Jaria, professor de Dret Constitucional de la Universitat Rovira i Virgili, i Josep Costa,

vicepresident del Parlament de Catalunya i professor de Teoria Política de la Universitat Pompeu Fabra. Acte de record pels nou mesos d'empresonament dels Jordis.

- Concentració «Un Any de Vergonya. Reclamem la Llibertat dels Presos a Mas Enric», el 16 d'octubre de 2018. Actuació musical, lectura de versos i manifest.
- Organització del taller «Cartes a les Presons», per escriure i enviar missatges de suport als presos polítics catalans. A càrrec d'Òmnium Tarragonès i ANC Tarragona, a la plaça de Corsini.
- Conferència «Presos/Exiliats/Europa» dels juristes Gonzalo Boye i Cèsar Puig, el 9 de novembre, amb la moderació de Montse Martí, presidenta de Juristes per la República, a l'Aula Magna del Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili.
- Conferència «El poder judicial sota sospita», amb Jordi Montanyà i Cinta Curto, de l'Associació de Juristes Atenes, i la presentació a càrrec del jurista Pere Grau, organitzat per l'Assemblea Nacional Catalana, Juristes per la República i Òmnium Cultural del Tarragonès, a la Cambra de Comerç de Tarragona.

2019: JUDICI

El 2019 està marcat pel judici als líders polítics i socials independentistes al Tribunal Suprem. L'any arrenca amb la força de la campanya d'Òmnium «Judici a la democràcia». El 26 de febrer s'instal·la una pantalla al mig de la Rambla Nova per projectar la intervenció en directe del president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart. Un mes després, es presenta el llibre *Jo acuso*, de Benet Salellas, advocat de la defensa de Cuixart.

A l'abril té lloc l'acte central de la campanya «Jo acuso» al mig de la Rambla Nova amb la presència del vicepresident de l'entitat, Marcel Mauri, l'advocada Magda Oranich, el periodista i activista social David Fernández i l'escriptora Núria Cadenes. I el 12 de juny es projecta l'al·legat final del «Judici a la Democràcia» per part de Jordi Cuixart i la resta de presos polítics, des del mig de la Rambla Nova, prop de la Font del Centenari; al vespre es convoca la concentració «Llibertat: l'autodeterminació és un dret», a la plaça de la Font. Aquí es posa en marxa la nova campanya d'Òmnium «Ho tornarem a fer».

Però, a més, Òmnium participa o organitza directament altres actes:

- Les Jornades «Jordi Tiñena: Obra Literària i Pedagògica. El Plaer d'Escriure», organitzades per la Càtedra Josep Anton Baixeras de la Universitat Rovira i Virgili.

- Participació a les jornades «Ara fa vuitanta anys: el final de la Guerra Civil a Tarragona» amb la conferència «Els nostres exilis, de Fabra a Rovira i Virgili», a càrrec de la historiadora i escriptora Assumpta Montellà, Núria Tarrés i Campreciós (mare d'Adrià Carrasco i Tarrés, exiliat) i Montserrat Puigdemont i Casamajó (germana del president Carles Puigdemont).
- Cicle de projeccions «Cinema en català, i més a prop!».
- El programa «Lluites compartides» arriba a l'institut Campclar, l'institut Martí i Franquès, l'institut Tarragona, el Complex Educatiu, la Biblioteca Pública de Tarragona i la Biblioteca Municipal de Torreforta.
- Conferència «Els joves d'Altsasu: un cas de repressió», amb la participació dels familiars dels joves de la localitat navarresa a l'Aula Magna del Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili.
- Presentació del llibre *Tres dies a la presó*, de Jordi Cuixart i Gemma Nierga, amb la presència de l'escriptora i periodista Gemma Nierga i el vicepresident d'Òmnium, Marcel Mauri.
- Presentació del llibre *Entre Ítaca i Icària*, amb la participació dels autors Xavier Domènech i Joan Tardà, i de Josep-Lluís Carod-Rovira.
- Presentació del llibre *Ho tornarem a fer*, de Jordi Cuixart, amb la presència del vicepresident d'Òmnium Cultural, Marcel Mauri i l'activista i exdiputada del Parlament de Catalunya Gabriela Serra.
- Taula rodona sobre «El futur del català», amb Josep-Lluís Carod-Rovira, Bernat Joan i Marí, Carme Junyent i Josep Murgades, i moderada per la vicepresidenta d'Òmnium Cultural del Tarragonès, Carme Oriol.

2020: PANDÈMIA

El 2020 comença sense saber que serà l'any de la pandèmia mundial que marcarà les nostres vides. Abans del confinament de la població, Òmnium Tarragonès encara és a temps d'organitzar al febrer l'acte «Amnistia Ara!», amb la intervenció de Marcel Mauri, vicepresident d'Òmnium Cultural; Albano-Dante Fachín, periodista i exdiputat al Parlament de Catalunya; Anna Guasch i Antonio Peco, activistes socials. També fa la cloenda de l'exposició itinerant del programa «Lluites Compartides» amb «Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona» al Pati del Rei Jaume I de l'Ajuntament, i organitza xerrades i presentacions de llibres en el marc dels actes que recorden el final de la guerra civil: «Neus Català, memòria viva», *Memòria de les oblidades*, de Tecla Martorell, i *La dictadura de pedra*, de Sílvia Marimon i Queralt Solé.

La Trobada Nacional d'Òmnium a Tarragona, al Campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili, dissabte 7 de març, és l'últim acte públic abans del confina-

ment. A partir del 12 de març, la delegació tanca i anul·la totes les activitats previstes per la declaració de l'emergència sanitària de la Covid-19. Un dels actes previstos per als dies més immediats era la presentació del llibre *Un bosc ple d'amor*, de Jordi Cuixart.

La represa no arriba fins sis mesos més tard, el 21 de setembre, amb el lliurament del premi El Balcó. Com a novetat principal, l'acte se celebra per primera vegada al jardí del Teatre Metropol i agafa entitat pròpia, al marge del pregó de les festes de Santa Tecla. Com la resta d'activitats d'aquells dies, per assistir-hi cal una inscripció prèvia perquè l'aforament és limitat. El nou emplaçament per al premi El Balcó agrada a la junta d'Òmnium i es planteja que sigui l'escenari habitual per a les pròximes edicions.

L'últim quadrimestre del 2020, amb una incidència de la pandèmia a l'alça que culmina en una segona onada i en noves limitacions de mobilitat a partir del 15 d'octubre, amb prou feines permet abans convocar dos actes: una concentració a la plaça de la Font contra la inhabilitació del president de la Generalitat, Quim Torra (28 de setembre) i la presentació del llibre *El futur del català depèn de tu*, amb Carme Junyent i Marina Massaguer, el 7 d'octubre. La crisi sanitària obliga l'entitat, per primera vegada en cinquanta anys d'història, a celebrar l'assemblea general ordinària via telemàtica.

2021: REVIFALLA

La tercera onada impacta amb molta duresa en les primeres setmanes de l'any 2021, tot i que arrenca de manera paral·lela el procés de vacunació contra la Covid-19 en el col·lectiu de població més vulnerable. Això provoca una aturada de l'activitat pública que es trenca el 16 de febrer amb la concentració en suport a Pablo Hasél davant el monument als Despullats.

Pocs dies després, vindrà un acte de suport als represaliats de la comarca i recollida de signatures a la Rambla Nova; una concentració en suport als presos polítics i exiliats a la plaça de la Font, i una recollida de signatures a la Rambla Nova per l'amnistia, que representa l'eix central de la nova campanya que Òmnium engega a nivell nacional. En aquest marc, el 10 d'abril s'organitza l'acte central a Tarragona per l'amnistia, amb la participació de Xavier Antich i Gabriela Serra a la plaça Corsini. Només quatre dies més tard, al pati Jaume I de l'Ajuntament de Tarragona s'inaugura l'exposició de peces de ceràmica «Jordi Cuixart, des de Lledoners», amb la presència de Txell Bonet i Paco Poch.

De manera paral·lela, amb l'arribada de la primavera i un progressiu descens dels indicadors de la pandèmia, l'entitat recupera l'activitat cultural amb la presentació de llibres: *Les hores greus* amb Quim Torra i Josep-Lluís Carod-Rovira al Teatre Tarragona, i *Tsunami*, el XXX premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler, al

mateix escenari. S'organitza un recital poètic per Sant Jordi i al maig es fan els actes de lliurament dels premis Sambori (al parc del Pinaret de Cambrils) i dels premis literaris Ciutat de Tarragona (al Teatre Tarragona). A partir de setembre, Òmnium del Tarragonès recupera un ritme de convocatòries similar al d'abans de la pandèmia, entre les quals destaquen la presentació del documental, l'exposició i el llibre que commemoren el cinquantè aniversari de la delegació territorial.

El Fòrum de Bonavista

La vigília de Sant Joan de 2021 arriba la Flama del Canigó, per primera vegada, als barris de ponent de Tarragona. Òmnium ajuda a fer possible aquest acte simbòlic que uneix el foc, el solstici d'estiu i la festa dels Països Catalans a la rambla de Bonavista. Per arribar a aquest punt, s'ha recorregut un llarg camí que arrenca dos anys abans amb una trobada espontània al carrer. El dia de Sant Jordi de 2019, un jove veí del barri s'apropa a la presidenta d'Òmnium del Tarragonès per presentar-se i dir-li que vol exposar-li una idea. Vicente Ozáez Bermejo fa el primer contacte amb Rosa Maria Codines i d'aquella conversa improvisada surt la invitació a participar com a ponent en una reunió de la junta de l'entitat on explicarà amb més detalls la proposta que li balla pel cap des de fa temps.

Aquest graduat en Administració i Direcció d'Empreses i veí de Bonavista descriu la realitat dels barris de ponent de Tarragona, «apartats» de la cultura i la llengua catalana, i allunyats físicament i mentalment del centre de la ciutat en tots els àmbits. Vicente Ozáez planteja a Òmnium la necessitat d'acabar amb aquesta situació a través d'una nova entitat que impliqui gent jove i buscant la complicitat d'altres col·lectius de la zona. «Cal cosir la ciutat, entre el centre i els barris, i també entre els propis barris de ponent», subratlla.

La junta tarragonina veu amb bons ulls la iniciativa i decideix donar-li suport econòmic i logístic amb la premissa que siguin els mateixos veïns del barri qui impulsin els projectes i les activitats: «No volem colonitzar la nova entitat», asseguren. A finals de 2019 es lloga un local de planta baixa al carrer Set, número 15, al centre del barri. A principis de 2020, en paral·lel a l'adequació del local i a la sol·licitud dels permisos corresponents, comença un procés participatiu amb l'entorn i durant molts mesos —en un context excepcional de pandèmia— s'estableixen contactes amb els centres educatius del barri i entitats veïnals, socials i esportives, que culmina en una jornada de trobada el dissabte 7 de novembre de 2020. Finalment, el 8 de març de 2021 s'obre per primera vegada la seu de Fòrum Espai Cultural de Bonavista.

S'autodefineixen com a «espai de trobada a favor de la cohesió social, la cultura, l'aprenentatge col·lectiu i l'emprenedoria local». Aspiren que el nou local sigui «un espai de referència, motor de vida comunitària, espai de relació entre persones de diferents edats, cultures, orígens i orientacions». Segons un document intern, del procés

participatiu, se'n desprèn que la seu del carrer Set ha de tenir per missió: «Contribuir a transformar i millorar el barri i les condicions de vida de la gent de Bonavista. Engrescar a veïns i veïnes a organitzar-se per donar resposta a les seves necessitats i inquietuds. Enfortir els grups i les entitats ja existents i facilitar crear-ne de noves. Contribuir a cohesionar la comunitat de Bonavista, i oferir oportunitats perquè la gent jove no marxi del barri.»

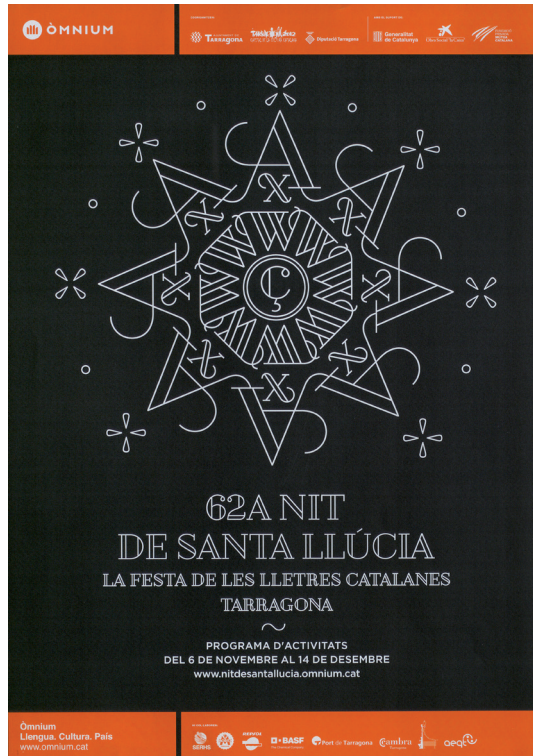
Durant els primers mesos de vida han estat capaços d'organitzar diferents activitats —presentacions de llibres, activitats per a la canalla, partides d'escacs, l'arribada de la Flama del Canigó, espectacle i taller de manualitats per Santa Tecla— i acollir exposicions sobre castells i el barraquisme a Tarragona. Volen abordar temàtiques molts diverses per relacionar-se amb molta gent, seguint la línia d'actuació de Rosa Maria Codines al capdavant d'Òmnium del Tarragonès: «Fer xarxa i buscar complicitats amb tothom.» De fet, la llista de contactes realitzats per Fòrum Espai Cultural és molt variada: Associació Joventut i Vida (menjador social), associació Polígon Cultural, associació cultural Art 27.7, escola Bonavista, escola Joan XXIII, institut Collblanc, casal cívic de Camp Clar, Bonavista Club de Futbol, Racing Bonavista, llar de jubilats, Afanoc, Epilep, Ponent Lovers Tarragona i Creu Roja Joventut, entre d'altres.

El projecte de futur és ambiciós. Es proposen quatre grans eixos de treball: cultural, social, d'aprenentatge i informatiu. En l'àmbit cultural, aspiren a promoure «activitats o espais de trobada intergeneracionals i interculturals, cercar estratègies per connectar i vincular la gent jove, i potenciar la cultura catalana i normalitzar l'ús del català al barri». En l'apartat social, volen acollir «les xarxes de suport creades arran de la pandèmia, elaborar material de protecció, recollir i distribuir aliments. Contribuir a donar sortida a projectes de diferents agents com, per exemple, el suport i acompanyament a gent gran, i sumar-se a accions o campanyes reivindicatives en qüestions vinculades amb la millora del barri i de les condicions de vida de la seva gent».

A més, tenen clar que volen cedir l'espai a altres associacions i col·lectius sense ànim de lucre i que organitzin actes que «estiguin alineats amb la missió i els valors del local». No hi tenen cabuda «activitats amb contingut discriminatori, antidemocràtic, xenòfob, sectari o incívic, o aquelles que acabin derivant en comportaments discriminatoris. Activitats privades de caràcter lúdic d'iniciativa individual o col·lectiva, ni tampoc accions comercials o lucratives. Ni actes partidistes.»

La iniciativa de Fòrum Espai Cultural de Bonavista amb el suport d'Òmnium és una experiència pionera dins de l'entitat creada fa seixanta anys per destacats membres de la burgesia catalana. Una aposta potent per la «cohesió social», eix central dels objectius de la junta liderada per Jordi Cuixart. Bona prova de l'interès que desperta el tema de Bonavista és que Vicente Ozáez, que actua com a coordinador dels impulsors de Fòrum, forma part de la junta territorial d'Òmnium des de 2020 fent tasques d'enllaç entre les dues parts.

Ozáez i la resta de promotors de Bonavista tenen clar que han de treballar amb «paciència» i que un projecte com el del Fòrum Espai Cultural «necessita temps per veure resultats». Cal buscar el símil de la cursa de fons per entendre que aquest grup de voluntaris ha posat la primera pedra d'un nucli cultural nou, als barris de ponent de Tarragona, que aspira a consolidar-se a mitjà i llarg termini.

Cartell de la Festa de les Lletres Catalanes el 2012 a Tarragona. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

*El Teatre Tarragona, ple de gom a gom la Nit de Santa Llúcia de 2012.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*La presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, a la festa literària el 14 de desembre de 2012
al Teatre Tarragona. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Presentació d'un llibre de Màrius Serra a la Llibreria La Capona, març de 2013.
Fons Òmniium Cultural del Tarragonès.*

La presidenta d'Òmniium Tarragonès, Rosa Maria Codines, durant l'acte de lliurament dels premis literaris Ciutat de Tarragona, el maig de 2013. Fons Òmniium Cultural del Tarragonès.

*Acte a la Rambla Nova, el 22 de juny de 2013, amb l'encesa de cinc mil espelmes a la Rambla Nova.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*El 10 de setembre de 2013 es presenta al Camp de Mart la plataforma Tarragona Decideix.
Foto: Ricard Laboz.*

*La Via Catalana, al seu pas per la plaça Imperial Tarragona, l'11 de setembre de 2013.
Foto: Ricard Lahoz.*

Presentació del Pacte Nacional pel Dret a Decidir a Tarragona, juny de 2014. Foto: Ricard Lahoz.

Assaig de la formació d'una V a la plaça Verdaguier, agost de 2014. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

*L'institut Martí i Franquès de Tarragona, un dels punts de votació a la consulta del 9 de novembre de 2014.
Foto: Ricard Laboz.*

*Lliurament dels premis Sambori a l'Antiga Audiència de Tarragona, març de 2015.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Cartell de les jornades d'homenatge a la bibliotecària Teresa M. Rovira Comas, primavera de 2015.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Més de 2.000 persones assisteixen a l'acte organitzat a l'auditori del Camp de Mart el 5 de setembre de 2015.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

**ARA ÉS L'HORA
TARRAGONA!!**

VINE!!

**AL TEATRE AUDITORI
CAMP DE MART**
EL DIA 5 DE SETEMBRE
DE 2015 A LES 20 h

ARRENCADA:
A les 19:15 h Cercavila de la Batucada
Tympalum i dels Sacaires des de la Plaça la Font
que conduiran fins al Camp de Mart.

PRESENTADORS:
ORIOL GRAU / JUDIT BORRELL

**AMB LA INTERVENCIÓ DE REPRESENTANTS
DE LA SOCIETAT CIVIL I PARLAMENTS A CÀRREC DE:**

President del Pacte pel dret a decidir de Tarragona: **FRANCESC XAMMAR**
President ANC: **JORDI SÁNCHEZ**
President Òmnium: **QUIM TORRA**
President AMI: **CARLES PUIGDEMONT**

ACTUACIONS MUSICALS:
**SONAGRALLA, ELS POQUERS I
LAX 'N' BUSTO**

EN CONCERT

assemblea.cat ÒMNIMUM

Cartell de l'acte. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

*Cartell dels actes de commemoració a Tarragona del 75è aniversari de l'afusellament del president Companys.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Quatre presidents d'Òmnium Tarragonès participen en l'acte d'homenatge a Lluís Companys,
el 15 d'octubre de 2015. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Cartell de l'acte d'homenatge a Muriel Casals, pocs dies després de la seva mort, març de 2016.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

Manifestació a la Rambla Nova, la Diada de l'Onze de Setembre de 2016. Foto: Ricard Laboz.

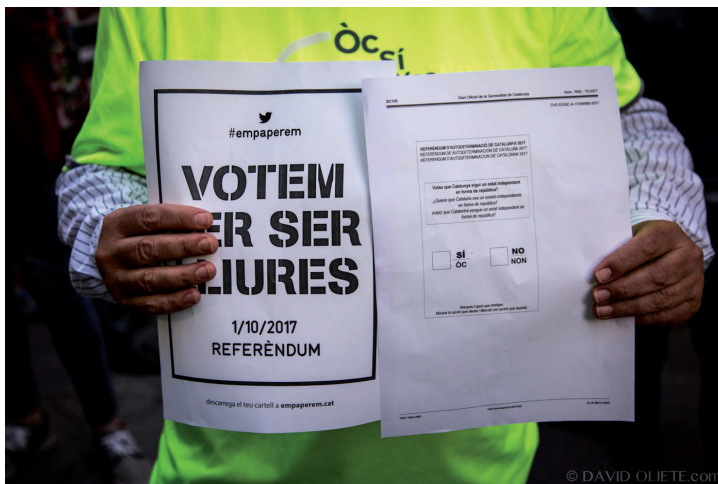
Davant l'escenari de la manifestació de la Diada de 2016, a tocar del Balcó. Foto: Dolors Granero. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Presentació del Pacte Nacional pel Referèndum a l'auditori de la Diputació de Tarragona, maig de 2017. Foto: Dolors Granero. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Òmnium organitza el juny de 2017 l'exposició 'Les dones, motor de les lluites socials a Tarragona' en el marc de la campanya 'Lluites compartides'. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Cartells a favor del referèndum de l'1 d'octubre de 2017. Foto: David Oliete.

Milers de persones es manifesten a Tarragona el 20 de setembre de 2017 per defensar les institucions catalanes. Foto: David Olivete.

L'Escola Oficial d'Idiomes, a la Chartreuse, va ser un dels punts de votació al referèndum de l'1 d'octubre de 2017.

Llargues cues a la Rambla Vella per votar a l'institut Pons d'Icart, 1 d'octubre de 2017. Foto: Ricard Laboz.

Manifestació a la Rambla Lluís Companys, el matí del 3 d'octubre de 2017, jornada de vaga de país en protesta per les agressions policials de la jornada del referèndum. Foto: Ricard Laboz.

Concentració a la plaça de la Font per reclamar la llibertat de Jordi Cuixart i Jordi Sánchez, el 17 d'octubre de 2017. Foto: David Oliete.

*Cartell de la mostra de l'audiovisual VOC a Tarragona, novembre de 2018.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

Manifestació a la plaça de la Font després de la publicació de la sentència als líders independentistes, el 14 d'octubre de 2019. Foto: David Oliete.

A finals de maig de 2021 té lloc la primera reunió presencial de la junta d'Òmnium Tarragonès després de l'esclat de la pandèmia. Foto: Sergi Martín.

D'esquerra a dreta: Zacarias Henar, Rosa Maria Codines i Marcel Mauri, el 14 de gener de 2022, després de l'assemblea de socis que vota Henar com a nou president comarcal de l'entitat. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

2. RESISTÈNCIA I EMPENTA

José Javier Muniáin forma part de l'última fornada de nous associats d'Òmnium Cultural, com expliquem al capítol anterior. N'és soci, oficialment, des del 19 de febrer de 2021. Al seu costat, Emili Guillemat representa als pioners: és soci d'Òmnium des del 15 de febrer de 1971. Més de mig segle de fidelitat ininterrompuda. Entre l'un i l'altre, han passat cinquanta dels seixanta anys de trajectòria de l'entitat. El mig segle d'història d'Òmnium del Tarragonès. Tota una vida. El país i la ciutat han canviat radicalment, però alguns objectius bàsics continuen ben vigents.

La revista *Fet a Tarragona* promou la trobada i la conversa entre aquests dos socis de l'entitat per commemorar el cinquantè aniversari de la delegació territorial. Simbolitzen dues generacions, dues procedències, dues trajectòries. Simbolitzen la transversalitat del país en tots els sentits, una societat plural i diversa, allò que vol representar l'entitat civicocultural més gran d'Europa, amb prop de 200.000 socis. Un espai de compromís amb la llengua, la cultura, la cohesió social i els drets civils.

Quan l'Emili s'apunta a Òmnium, ho fa provinent del Club de Joves, una entitat nascuda sis anys abans (1965) amb inquietuds catalanistes similars: «Era l'única manera de fer política en aquell moment, en ple franquisme, disfressant-la d'activisme cultural i lingüístic» —afirma— «i era també l'única manera d'aprendre a escriure en català, després de trenta anys de prohibicions.» L'Emili és un tarragoní de l'any 1945 que simbolitza una generació marcada per la guerra en l'àmbit familiar. El seu pare va acabar al camp de concentració d'Argelers i va morir poc després en un accident a Tarragona. Amb aquests antecedents, un jove Guillemat de vint anys es comença a mobilitzar a la segona meitat dels seixanta a favor de la cultura catalana i per «rebellar-se contra Franco».

El Javier neix a Pamplona el 1968. Amb només vuit anys, al col·legi Sant Pau de Tarragona, el professor Joan Andreu Torres li imparteix, per primera vegada en català, l'assignatura de matemàtiques. Pertany a una generació que viu el procés de normalització lingüística des de l'escola, amb el català com a llengua vehicular, una qüestió que ara, constata amb preocupació, es posa en dubte. La seva vinculació a Òmnium forma part d'una «evolució natural amb tot el que ha passat a Catalunya els últims anys». Creu que l'entitat i el seu president Jordi Cuixart encarnen «una manera de ser oberta, a favor i no en contra de ningú» en defensa dels seus postulats.

Quan neix el Javier, l'Emili Guillemat ja es mou en els ambients catalanistes que s'aferren al cant coral, el teatre o l'excursionisme. Al Club de Joves coneix altres per-

sones que formaran part del nucli fundacional d'Òmnium a Tarragona: Josep Anton Baixeras, Josep Maria Puig Salellas, Ramon Dolç, Francesc Roset, Enric Vendrell i Ramon Marrugat, entre d'altres. És un col·lectiu de professionals (advocats, treballadors de banca, notaris...), ben formats, de classes mitjanes, conscients que el seu catalanisme els fa diferents de la «crosta conservadora» i afí al règim que domina la ciutat, i que Tarragona —com la resta del país— està vivint un període de canvi accelerat.

La gran transformació

L'historiador Jordi Piqué considera, justament, que el decenni del 1965 a 1975 es registra «l'etapa de transformació més profunda i ràpida de la història contemporània de Tarragona». En l'àmbit econòmic, destaca la implantació de la indústria química, que al final de la dictadura, dona feina a més de dos mil treballadors i canvia radicalment l'estructura socioeconòmica de l'entorn. Just quan es fa la primera assemblea d'Òmnium del Tarragonès (1 de desembre de 1971), el Ple de l'Ajuntament de Tarragona aprova la instal·lació de la refineria. El creixement meteòric d'aquells deu anys comporta una allau d'immigració procedent de la resta d'Espanya: la població passa dels 57.000 habitants de l'any 1965 als més de 100.000 una dècada després.

Els canvis accelerats deixen profundes seqüeles en l'urbanisme. El resultat, segons Piqué, serà «una ciutat poc vertebrada, amb uns barris nous allunyats i mal comunicats amb el centre urbà, i una perifèria desordenada i sense els serveis imprescindibles, on viu la meitat de la població de Tarragona». La falta d'habitatge és tan gran que en alguns moments arriben a viure unes quatre mil persones en barraques en diferents zones del municipi.

En l'àmbit polític, són anys en què l'oposició al franquisme comença a reorganitzar-se al voltant del PSUC i del recentment creat sindicat de Comissions Obreres. Diu Jordi Piqué que «la veritable força d'oposició era la inòpia de la dictadura que tractava qualsevol protesta o reivindicació col·lectiva (demandes dels veïns dels barris perifèrics o conflictes laborals) com una alteració d'ordre públic», de manera repressiva, i això només feia que incrementar el volum de població en contra del règim.

En l'àmbit religiós hi ha un altre fet rellevant: l'arribada a Tarragona el 24 de gener de 1971 de l'arquebisbe Josep Pont i Gol, amb un tarannà i unes idees ben diferents a les del seu predecessor, Benjamín de Arriba y Castro, un declarat franquista que ocupava el càrrec des de 1949. Pont i Gol, compromès amb la llengua i la cultura del país, treballarà per una Església oberta a tothom, aplicant les directrius del Concili Vaticà II. Set anys més tard de la seva designació, aconseguirà fer retornar les despulles del cardenal Vidal i Barraquer.

En aquell context de certa reobertura però encara moltes prohibicions i immobilitat política, els joves tarragonins creen espais nous de trobada que els permeten relaxar la moralitat imperant i proclamar un cert alliberament sexual. L'escoltisme, d'una

banda, i el Club de Joves, d'una altra, acullen aquesta generació amb inquietuds. De manera paral·lela, els més grans funden la Llibreria de la Rambla que serà «el melic de la cultura catalana i antifranquista de la ciutat».

El naixement

A grans trets, aquest és l'escenari en el qual es crea la delegació territorial d'Òmnium Cultural. El novembre de 1968 els seus promotors tarragonins fan una primera trobada amb Frederic Roda, que ve a Tarragona en nom de l'entitat fundada a Barcelona set anys abans (l'11 de juliol de 1961) per noms prominents de la burgesia catalana: Lluís Carulla, fundador de Gallina Blanca; Joan Baptista Cendrós, fundador de l'empresa cosmètica Haugron Cientifical; Pau Riera i Sala, empresari del tèxtil; Joan Vallvé, enginyer industrial dedicat al sector metal·lúrgic; i Fèlix Millet i Maristany, financer, nebot del cofundador de l'Orfeó Català Lluís Millet.

L'escenari de la reunió discreta és la seu del Club de Joves, al número 19 de la Baixada Peixateria. D'aquest tipus de trobades, n'hi haurà moltes més. Emili Guillemat recorda almenys una altra reunió clandestina, el febrer de 1971, al mateix escenari: «Vam aprofitar que teníem permís governatiu per celebrar-hi una xerrada amb passi de diapositives de la secció d'excursionisme per organitzar de manera paral·lela a la sala del fons del local la reunió de caire polític.» Una anècdota en primera persona que simbolitza com es mouen en aquell moment els ambients catalanistes i contraris a la dictadura.

Cal remarcar que el 1967 l'entitat es legalitza després d'haver-ne mantingut l'activitat clandestinament al llarg de quatre anys de clausura. El 1968 s'organitza l'Any Fabra sota el lema «La llengua d'un poble». Al mateix temps, s'inicia la campanya «Català a l'escola», una acció que vol sensibilitzar la societat i pressionar les autoritats perquè incloguin l'ensenyament del català a tots els centres educatius. El 1969 es crea el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a proposta de l'historiador Josep Benet i el mateix any a Terrassa obre la primera delegació territorial.

A Tarragona, l'any decisiu és el 1971 quan s'hi fan nombroses gestions i trobades. El 27 de gener té lloc una reunió a la Llibreria de la Rambla per crear la delegació d'Òmnium: convocats per Josep Anton Baixeras Sastre, hi assisteixen Gabriel Xammar Sala, Vicenç Nolla Gil, Josep Maria Puig Salellas, Ramon Marrugat Cuyàs, Ramon Dolç Gutiérrez i Josep Sendra Navarro. Els set assistents són socis de l'entitat. El primer acord de la reunió és «preparar el terreny per constituir una delegació territorial i incloure tots els assistents en una Junta Gestora». Aquesta actua clandestinament fins que no obté la legalització i es reuneix a la llibreria un cop al mes.¹

¹ MARRUGAT CUYÀS, RAMON: *La llibreria de la Rambla i l'alternativa cultural de Tarragona (1968-1980)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2012, pàg. 109.

Pocs dies després, el 10 de febrer es constitueix la junta provisional amb Baixeras com a president i Enric Vendrell, Josep Pérez Gondolbeu, Olga Xirinacs, Àngel Conesa i Gabriel Xammar com a vocals; i Ramon Marrugat com a secretari.²

L'1 d'abril, Enric Vendrell i Josep A. Baixeras es presenten com els «designats per Òmnium Cultural» per crear una delegació a Tarragona i s'adrecen als pares caputxins instal·lats al número 103 de l'avinguda de Valvellano (actual rambla Nova) per «disposar-hi d'un despatx encara que sigui provisional», segons indica la documentació de la mateixa entitat.

Pocs dies després, un grup de socis, en qualitat de promotors, es dirigeixen a Òmnium Cultural per tal de constituir-se formalment en delegació territorial. El secretari general de l'entitat a Barcelona, Joan Baptista Cendrós, es desplaça a Tarragona per trobar-se amb ells i l'11 de maig s'acorda la creació de la delegació amb un àmbit d'actuació que aplega els següents municipis: Altafulla, el Catllar, Constantí, els Pallaresos, Perafort, la Riera, Tarragona, Torredembarra i Vila-seca de Solcina.

El despatx dels caputxins serà la primera seu de l'entitat, però poc després, el març de 1973, demanen al president de la Cooperativa Obrera Tarraconense, Josep Sendra, l'ús de les seves instal·lacions. Sendra avala la sol·licitud perquè, implicat amb altres entitats com el Casal Tarragoní, coneix Cendrós i també ha ajudat a crear la delegació territorial d'Òmnium. «En una ciutat adormida i poc activa en defensa dels seus valors, s'havia de lluitar molt per la llengua i la cultura. I Òmnium esdevé una eina útil en un ambient hostil», rememora mig segle després i poc abans de morir.

L'entitat neix amb una clara vocació de suplència de les institucions. «Ensenyar català era una manera d'enfrontar-se als enemics de Catalunya, perquè el volien fer desaparèixer» —afirma Sendra. «Defensar el català era defensar el país. En un moment d'efervescència com aquell, Òmnium esdevé la punta de llança de l'essència catalanista i la Cooperativa, un nexa d'unió amb altres entitats.» Qui després seria conseller de l'Ajuntament de Tarragona i un dels «pares» de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979 recorda aquells anys, encara sota la dictadura, entre la por de molta gent i l'activisme d'uns quants tarragonins: «Érem un grup d'amics, com una família que volia donar una empenta a l'activitat cultural i catalanista de la ciutat.»

L'assemblea constitutiva de la delegació d'Òmnium Cultural del Tarragonès se celebra l'1 de desembre de 1971. La junta escollida la formen cinc dels set membres de la junta provisional del mes de febrer anterior: Baixeras, Xirinacs, Pérez Gondolbeu, Vendrell i Conesa. Pleguen Gabriel Xammar i Ramon Marrugat i s'hi incorporen Rafael Nadal, Vicenç Nolla, Guillem Sancho i Josep Sendra.

2 *Ibid.*, pàg. 110.

Josep Anton Baixeras, el primer president

El primer president de la delegació tarragonina d'Òmnium és Josep A. Baixeras, advocat, escriptor i polític (Tarragona 1927-2008). «Discret en el tracte, d'una agudesa irònica extraordinària i amb una capacitat fílmica increïble allí on decidia de situar el seu interès observador. Amb un bagatge de cultura universal adquirit essencialment a la biblioteca familiar», diu d'ell Francesc Roig, filòleg, escriptor, inspector educatiu i company de nombroses converses i tertúlies.

Baixeras sobresurt enmig de la grisor de la dictadura. L'any 1959 guanya el premi Víctor Català amb el volum *Perquè no*, publicat un any després per Selecta, amb pròleg de Joan Triadú. Aquell mateix 1960, l'Editorial Moll li publica *Calipso*, un recull de dos contes llargs, i participa en l'antologia *Els 7 pecats capitals vistos per 21 contistes* amb un capítol relacionat amb l'avarícia, en companyia de Salvador Espriu i Jordi Sarsanedas. Aquestes circumstàncies l'abocaran a decidir-se finalment per la novel·la i el 1963 queda finalista del premi Sant Jordi amb *L'anell al dit*, que seria publicada un any més tard per Edicions Proa.

«Tot això» —apunta Roig— facilita l'entrada de Baixeras en el cercle cultural de la resistència catalanista i, inevitablement, atreu l'interès de l'industrial productor del massatge Floïd i també mecenes, Joan Baptista Cendrós, per a proposar-li el projecte de creació de la delegació d'Òmnium Cultural del Tarragonès, com a primer president.» Un Baixeras que, segons el filòleg i escriptor canongí, aprofita molt bé l'oportunitat que Antoni Alasà Domingo li proporciona aquells anys a Ràdio Tarragona per emetre setmanalment el seu *Carnet tarragoní* i més endavant *Full de calendari*. Un espai radiofònic que «esdevé el referent imprescindible per a conèixer l'activitat larvada i constant per a la represa de la llengua i la cultura catalanes al Camp de Tarragona».

La seva neboda Isabel Baixeras, una adolescent de catorze anys quan es funda la delegació d'Òmnium al Tarragonès, recorda nombroses converses familiars de temes culturals. «La seva activitat literària li donava l'ocasió de relacionar-se intensament amb escriptors de tot arreu, principalment dels Països Catalans», remarca. «El seu bon criteri, i potser també el fet d'haver estat premiat, va donar lloc que comptessin amb ell en tota classe de reunions, aplecs i trobades, i per formar part de jurats literaris. Anava i venia de Barcelona amb molta assiduitat. I, com que a Tarragona hi tenia moltes relacions, és lògic que li confiessin a ell la comesa d'impulsar el grup tarragoní d'Òmnium.»

Baixeras no era l'únic, però sí un dels més implicats en aquells cercles de persones formades i amb inquietuds de Tarragona que tenen ganes d'espolsar-se la grisor del franquisme, sortint de casa, participant en trobades socials i amb el desig de progressar, tots junts, intel·lectualment. «La constitució de la delegació d'Òmnium» —considera Isabel Baixeras— «passa, amb tota naturalitat, per les mans del Josep Anton, que

ja n'era soci, i incorpora gran part d'aquells que, en aquelles dates, anaven als concerts, acudien a les sessions de teatre, visitaven les exposicions i assistien a les conferències que es feien a la ciutat.»

L'escriptor i advocat tarragoní, com a president de la delegació, assisteix regularment a les reunions que la junta nacional convoca amb les territorials. El setembre de 1971, quan encara funciona la Junta Rectora local de forma interina, participa en la primera d'aquestes trobades. En aquell moment només hi ha en funcionament les delegacions d'Òmnium de Terrassa, Mataró, Igualada, Vic, Lleida, Valls i Reus, a més de la de Tarragona. Baixeras explica a la junta de Barcelona les primeres accions i la recerca d'un local provisional. Dos anys més tard, en una reunió similar l'octubre de 1973, reconeix: «Fins ara no tenim ningú per assumir les tasques de secretaria. La feina ha estat encarregada a dues persones força hàbils i voluntarioses.»

Aquest detall i el fet que tota la correspondència que arriba de la junta de Barcelona vagi adreçada al domicili particular de Baixeras a l'avinguda Prat de la Riba revelen la precarietat de mitjans personals i materials dels primers temps d'Òmnium. La documentació personal conservada fins a la seva mort (després passa a mans de la família i aquesta la cedeix a la Biblioteca Pública de Tarragona) indica com Baixeras pren les regnes en tots els àmbits d'actuació de l'entitat: aportacions econòmiques dels socis, concessió d'ajuts culturals, redacció d'escrits per obtenir permisos governatius, relacions amb la cúpula directiva d'Òmnium a Barcelona...

Segons Ramon Marrugat, «Baixeras és l'ànima del primer Òmnium» i, per tant, lògicament, n'assumeix la presidència «amb dues dèries: connectar amb les noves generacions de la ciutat —i aquí hi ha el paper de connexió amb el Club de Joves— i connectar amb el món sindicalista que es mou en la clandestinitat al voltant de Comissions Obreres, especialment» per rebre el suport d'aquests sectors en la seva tasca a favor del català.

A l'acte de lliurament del premi El Balcó 2008 a la Llibreria de la Rambla, Marrugat defineix Josep Anton Baixeras d'aquesta manera: «D'aparença indolent, portava prou energia per a fer de llevat, i era l'element pensador que estava al darrere de les fites més recordades, les que avui marquen la nostra actuació d'aquells anys difícils, com ara, entre d'altres, la nit literària de Santa Llúcia de 1972, o la Setmana Cultural Valenciana de 1974, o l'homenatge a Joan Miró de 1970, o la creació de l'Òmnium Cultural del Tarragonès, o els actes a Tarragona del II Congrés de Cultura Catalana».³

Uns anys abans de ser el primer president d'Òmnium del Tarragonès, a partir del 9 de novembre de 1964, Josep Anton Baixeras comença a analitzar l'actualitat cultural i social de la ciutat i del país a través dels comentaris setmanals a Ràdio Tarragona. Unes cròniques radiofòniques que, sota el títol genèric de *Carnet tarragoní* (1964-1968) i *Fulls de calendari* (1968-1976), es poden consultar agrupades al volum 3 de

3 *Ibid.*, pàg. 21.

la seva obra completa (Editorial Cossetània, 2014). La filòloga Montserrat Palau, al pròleg del volum, explica que Baixeras només va posar una condició per realitzar el programa: que la seva intervenció fos en català. I de fet, aconsegueix que sigui durant molt de temps l'únic comentari periodístic en llengua catalana a Tarragona. Segons Palau, «Baixeras, amb gran subtilitat i elegància, com aquell qui no diu res i se centra en l'anècdota, anirà destriant informacions i anirà plantejant una línia de pensament coherent i cohesionada que abasta molts temes i moltes altres qüestions que se'n deriven.»⁴

L'obligació de passar la censura ha fet possible la conservació i estudi d'aquestes cròniques, on la llengua és un dels temes més repetits. I Baixeras utilitza un llenguatge planer, però ric i culte. Les seves intervencions setmanals a Ràdio Tarragona (en desconnexió amb la programació de Radio Nacional de España) seran precursors dels programes que a la mateixa emissora faran diversos col·laboradors d'Òmnium anys més tard.

Josep Anton Baixeras, i el seu germà Enric, formen part del grup fundacional i del primer consell d'administració de la Llibreria de la Rambla, iniciativa promoguda el 1968 per un grup de persones liderades per l'arquitecte Josep Ferrer i Bosch. En aquest context, és fàcil d'entendre que Òmnium Cultural sigui una de les noves expressions del món associatiu de Tarragona que es crea a finals dels seixanta i inicis dels setanta, coincidint amb la creació d'una llibreria, l'objectiu de la qual és «fomentar la difusió del llibre i la promoció i estímulo d'activitats artístiques i culturals».⁵

Activista incansable, el Baixeras lligat a la Llibreria de la Rambla i a Òmnium representa durant una llarga etapa l'altaveu dels intents de represa de la llengua i la cultura catalana en un moment polític encara molt complicat, però socialment en plena ebullició. Després, amb la fi de la dictadura, participarà activament en política. Es presenta a les primeres eleccions després del franquisme (15 de juny de 1977) amb la coalició Entesa dels Catalans i surt escollit com a senador. Més tard, serà regidor de l'Ajuntament de Tarragona i diputat provincial encapçalant com a independent la llista del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). Tot plegat, mantenint simultàniament la seva trajectòria professional com a advocat.

En un article titulat «Com si diguéssim» publicat al número 1 de *Mestral* (setembre de 1978), Baixeras parla amb certa ironia de l'etapa de màxim activisme abans de la mort de Franco: «Cada vegada que ens reuníem, arribava un moment en què algú resumia i conclouia: "Hem de fer una llista". Fer una llista era una empresa fàcil: els noms sempre eren els mateixos! Tant si es tractava d'obrir una llibreria, com de protestar per una detenció, com de fundar una delegació d'amics de la UNESCO,

4 BAIXERAS, Josep Anton: *Obra Completa. Volum 3: Cròniques radiofòniques*, a cura de Montserrat PALAU. Valls: Cossetània Edicions, 2014, pàg. 14.

5 MARRUGAT CUYÀS, Ramon: *La llibreria de la Rambla i l'alternativa cultural de Tarragona (1968-1980)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2012, pàg. 19.

d'amics de la UNO, o de qualsevol altra prestigiosa institució, com més remota millor. Era la llista de l'Òmnium Cultural, i gairebé la mateixa que el rol de socis de l'associació musical, i també dels subscriptors de Serra d'Or, o de Ressonà, és clar. I la llista del sopar d'homenatge a l'escriptor "vernacle", i la llista de viatgers de l'autòmnibus per assistir als premis de Santa Llúcia...».

Preservar la figura, la memòria, l'estudi i la divulgació de l'obra de Josep Anton Baixeras és, des del 2015, l'objectiu de la càtedra de la Universitat Rovira i Virgili que porta el seu nom, sota la coordinació del Departament de Filologia Catalana i amb el suport de la Fundació Mútua Catalana.

Organització interna de la delegació

A l'assemblea de socis amb caràcter fundacional de l'1 de desembre de 1971, s'aprova l'organització interna de la delegació del Tarragonès d'Òmnium Cultural. La junta rectora de la delegació estarà formada per president, vicepresident, vuit vocals, tresorer i secretari. Les vocalies estan dedicades als següents àmbits:

- a) ensenyament de català: gestionar-ho allà on no arribi l'Administració pública (adults, immigrants) i formació constant de professors. Objectiu: ensenyament a càrrec de l'administració i total en català.
- b) actes culturals: organitzar conferències, cinema, teatre experimental i infantil, exposicions, concursos, audicions...
- c) urbanisme i medi ambient: campanyes de sensibilització per conservar edificis, vials, boscos, platges...
- d) art i història: impulsar la recerca, restauració i conservació de restes arqueològiques
- e) revalorització de la cultura catalana: ajudar a la creació o manteniment d'esbarts, corals, orfeons, col·laborar amb biblioteques, etc.

Els fundadors de la delegació acorden crear tres comissions de treball: econòmica, cultural i ensenyament de català, i aproven la seva organització interna amb dos òrgans: assemblea comarcal i junta rectora.

Reglament general

Dos anys més tard, el 1973, Òmnium Cultural aprova un reglament per a les delegacions territorials, segons el qual no tindran personalitat jurídica pròpia i actuaran d'acord amb la normativa general.

Les condicions per establir una delegació són: que a l'àmbit territorial habitin almenys dos-cents socis. Que les quotes dels socis del territori de la delegació no

siguin inferiors a les 250.000 pessetes. I que la delegació tingui un local propi, sigui en propietat o arrendament.

Àmbit territorial: preferentment, la comarca.

Missió de les delegacions:

- a) promoure un moviment de revaloració de la cultura catalana, organitzant actes que afavoreixin aquesta finalitat i col·laborant en les que organitzin altres persones o entitats.
- b) Promoure l'ensenyament de la llengua. No es pot concebre l'existència d'una delegació sense que organitzi cursos de català o ajudi els que ja estiguin establerts.
- c) Promoure nous socis i l'obtenció de mitjans econòmics per a la major eficàcia dels objectius indicats.
- d) Facilitar a la Junta Directiva informació periòdica de les activitats realitzades.
- e) Acomplir les funcions que li siguin confiades per la Junta Directiva.

Al marge de les finalitats esmentades, les delegacions tindran especial cura d'intervenir directament o indirecta en tot allò que afecti l'urbanisme i l'estètica de les corresponents poblacions, la conservació de monuments històrics i artístics, i la salvaguarda de tots els valors culturals i espirituals existents.

Cada delegació ha de tenir una Junta Rectora amb un reglament de règim interior que indiqui totes les normes de funcionament que considerin necessàries.

Les quotes, donacions i altres ingressos dels socis o entitats de cada territori es custodiaran en caixes independents de la general.

Les delegacions, amb la periodicitat que determini la Junta Directiva, hauran d'enviar informació sobre les activitats organitzades, necessitats, estat de comptes, pressupostos, propostes d'admissió de nous socis.

La Junta Directiva aprovarà o modificarà pressupostos.

Les delegacions no podran organitzar cap acte públic que requereixi autorització governativa, ni editar o fer circular cap mena d'impresos o publicacions sense la conformitat prèvia de la Junta Directiva.

La nit de Santa Llúcia de 1972

Només un any després de tenir constituïda formalment la junta de la delegació d'Òmnium Cultural del Tarragonès, la festa literària de la Nit de Santa Llúcia se celebra a Tarragona, el 13 de desembre de 1972. És la primera vegada que surt de Barcelona en un gest per fer itinerant la festa de les lletres catalanes i ubicar-la en una ciutat on l'entitat hi té seu territorial.

La Nit de Santa Llúcia l'està organitzant Òmnium des de la seva fundació el 1961. Aconseguir els permisos a Tarragona per als actes programats suposa una «llarga i feixuga negociació amb l'autoritat governativa representada per qui era aleshores secretari del govern civil, el tortosí Rafael Lluís». ⁶ El règim manté certes reticències amb la celebració, però no gosen oposar-s'hi obertament. Hi ha dues activitats que centren l'atenció de les autoritats: la lectura de poesia a la Llibreria de la Rambla presentada per Josep Maria Castellet, amb la participació de Joan Oliver (Pere Quart) i Francesc Vallverdú, i la celebració del sopar. «Això serà un míting!», exclamava temorenc el governador. ⁷ Les reunions són nombroses i per part de l'organització hi participen Josep Anton Baixeras i Ramon Marrugat. Finalment, l'aforament al recital poètic es limita a quaranta persones i també es restringeix el nombre de poemes a llegir.

La festa literària comença al Pretori a les sis de la tarda d'aquell 13 de desembre de 1972 amb la inauguració d'una exposició bibliogràfica del llegat del doctor Gramunt, de llibres, documents i gravats referents a Tarragona. Artur Bladé recorda que l'acte se celebra en una «sala restaurada, però on es fa difícil oblidar que durant molts anys fou presó». ⁸ Entre els assistents, el president de la Fundació Carulla-Font, Lluís Carulla, de l'Espluga de Francolí, i l'historiador tarragoní Josep Maria Recasens i Comes.

Al Museu Arqueològic obre la mostra «150 anys de premsa tarragonina. Materials per a una història de la premsa a Tarragona», amb la col·laboració de la càtedra de Literatura i Cultura Catalanes de la Universitat de Tarragona (delegació de la Universitat de Barcelona creada l'any anterior) i el fons de premsa de Josep Virgili i Sanromà. Hi participen alumnes de Jaume Vidal Alcover, professor i organitzador de la mostra.

A dos quarts de vuit del vespre hi ha convocat el recital poètic a la Llibreria de la Rambla. Quan Bladé hi arriba descriu així la situació: «He vist de seguida Domènec Guansé, Pere Quart, mossèn Muntanyola, Baixeras (a peu dret). A la sala de conferències no hi cap ningú més. Ningú no parla. Hi ha un silenci de mal averany. (Al final m'assabentaré que hi havia no tan sols un delegat governatiu, sinó quatre. Es devien creure que anàvem a declarar la guerra als Estats Units.)» ⁹

L'escriptor i editor Josep Maria Castellet presenta els dos poetes participants: Francesc Vallverdú i Pere Quart, pseudònim de Joan Oliver. «Al final no solament la sala de conferències era plena de gom a gom, sinó tota la llibreria. Es veu que vingué un moment en què Marrugat ja no impedí —o no va poder impedir— l'entrada a

6 *Ibid.*, pàg. 154.

7 *Ibid.*, pàg. 154.

8 BLADÉ I DESUMVILA, Artur: (*Fulls d'un dietari 1972-1974*). Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1989, pàg. 68.

9 *Ibid.*, pàg. 71.

ningú. Ja sortíem quan vaig sentir una veu que deia que la policia, en constatar que no passava res (o potser per vergonya), optaren per abandonar el local.»¹⁰

A les nou comença el sopar a l'hotel Imperial Tarraco en el decurs del qual es fan públics els veredictes dels jurats dels quatre premis convocats: el Sant Jordi de novel·la, dotat amb 200.000 pessetes; el Carles Riba, de poesia; el Víctor Català de contes i narracions i el Josep Maria Folch i Torres per a joves, dotats cadascú amb 25.000 pessetes. Els jurats els componen noms de primera línia de la literatura catalana: Albert Manent, Joan Fuster, Domènec Guansé, Josep Maria Castellet, Maria Aurèlia Capmany, Josep Maria Espinàs, Pere Quart, Francesc Vallverdú i un llarg etcètera, fet que remarca la capitalitat cultural que exerceix aquell dia Tarragona en l'àmbit de tots els territoris de parla catalana. En el decurs del sopar, Artur Bladé es troba amb «tres companys d'exili a Montpeller»: Alexandre Cirici, Frederic Rahola i Jaume Picas.

Més de tres-centes persones (amb presència destacada de gent arribada des de Barcelona) assisteixen a la festa literària, que comptarà amb l'actuació de la cantant Núria Feliu mentre els respectius jurats acaben de decidir els veredictes. «No es pot negar que els tarragonins havien jugat fort i la satisfacció era ben visible en totes les cares», afirma Bladé.¹¹ Al final de la vetllada s'anuncien els guanyadors: Avel·lí Artís-Gener, *Tísner* s'emporta el Sant Jordi de novel·la, Xavier Bru de Sala guanya el Carles Riba de poesia, Josep Albanell aconsegueix el Víctor Català de contes i narracions i Maria Lluïsa Solà s'emporta el premi Folch i Torres de narrativa per a nois i noies.

Ramon Marrugat recorda d'aquella celebració l'esforç dels organitzadors a nivell personal per portar-hi amics i familiars al sopar, un esdeveniment social i cultural que demostra «l'empenta» d'Òmnium. Una nit que serveix igualment per «engruixir el nombre de socis». Però n'hi ha de joves, com Emili Guillemat, que no van al sopar de l'Imperial Tarraco pel preu car i perquè el consideren llavors «un acte de burgesos». Això sí, hi van a fer els cafès i a escoltar els veredictes, conscients de la transcendència de la Nit de Santa Llúcia per a la ciutat i pel país. La festa als salons i a la *boîte* de l'hotel s'allarga fins a les tres de la matinada. Així finalitza una nit «memorable», en paraules de Bladé, «l'ambient i l'èxit de la qual han fet quedar bé a Tarragona».¹²

Que la primera nit literària surti de Barcelona al cap d'una dècada per anar a Tarragona revela el pes incipient de la seu territorial d'Òmnium encapçalada per Baixeras. L'empenta i decisió dels membres d'aquella primera junta fan possible l'èxit organitzatiu del desembre de 1972. Després vindran altres ciutats i pobles del país: Vic (1973), Lleida (1974), Girona (1976), l'Espluga de Francolí (1977), Badalona (1978), Reus (1979) i moltes més fins al dia d'avui. I Tarragona repetirà com a amfítriona al cap de quaranta anys, el desembre de 2012, al Teatre Tarragona.

¹⁰ *Ibid.*, pàg. 72.

¹¹ *Ibid.*, pàg. 73.

¹² *Ibid.*, pàg. 74.

Les primeres juntes

Emili Guillemat i Bernat entra a la junta d'Òmnium Tarragonès el 1973: «M'ho demanen perquè soc jove i estic net, sense antecedents», rememora amb un somriure. No estava fitxat per la policia i això era un argument de pes en aquell moment. Accepta entrar-hi de secretari «sense cap dubte»: hi havia molta feina i calia donar un cop de mà al grup de persones de gran talla intel·lectual que lideren l'entitat. L'Emili recorda els noms de tots, dels vius i dels que ja han mort: Josep Pérez Gondolbeu, Enric Vendrell, Josep Sendra, Gabriel Xammar, Àngel Conesa, Rafael Nadal, Vicenç Nolla, Francesc Roset, Joan Josep Marca, Guillem Sancho, Artur Bladé i Olga Xirinacs. I amb el president Josep Anton Baixeras al capdavant.

Amb l'experiència del Club de Joves, l'Emili s'encarrega d'organitzar xerrades, presentacions de llibres o qualsevol altre acte que serveixi de «pretext» per moure la vida cultural en clau catalanista d'una ciutat marcada clarament per l'empremta que deixen funcionaris, militars i eclesiàstics. Recorda la «censura doble» que exercia el règim franquista: «Primer s'havia d'anar a les oficines d'Informació i Turisme (Rambla Nova — carrer Girona) a presentar per escrit el contingut de tot allò que s'anava a dir a l'acte, fos una conferència o la presentació d'un llibre. I un cop passaven el rasplet, s'havia d'anar al Govern Civil, a la plaça Imperial, a demanar el permís de reunió.»

La Llibreria de la Rambla és l'indret de celebració de les primeres reunions de les juntes d'Òmnium, però també de gairebé totes les activitats culturals amb flaires catalanistes que s'organitzen a Tarragona. Se n'hi feien tantes, que Ramon Marrugat recorda amb ironia com «coneixíem els policies que venien a controlar-nos» i, a vegades, li demanaven un resum d'allò que s'havia dit perquè no entenien res: «La censura del règim desconeixia absolutament el nostre món i això ens facilitava disfressar els noms dels actes i dels organitzadors. Era relativament fàcil enganyar-los.»

El nom d'Òmnium Cultural serveix d'empara per organitzar activitats culturals, com un concert d'homenatge a Pau Casals, el novembre de 1973, a l'església dels pares caputxins. El Cor-Orfeó del Vendrell i el violoncel·lista Lluís Claret són els protagonistes d'un acte que feia temps que es preparava i que s'acaba precipitant a causa de la mort del músic, el 23 d'octubre d'aquell any. Òmnium embolcalla l'organització del concert «amb la col·laboració de Joventuts Musicals de Tarragona i les corals Al·leluia i Boixerica, que van ocupar-se de repartir la propaganda; també a manca de local apte per a les audicions, va ser important la complicitat dels pares caputxins, que van cedir l'església».¹³

El 1975, Enric Rovira i Vinyeta substitueix Emili Guillemat com a secretari de la junta, quan Olga Xirinacs assumeix la presidència d'Òmnium que deixa vacant Baixeras. Guillemat passa a ser el tresorer de la delegació. Rovira recorda la intensitat

13 MARRUGAT CUYÀS, Ramon: *La llibreria de la Rambla i l'alternativa cultural de Tarragona (1968-1980)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2012, pàg. 166.

d'aquella època: «Calia recuperar el temps perdut durant tants anys de dictadura i la principal de les nostres feines era oferir classes de català a les escoles que ho demanaven.» L'últim ajuntament franquista s'avé a pagar les remuneracions dels mestres, molts dels quals eren alumnes de la universitat que tenien Jaume Vidal i Alcover com a professor.

Com a secretari d'Òmnium, Enric Rovira porta tota la part administrativa dels mestres. També s'encarrega de preparar els certificats a aquelles persones que volen el seu nom en català. «Al registre no posaven cap impediment», rememora tot recordant una tasca que revela el paper que l'entitat exerceix en aquell moment davant l'absència de les institucions pròpies catalanes. Un altre objectiu d'Òmnium que resulta prioritari el 1976 per influir sobre les autoritats municipals franquistes és l'encàrrec a un grup d'experts per elaborar un estudi sobre la nomenclatura de carrers de Tarragona amb la finalitat de substituir els noms que havia imposat la dictadura el 1939.

Provinent del món de l'escoltisme a través l'agrupament Alverna, Rovira entra a la junta d'Òmnium convidat per Olga Xirinacs. Primer, com a secretari (1975-78) i després com a vocal (1979-1982). També està vinculat al Casal Tarragoní i a la Cooperativa Obrera. «És una etapa molt vitalista, la idea era crear noves iniciatives, coses que no existien a Tarragona.» La seva implicació, com en tants altres casos, té una raó ben simple: «Un servei a la societat, a la ciutat i a Catalunya.»

D'una generació posterior a Guillemat i Rovira, un jove Josep 'Pitu' Rovira i Olivé es fa soci de l'entitat ben aviat «amb l'aval de dos socis i emplenant una cartolina». Recorda anar d'alumne a classes de català al col·legi Jesús i Maria, amb Josep-Lluís Carod-Rovira de professor. «A casa n'havia après gràcies a la família i a poder llegir Cavall Fort», apunta. A les dependències de la Cooperativa Obrera respira les ànsies de moltes entitats per sortir del túnel de la dictadura. Li veuen «ganes i empenta» i aviat li proposen ser el primer secretari del premi Domènech Guansé adreçat a joves autors. Al cap dels anys entrarà a la junta i s'implicarà a fons en els premis literaris Ciutat de Tarragona.

El perfil d'aquests tarragonins vinculats a la primera època de l'entitat contrasta amb el dels fundadors d'Òmnium. Emili Guillemat i Enric Rovira coincideixen a l'hora de reflexionar de com els va impactar participar aquells anys a Barcelona en alguna reunió de la junta nacional. «Em sentia petit, era el més jove de la trobada i impressionava veure allà aquells grans patricis, els noms més destacats de la burgesia catalana», diu l'Enric. «Anaves al palau Dalmasas del carrer Montcada [la seu nacional de l'entitat] i quedaves impressionat per l'edifici i pels assistents a la reunió», rebla l'Emili.

Aquests representants destacats de la burgesia de Barcelona són els mateixos que, abans d'obrir la delegació a Tarragona, aproven una subvenció per disposar d'una compra de llibres per a la biblioteca del Centre Social de Torreforta. Ramon Marugat recorda com Baixeras i ell mateix s'adrecen el 1967 a la junta d'Òmnium per

sol·licitar aquest ajut destinat a un entorn de barris obrers de nova creació amb forta immigració, lluny socialment i urbanísticament del centre de la ciutat. Així, la primera vinculació d'Òmnium amb Tarragona és a través del Centre Social de Torreforta, una metàfora de l'objectiu de l'entitat avui, cinquanta anys després, de faltar la cohesió social com un dels seus pilars.

Més que una llibreria

A més d'acollir reunions d'Òmnium Cultural —abans, fins i tot, de la seva fundació— la Llibreria de la Rambla organitza a inicis de 1974 en col·laboració amb l'entitat que presideix Josep Anton Baixeras una Setmana Cultural Valenciana que tindrà un ressò molt important per la qualitat i varietat dels actes. Explica Ramon Marrugat que «en la gestió d'aquesta setmana hi conflüïren dues línies de propostes: la que impulsa Baixeras, amb Joan Fuster i Vicent Ventura, d'una banda, i la que prepara la llibreria amb Eliseu Climent, d'una altra».

Les jornades compten amb el suport del Casal Tarragoní, el Club de Joves, les Joventuts Musicals, l'Escola del Treball, la Reial Societat Arqueològica i, des de València, la Llibreria Tres i Quatre, la distribuïdora Concret Llibres i la galeria d'art Temps. Les activitats es reparteixen entre el 12 i el 16 de febrer: hi ha una exposició bibliogràfica «Edicions Valencianes Actuals» a la Llibreria de la Rambla; una exposició col·lectiva d'escultura i pintura al castell de Pilats; una conferència i taula rodona sobre «Perspectiva Valenciana Actual» a l'Aula Magna de la Universitat; un concert d'òrgue al col·legi de les Teresianes del músic Josep Climent; una representació al Metropol de les obres teatrals *La cua* i *La farsa de Misser Pere Pathelin*, a càrrec de grups valencians; un recital de poesia per Vicent Andrés Estellés, amb presentació de Jaume Vidal i Alcover i la participació d'Ovidi Montllor, i un recital de cançons amb el mateix cantautor d'Alcoi i Toti Soler al Metropol.

La suma d'actes i noms propis revela el gruix intel·lectual de la iniciativa de la Llibreria de la Rambla i Òmnium del Tarragonès en ple 1974. La vocal de la junta i futura presidenta de la delegació, Olga Xirinacs, escriu en un article publicat a *Als*, (número 21, de març-abril de 1974): «La nostra ciutat ha acollit per uns quants dies l'exponent cultural del País Valencià [...] Quan els esforços es coordinen sense reticències ni escatimant medis, el resultat es tradueix en actes de valors i qualitats ben positives, dels quals la nostra ciutat no està gens sobrada. Demanem una continuïtat d'accions encaminades a elevar i mantenir aquesta tònica tot just encetada [...] Donem suport a tota iniciativa que tendeixi a eixamplar l'horitzó cultural de la ciutat.»

La Setmana Cultural Valenciana és una demostració de la potència intel·lectual i de la capacitat de convocatòria del grup de professionals que es mouen al voltant d'Òmnium i de la llibreria. Però a l'establiment hi passen moltes més coses: la sala del fons del local és l'escenari de les reunions inicials per fundar Òmnium, però també

per crear el Grup d'Artistes Tarragona, el grup de poesia l'Espiadimonis o el Bloc Feminista, entre d'altres. També hi tenen acollida moviments socials i polítics com l'Assemblea de Catalunya, Comissions Obreres o Justícia i Pau. Segons la historiadora Montserrat Duch, «el món associatiu tarragoní va començar a aprofitar el local d'una llibreria que, com tantes coses al país, en aquell moment era més que una llibreria [...] Va servir d'aixopluc a persones i col·lectius amb preocupació i inquietud per la cultura i la llengua catalana, pels drets de les dones, per la llibertat, l'amnistia i l'estatut d'autonomia com es resumia en el lema de l'Assemblea de Catalunya.»¹⁴

Ramon Marrugat apunta que, més enllà dels professionals i intel·lectuals que funden Òmnium, hi ha altres sectors socials de Tarragona, amb menys nivell cultural, que a inicis dels anys setanta també refermen la idea d'un «catalanisme soterrat entre els que no manen». Són gent «amb por a represàlies, que no gosen manifestar-se en públic i que venen a la llibreria a demanar com s'escriu correctament en català una carta o el programa d'una activitat».

«Hi ha un interès incipient per la llengua i la cultura, i la llibreria esdevé sovint una secretaria per resoldre consultes lingüístiques.» El llibreter, que és soci d'Òmnium des del 1967, recorda com miraven d'incidir lingüísticament en tots els àmbits de la vida social i cultural de la ciutat. «El catalanisme era molt minoritari, hi havia prevenció i prudència en amplis sectors, i l'escoltisme és el primer àmbit que arriba a molta gent expressant-se en català», reflexiona.

La llibreria desenvolupa tasques molts diverses en l'activisme per la llengua i la cultura. És el primer establiment de Tarragona que, després de la guerra, posa el rètol en català (1968); s'adhereix a la campanya d'Òmnium de 1970 per la inclusió de la llengua en tots els àmbits educatius; fa funcions de multicopista, d'on surten tota mena de comunicacions; prepara els tràmits per obtenir l'autorització municipal perquè l'autobús itinerant d'Òmnium Cultural que recorre el país per a la difusió i venda de llibres en català s'instal·li a la Rambla (1970); organitza recitals, xerrades i presentacions on es confonen les entitats organitzadores, sigui Òmnium, la Llibreria de la Rambla o qualsevol altra... Tot passava allà, fins al punt que Marrugat assevera mig segle després: «Llavors, la llengua i la cultura eren un factor d'unitat i no de separació, estaven per damunt dels partits.»

Classes de català (1974-1978)

L'interès per ensenyar el català, com hem vist, és la prioritat dels primers anys d'Òmnium del Tarragonès, que es beneficia del fet que el 1969 s'hagués creat ja la Delegació d'Ensenyament Català (DEC) dins la pròpia entitat. La DEC organitza cursos en escoles i entitats i crea una borsa de professors de català que ofereix a qui ho demana.

14 DUCH PLANA, Montserrat; FERRÉ BALDRICH, Meritxell: *De súbdites a ciutadanes. Dones a Tarragona (1939-1982)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2019, pàg. 198.

Quan es funda la delegació tarragonina, la introducció del català a l'escola és un fet molt incipient i molt sovint aquests cursos són una activitat complementària del curs escolar. Santa Coloma de Gramenet és la primera població que introdueix dues hores de llengua catalana a l'escola, dins de l'horari lectiu, l'octubre de 1972. Segons xifres recollides al llibre *Òmnium Cultural: 1961-1986*, durant el curs 1972-1973, uns 10.000 alumnes reben classes de català a l'escola i als instituts de batxillerat i de formació professional del país. Les xifres es dupliquen el curs 1973-1974 amb 20.400 alumnes, i es tripliquen el curs 1974-1975 amb més de 66.000 estudiants.

A Tarragona, la comissió d'ensenyament de la junta de l'entitat elabora un primer informe sobre el curs 1974-1975. L'informe explica que les classes de català es faran a partir d'octubre de 1974 a les escoles de la comarca que ho han sol·licitat «d'acord amb la delegació del Ministerio de Educación y Ciencia i la Inspecció General d'Educació Bàsica». Òmnium es fa càrrec de «les despeses dels professors enviats a les escoles estatals, dels cursos per correspondència per a professors, dels llibres facilitats a les escoles i del cost de la Setmana Didàctica del català que se celebra a finals de curs amb una exposició de treballs escolars». Els centres privats i religiosos es fan càrrec de les seves pròpies despeses.

L'estudi aporta dades reveladores. Aquell curs 74-75, cinc escoles fan classes de català, el que representa arribar a 1.080 alumnes de 28 aules. Els centres escolars són: escola annexa a la Normal (20 alumnes), CNM Torredembarra (240), CNM Vila-seca (720), Centre Social Torreforta (20) i Joan XXIII de Bonavista (80). Cada grup d'alumnes fa una o dues hores setmanals, «generalment dintre de l'horari escolar legal». El resum econòmic de tot l'operatiu puja a 244.000 pessetes.

L'informe també indica els altres centres on s'ensenyava català sense la intervenció d'Òmnium Cultural: Pax, Sant Pau, Pau Delclòs, Generalísimo, Santa Teresa, Turó, Seminari Diocesà, Sant Josep Obrer.

El curs 1975-1976 arriba amb una novetat important: l'acord amb l'Ajuntament de Tarragona per subvencionar classes de català als escolars que ho demanen i que estudien en centres estatals. No es fa càrrec de les despeses en centres privats o religiosos.

L'informe de la comissió d'ensenyament d'Òmnium Tarragonès indica que el consistori de Tarragona es gasta aquell curs 67.000 pessetes al mes destinades a dotze centres on s'hi fan vuitanta-quatre hores setmanals de classes. D'altra banda, l'entitat cultural complementa la despesa aportant 32.000 mensuals per «fer classes de català en quatre centres: Pax, Bonavista, Club Fòrum i Vila-seca».

Tot i aquestes xifres esperançadores en un moment polític incert després de la mort de Franco, l'informe no estalvia crítiques a la Diputació de Tarragona per «no subvencionar la compra de llibres» i al decret ministerial del 10 d'agost de 1975 que el qualifica de «cotilla». Conclou que «la normalització del català vindrà amb l'oficialitat de la llengua i la restauració de l'Estatut».

Sabem per les actes de les reunions de la junta directiva d'Òmnium Tarragonès de la tardor de 1975 que es valora positivament la celebració de la Setmana Didàctica del català el mes de juny anterior «amb quatre conferenciants de prestigi» i que s'intensifiquen les reunions amb l'Ajuntament de Tarragona i la delegació del Ministerio de Educación y Ciencia per introduir el català a les escoles. Segons una llista provisional a meitat de curs, es fan classes de català al Seminari, Sant Pau, Escola Pràctiques de Magisteri, l'Ensenyança, Sant Josep Obrer, Turó, Pax, Acadèmia Roig i Acadèmia Chavarria.

Segons la revista *Destino*, de maig de 1977, a partir de les dades de la DEC d'Òmnium Cultural, el curs 1976-1977 es fan classes de català a tretze escoles del Tarragonès (set públiques i sis privades) impartides per setanta-nou mestres i destinades a 5.444 alumnes. El pressupost puja a 4.305.000 pessetes, de les quals el 76% van a càrrec dels consistoris i el 24% restant l'assumeix l'entitat. A nivell de tot Catalunya, aquell curs es fan classes de català a 410 escoles (232 estatals i 178 privades) i divuit instituts. S'arriba a 230.000 alumnes de tot el país amb un cost de 100 milions de pessetes.

Classes de català coordinades per la DEC a les escoles durant el curs 1976-1977.

Curs 1976-1977										
CLASSES DE CATALÀ A L'ÀMBIT ESCOLAR COORDINADES PER LA DELEGACIÓ D'ENSENYAMENT CATALÀ D'ÒMNIUM CULTURAL										
Poblacions	Escoles			Profes- sors	Alumnes	Cost total pessetes	A càrrec de			Altres ent.
	Est.	Inst.	Priv.				Ajunt.	Esc.	O. C.	
BARCELONA	33	6	50	145	36.057	35.427.275,—	%	%	%	%
SANTA COLOMA DE GRAM.	8	1	11	39	11.527	6.139.250,—	83	7	—	—
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT.	19	1	7	31	9.299	6.953.875,—	4	2	94	—
SANT BOI DE LLOBREGAT	8	1	3	19	4.773	4.585.750,—	75	5	20	—
EL PRAT DE LLOBREGAT	8	1	—	28	6.465	5.032.950,—	55	10	35	—
CORNELLA	9	1	2	38	6.646	5.255.040,—	10	—	90	—
ESPLUGUES I SANT JUST	7	1	1	25	3.208	2.232.000,—	65	10	25	—
BADALONA	5	1	30	32	7.137	4.727.000,—	70	—	30	—
VILANOVA I LA GELTRÚ	4	1	—	8	1.333	1.709.500,—	100	—	—	—
DIVERSES	2	2	7	9	1.988	2.095.161,—	80	—	20	—
Totals	103	16	111	376	88.433	74.127.801,—	—	15	82	3

Curs 1976-1977											
CLASSES DE CATALÀ A L'ÀMBIT ESCOLAR COORDINADES PER LA DELEGACIÓ D'ENSENYAMENT CATALÀ D'ÒMNIUM CULTURAL A TRAVÉS DE LES DELEGACIONS TERRITORIALS I GRUPS LOCALS											
Poblacions	Escoles			Profes- sors	Mes- tres	Alumnes	Cost total pessetes	A càrrec de			Altres ent.
	Est.	Inst.	Priv.					Ajunt.	Esc.	O. C.	
GRANOLLERS I COMARCA	23	—	8	45	20	10.936	6.386.803,—	%	%	%	%
IGUALADA	6	—	—	—	14	2.048	1.017.600,—	80	—	20	—
LLEIDA	—	—	1	2	—	575	1.088.000,—	75	—	25	—
MATARÓ I COMARCA	14	—	16	27	56	9.405	5.165.000,—	60	—	40	—
OLOT	4	1	5	—	92	3.535	—	56	42	2	—
REUS.	—	—	3	1	2	255	69.000,—	—	—	—	—
SABADELL	24	—	—	28	13	5.893	1.170.670,—	—	93	7	—
TARRAGONA I COMARCA	7	—	6	—	79	5.444	4.305.000,—	47	37	16	—
TERRASSA I COMARCA	15	—	12	21	45	6.708	3.455.600,—	76	—	24	—
VALLS	1	1	3	3	26	1.354	592.000,—	11	62	27	—
VIC I COMARCA	8	—	2	9	4	1.445	1.213.790,—	35	65	—	—
VILAFRANCA I COMARCA	3	—	1	4	24	1.600	622.400,—	70	20	10	—
LA SEU D'URGELL I COM.	16	—	2	21	20	1.986	457.358,—	37	63	—	—
MOLINS DE REI I COMARCA.	4	—	—	6	1	759	660.000,—	34	14	40	12
RUBÍ	4	—	8	—	43	2.945	1.000.000,—	100	—	—	—
D'ALTRES INDRETS	—	—	—	—	—	84.006	—	100	—	—	—
Totals	129	2	67	167	439	138.894	27.203.261,—	—	—	—	—

(Font: *Destino*, 5 de maig de 1977)

L'assemblea de socis d'Òmnium Tarragonès, celebrada el 29 gener de 1976 a la sala d'actes de la Cooperativa Obrera és la primera de la qual tenim constància per escrit i de forma gràfica. Aquella trobada presidida per Olga Xirinacs —que fa pocs mesos n'ha assumit la presidència— debat àmpliament la qüestió de la llengua i arribava a la conclusió que l'entitat ha de deixar de banda «la postura acomplexada davant les autoritats per exigir l'ensenyament del català» i que cal «molta feina de sensibilització» en el món educatiu. La preocupació és tan gran que proposen «denunciar a l'opinió pública les escoles que rebutgin les classes en català».

Són conscients que hi ha fortes resistències en aquell moment en amplis sectors del professorat per introduir la llengua pròpia del país als centres educatius. Igual que són conscients de la falta de mestres de català, un fet que els portarà a fomentar l'organització de cursos per a les persones interessades. De manera paral·lela, per seguir treballant al costat de les escoles, Òmnium organitza un concurs literari i de dibuix entre els alumnes de la comarca en homenatge a mossèn Cinto Verdaguer. Serà la primera de moltes altres iniciatives que fomenten llengua i literatura entre els infants i adolescents.

El curs 1977-1978, l'entitat desenvolupa dos cursos de llengua per a catalanoparlants (amb un total de cinquanta alumnes) i un altre per a castellanoparlants (vint-i-cinc alumnes), de tres hores setmanals, que resulten tot un èxit. Per contra, l'organització d'un curs específic per a funcionaris de l'Ajuntament de Tarragona compta amb «baixa participació». De manera paral·lela, i amb l'objectiu d'arribar a sectors de la població allunyats de la sensibilitat per la cultura i la llengua pròpia del país, aquell any també fan cursos als centres socials de Torreforta i Bonavista. «Fem un servei al país i caldrà mantenir-lo fins que les actuals promocions escolars surtin formades en expressió oral i escrita en català», afirmen.

Olga Xirinacs, la primera presidenta

L'escriptora Olga Xirinacs arriba a Òmnium Cultural provinent del món de l'escoltisme: «En aquell moment era l'única via que et permetia una certa llibertat en plena dictadura i hi formaven part famílies conegudes de Tarragona amb inquietuds culturals.» El 1969 la nomenen cap de l'Agrupament Escolta «Mare de Déu del Claustre» i més tard cap de la demarcació de les comarques tarragonines dels Minyons Escoltes i Guies de Sant Jordi.

El 1971 s'incorpora a la primera junta d'Òmnium Tarragonès, presidida per Josep Anton Baixeras, i esdevé l'única dona d'una quinzena de noms destacats de la cultura i professionals de prestigi que lideren les primeres passes de l'entitat a la comarca. «No suposa cap problema de discriminació ni de tracte diferent», afirma amb rotunditat mig segle després.

Al cap de quatre anys, a inicis de 1975, l'escriptora es fa càrrec de la presidència a petició de l'advocat Baixeras. Tot i la influència de l'escoltisme, Olga Xirinacs deixa clar que entra a Òmnium «per motivacions de país i no per influències religioses» i defineix aquella etapa amb aquestes paraules: «La burgesia catalana concentrada a Barcelona domina la junta nacional de l'entitat, hi aboca diners, té poder econòmic i són interlocutors de les autoritats franquistes, de tal manera que hi ha una certa permissivitat per tirar endavant iniciatives. I a l'hora de les trobades de la junta, som tots iguals.»

Ensenyar la llengua és una de les satisfaccions més profundes per a l'Olga. «La meva generació» —afirma— «va créixer enmig d'un genocidi lingüístic de primera magnitud. Franco va prohibir el català durant quaranta anys i això suposa que a la dècada dels setanta hi ha diverses generacions de catalans que som analfabets de la nostra llengua pròpia.» Són temps d'il·lusió i esperança pel català. Ella fa classes a l'escola pública de Vila-seca i a l'escola religiosa de Santa Teresa de Jesús a Tarragona, i aquesta posició li permet comprovar la dualitat del moment: les ganes d'aprendre i de millorar en els centres educatius públics i les «fortes resistències» entre els directors i alguns docents de diverses escoles privades a introduir-hi l'ensenyament del català. Olga Xirinacs fa de mestra «per patriotisme, per convenciment, per sentit del deure, per contribuir a fer país», unes expressions compartides per tots aquells que des de molts àmbits treballen en la represa de Catalunya després del llarg túnel de la dictadura.

La seva etapa de presidenta (1975-1978) comença amb ella com a única dona de la junta territorial. Però ben aviat s'hi produeixen altres incorporacions femenines com a vocals: Glòria Malé, el 1976; i Encarnació Camps, Josepa Plana i Rosa Wemberg el 1977. El mandat de Xirinacs s'acaba, doncs, amb quatre dones i vuit homes al capdavant de l'entitat. Una tendència que anirà a l'alça amb el pas dels anys i que es confirma amb perspectiva històrica: en els primers cinquanta anys d'Òmnium Tarragonès, hi ha hagut tres presidentes (Olga Xirinacs, Núria Aguadé i Rosa Maria Codines) i tres presidents (Josep Anton Baixeras, Josep-Lluís Carod-Rovira i Joan Andreu Torres).

«No vaig tenir cap problema per ser dona, tampoc quan anava a Barcelona a les reunions mensuals de la junta nacional. N'era l'única entre tots aquells homes de la burgesia, cultes i amb diners», rememora l'escriptora. «En aquella època, a més, no hi havia una mirada de menysteniment cap a les terres del sud de Catalunya com passa ara, i la feina de l'entitat al Tarragonès estava molt ben valorada per tothom.»

El 1978, en l'últim any de la presidència d'Òmnium, Olga Xirinacs entra com a consellera de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV i és secretària de la Secció de Filologia i Història Literària. De manera paral·lela, als Jocs Florals de Barcelona obté el títol de Mestre en Gai Saber, la primera de les moltes distincions que la portaran més endavant a ser una de les escriptores més premiades del país,

tant en narrativa com en poesia. De la llista de guardons en destaquem: el Josep Pla, 1982; el Sant Jordi, 1984; el Crítica Serra d'Or, 1986; el Ramon Llull, també el 1986; el Carles Riba, 1987; i el Sant Joan, 1990. Precisament, aquell any el conjunt de la seva obra es distingeix amb la Creu de Sant Jordi, concedida per la Generalitat de Catalunya.

Olga Xirinacs ha celebrat aquest 2021 el seu vuitanta-cinquè aniversari presentant el vuitanta-cinquè títol de la seva bibliografia imprescindible: el recull de poemes *Una bomba al jardí*. L'escriptora tarragonina forma part del patrimoni literari del país, tot i que sovint hagi quedat oblidada per viure a Tarragona («la perifèria de la perifèria») i per ser dona d'una generació nascuda en el període de la Guerra Civil, per la qual cosa va tenir moltes dificultats per començar a publicar.

Josep Veciana i Maria Estradé, mestres

Durant els quatre anys d'Olga Xirinacs a la presidència d'Òmnium del Tarragonès, una de les vocalies l'ocupa Josep Veciana i Aguadé. Nascut el 1919 a Renau, els pares li van inculcar l'amor per la llengua i el país de ben petit. Estudia Batxillerat a Tarragona i, després de la guerra, el nomenen mestre interí a Pradell de la Teixeta. El 1955 guanya un concurs i s'instal·la a Perafort, on arribarà a exercir de mestre durant vint-i-vuit anys, apostant per introduir el català a les aules a mesura que és possible dins del marge estret que deixen les autoritats franquistes.

Quan entra a la junta d'Òmnium, Veciana esdevé el principal promotor i actiu de la campanya a les escoles en favor de l'ensenyament del català, i un dels mestres de referència a les aules de l'entitat. Fora de la junta, seguirà col·laborant-hi amb altres eines a favor de la difusió i el coneixement de la llengua, com ara el programa setmanal de ràdio que se n'encarreguen de coordinar la secretària, Encarnació Camps, i un altre vocal, Josep Miquel Garcia Ramos. El mestre de Perafort hi posa cullerada amb la secció «El dit a la llaga», on realitza un comentari de l'actualitat cultural.

Òmnium del Tarragonès li concedeix el títol de «Tarragoní fidel» l'any 1982 per la tasca a favor de l'ensenyament en llengua catalana a tot l'àmbit geogràfic dels Països Catalans. El mestre Veciana aprofita el lliurament del guardó per afirmar: «Pels qui volem una Catalunya rica i plena en continguts, és ben simple assolir-ho amb una sola regla: pensar, parlar, llegir i escriure sempre i només en català. Perquè hi tenim tot el dret i un sagrat deure que no podem deixar de banda.»

A Vila-seca, una de les primeres mestres de català és Maria Estradé i Pujals. Provenent d'una família d'ideologia d'esquerres i sòcia d'Òmnium Cultural des de ben jove, per voluntat pròpia comença a estudiar català per correspondència a través del Centre de Lectura de Reus i l'Òmnium del Baix Camp. Això li permetrà ben aviat poder ensenyar la llengua a persones castellanoparlants, molt majoritàries al seu municipi.

La Maria recorda que les classes les impartia en un local municipal que ara ocupa el Punt d'Informació Juvenil i que les pagava l'Ajuntament de Vila-seca. Es feien al vespre, l'horari —reconeix— no era massa còmode (de les 21 a les 22.30 h dos dies a la setmana), però remarca «les ganes i la voluntat d'aprendre» dels alumnes. Adults, però també alguns adolescents de tretze o catorze anys. Una «varietat de perfils» que no era fàcil de gestionar. Ella atenia persones castellanoparlants i el seu home, Ramon Setó, se'n cuidava de persones catalanoparlants que volien escriure i parlar correctament.

Durant dos anys, Maria Estradé imparteix aquestes classes «per passió al país i a la llengua». Després estudia Filologia Catalana a la universitat i fa classes de reciclatge fora de l'horari escolar a professors que no tenen les competències suficients per impartir les assignatures en català. La seva vocació de mestra la portarà més endavant a l'escola Sant Bernat Calvó i l'Institut de Vila-seca.

A Òmnium del Tarragonès entra a la junta el 1980 a petició de Josep-Lluís Carrod-Rovira i s'hi està cinc anys com a referent de l'entitat a Vila-seca. Sense perdre mai el contacte amb l'entitat, torna a la junta el 2018 amb Rosa Maria Codines a la presidència. I amb l'experiència professional acumulada, creu que Òmnium ha de tornar a «reorientar» esforços i prioritats en l'àmbit lingüístic. «Estem en pitjor situació que fa quaranta anys. Abans hi havia una ambició i un objectiu per aprendre. Ara no es valora tant l'ús de la llengua i els catalanoparlant en som els primers responsables, perquè canviem molt fàcilment al castellà», reflexiona. Per això, considera que la llengua ha de tornar a ser l'eix central d'actuació de l'entitat.

Els primers fulls informatius (1976-1977)

A partir d'inicis de 1976 s'editen fulls informatius adreçats als socis d'Òmnium del Tarragonès. Durant dos anys són publicacions trimestrals que marquen el termòmetre dels temes prioritaris per a l'entitat. Així, el gener de 1976 s'informa de l'esforç de destinar quatre mil pessetes del pressupost a adquirir més volums per a una biblioteca especialitzada en llengua i ensenyament del català, i de becar nou treballs d'estudiants per assistir a la Universitat Catalana d'Estiu celebrada l'any anterior a Prada de Conflent. També s'anuncia als lectors que s'ha establert «un servei de correcció i traducció de textos a la Llibreria de la Rambla, a la seu d'Òmnium del carrer Fortuny i a càrrec de Carme Estela».

Els altres fulls informatius de 1976 valoren positivament que l'Ajuntament de Tarragona comenci a «subvencionar l'aprenentatge del català a tots els centres escolars estatals del municipi» i que altres consistoris de la comarca «acordin partides» amb la mateixa finalitat. En canvi, detecten resistències en col·legis religiosos i als instituts Martí i Franquès i Comte de Rius. «Esperem que reconsiderin...», diuen al butlletí de maig de 1976. A la mateixa publicació anuncien que, coincidint amb la

inauguració del monument dedicat a Mossèn Cinto Verdaguer, es convoca un primer concurs literari i de dibuix sobre aquesta figura clau destinat a alumnes d'Educació General Bàsica (EGB) de la comarca.

Òmnium emplaça els socis a col·laborar en la normalització de la llengua, «fent-ne ús al carrer, a l'espai públic». Així, recomana fer en català targetes de visita, propaganda als mitjans de comunicació, retolació de botigues, cerimònies, competicions esportives, documents bancaris, classes, discursos, conferències... Tot forma part de la campanya amb el lema «Construïm-nos el país que volem». Als socis també se'ls adreça un missatge doble de perfeccionar l'ús de la llengua (oral i escrita) i de llegir sempre en català.

Però el tarannà de la seu tarragonina es deixa notar en altres accions aparentment senzilles, però amb un fort contingut social i cultural: d'una banda, els ajuts de tres mil pessetes en l'adquisició de llibres destinats al Centre Social de Torreforta i a la coral infantil del barri i, d'altra banda, la presència a la plaça Verdaguer de Tarragona entre el 29 de desembre de 1976 i el 9 de gener de 1977 del bibliobús «Cultura en ruta», que recorre el país amb una mostra de llibres en català.

El full informatiu de maig de 1977 exposa una protesta rotunda davant la decisió aprovada dos mesos abans pel Govern espanyol de suprimir del calendari laboral determinades festes d'arrelada tradició a Catalunya. Ho consideren una «arbitrarietat». Les festes afectades són Sant Joan, Sant Pere, Sant Esteve i els dos dilluns de Pasqua. «Quan entri en vigor l'Estatut que ens fou arrabassat, decidirem lliurament sobre les nostres festes populars, però mentrestant demanem la immediata rectificació d'aquest calendari», afirma el manifest d'Òmnium Cultural. Una festa molt arrelada, que no perilla perquè se celebra en dia feiner, és Sant Jordi. I la diada d'aquell 1977 incorpora com a novetat el concert de cançons populars catalanes a càrrec del cor Al·leluia i de la coral juvenil Pampalluga a la rambla Nova.

L'entitat es mou amb empenta en diferents àmbits. Si l'any anterior (1976) van convocar un concurs escolar literari i de dibuix sobre la figura de Mossèn Cinto Verdaguer, ara n'organitzen un altre de similar sobre el músic Pau Casals, també destinat a centres educatius de la comarca. I amb l'esperit d'ajudar la formació d'estudiants, la junta tarragonina acorda aportar cinc mil pessetes per pagar part del cost de corregir dues tesis doctorals en català i subvencionar amb 3.500 pessetes les beques de deu alumnes per assistir a la Universitat Catalana d'Estiu.

Els butlletins informatius reforcen el dinamisme de l'entitat que continua liderant Olga Xirinacs. L'octubre de 1977 es dona compte que al concurs escolar sobre la figura de Pau Casals s'hi han presentat cent nou treballs de disset centres escolars (deu de Tarragona ciutat). La resposta és tan positiva que el lliurament de premis es fa amb una actuació de l'Esbart Santa Tecla i posteriorment s'organitza una exposició dels treballs presentats a la Llibreria de la Rambla.

Les juntes de Tarragona, Reus, Valls i Tortosa convoquen un altre premi, en aquest cas en l'àmbit del periodisme i relacionat amb la figura del cardenal Vidal i Barraquer. S'hi presenten set treballs publicats en diferents mitjans i en resulta guanyadora la revista *Qüestions de vida cristiana* amb l'article «Cardenal Vidal i Barraquer, un home lliure» de Miquel Estradé i Ciurana.

A finals de 1977 s'informa d'una visita d'una delegació d'Òmnium al governador civil, Robert Graupere, per abordar el problema de l'ensenyament del català. Fruit de la reunió, es decideix crear una comissió provincial per impulsar l'ensenyament de la llengua i s'envia una circular de la inspecció d'Educació General Bàsica que recomana als centres fer un mínim de dues hores setmanals de català dins de l'horari escolar. «És un pas endavant, però cal un decret que atorgui al català la categoria de llengua nacional i oficial», afirma l'entitat en una declaració posterior a la trobada.

En la mateixa línia, pocs mesos després es fa públic un manifest que recull les següents inquietuds: «Vivim uns moments provisionals. Exigim que el català sigui llengua oficial i el seu ensenyament obligatori. Només un 20% dels nens reben classes de català. El 70% dels metres estatals són de llengua castellana. El 50% dels centres privats escatimen el dret a la nostra parla, la nostra identitat i el nostre ser.»

El retorn de Vidal i Barraquer

Amb motiu del retorn de les despulles del cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer el 15 de maig de 1978, l'entitat fa una crida a una llarga llista d'artistes i organitza una exposició amb vuitanta-cinc obres al claustre de la Catedral de Tarragona. A la junta d'Òmnium del Tarragonès figura com a vicepresident mossèn Joaquim Claver, secretari de l'arquebisbe Pont i Gol, i això facilita la realització d'aquesta iniciativa artística i les relacions entre l'entitat i la cúpula eclesiàstica. Una de les vocals de la junta és Glòria Malé, que, per la seva trajectòria professional i gràcies als seus contactes i coneixements, és qui fa la proposta als artistes.

A la mostra titulada «L'art a l'entorn de Vidal i Barraquer» s'exposen pintures, dibuixos, escrits, poemes i fragments d'obres literàries a l'entorn de la figura del «Cardenal de la Pau». Hi predominen les propostes artístiques contemporànies i trencadores i totes van acompanyades d'aquesta expressió pronunciada per l'arquebisbe de Tarragona el 7 de novembre de 1938: «La idea d'una gestió pacificadora no s'aparta de la meva ment.»

El retorn de les despulles de Vidal i Barraquer, que havia mort el 1943 a l'exili de Friburg (Suïssa), és un fet històric per a l'arxidiòcesi de Tarragona. Les gestions del doctor Pont i Gol resulten decisives per fer efectiu el trasllat del prelat cambrilenc. I en aquest context social, polític i religiós, la iniciativa de la delegació d'Òmnium al Tarragonès revela el seu interès per una figura símbol de les idees contra la dictadura de Franco.

Les estrenes de 1978

Des del seu naixement, el 1971, el nombre d'associats a Òmnium Cultural del Tarragonès va creixent, però de manera lenta. A la segona meitat de la dècada dels setanta, durant l'etapa d'Olga Xirinacs com a presidenta, la força de la delegació territorial en nombre de socis és modesta. El 1977 suma un total de 436 socis, dels quals 268 corresponen a Tarragona; 58 a Vila-seca i 56 a Torredembarra.

Al cap d'un any, en plena efervescència política i social —el president Josep Tarradellas ha tornat de l'exili i es comença a elaborar l'Estatut d'autonomia de Catalunya—, el nombre d'associats només augmenta en una quarantena de persones. El 1978 hi ha 477 socis, dels quals 303 corresponen a Tarragona; 56 a Vila-seca i 54 a Torredembarra.

Tot i aquestes xifres, l'entitat fa passos endavant fermes per transitar del resistencialisme dels primers anys a una nova etapa d'empenta i energia en l'organització de noves activitats, més enllà de les classes de català, que han estat el primer pal de paller d'Òmnium. En aquest context, al llarg del 1978 es constaten diverses iniciatives:

- En col·laboració amb la Cooperativa Obreta Tarraconense i el Casal Tarragoní, s'organitza un cicle de conferències titulat «La Generalitat, ahir i avui» amb l'objectiu d'explicar la història de la principal institució de govern del país. En aquell moment, la Generalitat s'ha restaurat de manera provisional amb l'arribada a Catalunya el 23 d'octubre de 1977 del president a l'exili, Josep Tarradellas.
- Es convoca un primer concurs literari juvenil i s'hi presenten trenta-un treballs. Entre els membres del jurat hi ha Olga Xirinacs i Jaume Vidal i Alcover. El veredictes es fa públic el 20 d'abril, en les dates prèvies a Sant Jordi. Es tracta del concurs que després portarà el nom de Domènec Guansé.
- Es convoca la primera edició de la distinció al Tarragoní Fidel per reconèixer persones que fan una tasca a favor de la ciutat i la cultura. El primer guardonat és Josep-Pau Virgili i Sanromà —conegut actualment com «l'avi Virgili», arran de l'escultura que se li va fer en un banc de la rambla Nova. La distinció reconeix la seva tasca per a preservar els valors històrics, culturals i socials de Tarragona. El guardó ha arribat fins avui amb el nom de «Premi El Balcó».
- A la tardor, s'estrena l'espai «El dit a la llaga» a Ràdio Tarragona, de Radio Nacional de España. Josep Veciana s'encarrega d'escriure'n els guions i Encarnació Camps en fa la locució. Tots dos són membres de la junta.
- Comença la informació de les activitats culturals de Tarragona a la publicació quinzenal *Clàxon*, amb l'ajut econòmic de la Caixa de Pensions.

El 1978, abans de tancar l'etapa de Xirinacs com a presidenta, té lloc un fet simbòlic rellevant: a l'octubre s'inaugura el nou local del carrer Apodaca, 3, en resposta a la demanda creixent de classes de català. Això permet millorar la docència, oferir al públic nous serveis de correcció i traducció al català i realitzar en millors condicions les tasques administratives. Però també significa que, per primera vegada, Òmnium Cultural disposa a Tarragona d'una seu pròpia i exclusiva. Només set anys després de la seva fundació, la delegació comarcal deixa enrere una etapa de resistència i empenta inicial per obrir-ne una de nova, més potent i ambiciosa i amb un local nou que serà tota una referència cultural i lingüística de Tarragona durant dues dècades.

*Joan Fuster, dempeus, Joan Oliver i Josep Maria castellet, el 13 de desembre de 1972 a Tarragona.
Fotos Barceló. Fons Òmnium Cultural.*

Recital poètic a la Llibreria de la Rambla, acte previ al sopar de la Nit de Santa Llúcia 1972 a Tarragona. Fotos Barceló. Fons Òmnium Cultural.

La cantant Núria Feliu va actuar en el decurs de la festa literària que es va celebrar a l'hotel Imperial Tarraco. Fotos Barceló. Fons Òmnium Cultural.

Exposició de diversos artistes convocada per Òmnium per celebrar el retorn de les despulles del cardenal Vidal i Barraquer. Fons Òmnium Cultural.

Lliurament del premi de narrativa juvenil que organitza Òmnium el 1978, amb la presència de Jaume Vidal i Alcover, Olga Xirinacs i Joan Andreu Torres. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

388 210

39

ASSOCIACIÓ ÒMNIMUM CULTURAL
MONTCADA, 20 PRAL (PALAU DALMASES)
T* 319 80 50
BARCELONA - 3

JOSEP A. BAIXERAS I SASTRE

HA FET APORTACIÓ A "ÒMNIMUM CULTURAL" DE LA QUANTITAT INDICADA COM A IMPORTI. LA QUAL CORRESPON AL PERIODE QUE HI ES EXPRESSAT.

IMPORT PTES	CODI IDENTIFICACIÓ	PERIODE	DATA D'EMISSIÓ	REBUT NÚM.	IMPORT PTES
1.000	009000	SEM	01-07-73	071518	1.000

SIGNATURA

MATRIU NÚM. 071518

TITULAR COBRAMENT
JOSEP A. BAIXERAS I SASTRE,
ADREÇA, BANC o CAIXA
B. CATALONA
TARRAGONA C 1072

CODI IDENTIFICACIÓ 009000

CEMATICA MOD. 388.55

Lluís Fornes Espinós, S.A.

*Xec de 1.000 pessetes del primer president Josep Anton Baixeras destinat a Òmnium.
Fons de la família Baixeras.*

Trobada de Javier Muniáin i Emili Guillemat, que representen dues generacions de socis d'Òmnium del Tarragonès. Foto: David Oliete.

3. CREIXEMENT I AMBICIÓ

Robert Casadevall i Camps és un dels que aquella tardor de 1978 ajuda a portar caixes de la seu provisional d'Òmnium, a la Cooperativa Obrera Tarraconense, fins al nou local del carrer Apodaca 3. Només té disset anys, però ja s'ha fet soci de l'entitat per proximitat familiar; els seus pares ho són, i a més, la mare, Encarnació Camps i Baulenas, és membre de la junta des de l'any anterior.

A inicis del 1979, l'Encarnació es fa càrrec de la secretaria coincidint amb l'arribada de Josep-Lluís Carod-Rovira a la presidència, una tasca que no deixarà fins a finals de 1988, de manera que deixa una petjada important a Òmnium. Tots els testimonis de l'època recollits per a aquesta publicació remarquen la idea que Encarnació Camps va ser una figura clau en l'engranatge i el bon funcionament de l'entitat en una etapa de clar creixement. «La mare hi introdueix criteri i mètode» —afirma el Robert. «S'ocupava de pagar els professors, omplir les fitxes dels alumnes en una època en què tot es feia a mà, elaborar una gran quantitat de documents, ensobrar circulars internes, confeccionar una agenda cultural que es publicava a Claxon... En resum, desenvolupa una feina interna d'organització imprescindible per mantenir el ritme d'activitat que creix molt aquells anys amb la presidència de Carod.»

Un jove Robert Casadevall és, precisament, alumne de català amb Carod-Rovira de professor durant un curs. Però el següent ja fa de mestre, perquè hi ha una baixa d'última hora i de seguida li proposen fer-se càrrec del servei de correcció i traducció. Tot passa molt accelerat en aquella etapa. Ben format en català per interès propi i per tradició familiar —«a casa teníem *El Faristol*, una publicació d'autoaprenentatge»—, la seva vàlua es posa a disposició d'Òmnium. L'avalen els certificats expedientats per un organisme privat (Junta Assessora d'Estudis de Català) previ a la Junta Permanent de Català, que la Generalitat funda el juliol de 1981 per establir i efectuar les proves per a l'obtenció de certificats de coneixements de llengua catalana per part de la població adulta no escolaritzada.

Servei de correcció i traducció

El 1980, Robert Casadevall comença a encarregar-se de la tasca de corrector i traductor d'Òmnium Cultural del Tarragonès. Compta amb el suport inicial del mestre Josep Veciana, de Perafort, que ha estat quatre anys a la junta i que aporta «rigor i saviesa» a l'hora de tenir cura de la llengua. Serà una dècada llarga de feina intensa que,

fins i tot, desemboca en un informe elaborat pel mateix Casadevall que es presenta a unes jornades sobre normalització lingüística convocades a la universitat.

La comunicació és titulada «L'experiència del servei de correcció i traducció de textos d'Òmnium Cultural del Tarragonès». S'hi analitzen 267 treballs del període 1987-1991 amb aquests resultats: traduccions, 131 (49%); correccions, 111 (41,5%), i desconegut, 25 (9,3%).

Pel nombre de pàgines: traduccions, 732 (36,64%); correccions, 1.282 (63,65%).

L'informe de Robert Casadevall també apunta l'origen dels encàrrecs que rep el servei de l'entitat. De les traduccions: comercial (70), entitats (5), institucions (18) i particulars (37). I de les correccions: comercial (26), entitats (8), institucions (5) i particulars (67).

A partir d'aquestes dades, s'extreu que les traduccions que demanen els establiments comercials i les correccions que sol·liciten persones individuals són les principals tasques del servei d'Òmnium. L'autor de l'informe conclou que «el món comercial no funciona habitualment en català i té interès en fer-ho, i el ciutadà utilitza més el català en les seves relacions, però ho vol fer amb més qualitat».

D'entre els sectors comercials que encarreguen treballs en aquell període, destaca el sector de l'hostaleria i restauració (en la majoria de casos, per oferir les cartes de restaurants en la llengua pròpia del país). També resulten rellevants les peticions d'empreses de publicitat i arts gràfiques. Al camp institucional, la majoria d'encàrrecs venen de col·legis professionals. A banda de les peticions sobre textos escrits, Casadevall recorda que durant aquells anys resol un munt de peticions orals que els arriben a la seu per telèfon.

En tot cas, la comunicació presentada al fòrum universitari conclou: «Òmnium Cultural ha complert unes funcions de suplència. I hi ha alguns sectors amb una demanda potencial important que justificaria una intervenció directa o, almenys, un contacte per donar un millor servei.» Casadevall es refereix al vessant publicitari de sectors comercials diversos.

Les xifres d'aquest període estudiat (1987-1991) reforcen la idea sobre la importància de la tasca desenvolupada des de la segona meitat dels anys setanta, donant servei a particulars, col·lectius socials, organismes oficials i empreses, traduïnt o corregint memòries, informes, convenis col·lectius de diferents sectors econòmics... «No ho feia ningú més. Tothom anava a parar a Òmnium i això la converteix en un punt de referència durant la dècada dels vuitanta.»

L'esclat dels cursos de català

Abans de posar en marxa el servei de correcció i traducció, ja hem vist com la principal tasca d'Òmnium Cultural del Tarragonès des del primer dia és oferir classes de català a qui ho demani, especialment a les escoles, els primers anys. Després, arriben

les classes per a adults. L'esclat arriba amb el canvi de dècada i l'obertura del local propi del carrer Apodaca. Passem de setanta-cinc alumnes apuntats el curs 1977-1978 a un volum de 265 matriculats el curs 1980-1981. I, per primera vegada, es convoca un curs intensiu al juliol que també resulta un èxit, amb cinquanta-dues persones inscrites. Aquell any també s'organitzen cursos de literatura, història i geografia de Catalunya que compten amb la participació de quaranta-vuit alumnes.

Les xifres d'adults que volen aprendre a parlar i escriure la llengua no paren de créixer durant la primera part de la dècada dels vuitanta:

Curs 1982-1983: 351 alumnes matriculats, i seixanta-cinc més al curs intensiu d'estiu. Òmnium col·labora amb l'organització de cursos en locals municipals i escoles a Sant Salvador, la Canonja, Bonavista, Torreforta, Riuclar i Cases Barates per arribar a la població castellanoparlant. Són cursos impulsats per l'Ajuntament de Tarragona amb les primeres subvencions de la Generalitat.

Curs 1983-1984: cinc-cents alumnes matriculats en dotze cursos de diferents nivells i repartits en horaris de matí, tarda i vespre. La junta d'Òmnium reconeix que «la limitació d'espais fa que no es puguin atendre totes les sol·licituds» i descriu que «la majoria d'alumnes volen obtenir un certificat d'aptitud» per presentar-se a diferents places laborals de l'Administració pública catalana.

Curs 1984-1985: set-cents alumnes matriculats en tretze cursos de diferents nivells i repartits al llarg de la tota la jornada. Es manté el curs intensiu de juliol amb una forta demanda i, per primera vegada, se'n convoca un de llenguatge administratiu. La junta d'Òmnium explica que «les subvencions del Departament de Cultura permeten oferir unes matrícules a preus atractius per a tothom».

Curs 1985-1986: sis-cents alumnes matriculats en catorze cursos de quatre nivells diferents. Les aules del carrer Apodaca no paren de rebre estudiants a diari. El local és un formiguer de gent de nou del matí a deu de la nit. El curs d'estiu continua sent un èxit i arriba als cent alumnes, repartits en quatre grups.

A partir de 1987, comença una lenta davallada de les persones inscrites als cursos de català, però es mantenen encara entre els tres-cents i els quatre-cents alumnes de mitjana. I l'oferta d'estiu continua tenint una demanda alta que es mantindrà durant força anys.

«El perfil majoritari dels estudiants de català que va a Òmnium són persones d'edat gran o mitjana que volen aprendre la llengua pròpia com un repte personal; persones castellanoparlants que ho fan com a eina d'integració i per obtenir més oportunitats laborals i de relacions socials, i gent més jove que veuen el català com una llengua útil.» La descripció correspon a Joan Cavallé, professor de català per a adults fins al 1982 i tècnic de llengua de l'Ajuntament de Tarragona a partir d'aquella data.

Cavallé rep l'encàrrec el 1989 de crear el Centre de Normalització Lingüística de Tarragona. L'aparició d'aquest organisme públic acabarà comportant, a la llarga, la desaparició de les classes de català a Òmnium: de fet, a partir de 1990 es nota

molt més el descens de matriculats. Per tant, al cap de deu anys d'autogovern, l'Administració de la Generalitat assumeix el paper d'ensenyament de la llengua entre la població adulta que ha estat realitzant l'entitat fins aleshores.

El nou centre és fruit del Consorci per a la Normalització Lingüística, creat el 1988 pel Govern de Catalunya i els vint principals ajuntaments del país, entre els quals hi ha Tarragona, Barcelona i els grans municipis de l'àrea metropolitana. Els seus objectius són «donar estabilitat als professors que treballen en precari en aquest camp des de fa temps, normalitzar la llengua en tots els àmbits i impulsar una tasca d'assessorament i dinamització en els sectors del comerç, l'oci i d'altres».

Cavallé qualifica el consorci d'una «eina de país» perquè neix amb el consens de les grans forces polítiques del moment: Convergència i Unió (CiU), Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC) i Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). El nou ens, en conseqüència, «va assumint progressivament les classes que fins llavors realitzava Òmnium Cultural». La majoria de mestres que feien classes als barris de Tarragona són contractats pel Centre de Normalització Lingüística, que ocuparà durant molts anys un pis del carrer Ramon y Cajal amb quatre aules.

Òmnium encara oferirà classes per a adults durant la primera part de la dècada dels noranta, però progressivament deixa de tenir importància el «paper de suplència» que havia jugat des del 1971: primer, per l'absència d'institucions pròpies i, després, perquè a la nova Administració de la Generalitat ja li va bé la tasca docent d'una entitat que té la «llengua» com a lema fundacional.

La mestra Teresa Comas

«A finals dels setanta i inicis dels vuitanta el paper d'Òmnium és bàsic, fonamental, perquè esdevé l'únic lloc de Tarragona on aprendre la llengua. I no hi ha res més a dir», proclama amb una barreja de contundència i satisfacció Teresa Comas i Andreu, una de les professores de referència de l'època. «Són uns anys fantàstics, la gent d'aquella època tenia il·lusió i necessitat d'aprendre, de saber. Hi havia ganes de recuperar el temps perdut. M'ho passava molt bé, recordo aquells anys amb un gran afecte», apunta amb un to de nostàlgia.

La Teresa arriba a tenir entre quaranta i cinquanta alumnes per classe als espais del carrer Apodaca. Recorda amb precisió que fan fins a quatre cursos de diferents nivells: un per a no catalanoparlants; un altre de català elemental; un de nivell C i un quart de nivell superior D. Després, s'incorporen cursos especialitzats per a administratius.

Amb la perspectiva dels anys transcorreguts, Teresa Comas aporta reflexions interessants d'aquell moment: «Tan important era que els alumnes coneguessin la llengua com que entenguessin la seva importància per a la identitat nacional i el futur del país. És a dir, era fonamental la consciència lingüística.» I un altre punt rellevant: «Expliquem la unitat de la llengua i ensenyem dialectologia, perquè molts només coneixen el català central.»

Ella és mestra perquè ha estudiat prèviament, conscient de la necessitat de professors a les acaballes de la dictadura. I en aquest ambient «efervescent» de Tarragona, Òmnium aconsegueix ser un pal de paller per a la gent interessada en la llengua. «Fem moltes hores de conversa, sobretot en nivells elementals, perquè ens arriben alumnes acomplexats que no n'havien après abans i els fa vergonya parlar», rememora. «Hi ha estudiants que volen arribar al nivell alt per aprovar oposicions i n'hi ha d'altres amb un nivell elemental que fins i tot repeteixen el curs per entusiasme i ganes d'aprendre'n més.»

Teresa Comas, que entra a la junta d'Òmnium del Tarragonès el 1983 —coincidint amb el segon mandat a la presidència del seu marit, Josep-Lluís Carod-Rovira—, remarca el paper de «suplència» que exerceix l'entitat fins que no apareix el Consorci per a la Normalització Lingüística a finals dels vuitanta. «Vam intentar en un moment favorable donar eines a la gent per aprendre la llengua, i vam obrir els ulls a aquells que eren receptius i tenies ganes d'estimar el país», subratlla. «No em sento salvadora de res» —assegura— «però sí d'haver estat útil.» I conclou: «Òmnium forma part de la meua vida, però cal sensibilitzar-nos més en tot allò relacionat amb la llengua. Hauríem d'haver avançat més.»

En una línia similar s'expressa una de les seves alumnes, Teresa Batet, que en aquell temps és elegida com la primera dona consellera de l'Ajuntament de Tarragona en període democràtic (1979-1983). Tot i que venia de tradició familiar catalanista i amb coneixements de la llengua, Batet i el seu home, Carles Carcolé, s'apunten a les classes d'Òmnium «per escriure correctament el català i aprendre'n molt». Quan Carod-Rovira entra de president, l'acompanya com a vocal a la junta «per ajudar en el que calgui».

A l'entitat «faig una mica de tot», diu al cap de molts anys. «És una època preciosa, d'esperança i il·lusió. A Òmnium l'ànima és en Carod i la resta el seguim. Hi participo per amor a la ciutat i al país, perquè Tarragona fos més reconeguda a tot Catalunya», afirma Batet. I ben convençuda, assegura: «No canvio aquells anys per res. Treballàvem per Tarragona, no per un partit concret. Hi havia una entesa molt àmplia, amb els esforços de tothom i un alt grau de voluntarisme.»

El president Josep-Lluís Carod-Rovira

Les classes de català a la seu del carrer Apodaca configuren un dels eixos vertebradors de la presidència de Josep-Lluís Carod-Rovira. Però no l'únic. Quan arriba al capdavant d'Òmnium del Tarragonès a inicis del 1979, a proposta de la seva predecessora Olga Xirinacs, un jove Carod-Rovira de només vint-i-set anys enceta una etapa d'activitat intensa que porta l'entitat a ser un dels principals dinamitzadors culturals de la ciutat i la comarca.

Fill de Cambrils, entra en contacte inicialment amb Òmnium del Baix Camp, però quan es casa amb Teresa Comas i es trasllada a viure a Tarragona el 1975, es fa soci d'Òmnium del Tarragonès. A la ciutat es troba amb un ambient polític i cultural que viu «en semiclandestinitat», però coincideix amb «un esclat d'efervescència» que avança a base de grans fites com el primer míting unitari de l'Assemblea de Catalunya que té lloc el 6 de novembre de 1976 a l'auditori del Camp de Mart, un any després de la mort del dictador.

Militant de l'esquerra independentista, a través del Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN), Josep-Lluís Carod-Rovira és un dels dotze oradors que participen en aquell acte polític de gran transcendència. Tots els que puguen a l'escenari —sense desvelar les sigles de les diferents formacions polítiques— representen les múltiples sensibilitats d'oposició al franquisme i de propostes per a un futur que encara es veu incert. I Carod posa veu als que defensen sense complexos la lluita per la independència i el socialisme als Països Catalans amb conceptes innovadors com ara «alliberament nacional i de classe».

Aquell estudiant de Filologia a la Universitat de Barcelona entra en contacte amb el PSAN el curs 1970-1971 i estrena la militància el 1973 amb el nom clandestí de *Cebrià* i una primera pintada independentista a la plaça Ponent de Tarragona. L'acció la vigilaven Teresa Comas (*Laia*) i la seva germana Dolors (*Núria*) i recorda que «estava tan nerviós que vaig escriure "*Independència, Socialisme, Països Catalans*". Poc després, es dediquen a enganxar centenars d'adhesius fets a mà, un a un, pel centre de la ciutat, i a finals d'octubre del mateix any, amb la caiguda dels 113 de l'Assemblea de Catalunya a l'església de Santa Maria Mitjancera de Barcelona, *Cebrià* i *Laia* són detinguts i empresonats.

La Tarragona que veu créixer la talla intel·lectual i política de Carod-Rovira és «una ciutat dominada per funcionaris, militars i capellans, però amb una part significativa del clero marcadament catalanista i vinculada a l'arquebisbe Pont i Gol». Aquest és un element clau per entendre els moviments antifranquistes de la primera part de la dècada dels setanta a l'entorn de diferents col·lectiu i entitats, entre els quals hi ha Òmnium Cultural. «Es comença a respirar llibertat», afirma.

És la Tarragona que veu arribar «una allau migratòria en el marc del procés d'industrialització des de la dècada dels 60 que interfereix en les dinàmiques lingüístiques», però aquesta població que arriba d'altres zones d'Espanya «té una actitud positiva i de simpatia respecte la llengua». La Generalitat restaurada el 1977 amb Josep Tarradellas com a president «té un interès majúscul pel català i això» —a criteri del jove independentista— «es nota ben aviat».

«La llengua i la cultura donen sentit a l'origen fundacional i a les accions d'Òmnium d'aquells anys. Tot i que és una entitat impulsada per la burgesia, en formen part bàsicament persones de les classes mitjanes i populars, i amb una àmplia diversitat geogràfica i professional», apunta Carod-Rovira mig segle després. I afegeix que els

perfils personals i la «vàlua» de Josep Anton Baixeras i Olga Xirinacs com a primers presidents de la delegació tarragonina i la implicació de figures intel·lectuals com Artur Bladé i Gabriel Xammar, entre d'altres, deixen una empremta rellevant en la primera etapa d'Òmnium del Tarragonès.

En aquest context, el filòleg i activista polític rep l'aval de l'assemblea general celebrada el gener de 1979 per assumir la presidència de l'entitat. «Em trobo com a llegat el premi al Tarragoní Fidel, creat pocs mesos abans, activitats en l'àmbit lingüístic i una base de socis [el 1980 hi ha inscrites 631 persones, 453 de les quals són de Tarragona] que fan de coixí per posar en marxa altres iniciatives», descriu el nou president.

Forma unes primeres juntes «molt transversals» amb Maria Antònia Mirambell com a vicepresidenta. I a les vocalies Macià Mallol (net del primer governador civil de la República); Salvador J. Rovira, historiador; Jordi Tñena, escriptor i professor de secundària; Teresa Batet, la primera dona consellera de l'Ajuntament de Tarragona; Maria Estradé, de Vila-seca; i Josep Bargalló, de Torredembarra, entre d'altres noms: «Hi ha una diversitat d'edats i ideologies democràtiques i catalanistes, amb una imensa majoria en posicions autonomistes i una minoria independentista.»

Josep-Lluís Carod-Rovira enceta així una etapa d'hiperactivisme i amb uns objectius molt clars que podem englobar en quatre línies d'actuació:

- Situar Òmnium com «un dinamitzador cultural de la ciutat, fent funcions d'ateneu, perquè no hi ha ningú més que ho faci». A la seu del carrer Apodaca es condicionen tres sales: les que duen el nom de Joan Fuster i Jaume Vidal i Alcover estan destinades a fer-hi classes, i l'espai més gran amb el nom d'Antoni Rovira i Virgili i capacitat per a unes cinquanta persones serveix per organitzar-hi actes oberts al públic en general, com ara conferències o presentacions de llibres. «Hi ha un esforç evident per portar a Tarragona els noms més destacats de la llengua, la cultura i la política dels Països Catalans.»
- Donar a conèixer el conjunt dels Països Catalans a través d'unes jornades anuals dedicades a diferents territoris de l'àmbit lingüístic. La primera setmana arriba el 1981 i està dedicada a la Catalunya del Nord. Després vindran altres edicions dedicades al País Valencià, Menorca i l'Alguer.
- Un altre objectiu és «posicionar Tarragona en el mapa dels premis literaris en llengua catalana». Carod-Rovira recorda que en aquell moment es lliuraven premis de prestigi en altres ciutats (els Prudenci Bertrana de Girona, el d'assaig Josep Vallverdú de Lleida, els premis 3 i 4 de València o els Ciutat de Palma) «i aquí no teníem res en aquest àmbit». La primera acció serà organitzar el 1984 la Primera Nit Literària dels Països Catalans.
- Editar llibres i una revista. El novembre de 1982 s'edita el llibre *La parla al Camp de Tarragona* de Daniel Recasens, el primer de la col·lecció «El Balcó».

L'any següent es publica *Breu Història de Tarragona*, de Salvador J. Rovira. I a principis de 1985 es presenta *Geografia del Camp de Tarragona*, de Diego López Bonillo, tercer volum —i últim— de la mateixa col·lecció. Pel que fa a la revista *El Balcó*, el primer número surt al carrer al juliol de 1979. Després se n'editaran dos més, fins a inicis de 1981. I a continuació, el format de la publicació passa a ser un butlletí informatiu.

A més d'aquests quatre grans eixos de treball, d'aquella etapa, Carod-Rovira també en destaca el llegat de Domènec Guansé, periodista de *Diari de Tarragona*, que serveix per configurar una biblioteca de qualitat per als socis i alumnes de l'entitat, i «la complicitat amb l'alcalde Recasens i amb el primer ajuntament democràtic per assessorar en el nomenclàtor dels carrers a l'hora de substituir els noms franquistes». Josep Maria Recasens, historiador de referència de Tarragona, és soci d'Òmnium Cultural des de fa temps i facilita que la col·laboració entre la institució i l'entitat sigui del tot fluïda.

Josep-Lluís Carod-Rovira, que exerceix entre 1982 i 1984 de cap dels serveis territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat a Tarragona, seguirà com a president de la delegació tarragonina d'Òmnium fins a finals de 1991, una etapa de dotze anys que ell mateix qualifica de «molt gratificant». Una etapa on es generen moltes idees —no totes acaben fructificant— i s'impulsen diversos projectes amb una ambició i una empenta desconegudes fins aleshores.

Les aliances amb l'Obra Cultural Balear i l'Associació Cultural del País Valencià suposen potenciar la marca Països Catalans, una de les fites permanents en l'ideari de Carod-Rovira. L'autonomia respecte a la junta nacional permet que la seu territorial de Tarragona convoqui activitats amb aquesta visió global i no reduïdes a l'àmbit local. «Va ser una etapa de difusió i normalització en molts àmbits i avui encara hi ha gent que em recorda per les classes i les xerrades que s'hi organitzaven.»

L'ambició d'aquella època, però, topa amb més d'una dificultat: una massa social més aviat escassa (el nombre de socis disminueix lentament i progressivament al llarg de la dècada), un associacionisme en general a la baixa (el president parla a l'assemblea de 1989 de «moment crític») i una falta de suport més explícit per part de les institucions.

Any Rovira i Virgili (1979)

El primer any de mandat de Carod-Rovira coincideix amb l'any Rovira i Virgili (Tarragona, 1882 – Perpinyà, 1949), per recordar el trentè aniversari de la seva mort. Un dels primers actes de l'etapa del nou president és inaugurar la sala d'actes de la nova seu del carrer Apodaca 3 amb el nom, precisament, d'Antoni Rovira i Virgili. És el 8 de març de 1979 i a l'acte assisteixen Teresa Rovira, filla del periodista, escriptor i polític, i Josep Benet, historiador.

L'homenatge institucional i popular de Tarragona a Rovira i Virgili se celebra el 22 setembre de 1979, vigília de Santa Tecla, la primera Festa Major amb ajuntament democràtic després de la dictadura. El socialista Josep Maria Recasens ha obtingut cinc mesos abans l'alcaldia de Tarragona com a líder de la llista del Partit dels Socialistes de Catalunya, la més votada a les urnes. Al saló de plens del palau municipal, Recasens presideix l'acte al costat del president Josep Tarradellas, que visita oficialment la ciutat. En un ambient de forta càrrega emotiva, a l'Ajuntament s'escolta el Pregó de Santa Tecla a càrrec de l'escriptora i pedagoga Maria Aurèlia Capmany i es glossa la trajectòria de Rovira i Virgili.

En acabar l'acte oficial, les autoritats i un públic nombrós es desplacen fins a la casa nadiua del periodista, al número 20 del carrer Major, on s'instal·la una placa, on —recorda Carod— s'hi afegeix a última hora la frase «President que fou del Parlament de Catalunya 01/10/1938».

La difusió de la figura de Rovira i Virgili entre la ciutadania utilitza altres eines. S'editen set mil exemplars d'un tríptic amb la biografia del periodista tarragoní, una imatge del «maset», la caseta de la platja tarragonina de l'Arrabassada, on Rovira i Virgili va escriure bona part de la seva obra, i una selecció dels seus articles. S'hi destaquen aquestes reflexions: «Per als patriotes catalans, la sobirania de Catalunya és un ideal concret i precís. Vol Catalunya mestressa de casa seva, amb Constitució pròpia, amb poders legislatiu, executiu i judicial propis, amb el català com a llengua oficial. Aquesta és la voluntat real dels catalans.» I es pregunta, què és Catalunya? «Geogràficament, una terra. Històricament, una tradició. Lingüísticament, un idioma. Espiritualment, una cultura. Biològicament, una nació. Terra catalana, tradició catalana, idioma català, cultura catalana, nació catalana. Això és Catalunya.»

Des de Perpinyà, a l'exili el 1939, Rovira i Virgili diu en un altre article publicat al tríptic: «Ara que Catalunya sembla que es desfai i desaparegui en un clot negre de la persecució i de l'odi; ara que centenars de milers de catalans han de sortir de la pàtria envaïda pels vells enemics i nous enemics; ara que és una hora de dolor i d'amargor, el meu pensament nacional s'afirma amb més vigoria. Enmig del present desolat i tràgic, poso la meva esperança en els dies que vindran, en el dret que triomfarà, en les llibertats que es restabliran, en la llengua que persistirà.»

A més d'aquesta publicació d'Òmnium del Tarragonès amb màxima difusió, s'imprimeixen adhesius amb el lema «Any Rovira i Virgili» acompanyat del logotip d'Òmnium i la ciutat i any: Tarragona, 1979. En un context més intel·lectual, l'entitat organitza un cicle de xerrades amb la presència de noms molt destacats: Artur Bladé, Josep Faulí, Jaume Sobrequés, Joan Triadú, Salvador J. Rovira i el mateix Josep-Lluís Carod-Rovira.

Llibres divulgatius

Un dels objectius expressats pel president d'Òmnium del Tarragonès és editar publicacions per «donar a conèixer aspectes fonamentals de la comarca d'una manera divulgativa i assequible». Amb aquest encàrrec entra a la junta de vocal el 1979 l'historiador Salvador J. Rovira i Gómez. I en pocs anys aconsegueix l'edició de tres llibres de la col·lecció «El Balcó» dedicats a la parla, la història i la geografia de la comarca.

«L'objectiu de les tres publicacions és culturitzar la societat tarragonina, que en aquella època desconeixia la història de la ciutat i el país», diu Rovira. «Els quaranta anys de dictadura havien passat factura i molta gent no sabia res del seu entorn més proper i tenia moltes ganes d'aprendre'n», afegeix. Amb aquesta finalitat, i «sense renunciar al rigor», Òmnium impulsa la publicació d'aquests llibres amb voluntat de síntesi i a preu moderat per «arribar a tothom».

El novembre de 1982 s'edita el llibre *La parla al Camp de Tarragona*, de Daniel Recasens, el primer de la col·lecció. Pocs mesos després, es publica *Breu Història de Tarragona*, de Salvador J. Rovira, segon volum d'«El Balcó». I el febrer de 1985 es presenta *Geografia del Camp de Tarragona*, de Diego López Bonillo, tercer volum —i últim— de la col·lecció.

L'activitat a la delegació d'Òmnium és intensa aquells primers anys vuitanta. Salvador J. Rovira —que està a la junta entre 1979 i 1986— qualifica l'etapa de «gloriosa». Les ganes de «treballar pel país» i la «sintonia intel·lectual amb Carod-Rovira» el porten a participar activament a l'entitat. I amb un punt de sornegueria apunta que ell, «més pragmàtic», havia de frenar «l'entusiasme» del president que «s'embalava sovint en l'impuls de noves activitats».

La revista El Balcó

El 22 de juny de 1979 es presenta el primer número de la revista *El Balcó* d'Òmnium del Tarragonès, amb una tirada de mil exemplars, sis-cents dels quals anaven destinats als socis. Aquesta és una altra publicació que coordina l'historiador Salvador J. Rovira.

La revista, de distribució gratuïta, conté setze pàgines amb una portada on destaca el titular «Baixem al carrer», que l'argumenta d'aquesta manera: «Ara que podem, baixem al carrer per ajudar a la recuperació de la identitat cultural de la ciutat i els pobles del Tarragonès. Contribuir al a normalització del català a la premsa. Recollir i analitzar l'activitat cultural de la comarca. Potenciar els valors literaris i estimular treballs recerca sobre les nostres coses.»

El Balcó vol ser un «lligam d'Òmnium amb tots aquells que s'interessen pels nostres objectius» i adjunta un tríptic per adherir-s'hi amb el lema «Per una cultura popular i nacional». També explica que són «unes vint mil persones que amb esforç

i aportacions econòmiques contribuïm a fer possible que la llengua i la cultura catalanes estiguin a l'abast de tothom. Al Tarragonès, en som més de cinc-centes». I informa de les activitats que fan: «Cursos de català. Classes a Bonavista i Torreforta. Cursos per a mestres, funcionaris, tècnics... Servei de correcció i traducció i assessorament. Premis literaris Domènec Guansé.»

El president Josep-Lluís Carod-Rovira signa a la pàgina 3 de la revista l'article «L'Òmnium, encara», on compara l'entitat amb l'Obra Cultural Balear, el Grup Rossellonès d'Estudiants Catalans a la Catalunya del Nord i el Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma al País Valencià. «Tots responen a una situació anormal. L'objectiu és normalitzar-la», subratlla.

I continua: «El problema ve de lluny, no només dels últims quaranta anys. No es pot negar l'èxit de segles de colonització. Avui tenir el nom al Registre Civil en català no és normal. Escriure en català, disposar de mitjans en català no és normal. Tampoc l'escola, el cinema, la carnisseria, el cabaret, els jutjats, els senyals de carretera... El nivell d'alineació nacional del poble català és alt, massa alt. Ens falla fins i tot el nom del país i de la llengua. Crèiem que som una nació i resulta que som una nacionalitat que no té ni tracte de regió.»

I l'article conclou amb interrogants i respostes: «Què en farem dels qui no tenim edat escolar? Se'ns negarà el dret de retrobar-nos nacionalment? Qui ens ajudarà? Aquí veig el paper clau d'Òmnium. Mentre hi hagi Òmnium voldrà dir que la cosa no rutlla. El dia que plegui serà el més joiós de la seva història. Voldrà dir que ja serem normals.»

El primer número de la revista *El Balcó* inclou altres continguts (llibres, publicacions història i poesia); la Tribuna d'Olga Xirinacs titulada «Som»; l'aportació de Salvador J. Rovira lamentant la desaparició del setmanari *Mestral*; un article de Joan Maria Pujals, historiador, sobre l'Ateneu Pi i Margall de Vila-seca; i un altre del filòleg Daniel Recasens sobre «el subdialecte tarragoní: trets orientals i occidentals i particularismes lingüístics rellevants».

La revista també publica els premis als millors reculls poètics dels premis Domènec Guansé, i un fragment de «La meva Tarragona», de mossèn Josep M. Llorens i Ventura. Com a curiositat, aquest primer número d'*El Balcó* compta amb els anuncis publicitaris de quatre llibreries de la ciutat: La Rambla, Adserà, Guardias i ViP.

El segon número de la revista apareix al cap d'un any, el juny de 1980, amb trenta-sis pàgines i un monogràfic sobre l'Any Rovira i Virgili. S'hi expliquen amb profusió de dades i informació tots els actes desenvolupats els darrers mesos a la ciutat per reconèixer la tasca del periodista, escriptor i polític tarragoní. A més dels actes institucionals i de dedicació d'un carrer, es remarca que Artur Bladé guanya el primer premi d'assaig Rovira i Virgili dotat amb 25.000 pessetes i convocat per Òmnium. El treball guanyador es titula *El meu Rovira i Virgili*.

A la revista apareixen publicats textos signats per Artur Bladé i Desumvila, Jordi Morant i Clanxet, Salvador J. Rovira, Joan Triadú, Josep Faulí, Fèlix Cucurull, Leandre Amigó i Josep-Lluís Carod-Rovira, que aborden la figura i personalitat de Rovira i Virgili des de diferents perspectives: prosista, poeta, teòric del nacionalisme, escriptor polític, periodista, exili i presó.

Pel que fa a la publicitat, és remarcable l'increment d'insercions respecte al primer número de la revista. Hi ha un anunci d'una pàgina de la Caixa d'Estalvis Provincial de Tarragona amb el lema «La nostra terra, la nostra caixa», i un altre anunci a la contraportada de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

El tercer número de la revista *El Balcó* surt publicat el gener de 1981, amb quaranta pàgines. S'hi inclou un dossier dedicat a la Catalunya del Nord, amb motiu de la primera Setmana Cultural dels Països Catalans que organitza Òmnium del Tarragonès. En aquestes jornades s'hi aborden aspectes relacionats amb la llengua, l'economia i la cultura (després vindran les setmanes dedicades al País Valencià, Menorca i l'Alguer per fomentar el «coneixement mutu»).

A la publicació hi participen: Pere Verdguer, abordant el dialecte rossellonès; Joan Becat, analitzant l'economia i el paper de Perpinyà en el context de la Catalunya del Nord; Miquel Mayol, parlant de «la nació», i Raimon Gual, dibuixant el panorama cultural de la zona amb un llistat complet de cobles, esbarts dansaires, corals i grups musicals, associacions de foment de la sardana i entitats culturals de caire diversos. Una demostració de la riquesa i varietat de l'associacionisme en el territori més al nord dels Països Catalans.

El president d'Òmnium del Tarragonès, Josep-Lluís Carod-Rovira, afirma en una altra peça publicada a la mateixa revista: «Viure, treballar i decidir a la Catalunya del Nord vol dir començar per aconseguir un Estatut d'autonomia per a aquest país dins l'Estat francès. Un primer pas, difícil, necessari i gairebé revolucionari dins l'estructura administrativa francesa. L'oficialització administrativa del “departament dels Pirineus Orientals”, amb inclusió d'una comarca occitana, i la creació de la regió fictícia i inexistent “Llenguadoc-Rosselló” no són més que hàbils maniobres polítiques encaminades a disfressar el caràcter nacional del poble nord-català.»

La publicació, que destina cinc pàgines a insercions publicitàries, va acompanyada d'un díptic que recorda el desè aniversari de l'entitat al Tarragonès (1971-1981) i apunta les bases de la quarta edició del concurs literari juvenil Domènec Guansé.

Butlletins informatius

La tardor de 1981 apareix el primer butlletí informatiu d'aquesta etapa amb un format de quatre pàgines. Són publicacions amb una voluntat clara de mantenir informats als socis i altres persones interessades en els cursos o altres serveis de l'entitat.

El contingut més destacat d'aquest primer número és el manifest d'Òmnium titulat «Contra l'harmonització» on es critica durament la Ley orgánica de armonización del proceso autonómico (LOAPA) aprovada poc després de l'intent de cop d'estat del 23 de febrer. L'entitat considera que la llei estatal «és una amenaça per a l'Estatut».

El número 2, que surt al carrer l'estiu de 1982, posa èmfasi en l'ús social del català: lamenta que els catalanoparlants canviïn de llengua en les situacions més inesperades —«així difícilment el català esdevindrà llengua d'ús comú entre nosaltres»—, reclama passar de la teoria a la pràctica —«fem exclusivament de la nostra parla»— i clama per «una llei d'ús lingüístic». En clau interna, Òmnium es felicita perquè els cursos que imparteix ja comencen a rebre subvencions del Departament de Cultura de la Generalitat.

El número 3, de la tardor de 1982, publica un article editorial on fa referència a una «lluïta difícil i confusa, en la boira i la perplexitat per la llengua, per l'escola i pels signes d'identitat». I es pregunta «si algú es pensava que tot s'arranjaria de la nit al dia». És una diagnosi de temps de dificultats en que cal «lluïtar, discutir i enfrontar-se fins amb els que eren al costat nostre en línies generals no fa gaire». L'editorial va acompanyada d'una vinyeta on es veu un mestre dient a una nena: «*No guapa, el catalán se estudia pero no se habla. Para qué iba a hablarse si aquí nos entendemos todos en español, nuestra lengua común?*» Al mateix butlletí, com a contrapunt, apareix la campanya de la Norma «El català, cosa de tots».

La preocupació per la normalització lingüística és una constant. El president de la junta nacional Joan Vallvé i Creus envia el 1980 una circular als socis on diu: «Som en una fase d'estancament, confusió i regressió en la normalització lingüística». I fa una crida a «tenir una actitud vigilant i de ferma que hem tingut en èpoques de persecució més dures».

A mesura, però, que el poder legislatiu prepara la llei per aprovar-la al ple del Parlament, creix un moderat optimisme. Al número 4 del butlletí d'Òmnium del Tarragonès (hivern de 1983) es publica l'editorial «Amb una nova esperança», un títol ben explícit de l'estat d'ànim a l'entitat, que no deixa d'advertir, però, de la importància d'usar la llengua en tots els àmbits de la vida quotidiana, «sense odís, amb correcció, però sense cedir ni un pam en els nostres drets». En aquest context de barreja de sentiments, la mateixa publicació anuncia el cicle de xerrades «Llengua i Societat als Països Catalans» i es pregunta literalment: «Fins quan hem d'esperar que el nostre *Diario* introdueixi progressivament el català?». A finals de 1983, vuit anys després de la mort de Franco, el Diari de Tarragona es continua dient *Diario Español* i només utilitza el castellà en les seves pàgines.

Els butlletins informatius interns d'aquell moment reflecteixen el «dinamisme» que es viu a diari al local del carrer Apodaca: classes de llengua, xerrades, taules rodones, servei de correcció i traducció, atenció telefònica... En el marc de la tercera

setmana cultural dels Països Catalans, l'illa de Menorca n'és la protagonista. I alumnes de Tarragona i Menorca participen en un concurs escolar que té com a premi l'intercanvi de viatges.

El número 6 (estiu 1983) i el número 7 (tardor 1983) insisteixen en temes lingüístics. «Hi ha crisi del llibre en català?», es pregunten. I entre les conclusions, destaquen que «s'ha avançat força, però encara hi ha molt camí per recórrer. Falten lectors.» També s'interroguen sobre la diversitat i la qualitat lingüística que tindrà TV3, la Televisió de Catalunya que s'estrena amb una emissió especial el 10 de setembre de 1983. Aquella programació, per cert, no es pot veure a Tarragona en directe, i Òmnium decideix al cap d'uns dies oferir la possibilitat a tothom que vulgui d'anar al local de l'entitat per veure els primers programes de la televisió pública del país «gràcies a la tècnica del vídeo». En qüestió lingüística, la junta del Tarragonès demana al nou canal que tingui en compte «les variants dialectals».

El butlletí número 8 (hivern 1984) remarca la importància i abast de la iniciativa d'Òmnium del Tarragonès d'estrenar la col·lecció de llibres «El Balcó» de temes tarragonins amb l'objectiu de cobrir un «buit» en la bibliografia local. D'altra banda, s'anuncia la convocatòria de la I Nit Literària dels Països Catalans en una data a concretar «entre la Diada Nacional de Catalunya i la Festa Major de Tarragona». La finalitat és que la ciutat esdevingui per unes hores «el centre culturals dels Països Catalans: per la qualitat dels premis, pels jurats que ha aconseguit d'aplegar i, sobretot per la seva vocació irrenunciable per fer dels PPCC una unitat que vagi més enllà de la retòrica».

El número 9 (primavera 1984) utilitza el gènere del relat amb ironia per criticar l'actitud dels catalanoparlants que es canvien al castellà amb el cambrer o la veïna, i que tenen una botiga retolada també en castellà. El text acaba dient: «Potser caldria traduir, amb tot el seny que es vulgui, aquest sentiment de catalanitat tan arrelat en quelcom operant i efectiu.» Entre d'altres anuncis, el mateix butlletí informa de la Fira del Llibre Català a Tarragona, que tindrà lloc del 14 al 21 de juny, gràcies a «l'entusiasme i constància del Gremi de Llibreters».

Els números 10 i 11 de la publicació (estiu i tardor 1984) remarquen la concessió de la Creu de Sant Jordi per part del Govern de Catalunya a l'escriptor Artur Bladé i Desumvila. La delegació tarragonina se suma al reconeixement amb la imposició a Bladé de l'agulla d'or, «per primer cop a la història», en el marc d'un homenatge públic per valorar la seva trajectòria (20 de desembre de 1984).

El butlletí informatiu número 12 (hivern 1985) incideix novament en el futur de la llengua i en el paper «essencial» que hi tenen els joves de zones urbanes. A partir d'una enquesta impulsada des de la universitat i l'Ajuntament de Tarragona, l'editorial no es mostra massa optimista i arriba a preveure que «anem de dret al monolingüisme d'expressió castellana». Considera que «si després d'aquests anys d'autonomia i de tantes paraules dites, força catalans que obren botiga o restaurant, o que ja la

tenen oberta, segueixen retolant, escrivint i despatxant en castellà, no crec que n'hi hagi per a massa alegries». I conclou apel·lant a la responsabilitat dels polítics, però «també a la nostra», perquè «si no entenem que el futur del català està lluny de ser resolt, estem condemnats a l'extinció lenta i sense sotracs».

Ones radiofòniques

Fruit de les ganes de portar el català als mitjans de comunicació, l'octubre de 1980 la delegació d'Òmnium Cultural accepta la cessió que els fa Ràdio Tarragona (de Radio Cadena Espanyola a Catalunya) per emetre un programa setmanal de trenta minuts de durada. Inicialment, del programa se n'encarreguen Josep Miquel Garcia Ramos i Encarnació Camps. El mestre Josep Veciana i l'escriptora i expresidenta Olga Xirinacs hi col·laboren. El llistat de persones implicades en el projecte radiofònic anirà augmentant i canviant amb el pas de les temporades. Per exemple, uns joves Oriol Grau i Robert Casadevall hi aniran deixant la seva empremta en diferents etapes.

El programa *El Balcó* s'emet al principi els dijous a dos quarts de dotze del migdia, però els membres d'Òmnium l'enregistren un parell de dies abans, els dimarts en horari nocturn. L'espai té la voluntat de difondre l'activitat d'Òmnium del Tarragonès, difondre la llengua i comentar l'actualitat cultural de Tarragona. L'experiència resulta satisfactòria, però no exempta de dificultats per la falta de temps dels membres de la junta per cobrir aquesta mitja hora de ràdio setmanal entre els mesos d'octubre i juny.

Una escaleta habitual del programa comença amb la sintonia inicial, la salutació i el sumari de continguts. Després, hi van les següents seccions: «El dit a la llaga», a càrrec de Josep Veciana, que és un comentari d'actualitat cultural. «Un poble, una llengua», per Josep-Lluís Carod-Rovira, una secció de divulgació lingüística. «Països Catalans, una cultura viva», que són notícies d'escriptors, literatura, novetats i efemèrides. «Pàgines de la nostra història», a càrrec de Josep Virgili. «Cada setmana, un llibre», per Olga Xirinacs; i «Òmnium informa», per Encarnació Camps.

La temporada següent s'hi incorpora Robert Casadevall amb la secció «Can penja i despenja». I el mestre Josep Veciana n'estrena una altra titulada «D'un país que és ben nostre» mantenint un espai editorial i d'entrevistes amb el nom «La nostra terra, la nostra gent».

En aquests comentaris, Òmnium expressa la seva preocupació per l'estat de la llengua i l'autogovern que Catalunya acaba d'estrenar. Els escassos guions que es conserven de l'espai radiofònic permeten descobrir que a inicis de 1982 l'entitat considera que «Catalunya ha assolit una autonomia petita, amb moltes dificultats per sobreviure (el 23F és encara a la memòria de tots). Som en un camí estret, pedregós, costerut, per on és fàcil estimbar-se, però és un camí. Si ens deixen, ja l'eixamplarem i l'aplanarem».

Sobre la campanya «El català, cosa de tots», el programa de ràdio emplaça els oients a «parlar el català amb els no catalanoparlants, amb paciència, educació i cor-

tesia. No discriminem, al contrari, els donem opció perquè puguin participar de la nostra cultura». I en un to més polític, afirmen: «No tindran el nostre vot els candidats dels partits que volen dividir el nostre poble en dues comunitats abocades a enfrontar-se, si no aconseguim fer realitat la nostra aspiració: un poble, una comunitat, una cultura i una llengua.»

El 17 de març de 1982 celebren l'emissió del programa número 50 d'*El Balcó* amb un reconeixement a la direcció de l'emissora per «l'oportunitat» que els ha brindat d'adreçar-se als tarragonins a la llengua pròpia del país. L'espai al dial de «Ràdio Tarragona, la Veu del Mediterrani de Ràdio Cadena a Catalunya, l'emissora que us parla sempre en català» es manté fins al juny de 1984, al cap de quatre temporades. Però la presència d'Òmnium a les ones radiofòniques no s'acaba aquí i uns mesos després, al desembre, l'entitat engega la secció «Qui té llengua va a Roma», dins del magazine *Marinada* de la nova Cadena 13. Aquesta emissora estrena estudis a Tarragona amb el nom de Ràdio Mar.

En l'àmbit dels mitjans de comunicació, també cal remarcar que la delegació comarcal d'Òmnium confecciona setmanalment a partir de 1980 una agenda cultural que es publica a *Claxon*. La col·laboració havia començat dos anys abans amb periodicitat mensual.

A ple rendiment

Al llarg de la dècada dels vuitanta, i sota el lideratge de Josep-Lluís Carod-Rovira, hi ha un esclat d'altres iniciatives a les ja esmentades en diferents àmbits. N'apuntem algunes:

1983: Òmnium Cultural convoca el primer premi escolar Cultura dels Països Catalans amb dos objectius: estimular l'ús del català entre els estudiants d'EGB i contribuir al coneixement cultural de tots els territoris de parla catalana. El tema del concurs és: «Rallar menorquí, parlar català». Va destinat a escoles dels dos indrets: Tarragona i Menorca. Pels guanyadors hi ha un premi de cinquanta mil pessetes i viatges recíprocs entre la península i l'illa.

1985: s'organitza entre el 5 i el 28 de març cada dimarts i dijous un cicle de conferències i una taula rodona amb el títol genèric de «Nació catalana: on vas?». Al juny del mateix any es convoca la taula rodona «Dos anys de la llei del català: avancem?». Amb relació a aquesta temàtica, Òmnium promou una edició d'adhesius de la campanya de normalització lingüística amb diversos lemes: «En català, que ja és hora» o «A Tarragona, en català».

1986: arrenca el cicle «Els dijous, conversa». Xerrades i taules rodones que tenen lloc a l'aula Rovira i Virgili de la seu del carrer Apodaca. És un cicle que ocupa el primer trimestre de l'any amb noms molt destacats: Josep Maria Puig i Salellas, notari; Josep Maria Llompart, president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana;

Magda Oranich, advocada; Rafael Ribó, diputat del PSUC; Isidre Molas, diputat del PSC i vicepresident del Parlament; Max Cahner, editor i exconseller de Cultura; Josep Ramon Bada, conseller de Cultura i Educació de la Diputació General d'Aragó; Nadal Batlle, rector de la Universitat de les Illes Balears; els historiadors Josep Maria Ainaud de Lasarte i Fèlix Cucurull, i el periodista basc José Félix Azurmendi, director del diari *Egin*. El cicle «Els dijous, conversa» seguirà durant les següents edicions, fins al 1993, amb un format similar.

1987: Òmnium organitza un sopar homenatge a Artur Bladé, amb motiu dels seus vuitanta anys.

1988: el 16 setembre, l'arquebisbe Pont i Gol és nomenat Fill adoptiu de Tarragona, després d'una campanya impulsada l'any anterior per Òmnium.

1988: el premi al Tarragoní Fidel o Tarragoní de l'Any passa a dir-se Premi El Balcó, mantenint la filosofia de reconèixer la tasca de persones o entitats en el progrés i la projecció de la ciutat. La primera entitat que rep el nou guardó és el Centre Excursionista Tarragona.

1989: es presenta a Tarragona l'Institut Ramon Llull, un organisme de nova creació promogut per Òmnium Cultural, Obra Cultural Balear i Acció Cultural del País Valencià, amb seu a Ciutat de Mallorca.

A més, resulta interessant remarcar una inserció publicitària que es publica en mitjans de premsa escrita el 1988. L'anunci porta per títol «Pel bé dels teus fills, a Tarragona exigeix l'ensenyament en català» i exposa el següent argumentari: «L'ensenyament en català no perd el respecte per la llengua familiar d'aquells nens que no la tenen com a pròpia, sinó que guanya el respecte pel dret dels infants a complementar la seva riquesa lingüística i a formar part del lloc on viu i on construirà el seu futur.» L'anunci inclou el llistat de setze escoles de la ciutat que tenen el català com a llengua base d'aprenentatge.

Vist amb perspectiva, els testimonis recollits coincideixen en apuntar que a la dècada dels vuitanta a Òmnium es troba un grup de gent «amb empenta i ganes de contrarestar la imatge de ciutat apàtica, dominada per funcionaris, eclesiàstics i militars». Alguns consideren que és la delegació territorial «que fa més activitats i cursos». El local espaiós del carrer Apodaca i la presència de primeres figures del panorama polític i cultural del país li fan guanyar pes. I el president Carod-Rovira «genera idees, projecta il·lusió i té contactes», en paraules de Pitu Rovira, que anys després tindrà un paper destacat en l'organització interna dels premis literaris com a secretari de jurats i impulsor de canvis i renovacions per millorar-ne la qualitat i el prestigi.

La I Nit Literària dels Països Catalans (1984)

L'hostal Sant Martí d'Altafulla acull el divendres 14 de setembre de 1984 la Primera Nit Literària dels Països Catalans, organitzada per la delegació del Tarragonès d'Òmnium Cultural. «Conscients de la manca d'una activitat d'aquestes característiques a les nostres comarques», la junta, amb el seu president Josep-Lluís Carod-Rovira al capdavant, impulsa la trobada literària: «No crec que Tarragona vagi sobrada actualment de prestigi cultural», afirma amb rotunditat.

Aprofitant que l'entitat ja organitza el premi Domènec Guansé de narrativa juvenil, Carod-Rovira planteja l'opció de crear un conjunt de guardons literaris, partint del format de la Nit de Santa Llúcia i d'altres premis que es convoquen en diferents ciutats dels Països Catalans. El resultat és més que satisfactori pel que fa al cartell final (cinc guardons en assaig, narrativa, poesia, historieta gràfica i concurs juvenil), la quantitat d'obres presentades i els membres dels jurats participants.

Aquest n'és el resum:

- Premi d'assaig Rovira i Virgili 1984, dotat amb 200.000 pessetes. Nombre d'obres presentades: tres. Guanyador: Joan Riera i Palermo, amb el treball *Llengua, ciència i societat*. Jurat: Enric Casassas, Josep M. Llompart, Eliseu Climent, Pere Verdaguer. Secretari: Josep-Lluís Carod-Rovira.
- Premi de narrativa Pin i Soler 1984, dotat amb 100.000 pessetes. Nombre d'obres presentades: vint-i-cinc. Guanyador: Carles Singla i Casellas, amb el treball *Darrera voluntat*. Jurat: Josep Anton Baixeras, Joan Francesc Mira, Maria Antònia Oliver, Renada-Laura Portet. Secretària: Olga Xirinacs.
- Premi de poesia Ramon Comas i Maduella, dotat amb 60.000 pessetes. Nombre d'obres presentades: quaranta. Guanyador: Ferran Anel i Olivella amb el treball *Els escrits i la casa*. Jurat: Xavier Amorós, Ignasi Riera, Àlex Susanna, Jaume Vidal i Alcover. Secretària: Maria Antònia Mirambell.
- Premi d'història gràfica Ricard Opisso, dotat amb 50.000 pessetes. Nombre d'obres presentades: trenta-quatre. Guanyador: Ignasi Majoral amb el treball *Túmul de metall*. Jurat: Jordi Bernet, Joan Navarro, Josep Madorell, Victor Mora, Josep Toutain. Secretari: Carles Figuerola.
- Concurs literari Domènec Guansé: quatre premis de 15.000 pessetes cadascun. Nombre d'obres presentades: vint-i-quatre. Guanyador de prosa de 15-17 anys: Carles Singla amb *Complex petroquímic*. Guanyador de prosa de 18-20 anys: Antoni Grau amb *Crono víctima*. Guanyador de poesia de 15-17 anys: Enric Garriga amb *Hathor o la malbenedicció del Nil*. Guanyadora de poesia de 18 a 20 anys: Lídia Bayona amb *Variacions sota cambra*.

En total, s'hi presenten cent trenta treballs. El premi més concorregut és el Comas i Maduella, de poesia, amb un total de quaranta obres. El Ricard Opisso, d'histò-

rieta gràfica, compta amb la participació de trenta-quatre treballs. Al Pin i Soler, de narrativa, hi opten vint-i-cinc originals, mentre que al Rovira i Virgili, d'assaig, s'hi presenten tres obres.

La Nit Literària se celebra a l'aire lliure, al pati de l'hostal Sant Martí, amb l'assistència del conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Rigol; l'alcalde de Tarragona, Josep Maria Recasens, i el president de l'Institut d'Estudis Catalans, Enric Cassassas, que forma part, alhora, del jurat del premi d'assaig. La vetllada esdevé un acte amb més ressò social que no pas impacte literari, perquè les obres guanyadores no són publicades.

La festa, presentada per la periodista Berta Ramos, es retransmet en directe per Ràdio Mar - Cadena 13, que cobreix gairebé la totalitat del Principat, i té una difusió important a altres mitjans de comunicació de tot el país. Com a curiositat, el preu del sopar és de 1.475 pessetes. Tenint en compte que les places són reduïdes per raons d'espai, Òmnium fa saber que és possible assistir a l'acte, «un cop enllestit el sopar, a l'hora dels veredictes i repartiment de premis, podent comptar amb el servei de bar de l'Hostal».

Segons Carod-Rovira, l'entitat demostra aquella nit la seva capacitat organitzativa i l'ambició de l'acte amb la presència de primeres figures de la cultura dels Països Catalans. L'èxit sembla rotund i això obre la porta a la confiança d'aconseguir el suport institucional per als anys següents: «Les institucions han d'estar a l'alçada dels premis, que tenen un nom digne i uns jurats de prestigi.»

En la mateixa línia, el butlletí informatiu intern afirma: «Hem celebrat una nit literària, certament la primera, però amb el compromís de seguir amb aquesta iniciativa sense escatimar cap esforç per tal d'assolir, en properes convocatòries, la plenitud que Tarragona i la seva comarca han de tenir dins del món cultural i que fins ara no hi havia hagut ocasió de demostrar.»

Però l'ambició d'aquella I Nit Literària dels Països Catalans es dilueix i no acaba de tenir continuïtat. Hi ha un intent d'organitzar una segona trobada el novembre de 1986 a Tarragona, però els compromisos pressupostaris de la Diputació i l'Ajuntament (cent mil pessetes cadascuna de les institucions) no resulten suficients per dur-la a terme.

La segona edició tenia previst plantejar diverses novetats: mantenir el premi d'assaig Rovira i Virgili per a un àmbit global dels Països Catalans i crear-ne un altre d'assaig amb el nom de Pons d'Icart, restringit a l'àmbit de la Catalunya Nova. També es proposa crear el Premi Pere Romeu de contes eròtics, ciència ficció o novel·la negra, i el Premi Mèdol de comunicació (premsa, ràdio, televisió, vídeo i cinema) en els àmbits de la Catalunya Nova i els Països Catalans. En total, les dotacions econòmiques pugen a 750.000 pessetes i es calcula un pressupost global superior al 1.200.000 pessetes.

A l'assemblea general de socis convocada a inicis de 1986, Carod-Rovira reconeix la dificultat d'organitzar grans esdeveniments perquè comporten despeses importants i els ajuts oficials són insuficients. El nombre de socis també és discret per afrontar convocatòries com la de 1984. Així que, tot i el ressò positiu d'aquella primera nit literària, Òmnium del Tarragonès es veu incapaç de donar-li continuïtat. S'adona de les dificultats d'una delegació territorial per afrontar les despeses i la logística necessàries per organitzar una vetllada amb visió de Països Catalans.

Premis literaris Ciutat de Tarragona (1991)

Descartada l'opció de la segona convocatòria el 1986, l'entitat travessa un període de reflexió i, al cap de set anys de la cita d'Altafulla, els premis literaris tornen el 1991, al final de l'etapa de Josep-Lluís Carod-Rovira com a president, i amb el nom de Ciutat de Tarragona. Recuperada l'ambició inicial, els guardons es presenten en sengles rondes de premsa a Tarragona i a Barcelona amb un argument similar al de 1984: situar Tarragona a l'alçada d'altres ciutats (com Girona, Lleida, València, Perpinyà i Palma) en el camp literari.

El cartell i la dotació econòmica —en total, 1.740.000 pessetes— revelen els objectius d'Òmnium en aliança amb l'Ajuntament de Tarragona. Cal recordar en clau política que les eleccions municipals de maig de 1991 atorguen la majoria absoluta a Convergència i Unió al consistori i enforteixen l'alcaldia de Joan Miquel Nadal.

En una edició especial de *Nou Diari*, publicada el 16 de novembre de 1991, el president d'Òmnium del Tarragonès escriu:

«Si conflueixen els esforços de la societat civil amb l'ajut públic, Tarragona deixarà de ser només una ciutat geogràficament propera a altres ciutats, o bé un topònim a mig camí de Barcelona i València, per ser, finalment, durant unes hores, capital de la cultura catalana i punt de referència inevitable del calendari literari nacional [...] No és el resultat d'una precipitació momentània, d'una conjuntura accidentalment favorable o de la voluntat d'uns quants [...] A Tarragona, circumstàncies adverses de tot ordre —econòmiques, polítiques, administratives, culturals— no han contribuït a mantenir-hi fermes certes manifestacions culturals. Moltes han estat recuperades aquests darrers anys amb l'onada democratitzadora als ajuntaments, d'altres encara no. Algunes (els premis literaris) poden començar i arribar a esdevenir en el futur un maó característic del nostre edifici cultural.»

A la convocatòria es presenten en total noranta treballs: 72% del Principat, 9% del País Valencià, 7% de les Illes, 1% de la Catalunya del Nord i 1% de l'Alguer. Aquestes són les principals dades d'aquells primers premis Ciutat de Tarragona, que recuperen els guardons de l'any 1984:

- Segon premi d'assaig Rovira i Virgili a treballs inèdits en llengua catalana d'assaig, recerca o investigació sobre temes d'interès general que tinguin els

Països Catalans com a unitat d'anàlisi. S'hi presenten quatre obres (dues de Barcelona, una de Tarragona i una de Ciutat de Mallorca). Jurat: Salvador Cardús, Damià Pons, Vicente Pitarch, Joan Becat, Jordi Carbonell. Secretari: Carod-Rovira. El guanyador és Joaquim Romaguera i Ramió, de Barcelona, pel treball *Quan el cinema començà a parlar en català (1927-1934)*, publicat per la Fundació Institut del Cinema Català. La dotació econòmica de 500.000 pessetes.

- Segon premi de narrativa Pin i Soler a contes i narracions de tema lliure. S'hi presenten vint-i-nou obres. Procedència: deu de Barcelona, nou de Tarragona, tres de Ciutat de Mallorca, una de Terrassa, Sueca, Badalona, Cullera, l'Alguer, Girona i Balaguer. Jurat: Josep A. Baixeras, Joan Rendé, Margarida Aritzeta, Joan Francesc Mira. Secretària: Olga Xirinacs. El guanyador és Antoni Arca, de l'Alguer, per l'obra *Els catalans no dormim mai*. La dotació econòmica és de 250.000 pessetes.
- Segon premi de poesia Ramon Comas i Maduell a recull de poemes originals i inèdits. S'hi presenten trenta-nou obres. Procedència: dotze de Tarragona, cinc de Barcelona, tres de Reus, dues d'Alacant i Ciutat de Mallorca i una de Castelló, Sabadell, Mataró, Perpinyà, Alcoi, Igualada, entre d'altres ciutats. Jurat: Xavier Amorós, Ignasi Riera, Josep M. Llompert, Gerard Vergés. Secretària: Núria Aguadé. El guanyador és Lluís Alpera, d'Alacant, per l'obra *El trespol de les traques*. La dotació econòmica és de 250.000 pessetes.
- Segon premi d'història gràfica Ricard Opisso. Història gràfica en blanc i negre de tema lliure. S'hi presenten vuit obres procedents de Tarragona, Balaguer, Borriana, Mallorca, Balaguer i Amposta. Jurat: Joaquim Auladell, Josep Vallverdú, Pere Joan, Josep Madorell. Secretària: Teresa Comas. El guanyador és Víctor Centelles, de Tarragona, per l'obra *No m'agrada anar a tocar ferro*. La dotació econòmica és de 250.000 pessetes.
- Vuitè concurs literari juvenil Domènec Guansé a prosa i reculls poètics. Dos grups: entre 15 i 17 anys, i de 18 a 20 anys. Dotació econòmica: quatre premis de 60.000 pessetes cadascun. S'hi presenten deu obres. Jurat: Anna Muntaner, Josep Maria Pena, Magí Sunyer, Montserrat Palau. Secretari: Robert Casadevall. Els guanyadors són Rosa Comas Casas en la categoria de poesia 18-20 anys i Carles Gutiérrez, en la categoria de narrativa 15-17 anys. Els altres dos premis queden deserts.
- Com a novetat amb relació a la nit literària de 1984, Òmnium crea el Memorial Maria Antònia Mirambell (1937-1988), de nova creació, per premiar una persona del món de l'ensenyament que treballa en la defensa i promoció del català. Un ensenyament lligat a la realitat lingüística, cultural i nacional. Mirambell mor prematurament després d'haver estat vicepresidenta de

la junta de Carod-Rovira entre 1980 i 1987. El guardó, dotat amb insígnia d'or i 250.000 pessetes, recau en Carles Mulet, de Benidorm. Llicenciat en Filologia, professor d'EGB i defensor del català a l'escola.

Els premis, que es lliuren la nit del dissabte 18 de novembre de 1991, compten amb el suport econòmic i institucional de la Diputació de Tarragona —Joan Maria Pujals n'és el president— i del Consell Comarcal del Tarragonès —al capdavant hi ha Joan Manel Carrera. Pel que fa a entitats financeres, cal remarcar que Caixa Catalunya hi aporta 250.000 pessetes.

El pressupost d'aquella edició puja a poc més de 4 milions de pessetes. Les subvencions aporten 2.300.000 pessetes. La resta va a càrrec de la delegació territorial d'Òmnium. El sopar amb el lliurament de premis se celebra a la Ciutat de Repòs i Vacances, i hi assisteixen unes 350 persones encapçalades pel president del Parlament, Joaquim Xicoy i amb una presència molt remarcables d'intel·lectuals de tots els països de parla catalana. Com a curiositat, el preu del tiquet al sopar és de 3.800 pessetes. La presentadora de la festa és la periodista Silvia Còppulo i hi actua la *camerata* de corda del Conservatori de Música de la Diputació.

La nit literària que, per cert, també serveix per celebrar el vintè aniversari de la fundació d'Òmnium del Tarragonès, deixa un bon regust de boca entre els organitzadors: per l'assistència de públic, pel nivell de participació dels autors, per la qualitat de les obres presentades i per la difusió als mitjans de comunicació. La gala, però, no pot evitar la coincidència amb un acte de característiques similars a pocs quilòmetres: els Premis Reus que es lliuren al Teatre Bartrina.

L'endemà hi ha una sensació general de satisfacció. L'alcalde Joan Miquel Nadal diu que els premis «són un orgull per Tarragona». *Nou Diari* (edició del 19/11/1991) titula «Tarragona es reconcilia amb la cultura catalana», i la mateixa junta d'Òmnium considera que són «els premis que Tarragona necessita» per estar a la mateixa altura d'altres ciutats. Ara bé, apel·la a la gent a «no deixar sense resposta» aquest nou esdeveniment cultural i social.

La festa de lliurament dels premis literaris Ciutat de Tarragona és un dels últims actes públics de Josep-Lluís Carod-Rovira com a president de la delegació del Tarragonès d'Òmnium. Tanca una etapa que tots els testimonis recollits per a aquest llibre qualifiquen de «brillant» i que es caracteritza per una «forta embranzida», «ambició», «empenta» i «creixement». Tot plegat fa que l'entitat es converteixi en un «referent cultural i lingüístic» d'aquella Tarragona dels anys vuitanta.

Els anys vuitanta la seu del carrer Apodaca va acollir moltes activitats culturals com aquesta xerrada del sociòleg Salvador Cardús. Fons Òmniium Cultural del Tarragonès.

Reunió presidida per Josep-Lluís Carod-Rovira a la seu de l'entitat. Fons Òmniium Cultural del Tarragonès.

Recital poètic organitzat per Òmnium al Pretori, en el marc de la setmana dedicada a la Catalunya Nord, any 1980. Fons Josep-Lluís Carod-Rovira.

L'escriptor Ignasi Riera en una xerrada al local del carrer Apodaca. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

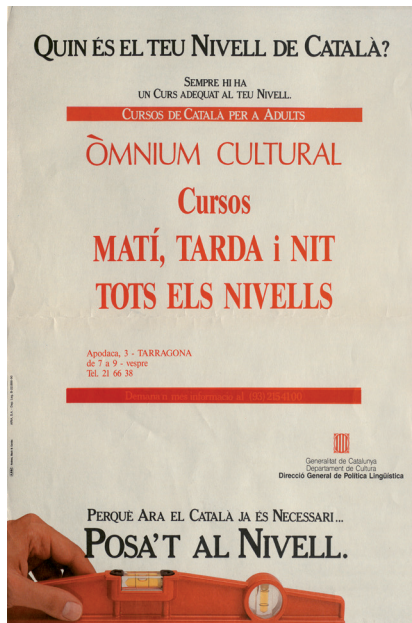
Lliurament del guardó del Tarragoní Fidel a Joaquim Icart al saló de plens de l'ajuntament de Tarragona, 24 de setembre de 1980. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Josep-Lluís Carod-Rovira conversa amb Víctor Pomerol, després de lliurar-li el guardó de Tarragoní Fidel, el setembre de 1981. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

*Josep Veciana rep el guardó del Tarragoní Fidel 1982 de mans del president de l'entitat.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Cartell anunciant els cursos de català que imparteix +Òmnium del Tarragonès a inicis dels anys vuitanta.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

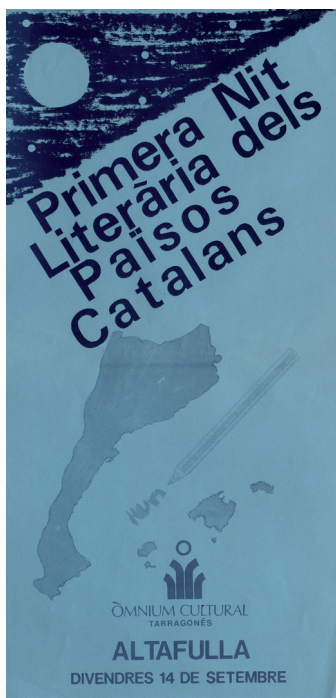
Cartell a la Rambla Nova anunciant la primavera de 1983 la tercera setmana dels Països Catalans, dedicada a Menorca. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Després de les primeres cinc edicions, la Societat Coral L'Àncora és la primera entitat que rep el premi al Tarragoní Fidel, l'any 1983. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Sopar d'homenatge a Artur Bladé, al centre de la imatge. A la dreta, Josep-Lluís Carod-Rovira i a l'esquerra, Gabriel Xammar. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Cartell de la I Nit Literària dels Països Catalans, que organitza l'entitat a Altafulla el 1984. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

El conseller de Cultura, Joan Rigol, intervé a la I Nit Literària dels Països Catalans, el 14 de setembre de 1984. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

El lehendakari Carlos Garaikoetxea és convidat per Òmnium a fer una conferència a Tarragona. Fons Josep-Lluís Carod-Rovira.

Olga Xirinacs rep de mans de l'alcalde Josep Maria Recasens i del president d'Òmnium del Tarragonès, Josep-Lluís Carod-Rovira el guardó de Tarragoní de l'Any, el 1987. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Els escriptors Avel·lí Artís-Gener (a la dreta) i Pere Calders participen en un acte literari organitzat per Òmnium. A la taula, els tres primers presidents de l'entitat: Josep Anton Baixeras, Olga Xirinacs i Josep-Lluís Carod-Rovira. Fons Josep-Lluís Carod-Rovira.

**DIUMENGE DILLUNS DIMARTS
DIMECRES DIJOUS CONVERSA
DIVENDRES DISSABTE DIUMEN-
GEDILLUNS DIMARTS DIMECRES
DIJOUS CONVERSA...**

ÒMNIMUM CULTURAL
TARRAGONA - 1991

Les conferències es celebraran a les 20 hores, a l'aula
Rovira i Virgili d'Òmnium Cultural, carrer d'Aproadac, 3,
Tarragona. Telèfon 21.66.38

4	5	6	7 febrer DUOUS CONVERSA...	8	9	10
			«TRANT LO BLANC LA GRAN AVENTURA» Jordi Tàrrera Professor de Literatura			
11	12	13	14 febrer DUOUS CONVERSA...	15	16	17
			«L'EUROPA DEL CANVE: UNIFORMISME O DIVERSITAT» Xicori Parla Periodista			
18	19	20	21 febrer DUOUS CONVERSA...	22	23	24
			«SERIALS TELEVISIUS: DEL MARRÓ A LA LLAGRIMETA» Salvador Cardús Escritor			
25	26	27	28 febrer DUOUS CONVERSA...	1	2	3
			«LA FORMACIÓ D'ADULTS. DRET I NECESSITAT» Antoni González-Semartí Sub-director general de Formació d'Adults			
4	5	6	7 març DUOUS CONVERSA...	8	9	10
			«QUIN FUTUR TÉ EL CADALÀ?» Albert Rosoch Sociòleg			
11	12	13	14 març DUOUS CONVERSA...	15	16	17
			«L'ARQUEOLOGIA URBANA A TARRAGONA» Xavier Dagné Arqueòleg			

21 març DEBAT DE CLOENDA

«Tarragona, la ciutat que volem»:
Amb els caps de llistes a les properes eleccions municipals

Moderador: Xavier Bas i Sami, President de la Demarcació de Tarragona del Col·legi de Periodistes de Catalunya.

Lloc: Sala d'Actes l'Arxiu Històric - Rambla Vella

**PREMIS LITERARIS
CIVTAT D TARRAGONA**

16 NOVEMBRE 1991

ÒMNIMUM CULTURAL

Ajuntament de TARRAGONA

TARRAGONA

CRIDA d'IMPACTE DEL TARRAGONÈS

amb la col·laboració de
CASA DE GALIANY

Cartells del cicle 'Dijous conversa' i de la primera edició dels premis literaris Ciutat de Tarragona, l'any 1991. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

4. CONSOLIDACIÓ I TRANSICIÓ

Magda Romero obté el certificat per ensenyar català a adults a principis dels anys vuitanta, després d'estudiar pel seu compte. Teresa Comas la crida un dia per fer una substitució als cursos d'Òmnium Cultural i s'hi acaba quedant fent classes durant sis anys a la seu del carrer Apodaca. Així comença la seva vinculació a l'entitat: «M'agradava fer classes, de fet hauria d'haver estudiat per ser mestra, però vaig acabant fent comerç i idiomes», rememora al cap de quadre dècades aquesta dona, filla de Barcelona, però veïna de Tarragona des dels deu anys.

La Magda respon al perfil de joves interessades en la llengua i la literatura catalanes, tot i estudiar en castellà a l'escola. A Òmnium imparteix classes de nivells bàsics i mitjans, i potencia la part oral, de conversa, amb els castellanoparlants: «Hi havia un gran ambient, moltes ganes d'aprendre la llengua, però també la història, la geografia i la cultura pròpia del país. És una època de descobertes», diu tot recordant la dècada dels vuitanta.

Els primers anys arriba a tenir més de trenta alumnes per aula. «Ensenyar català era molt important després de tants anys de prohibicions», afirma. «Venien alumnes joves que volien el certificat de nivell C i nivell D per accedir a altres llocs de treball; alumnes grans que volien aprendre el que no havien pogut fer de joves; alumnes provinents de Caixa Tarragona, Correus, Telefònica... I als intensius d'estiu venien força professors d'escoles i instituts que necessitaven millorar el nivell.»

La satisfacció d'aquella etapa la porta a acceptar entrar a la junta d'Òmnium del Tarragonès el 1993, quan els cursos comencen a anar de baixa. Després de gairebé dues dècades realitzant una gran tasca de «suplència institucional» i moltes activitats culturals i lingüístiques, l'entitat transita progressivament cap una etapa de consolidació i de «tranquil·litat», en paraules de Romero i d'altres testimonis de l'època. «A la junta tothom feia de tot» —subratlla—, «però costava sumar-hi socis i que la gent participés als actes», reconeix.

Magda Romero és una dona que simbolitza aquesta llarga etapa de consolidació, cert estancament i posterior transició d'Òmnium. Es manté vinculada a la junta tarragonina fins al 2016, especialment implicada en la formació del jurat i l'organització del premi El Balcó durant més de vint edicions. Sense afany de visibilitat i lideratge, opta per treballar voluntàriament sempre en segona línia, des del darrere. «No volia cap reconeixement ni protagonisme; la satisfacció és personal, íntima i ja m'està bé», assegura.

Ella representa moltes dones i homes del país que dediquen hores del seu temps de manera desinteressada a la llengua, la cultura i el país, en una etapa més aviat anodina, poc atractiva, amb un nombre limitat de socis i el repte de mantenir tot allò que s'havia generat els anys anteriors. Després vindrà la revifalla a partir del 2010, però aquella dècada dels noranta i la primera del segle XXI l'activitat d'Òmnium sobreviu gràcies a l'esforç i l'entusiasme des de l'anonimat de persones com la Magda Romero i els altres membres de les juntes.

En un context polític —un «oasi»— estable i tranquil (l'hegemonia de Convergència i Unió al Govern de Catalunya es manté durant tota la dècada dels noranta, mentre el Partit dels Socialistes continua liderant els principals ajuntaments del país), i amb el català aparentment consolidat a les escoles com a llengua vehicular, Òmnium centra bona part de les seves prioritats en l'àmbit cultural. Al Tarragonès, un dels objectius clars és consolidar, ara sí, els premis literaris, després de l'èxit de participació en la convocatòria de 1991.

Festes Populars Pompeu Fabra (1992)

Els primers premis literaris que organitza la nova junta presidida per Núria Aguadé —els del 1992— coincideixen amb les Festes Populars de Cultura Pompeu Fabra que, per primera vegada, se celebren a Tarragona. Aquestes festes —una iniciativa nascuda el 1968— són itinerants i tenen com a principal finalitat retre homenatge al «pare» de la llengua.

Assumir l'organització d'aquestes activitats suposa un repte d'implicació dels membres de la junta d'Òmnium. Gràcies a l'esforç i la perseverança, aconsegueixen un programa complet la setmana del 16 al 22 de novembre: s'hi celebren xerrades de l'alpinista Òscar Cadiach, l'astrofísic Manel Sanromà, l'escriptor i filòleg Josep-Lluís Carod-Rovira, i l'escriptora Maria Lluïsa Pazos. A més, a l'institut Vidal i Barraquer té lloc el lliurament dels premis escolars Pompeu Fabra, oberts a tots els centres educatius de la ciutat.

Dissabte 21 a la tarda es convoca a l'Ajuntament de Tarragona un acte acadèmic i el lliurament dels tres premis de les Festes Populars de Cultura Pompeu Fabra: el premi Sanchís Guarner a la unitat de la llengua; el premi Cavall Fort, de narrativa infantil o juvenil, i el premi Catalunya Nova, de periodisme. A l'acte hi intervenen Joan Triadú, premi d'Honor de les Lletres Catalanes, que fa balanç cultural de l'any, i Joan Martí i Castell, rector de la Universitat Rovira i Virgili, que pronuncia una conferència sobre la situació de la llengua catalana. L'homenatge a Pompeu Fabra es tanca l'endemà amb la inauguració del carrer de Tarragona que porta el seu nom.

Pel que fa la nit literària, es torna a celebrar a la Ciutat de Repòs i Vacances i inclou un homenatge a Artur Bladé i Desumvila. En el decurs de l'acte es fa la lectura del veredictes i lliurament dels premis Rovira i Virgili, d'assaig; Pin i Soler, de narra-

tiva; Ramon Comas i Maduell, de poesia; i Domènec Guansé, per a joves escriptors. Amb relació a l'any anterior, cau del cartell el premi d'història gràfica i el memorial Maria Antònia Mirambell.

La participació al sopar —amb un preu de quatre mil pessetes per tiquet— torna a ser massiva, amb més de tres-cents assistents. Hi col·laboren econòmicament la Diputació de Tarragona, el Consell Comarcal, el Departament de Cultura de la Generalitat, Caixa Catalunya i AEQT (Associació Empresarial Química de Tarragona). Però al tríptic queda clar que el patrocinador de la vetllada és l'Ajuntament de Tarragona. En el seu primer parlament en una nit literària, la presidenta d'Òmnium del Tarragonès, Núria Aguadé, anuncia que s'ha signat un conveni amb el consistori «que confirma un futur esperançador per a uns premis, dels quals n'hem de sentir-nos orgullosos».

La implicació municipal als premis literaris

La nova junta d'Òmnium del Tarragonès, que s'estrena a finals de gener de 1992, es planteja, per tant, com un dels primers objectius, consolidar els guardons literaris. I no ho té fàcil. Dels noranta treballs presentats l'any anterior, es passen als cinquanta-cinc de l'edició de 1992 i les seixanta-vuit obres de 1993. El descens de participació va acompanyat de les dificultats econòmiques que suposa la convocatòria: la junta s'adona ben aviat que no pot fer-hi front en solitari, de tal manera que des del mateix any 1992 es fa més necessària la implicació de l'Ajuntament de Tarragona.

El 1994, coincidint amb el desè aniversari de la I Nit Literària dels Països Catalans celebrada a Altafulla, entra en escena la Fundació Estudis Universitaris Ciutat de Tarragona, un òrgan en l'òrbita municipal que s'utilitza per canalitzar les partides pressupostàries que necessita l'organització d'uns premis literaris. L'Ajuntament hi entra cada cop amb més força i noves idees per mantenir i impulsar els guardons.

Aquell any, amb vuitanta-quatre treballs presentats a les diferents categories, s'anuncia una novetat: la musa d'argent dissenyada per l'artista Joan Blázquez es lliura a tots els guanyadors, a més de la dotació econòmica. L'escriptor Francesc Valls-Calçada, com a director de la fundació universitària, pren les regnes del certamen —el conveni entre Òmnium i la fundació se signa el maig de 1995— i, d'altra banda, una editorial tarragonina, El Mèdol, es compromet a editar alguns dels llibres premiats: el 1993 comença amb els premis d'assaig Rovira i Virgili i de narrativa Pin i Soler.

Després d'una nova davallada —a la convocatòria de 1995 es presenten cinquanta-set obres—, s'experimenta una forta embranzida a partir de 1996 amb 122 treballs i noves idees: l'any següent s'estrena el premi de narrativa curta per internet que rep el nom de «Tinet» (la primera xarxa ciutadana d'internet de l'Estat espanyol, creada un any abans per Manel Sanromà i altres professors de la URV) amb un gran èxit de participació.

El mateix Valls-Calçada i el vocal de la junta d'Òmnium i llibreter, Pitu Rovira, s'encarreguen aquells anys de donar «una empenta» als premis. I després de moltes reflexions i gestions —hi ha una reunió clau a Barcelona amb el flamant conseller de Cultura de la Generalitat, el vila-secà Joan Maria Pujals—, els organitzadors acaben optant per potenciar el premi de narrativa, amb l'objectiu que el Pin Soler «sigui el més ben dotat econòmicament de la literatura catalana», en paraules de Rovira.

Descartada la implicació del Govern de la Generalitat, és l'Ajuntament de Tarragona qui assumeix el salt endavant. Així, el 1998 el premi Pin i Soler passa de les 500.000 pessetes de l'any anterior als 3 milions de la nova convocatòria. Jordi Tiñena, amb *Dies a la ciutat*, és el guanyador d'aquella edició, i en el decurs de la vetllada literària l'alcalde Joan Miquel Nadal reafirma la voluntat d'incrementar la projecció del guardó. En aquest línia de creixement, tres anys després, a partir del 2001 l'editorial Proa substitueix El Mèdol a l'hora de publicar l'obra guanyadora.

El 1999, Joan Cavallé és nomenat màxim responsable tècnic de l'àrea municipal de Cultura. I juntament amb Rosa Comes, tècnica de Lletres a partir del 2000, impulsen tot un seguit de canvis com a organitzadors dels premis literaris. El paper d'Òmnium cada cop té menys protagonisme i només hi col·labora en detalls relacionats amb la tria de jurats i en altres aspectes menors de l'organització. En l'actualitat s'encarrega de la secretaria del premi de narrativa, igual que el Centre de Normalització Lingüística porta la secretaria del premi de traducció, i la Diputació té cura de la del premi Tinet.

A partir del canvi de segle, l'Ajuntament programa activitats durant la setmana prèvia al lliurament dels guardons: recitals poètics, representacions teatrals, conferències... i no para de créixer en propostes. L'any 2000 es fa un primer pas important amb l'objectiu d'implicar en els premis diferents sectors de la ciutat. A més del consistori i Òmnium, la llista de col·laboradors és àmplia: entitats culturals, editorials, llibreters, grups de teatre, mitjans de comunicació, empreses patrocinadores... Del 17 al 25 de novembre es programen una trentena llarga d'activitats, amb un espectacle inaugural al Metropol i la cloenda «La Nit dels Premis», que es retransmet en directe per l'emissora Catalunya Cultura.

Entre les novetats més singulars, destaca el programa «Lletres a Taula», en què participen més d'una desena de restaurants de la ciutat on es poden tastar plats i menús inspirats en textos literaris, i «Lectures al carrer» per apropar la lectura a la vida quotidiana de la ciutadania (comprant al mercat, anant en autobús o, simplement, passejant). Pel públic infantil, la Biblioteca Pública s'hi implica amb el cicle «Rondalla va rondalla ve» durant cinc sessions.

També es prova una manera diferent d'anunciar els premis. Al llarg de la setmana literària prèvia al lliurament, en el transcurs de diferents actes culturals de diferents dies, es llegeixen els veredictes de cinc guardons, deixant per l'últim dia el Pin i Soler,

el més ben dotat i el que crida més l'atenció mediàtica. És una època en què els mitjans de comunicació audiovisuals presten una atenció remarcable als guardons.

El 2002 el cicle encara agafa més volada i, sota el nom genèric «Amb els Cinc Sentits. Tardor Literària», s'estén durant tot el mes de novembre amb tota mena de propostes. L'extensió i varietat de les activitats programades s'incrementa durant els primers anys del segle XXI fins al punt de consolidar la tardor i, especialment, el mes de novembre, com el moment culminant de l'any pel que fa a activitats vinculades al món de les lletres a Tarragona.

El Pin i Soler, amb una dotació actual de 21.000 euros, té un elevat prestigi, segons els diversos testimonis recollits per a la publicació. «Ha anat guanyant pes per ser una referència, però no ha estat ni és fàcil», reconeix Joan Cavallé. S'ha hagut de travessar un camí llarg i ple de relleus, per exemple, el de l'editorial: El Mèdol, amb Joan López al capdavant, fa una feina excel·lent durant la dècada dels noranta, però insuficient per projectar l'obra premiada: «Era una empresa petita, de fora de Barcelona, i això condicionava molt a l'hora d'arribar a un públic més ampli», rememora Cavallé, de tal manera que el conveni amb una altra editorial és un dels passos rellevants. Igual que el de buscar nous guardons amb especificitat, com el de traducció, l'únic de la literatura catalana quan s'estrena el 2000.

«Cal mantenir el rigor, la seriositat i la qualitat dels treballs premiats durant una llarga trajectòria, i no només actuar a cop de talonari», afirma l'actual director dels premis literaris Ciutat de Tarragona. «El Pin i Soler està ben reconegut en el panorama literari dels Països Catalans» —apunta Pitu Rovira— «i es manté al marge de les polèmiques o sospites que hi ha en altres premis, molt vinculats als interessos de determinades editorials.»

El creixement del guardó de narrativa, però, va en detriment de la resta. El Rovira i Virgili premia treballs d'assaig fins al 2004 i després convoca cinc edicions més per reconèixer biografies, autobiografies, memòries i dietaris. El 2010 deixa de convocar-se. El Comas i Maduell, de poesia, es manté viu fins al 2009, després de vint edicions. El Premi de Cultura Popular Joan Amades, que s'estrena el 2001, també acaba el seu periple el 2009. El Ricard Opisso, d'historieta gràfica, després de l'experiència de 1991, convoca només tres noves edicions consecutives els anys 97, 98 i 99. I dos guardons més, al marge dels vinculats directament a Òmnium, també tenen una vida efímera: el Premi Gramunt i Subiela, d'història, que es convoca cada dos anys entre 1979 i 2005. I el Pons d'Icart, d'investigació arqueològica, amb set edicions entre 1987 i 2004.

Pitu Rovira, que és el membre de les juntes d'Òmnium estretament vinculat a l'organització dels premis fins que el Pin i Soler queda desert a l'edició de 2013-2014, considera «satisfactòria» la tasca realitzada per consolidar la cita literària anual i creu que és la «joia de la corona» de l'entitat, trenta anys després dels primers veredictes anunciats a la Ciutat de Repòs i Vacances. Pel llibreter, que sobretot treballa durant

moltes edicions com a secretari del jurat i participant en tasques organitzatives internes —«mai llegint i votant les novel·les candidates»-, els guardons demostren les «ganes de contrarestar la imatge de ciutat apàtica i grisa dominada per una jerarquia de funcionaris civils i militars».

Segons Joan Josep Chavarría, membre de la junta d'Òmnium i actual secretari del premi de narrativa, «el Pin i Soler prestigia Tarragona i el projecta a tot els Països Catalans». Tant com el premi de traducció Vidal i Alcover, «per la seva originalitat i perquè ens obre a altres cultures». Un senyal del bon estat de salut dels guardons és que el 2021 el Pin i Soler va rebre un centenar d'originals.

Com a secretari del Pin i Soler, Chavarría té relació directa amb Joan Cavallé, director de la Casa de les Lletres i dels premis literaris. D'altra banda, respon dubtes i consultes dels jurats durant tot el procés i marca el dia de la trobada per decidir el veredict. A aquesta reunió acostumen a arribar al voltant d'unes quinze obres finalistes. Cada membre argumenta el seu posicionament i, a partir de diverses votacions, decideixen l'obra guanyadora entre les tres o quatre candidates finals.

Encara que sigui un procés lent i de llarg recorregut —el premi ja suma trenta-una edicions—, Joan Josep Chavarría i la junta d'Òmnium del Tarragonès consideren que el Pin i Soler «està aconseguint un reconeixement i prestigi cada cop més important en el panorama literari català, en la línia del premi Sant Jordi». Els guardonats dels darrers anys avalen la qualitat del premi i el nombre de participants indica l'interès que desperta entre gent jove amb talent i entre alguns autors consagrats.

L'impacte de la crisi en la convocatòria literària

La crisi econòmica del 2008 impacta directament en els pressupostos municipals de Cultura. Com ja hem apuntat, els anys 2009 i 2010 deixen de convocar-se, aduint raons econòmiques, els premis Antoni Rovira i Virgili, d'assaig, i Ramon Comas i Maduell, de poesia —dos dels emblemes amb el Pin i Soler dels guardons literaris de Tarragona—, i el 2011 l'Ajuntament decideix unilateralment no convocar els Premis per «retallades pressupostàries del 15% en totes les conselleries». S'opta per fer una convocatòria 2011-2012 de tal manera que el veredict i el lliurament de guardons té lloc el mes d'abril de 2012. Des d'aleshores, les vetllades literàries se celebren a la primavera i no a la tardor.

Davant d'aquestes decisions municipals, la delegació territorial d'Òmnium expressa el seu enuig. El president de la junta, Joan Andreu Torres, envia una carta als socis de l'entitat l'octubre de 2011 explicant que «els Premis queden retallats aquest any al cent per cent» i que «no tenim coneixement que cap altra ciutat hagi desconvocat els seus guardons literaris (per exemple Lleida, Girona o Barcelona)». Torres recorda la reducció dels guardons a tres, la progressiva desaparició els darrers anys dels premis Rovira i Virgili; Comas i Maduell; Joan Amades, de cultura popular;

Domènec Guansé, destinat als joves, i Ricard Opisso, d'historieta gràfica, i crítica «la improvisació, la descoordinació i la manca de voluntat política per al desenvolupament d'aquests premis des de la conselleria de Cultura de l'Ajuntament».

Al text també es diu que «fa dos anys que Òmnium demana un replantejament a tots els nivells i aspectes que envolten els premis. Des de la mateixa organització fins a la divulgació, passant per les dotacions econòmiques, la implicació de la ciutat, l'orientació, les editorials...» Així, mentre l'Ajuntament de Tarragona, amb el rerefons de la crisi econòmica, retalla els guardons literaris que duen el nom de la ciutat, Òmnium del Tarragonès treballa internament en un esbós de proposta de relançament. L'entitat planteja un projecte «ambiciós» per consolidar el llibre com una indústria cultural, reforçar el paper de Tarragona com a capital cultural, cercar complicitats amb altres col·lectius i institucions, i involucrar la comunitat educativa, «de tal manera que els premis esdevinguin caixa de ressonància de la cultura de Tarragona».

A partir dels guardons consolidats en aquell moment (novel·la Pin i Soler, traducció al català Vidal i Alcover i narrativa curta Tinet), als documents interns que elabora Òmnium s'apunten altres possibles nous premis: Poesia Olga Xirinacs. Narrativa Josep Anton Baixeras. Assaig Maria Aurèlia Capmany. Teatre Josep Yxart. Memòries, dietaris i autobiografies Artur Bladé. Història dels Països Catalans Rovira i Virgili. Traducció del català Balzac. Periodisme Lluís de Salvador. Narrativa juvenil Joan Gols. I el Joves.lit (que convoca l'APELLC) per trobar nous talents en el camp de l'escriptura.

L'esbós ideat el 2011 per Òmnium del Tarragonès planteja tres categories: Premi emblema (Pin i Soler de narrativa). Premis forts: (Vidal Alcover de traducció al català, Balzac de traducció del català i Yxart de teatre). Premis a gèneres que calen potenciar: la resta (Baixeras, Xirinacs, Capmany, Bladé, Rovira i Virgili, Lluís de Salvador, Joan Gols i Joves.lit).

L'entitat treballa amb un pressupost global aproximatiu d'entre 160.000 i 180.000 euros i arriba a presentar la proposta a la Fundació Privada Mútua Catalana i l'Ajuntament de Tarragona, amb l'objectiu de signar un conveni a tres bandes que faciliti la creació d'un ens autònom (una fundació) per a organitzar els premis literaris. Aquest ens estaria format per un comitè institucional, un comitè executiu i un comitè organitzador.

Es prepara un document específic i detallat per buscar patrocinadors privats, entre els quals destaquen El Corte Inglés i Repsol, i el suport d'altres ens públics, com el Port de Tarragona. La documentació interna d'Òmnium detalla la voluntat de convidar a participar-hi entitats i institucions com la Universitat Rovira i Virgili, la Cooperativa Obrera Tarraconense, l'Associació de Professionals i Estudiosos en Llengua i Literatura Catalanes (APELLC), el Centre de Normalització Lingüística, l'Escola de Lletres, la Sala Trono, el Casal Tarragoní, i el Conservatori de Música de la Diputació i l'Escola Municipal de Música, entre d'altres. Fins i tot, planifiquen un

calendari per tenir a punt l'esborrany de les bases el 15 juny de 2012 i convocar el lliurament dels premis literaris amb el nou format l'abril de 2013.

La iniciativa d'Òmnium, però, no fructifica. La primavera de 2013 es lliuren els premis de la convocatòria 2012-2013 amb els tres guardons que s'han salvat de les retallades: el vint-i-tresè premi Pin i Soler, el tretzè premi Vidal i Alcover i el setzè premi Tinet. Columna edita el premi de novel·la (*Destino* se'n fa càrrec de la versió en castellà). Edicions 1984 edita el premi de traducció i Cossetània edita una recopilació de les millors obres de narrativa curta per Internet.

Aquesta estructura basada en tres guardons —l'emblemàtic i prestigiós Pin i Soler, i els especialitzats Vidal i Alcover de traducció i Tinet de narrativa curta— és la que es manté fins avui. Angle Editorial és qui publica ara el premi de novel·la, que amb 21.000 euros continua sent un dels millors dotats de la literatura catalana.

La presidenta Núria Aguadé

Tot i els nombrosos canvis interns i la reducció dels guardons, els premis literaris Ciutat de Tarragona han aconseguit mantenir viva una trajectòria prou sòlida al llarg dels últims trenta anys, entre 1991 i 2021. El repte inicial de consolidar-los correspon a la junta que s'estrena a inicis de 1992 sota la presidència de Núria Aguadé.

El primer contacte d'Aguadé amb Òmnium Cultural és a través de les aules del carrer Apodaca. Com en tants d'altres casos, hi va amb la intenció de «perfeccionar» el seu coneixement de la llengua. «Em pensava que ho feia prou bé i me'n vaig adonar que no. Feia uns disbarats escrivint...», rememora al cap de quaranta anys amb un somriure. Josep-Lluís Carod-Rovira és uns dels seus mestres i aquí comença una amistat que es prolongarà durant dècades.

Núria Aguadé entra a la junta de Carod el 1983, una època que defineix com a «il·lusionant». Amb perspectiva, avui considera que «tothom tenia ganes d'aprendre» i que es lluitava per defensar el català «molt més que en l'actualitat». Com a vocal de la junta s'hi està durant quatre anys, i el 1988 accedeix a la vicepresidència de la delegació.

És l'etapa que ja hem definit en el capítol anterior com el de màxima activitat de classes de català i del servei de traducció i correcció a les aules del carrer Apodaca. Quan Carod-Rovira plega a finals de 1991, demana a Aguadé que n'agafi el relleu, i ella accepta el repte a l'assemblea de gener de 1992 «pel bon ambient de treball que hi havia a la junta i perquè tenia ganes de seguir-hi col·laborant». En el seu primer parlament com a presidenta d'Òmnium del Tarragonès davant l'assemblea anual de socis, remarca «la gran responsabilitat» que suposa assumir d'entrada l'organització de les Festes Pompeu Fabra, ja esmentades anteriorment.

A inicis d'aquell any 1992, Òmnium del Tarragonès imparteix un total de disset cursos: dos de nivell A, sis de nivell B, sis de nivell C, un de nivell D, un de pronoms

febles i un de llenguatge administratiu. Entre finals dels vuitanta i inicis dels noranta, la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat subvenciona els cursos de català per a adults amb unes quantitats que oscil·len entre 1 milió i 2 milions de pessetes per trimestre.

Però la nova presidenta —professora de pràctiques administratives a l'institut Vidal i Barraquer— i la seva junta de seguida constaten la davallada d'alumnes per la nova oferta de català per a adults que imparteix el Centre de Normalització Lingüística de Tarragona. Així que, progressivament, Òmnium del Tarragonès entra en una nova etapa on les activitats anuals giren al voltant de quatre eixos: cicles de conferències, premis literaris, premi El Balcó i excursions amb temàtica històrica.

No és època de grans reivindicacions ni campanyes potents. En recorden una destinada a les farmàcies per intentar que els prospectes dels medicaments també estiguessin en català. Però no se'n surten. El poder de les companyies farmacèutiques és massa gran i no estan disposades a traduir les indicacions d'ús dels seus productes.

Al tram final del seu segon mandat de quatre anys, el juliol de 1998, Agudé signa el contracte d'arrendament del pis 1r 2a de la Rambla Nova, 12. «Ens veiem obligats a buscar una alternativa» —rememora— «perquè els propietaris del carrer Apodaca decideixen fer-hi obres i destinar l'edifici a altres funcions.» Abandonen així el local emblemàtic situat al costat de la plaça de la Mitja Lluna per ubicar-se a pocs metres del Balcó del Mediterrani, en un pis propietat de la família de Gabriel Xammar, un dels que trenta anys enrere havia contribuït a fundar Òmnium a Tarragona. Aquest local —que s'inaugura oficialment el febrer de 1999— continua sent avui la seu de l'entitat.

La feina de professora al Vidal i Barraquer limita la seva dedicació a l'entitat, reconeix la pròpia Núria Agudé, però més de vint anys després de deixar-ne la presidència, assegura sentir-se'n ben «satisfeta» d'una etapa ja superada. Una etapa de més vida interna, més adreçada als socis —un col·lectiu molt reduït si el comparem amb les xifres actuals— i amb menys esperit reivindicatiu. Per tant, radicalment diferent a la viscuda l'última dècada.

El secretari Joan Magí Margalef

Per donar suport a la junta de la delegació tarragonina, Núria Agudé proposa a Joan Magí Margalef, un dels seus alumnes a l'institut Vidal i Barraquer, que s'incorpori a l'entitat fent tasques administratives. Així, el març de 1993 arrenca una etapa dilatada de vinculació d'aquest jove a Òmnium del Tarragonès que es perllonga fins al juny de 2020.

Administratiu de formació i treballador de la Universitat Rovira i Virgili, Margalef és un testimoni clau del procés de transició que viu Òmnium des dels anys noranta fins a l'actualitat. Als inicis, una de les seves feines és gestionar les matrícules i ins-

cripcions als cursos de català, un servei que com ja hem explicat acaba desapareixent poc després per l'oferta dels centres públics.

Les altres tasques estan vinculades a l'organització de les activitats culturals pròpies: des de realitzar els contactes amb els conferenciantes —preparar els desplaçaments i, si calia, allotjaments o redactar els perfils dels ponents per als tríptics— fins a la disposició de les taules al sopar anual dels premis literaris, on hi assisteixen més de dues-centes persones de mitjana.

El Joan Magí, que havia participat al concurs juvenil Domènec Guansé com a autor d'obres de prosa i poesia, reconeix que entra a treballar a Òmnium «amb molt entusiasme». És una etapa on coneix moltes personalitats de la vida cultural, social i política del país, «gent interessant i diversa amb qui compartir ideals i de la qual se n'aprèn molt». Defineix l'entitat com «un organisme viu, que primer s'alimenta de la llengua i la cultura, i després es marca objectius socials i polítics».

Són anys, fins a l'esclat del 2010, amb un nombre de socis que es mou sempre entre els quatre-cents i cinc-cents fidels a tota la comarca. El calendari anual ve força marcat: sortides culturals i cicle de conferències a la primavera, premi El Balcó al setembre i premis literaris Ciutat de Tarragona al novembre. Margalef destina unes hores a les tardes per portar el control dels rebuts, preparar les xerrades i altres activitats com les presentacions de llibres i les excursions —una cada any— que tindran un impacte positiu entre una part dels associats. Un «ritme pausat» que contrasta amb el que vindrà després.

Al llarg d'aquest període tan llarg de vint-i-set anys de vinculació amb l'entitat, el secretari de la junta constata com les relacions entre la seu nacional i la delegació territorial també canvien molt. Des de la fundació d'Òmnium del Tarragonès, l'autonomia financera i per organitzar activitats pròpies és molt àmplia. Però amb l'embranchida que suposa, primer, la presidència de Jordi Porta, i després la presidència de Muriel Casals, l'entitat agafa un volum i un potencial que determinen un enfortiment progressiu de la jerarquia de la junta nacional.

«Cada vegada s'ha d'anar a més reunions a Barcelona i enviar més informes de les activitats que es fan aquí», descriu Margalef. «La part econòmica també es va centralitzant progressivament», afegeix, «i es generen a la seu nacional projectes i campanyes molt potents que s'acaben aplicant a les seus territorials». En destaca, per exemple, els programes «Quedem?» i «Lluites compartides».

Com a responsable de la difusió de les activitats d'Òmnium del Tarragonès, Margalef té cura dels nombrosos butlletins informatius publicats en paper durant anys que s'envien als socis, i és testimoni de la progressiva entrada de les noves tecnologies: des del correu electrònic inicial a l'esclat de les xarxes socials, que fa que la comunicació amb els associats i la societat en general es faci a través de Twitter, Facebook i Instagram.

Vinculat directament a Òmnium durant més d'un quart de segle, Joan Magí Margalef assegura que l'entitat l'ha «omplert la vida». Ha estat testimoni d'unes transformacions espectaculars i d'un creixement que ningú, probablement, podia imaginar durant la dècada dels noranta. Ha viscut la il·lusió de la ciutadania i la posterior frustració, i ha vist com el «país» del lema fundacional d'Òmnium, es menjava durant l'última dècada la «llengua» i la «cultura». Creu que la postura d'«àrbitre» entre les diferents visions polítiques és clau per entendre el paper d'una entitat que no ha descuidat mai que l'objectiu és «fer progressar el país en llibertat».

Les sortides pel país

Una de les tasques de Joan Magí Margalef és organitzar les excursions culturals que es desenvolupen des dels anys noranta i fins al 2019 per territoris dels Països Catalans i Occitània (Montpeller i Tolosa, entre d'altres indrets), amb «el pretext de conèixer el país a fons o bé commemorar un aniversari de caire històric». Margalef s'encarrega de tota la logística i preparatius de les sortides, algunes de les quals es desenvolupen durant més d'un dia. Per tant, cal reservar autocars, hotels, restaurant i guies especials i contactar amb la gent del territori que es visita. «Omplir un autocar amb cinquanta o seixanta socis en una entitat amb poc més de quatre-cents tenia mèrit en aquell moment», rememora.

Les destinacions són ben diverses. Els anys noranta predominen les visites a les comarques del nord del país: Garrotxa (1993), Empordà (1994), Ripollès (1995), Val d'Aran (1997) i Gironès i Illes Medes (1998). Entremig, la sortida de cap de setmana de 1996 té com a destí Morella i Peníscola. A partir del 2001, les excursions prenen un caire més vinculat a la història o a personatges rellevants:

2001 - Ruta de les 3 Cès: Castell de Miravet, Catedral de Vi del Pinell de Brai i Coves de Benifallet.

2002 - Any Verdaguer (es commemora el centenari de la mort de Jacint Verdaguer): Vic, Folgueroles i la Gleva.

2003 - Dalí (l'any següent es commemora el centenari del naixement de l'artista empordanès): Figueres, Cadaqués i Portlligat.

2004 - L'Ebre, el Matarranya, l'Algars: Horta de Sant Joan, Vall-de-roures, Queretes i Tortosa.

2005 - Ruta Castells de Lleida: un viatge al passat: Montclar, Montsonís, Agramunt i Cervera.

2006 - Coneguem el Bages: Cardona i Manresa.

2007 - Ruta Josep Pla (amb motiu dels cent deu anys del naixement de l'escriptor): Palafrugell, Calella, Begur i Palamós.

2008 - Excursió amb motiu del 800 Aniversari del Rei Jaume I: Montpeller.

2009 - Ruta Memòria de l'Exili (amb motiu dels 350 anys del Tractat dels Pirineus i els setanta anys del final de la Guerra Civil): la Jonquera, Perpinyà i Elna.

2010 - Ruta dels Borja (amb motiu dels cinc-cents anys del naixement de Francesc de Borja): València, Simat de la Valldigna, Gandia i Alfauir.

2011 - Ruta Arnau Mir de Tost (amb motiu del mil·lenari d'Arnau Mir de Tost): Balaguer, Camarasa, Castell de Mur, Isona i Conca Dellà, Àger i Monestir de les Avellanes.

2012 - Ruta del Departament del Segre (amb motiu dels dos-cents anys de l'annexió de Catalunya a l'Imperi Napoleònic): la Massana, Ordino, Andorra la Vella, Meritxell, Encamp, Llívia i Puigcerdà.

2013 - La Batalha de Murèth (amb motiu dels vuit-cents anys de la Batalla de Muret): Vilafranca de Lauraguès, Muret i Tolosa de Llenguadoc.

2014 - Ruta 1714 (amb motiu dels tres-cents anys del final de la Guerra de Successió): Talamanca, Castellterçol, Moià, Vic i Barcelona.

2015 - Ruta 1715 (repressió del final de la Guerra de Successió, segona part de la Ruta 1714): Sant Boi de Llobregat, Hostalric, Sant Hilari Sacalm i Arbúcies.

2016 - Ruta dels Presidents de la República (Macià i Companys) (amb motiu dels vuitanta anys de l'inici de la Guerra Civil i els noranta anys dels Fets de Prat de Molló): Agullana, la Vajol, Maçanet de Cabrenys, Prats de Molló, Ceret i Sant Martí de Fenollar.

2018 - Ruta Pompeu Fabra a l'Exili (amb motiu dels cent cinquanta anys del naixement de Pompeu Fabra i els cent anys de la seva *Gramàtica catalana*): Prada de Conflent, Rià, Sant Miquel de Cuixà, Perpinyà i Ribesaltes.

2019 - Ruta de l'Orde de Montesa (amb motiu dels set-cents anys de la funció de l'Orde de Montesa: Xàtiva, Montesa i Sant Mateu del Maestrat).

El 2017, a causa dels preparatius del referèndum, i el 2020 i 2021, a causa de la pandèmia de la Covid-19, no s'han organitzat aquestes visites de caire històric i cultural, una de les facetes més ben valorades pels socis més veterans de l'entitat.

Les excursions anuals d'Òmnium del Tarragonès ofereixen valor afegit als socis participants. Per exemple, la ruta Fabra de 2018 inclou una visita a Prada guiada pels experts Mònica Montserrat i David Paloma, resseguint les passes del mestre del cementiri fins al centre de la vila; la visita al Monestir de Sant Miquel de Cuixà amb la companyia de Ramon Gual, fundador i editor de Terra Nostra, professor de llengua catalana i col·laborador de la Universitat Catalana d'Estiu; una trobada amb l'escriptor perpinyanès Joan-Lluís Lluís, guardonat amb el Premi Sant Jordi 2017 d'Òmnium per la novel·la *Jo soc aquell que va matar Franco*; una visita guiada per Eloi Torrents al Memorial de Ribesaltes, i un dinar al Casal de Perpinyà a càrrec de l'activista Bernat Cristòfol, amb la companyia de Pere Manzanares, pedagog, fundador de les associacions La Bressola i Arrels i de Ràdio Arrels, i de Marta Serra, professora i membre del Casal de Perpinyà.

Abans de cada sortida, Joan Magí Margalef prepara una guia bàsica amb biografies, dades històriques, retalls de textos, fragments de llibres, informacions complementàries i bibliografia.

Estretors econòmiques

Quan el 1996 la delegació territorial s'adreça a l'assemblea de socis parlant de «dificultats econòmiques» per celebrar el vint-i-cinquè aniversari d'Òmnium del Tarragonès, està reconeixent una problemàtica que s'arrossega des de fa anys. L'1 d'octubre d'aquell any es presenta la publicació commemorativa del quart de segle *Història de la Delegació d'Òmnium Cultural del Tarragonès* i el 3 d'octubre se celebra una taula rodona amb tots els presidents de l'entitat: Baixeras, Xirinacs, Carod-Rovira i Agudé. Els pressupostos no donen per gaire més celebració que una diada de germanor visitant la Tarragona romana aquella mateixa primera setmana d'octubre.

El 1996 és un any que simbolitza molt bé el tipus i el calendari de les activitats programades: presentació dels llibres guanyadors dels premis Pin i Soler de narrativa i Rovira i Virgili d'assaig de l'any anterior. Un cicle de conferències amb temàtiques variades sobre normalització lingüística, meteorologia, medi ambient i cuina. Els premis literaris i el premi El Balcó (en aquella edició, al grup teatral Trono Villegas) i l'excursió a Deltebre, Peníscola i Morella. Pel que fa a cursos de català, encara se n'organitzen quatre: un de nivell B i tres de nivell C.

La novetat més destacada de l'exercici és la presentació de la Plataforma per la Llengua a Tarragona, formada per la Joventut Nacionalista de Catalunya (JNC), Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya (JERC), Bloc d'Estudiants Independentistes (BEI) i la pròpia delegació d'Òmnium. També es presenta la campanya «Volem l'etiquetatge en català» amb la penjada de cartells amb etiquetes gegants demanant-ho i el repartiment d'opuscles reivindicatius amb suggeriments per als consumidors i comerciants.

L'any següent, la mateixa Plataforma per la Llengua organitza un sopar amb més de dues-centes persones que sota el lema «Llengua i Convivència» compta amb les intervencions de Joan Reig (músic del grup Els Pets), Montse Palau (professora de la URV i escriptora), Joan Martí (rector de la URV) i Josep Maria Terricabras (columnista i catedràtic de filosofia de la Universitat de Girona), que versen sobre el manifest «Per a un nou estatut social de la llengua catalana» de l'Associació per a les Noves Bases de Manresa.

Aquells anys noranta, les possibilitats econòmiques de la delegació tarragonina són minses. Així que toca consolidar les activitats pròpies anuals —la majoria, encetades la dècada anterior— i col·laborar en la mesura del possible en les campanyes a favor del català, com la de les matrícules amb l'adhesiu CAT. Tot plegat, mentre són a punt de desaparèixer els cursos impartits a la seu del carrer Apodaca.

A l'assemblea d'inicis de 1998, s'explica que el curs 97-98 només compta amb un grup d'alumnes de nivell B (bàsic), «la qual cosa evidencia la forta baixada de cursos que s'han anat organitzant al llarg de la història de la nostra delegació». I la junta reitera el missatge d'anys anteriors: «L'establiment d'una certa "normalització" en el coneixement de la nostra llengua per part de la societat tarragonina i també, no ens hem d'enganyar, el gran nombre d'organismes públics i acadèmies privades que organitzen cursos de català amb els que ja no podem competir econòmicament han fet de la nostra missió una anècdota més en el bon camí de la plena consolidació d'aquesta normalització tan cultural com política del nostre país. Aquests organismes públics esmentats ofereixen cursos a preus molt més baixos a la ciutadania i amb l'oportunitat de poder-se examinar d'una manera oficial amb la mateixa matrícula. Pel que fa al cursos intensius d'estiu i per primera vegada en la nostra densa història, no hem pogut muntar cap grup a l'igual que en el curs ordinari d'hivern. Es van intentar muntar cursos específics d'ortografia, morfologia i sintaxi, i d'aprofundiment gramatical però igualment no van tenir eixida.»

Replegament

Jordi Casadevall i Camps participa com a vocal i tresorer a les juntes presidides per Núria Aguadé als anys noranta, però la seva col·laboració amb Òmnium arrenca molt abans, a finals dels setanta quan ajuda el secretari Enric Rovira a «atendre consultes i dubtes». Fill de l'Encarnació Camps —secretària de l'entitat durant bona part del mandat de Carod-Rovira— i germà de Robert Casadevall, el Jordi es fa càrrec, entre d'altres missions, d'endregar el fons bibliogràfic que Domènec Guansé dona a Òmnium Cultural, i d'escriure durant dos anys «guions i articles d'opinió sobre cultura, llengua i ciutat per al programa de ràdio que "locuta" la mare».

Creu que el context social i polític del país ajuda a entendre el pas d'una «època de relançament, molt dinàmica i activa» durant la dècada dels vuitanta a una altra de «replegament», que significa «més vida interna i menys reivindicació», a la dècada dels noranta. Segons Casadevall, Òmnium del Tarragonès es reconfigura llavors com un «club social» on destaquen les sortides culturals, els sopars, les conferències i el lliurament de premis.

Autor dels continguts de la publicació commemorativa dels vint-i-cinc anys de la delegació tarragonina d'Òmnium Cultural, el 1996, Jordi Casadevall observa amb prudència la dimensió que ha agafat actualment l'entitat en estructura i socis, i la reorientació en els objectius, amb «més accent en temes de cohesió social i integració, i menys en clau de defensa identitària, de llengua i cultura». Aquesta impressió és avalada per altres protagonistes d'aquest llibre, que consideren que «abraçar més objectius pot suposar que els pilars fundacionals quedin difuminats».

Robert Casadevall aporta més arguments de reflexió en aquesta línia. Creu que a partir dels noranta, Òmnium Cultural «perd pistonada i incidència cultural a Tarragona per moltes raons: perd el rol de suplència perquè l'Administració ja se'n fa càrrec, s'estén l'escolarització en català i un context polític general de molta calma sota el règim de Jordi Pujol». Considera que l'entitat, a nivell intern, entra en «una etapa de certa letargia» coincidint amb la presidència de Josep Millàs a la junta nacional.

El president Joan Andreu Torres

«La presidència de Millàs és autoritària i controladora. Conduïa la junta amb formes arcaïques, pròpies del segle XIX.» Així de clar s'expressa Joan Andreu Torres, president d'Òmnium Cultural del Tarragonès entre 1999 i inicis del 2012. El seu testimoni és clau per entendre l'etapa de replegament de l'entitat, en clau interna. L'actitud d'«enrocament» de Josep Millàs durant molts anys fins al 2002 deixa un llegat poc gratificant al si de l'entitat.

Explica Joan Andreu Torres que «cada any els presidents de les diferents delegacions d'Òmnium del territori ens trobàvem a la seu de Barcelona amb el seu president, on li demanàvem que l'entitat s'havia de renovar, començant pels seus estatuts i la seva junta». Però aquestes peticions, que van a més i arriben a reclamar la dimissió de Millàs, no són acceptades. «En una d'aquelles reunions, en veure que no pensava deixar el càrrec, s'inicia un moviment de renovació per realitzar el canvi de rumb i de persones», apunta.

Torres recorda especialment un episodi que explica l'afany de control i l'autoritarisme del màxim responsable de la junta nacional: «En Josep Maria Forné, president de la delegació de Lleida, i jo mateix vam fer una intervenció a la Universitat de València, convidats per Eliseu Climent, molt crítica amb la situació d'Òmnium i reclamant un recanvi. La resposta de Millàs és una carta que amenaça amb la nostra destitució i fins i tot l'eliminació de les dues delegacions.»

Aquesta manera de fer explica en bona part l'Òmnium de tombant de segle. «És aigua passada», s'afanya a remarcar un Joan Andreu Torres que és soci de l'entitat des de 1977. A la delegació del Tarragonès, Torres s'incorpora el 1994 a la junta presidida per Núria Aguadé, vinculada com ell al món de l'ensenyament. Dos anys després, passa a assumir el càrrec de vicepresident amb l'objectiu de «seguir mantenint les activitats que anàvem realitzant: classes, conferències, taules rodones, campanyes de captació de socis, serveis de traducció i correcció de català, premis literaris i l'assemblea anual».

El 2000 assumeix oficialment la presidència de la delegació territorial, tot i que en la pràctica aquesta responsabilitat l'està exercint des d'un any abans a petició de Núria Aguadé per motius personals. El relleu a la junta coincideix amb el canvi de seu i Torres estrena el pis de Rambla Nova, 12, en substitució de l'històric local d'Apo-

daca, 3. El mateix Torres qualifica la seva etapa de dotze anys a la presidència com de «transició». Una primera transició evoluciona de la prioritat «llengua» al concepte més genèric de «cultura». I una segona transició arriba pocs anys després quan cada cop agafa més pes el lema «país» per davant de la llengua i la cultura.

Els cicles de conferències dels primers anys del segle XXI a Tarragona van en aquesta línia. Els títols genèrics n'evolucionen les inquietuds de l'entitat: «Territori, nació i llengua», «La reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya», «Corrents migratoris i canvis culturals», «País i diners» i «Camins de futur per a Catalunya», entre d'altres. S'imposa progressivament —i lentament— la sensació d'haver tocat sostre amb l'autogovern de la Generalitat i que el país necessita una estructura d'estat independent per tirar endavant. Potser sense ser-ne plenament conscients, a Òmnium estan posant les bases per guanyar el dia que es convoqui un referèndum per a la independència de Catalunya.

«En aquests anys» —relata el nou president d'Òmnium del Tarragonès— «es fa, d'altra banda, un intent de captar per a la junta persones joves i de pobles de la comarca. La majoria són activistes, alguns provenien del Bloc d'Estudiants Independentistes i són de Tarragona, Vila-seca, Altafulla i Torredembarra». Per exemple, a la junta d'inicis del 2002 hi participen com a vocals Eduard Boada i Aragonès, Gerard Castells i Martí, Julià Garcia i Muntané i Albert Miró i Rovira, entre d'altres.

Julià Garcia és un dels fundadors de la Comissió de la Dignitat creada per tornar a Catalunya els «papers de Salamanca» i en un article al butlletí d'Òmnium del Tarragonès de la tardor de 2002 titulat «De Torredembarra a Salamanca, continua la bogeria», explica: «Els fruits que estem aconseguint no són gens decebedors: l'exposició "Propaganda en guerra" no para d'ajornar-se, més de set-cents intel·lectuals d'arreu del món han demanat el retorn dels arxius catalans, més de cent professors d'universitats espanyoles també estan exigint aquest retorn, trenta mil persones van assistir el dia 15 d'octubre a l'acte de la plaça del Rei de Barcelona, i hem anat a moltes poblacions a explicar la nostra feina i els nostres objectius.»

El Julià és un exemple de l'activisme polític i social del moment, però en pocs anys, aquest intent d'atraure joves amb talent i inquietuds a les files d'Òmnium es va diluint perquè «aquests nois i noies per raons d'estudis o de treball van deixant de col·laborar-hi», però també, «i no ho podem deixar al marge, perquè les activitats i els objectius d'Òmnium no responen a les seves expectatives», reconeix Torres.

Òmnium continua essent una entitat integrada per persones grans i amb un volum de socis que no acaba d'augmentar de manera significativa, de fet, es manté estancat durant un període llarg de temps. Algunes veus de dins mateix de l'entitat, com Pitu Rovira, afirmen que molta gent veu Òmnium com una associació «carca», «obsoleta» i molt vinculada al nacionalisme de centre dreta que representa la Convergència i Unió de Jordi Pujol.

A més dels canvis successius en l'organització dels premis literaris Ciutat de Tarragona —amb els criteris de l'Ajuntament de Tarragona que ja hem explicat—, al llarg de la presidència de Joan Andreu Torres es miren de potenciar les conferències i les taules rodones de «tipus històric i polític» i no només de temàtica cultural, les presentacions de llibres, les excursions d'un dia o de cap de setmana, la projecció del premi El Balcó i la presència d'Òmnium en activitats d'altres entitats tarragonines. També es comença a editar un nou butlletí informatiu a partir de la primavera del 2000 amb una periodicitat trimestral per aportar informacions destacades i difondre les activitats pròpies i les novetats literàries.

Les eleccions decisives

L'immobilisme que representa la presidència de Josep Millàs es tanca el 16 de novembre de 2002, quan se celebren les eleccions a Òmnium Cultural que guanya Jordi Porta. El candidat del col·lectiu Òmnium 21 —amb més del 50% dels vots vàlids emesos— supera els altres dos aspirants: Josep Espar Tícol i Josep Vergés. Les cròniques periodístiques expliquen que «els resultats definitius s'han conegut a les 5 del matí, després d'una nit de recompte tant dels vots presencials com dels anomenats “vots creuats”, en què es podia votar membres de més d'una candidatura per als diferents càrrecs de la junta».

Les eleccions decisives de novembre de 2002 arriben després del fracàs dels comicis del mes de març anterior quan Jordi Porta s'enfronta a Josep Millàs. En un clima de forta divisió interna i de dubtes seriosos sobre la netedat dels comicis, els resultats no s'apliquen i es força una renovació dels estatuts de l'entitat. «Llavors peta tot i s'inicia una revolta contra Millàs», testimonia el president de la junta del Tarragonès, Joan Andreu Torres.

Les pressions obliguen finalment a dimitir Josep Millàs —presideix Òmnium Cultural des del 1986—, que anuncia que ja no es presentarà a les noves eleccions que convocarà una junta gestora. Jordi Porta, líder dels renovadors, entoma el repte de la repetició electoral amb «uns estatus més democràtics» i acaba sent elegit pels socis amb un programa on proposa, a més de la defensa de la llengua i la cultura catalanes, «eixamplar la base social de l'entitat i mantenir contactes amb col·lectius de les altres tradicions culturals que conviuen a Catalunya».

La nova presidència d'Òmnium representa «un gir molt important, un canvi absolut», en paraules de Joan Andreu Torres, perquè Porta lidera «un equip de gent més jove, amb nova empena i il·lusió per a una entitat que havia de respondre als nous temps». Aporta «idees renovadores i compta molt més amb l'opinió i la feina de les delegacions», que aviat passen a dir-se oficialment «seus territorials». Sense deixar de treballar per la llengua i la cultura com a motors fundacionals de l'entitat, s'inicia una etapa que progressivament vol incidir d'una manera especial en el «país», el tercer va-

lor d'Òmnium, i impulsar «projectes de referència propis», en paraules de Jordi Abella, vicepresident tercer de la junta nacional, durant l'assemblea tarragonina de 2007.

En aquell moment, es marquen altres tres objectius: arribar als vint mil socis, partint dels 15.500 que hi ha apuntats (al Tarragonès, la xifra es manté al voltant dels 550 associats). Revertir les vies de finançament de l'entitat: del 70% públic i 30% privat passar a 30% públic i 70% privat. I esdevenir «una entitat referent amb influència política i social», mantenint l'apartidisme «intrínsec» d'Òmnium. Un canvi substancial amb relació als setze anys de presidència «immobilista» de Josep Millàs.

La nova etapa encapçalada per Jordi Porta genera entre els associats «un sentiment creixent de necessitat de crear consciència nacional», segons Torres. Aquest procés va en paral·lel als canvis significatius que es viuen a la política i les institucions del país. Cal recordar que a finals del 2003, Pasqual Maragall arriba a la presidència de la Generalitat amb un Govern format per PSC, ERC i ICV que impulsarà un nou Estatut. El 30 de setembre de 2005, el Parlament presidit pel republicà Ernest Benach aprova l'Estatut amb el suport de 120 dels 135 diputats de la cambra (totes les forces polítiques a favor menys el PPC). Una proposta, però, que serà retallada a les Corts Generals abans del referèndum de juny del 2006, on guanya àmpliament el vot favorable. Després, vindran els recursos davant el Tribunal Constitucional i, al cap de quatre anys, la sentència que tomba preceptes molt rellevants del text referendat per la ciutadania.

Al Tarragonès i al conjunt de Catalunya, les bases d'Òmnium es mouen com la resta de la societat. El 2008 l'entitat col·labora en la campanya de recollida de signatures promoguda per la recentment creada Plataforma pel Dret de Decidir. Torres apunta que en aquells anys de debat estatutari, hi ha «presidents de delegacions que demanàvem a Jordi Porta que incorporés als plantejaments de l'entitat la independència de Catalunya». La idea és «anar semblant llavors, anar preparant el terreny perquè el dia que puguem votar, la guanyem».

Llengua, joves i universitat

Molt abans de l'eclosió independentista, l'atenció d'Òmnium es continua centrant sobretot en aspectes relacionats amb la llengua. Coincidint amb la diada de Sant Jordi de l'any 2000, la delegació del Tarragonès publica un article editorial d'adhesió al rector de la Universitat Rovira i Virgili, Lluís Arola, que «serà jutjat perquè ha desplegat la Llei de política lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya i perquè ha respectat les decisions sobiranes del claustre universitari». Fa referència al judici oral contra Arola per la denúncia presentada per la professora Josefina Albert sobre una suposada discriminació del castellà. De manera paral·lela, aquells mesos, l'entitat Convivència Cívica Catalana també presenta un recurs contra el reglament d'usos lingüístics de la URV.

Diu Òmnium que «estem a punt d'arribar a la situació irrisòria, ridícula i vergonyant de contemplar amb impotència com un rector d'una universitat catalana és jutjat per defensar l'ús de la llengua catalana en la universitat que gestiona». I apel·la a reivindicar els drets lingüístics amb «convicció» perquè «hem de vigilar que el nombre d'usuaris del català no disminueixi». En aquest sentit, qui té «la màxima responsabilitat som els mateixos catalanoparlants».

El judici contra el rector i contra el coordinador de les proves d'accés a la Universitat finalment té lloc el 6 de juliol del 2001. Òmnium torna a publicar un editorial per denunciar com «alguns col·lectius filopolítics s'aprofiten per continuar dividint la societat i la situació lingüística d'aquest país amb aquests fets i també amb la sabuda atomització de la normativa interna d'usos lingüístics de la URV». Assegura que el «bon nom de la universitat està afectat per l'encausament d'una via penal pel simple fet d'aplicar una normativa de la Generalitat que fa més de deu anys que està en funcionament» i que el problema «s'hagués pogut solucionar per la via contenciosa administrativa però no interessava plantejar-ho d'aquesta manera i es farà de manera penal i penosa».

Aquella primavera de l'any 2000, Òmnium del Tarragonès organitza el cicle «L'ús del català entre els joves» amb dues conferències i una taula rodona. Jordi Solé i Camardons, sociolingüista, ofereix una «visió descoratjadora sobre l'ús del català entre els joves a l'ensenyament secundari». En aquell moment, alguns experts alerten que «l'espanyol s'està convertint en l'única llengua de relació entre els joves i aquesta situació relega el català en un segon terme». Solé també apunta que «l'escola sola no pot mantenir una llengua amenaçada» i que «la normalització lingüística només serà possible fora de l'actual marc polític espanyol».

Un altre sociolingüista, Albert Branchadell, arriba a la conclusió que, en general, els joves pensen que les actuacions de normalització lingüística són suficients, i que, en particular, els joves castellanoparlants estan disposats a tolerar aquest procés de normalització. L'autor afirma que «davant d'aquest context d'indiferència, les administracions haurien d'incidir més contundentment amb polítiques de promoció del català». La taula rodona que clou el cicle aplegà diversos representants de col·lectius vinculats amb el món juvenil que coincideixen en un «pessimisme» envers l'ús de la llengua catalana entre els joves tarragonins. Diuen que el català no és una llengua de moda.

A finals del 2000, la delegació tarragonina d'Òmnium publica un altre article de denúncia, en aquest cas contra la decisió del Govern espanyol, amb majoria absoluta del PP de José Maria Aznar, d'impedir «distintius autonòmics» a les matrícules dels vehicles. Afirma l'editorial que «la decisió és totalment coherent amb les tesis del nacionalisme espanyol imperant encapçalat pel PP, que es nega reiteradament a reconèixer i acceptar la pluralitat nacional, cultural i lingüística de l'Estat que governa. Aquesta vegada han estat les “xapes” dels cotxes, quin serà el proper atac?»

El tema de les matrícules suposa una constatació, a criteri d'Òmnium: «La desmobilització de la societat civil catalana en qüestions reivindicatives, i només cal comptar el nombre de matrícules “desobedients” i ens en farem una idea molt precisa». Per tant, arriba a la conclusió que «si el poble no es mobilitza, els atacs en contra de la realitat nacional catalana seran constants, i les institucions no hi podran fer res. Aquestes qüestions només es poden resoldre per la via de la independència nacional, és a dir, per la via de la normalitat nacional, lingüística i cultural del nostre país. Mentre no arribem a aquesta situació, les ofensives espanyolistes no tindran aturador i ens veurem obligats a defensar-nos-en incessantment.»

Més llengua

Un conveni entre el Consorci de Normalització Lingüística i Òmnium Cultural del Tarragonès permet aplicar el 2003 el programa «Hores de català, parlem una estona». L'objectiu de la iniciativa és atraure «voluntaris catalanoparlants que vulguin destinar una hora per setmana, durant un període curt per cada curs, a conversar amb alumnes de cursos inicials que necessiten un reforç i un suport pràctic». La idea suposa «una oportunitat més perquè aquests ciutadans puguin ser capaços d'assolir un nivell acceptable de la llengua i de conscienciació de pertinença i adaptació a una cultura que moltes vegades els és molt o massa desconeguda». Amb el pas de les edicions, el programa evoluciona amb el nom de «Voluntariat per la Llengua».

La delegació territorial ja col·labora des de molt abans amb el Centre de Normalització Lingüística de Tarragona com a jurat dels Premis a la Normalització Lingüística en l'Àmbit Socioeconòmic. Els guardons busquen incidir en l'ús de la llengua en establiments comercials i de restauració.

Igualment, Òmnium dona suport a la celebració de la Setmana del Llibre en Català que se celebra a Tarragona a partir de 1999 durant cinc edicions consecutives. Una iniciativa del Gremi de Llibreters de Tarragona i la Cambra del Llibre de Catalunya que instal·la una carpa durant deu dies, a principis de març. La rambla Nova i la plaça Verdaguer són els escenaris d'aquesta setmana que resulta un aparador per als llibres dels escriptors de les comarques tarragonines i de les obres guanyadores dels premis literaris Ciutat de Tarragona.

Òmnium també dona suport a les diverses edicions del Correllengua, activitat organitzada per l'Assemblea de Joves de Tarragona, «una acció social en defensa d'un major ús social de la llengua catalana, de la seva unitat i oficialitat en tot el seu territori, de Salses a Guardamar i de Fraga fins a Maó, i del seu reconeixement internacional». El Correllengua és una activitat de carrer que se celebra un dissabte d'octubre a la tarda: comença a la plaça de la Font amb espectacles per a la canalla, lectures, recitals i la lectura del manifest. Una cercavila porta els participants fins a la plaça del Rei, on té lloc un sopar popular i un concert.

En la mateixa línia d'implicació, el 2009, per primer cop, Òmnium Cultural del Tarragonès participa al Parc de Nadal de Tarragona al recinte del Palau de Fires i Congressos. Leix temàtic es dedica a Joan Amades i conjuntament amb el Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona s'hi instal·la una parada on els infants poden jugar a un joc de l'oca gegant basat en la diversitat lingüística, repartiment de trencaclosques dels dialectes i poden aprendre a tirar la baldufa, entre d'altres activitats.

I també vinculat als més menuts, des del 2009 la delegació del Tarragonès s'implica en la difusió del Premi Sambori, un concurs de narrativa en català dirigit als centres educatius que ha tancat una etapa després de quinze edicions i que, com ja expliquem en un capítol anterior, a partir d'aquest 2022 esdevindrà una mostra de treballs de creació cultural dels alumnes de primària i secundària.

Escoltar i enraonar

L'organització de xerrades i taules rodones és una constant en el mig segle de trajectòria d'Òmnium al Tarragonès, amb diferents formats i temàtiques. Després del cicle «Els dijous, conversa», iniciat a meitat dels anys vuitanta, a principis del segle XXI es prepara un cicle anual de conferències que tenen com a escenari principal la sala d'actes dels Serveis Territorials de Cultura, al carrer Major de Tarragona.

El 2001, la nova etapa arrenca amb «Territori, nació i llengua» i la presentació de dues conferències a càrrec del geògraf Robert Casadevall —«La nova organització territorial de Catalunya»— i l'escriptor Matthew Tree —«Immigració i nació». L'any següent, el cicle «La llengua i els mitjans de comunicació» s'organitza en tres sessions: dues xerrades a càrrec de Vicent Sanchis, director del diari *Avui*, i Miquel Strubell, professor de la Universitat Oberta de Catalunya, i una taula rodona amb periodistes i responsables de mitjans com *Diari de Tarragona*, *El Punt*, *La Vanguardia*, *Més Tarragona* i *Claxon*.

El 2003, el cicle «Cultura i participació ciutadana» porta a Tarragona Jordi Sànchez i Picanyol, llavors director de la Fundació Jaume Bofill, per parlar de política ciutadana, i Joan Montiel, regidor de l'Ajuntament de Rubí, per enraonar de democràcia participativa. A més, s'organitza un debat amb les formacions polítiques de l'Ajuntament de Tarragona amb la temàtica «Política cultural a la ciutat».

La reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya centra l'interès de les xerrades de la primavera de 2004 amb la participació del jurista Jaume Vernet i del president d'Òmnium, Jordi Porta, i la taula rodona «Propostes a la reforma de l'Estatut» que aplega representants polítics de diverses formacions: Joan Maria Roig (CiU), Francesc Vallès (PSC), Sergi de los Rios (ERC), Lluís Balart (ICV-EU) i Rafael Luna (PPC).

Aquest format de tres activitats programades en tres setmanes consecutives del mes de maig a la sala d'actes del Departament de Cultura es manté fins al 2012. Els

títols de les xerrades d'aquell any deixen en evidència el canvi radical amb relació a les conferències de només vuit anys abans: el professor de Dret Constitucional de la URV, Jordi Jaria i Manzano es pregunta «Un estat català? Problemes constitucionals». L'escriptor Roger Torres es fa una altra pregunta: «Per què volem un estat propi?». I l'economista Modest Guinjoan pronuncia la conferència «Sense Espanya».

Entre el 2005 i el 2011, les temàtiques dels cicles són diverses: «Versos i memòria» (2005), «Corrents migratoris, canvis culturals» (2006), «Recuperar la memòria històrica» (2007), «Llibres i lectura» (2008), «País i diners» (2009), «Camins de futur per a Catalunya» (2010) i «Llengua i escola catalana» (2011). El vocal de la junta Josep Cots s'encarrega de coordinar els cicles i contactar amb els ponents, que gairebé sempre venen de fora de Tarragona.

L'eclosió del Procés trenca aquesta dinàmica de cicles anuals i a partir del 2013 es multipliquen les conferències i taules de rodones de temàtica política, com ja apuntem al primer capítol del llibre.

Difondre la història

A partir de 2003, Òmnium Cultural del Tarragonès promou la posada en marxa de cursos d'història de Catalunya. Se signa un conveni amb l'Associació Conèixer Catalunya (Accat) i es programa el curs inicial «Fonaments de la Catalunya moderna» repartit en sis sessions a càrrec d'Adrià Chavarría i Curto, llicenciat en Geografia i Història per la URV.

A partir d'aquesta experiència, s'organitzen cursos d'història d'aprofundiment. La primavera de 2005 es convoca el curs «De la Guerra de Successió a la Guerra del Francès (segles XVIII i XIX) a Tarragona», impartit per Mn. Manuel M. Fuentes i Gasó, director de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. La junta d'Òmnium argumenta aquesta acció formativa amb «el repte de divulgar a nivell de Tarragona ciutat la història del nostre país amb una lectura feta a nivell nacional i posant especial esment en el paper jugat per la capital del Camp de Tarragona». El curs està estructurat en quatre sessions de dues hores de durada. Cada sessió té un espai dedicat a l'anàlisi de documents de l'època i al col·loqui. La quarta sessió és una visita guiada pel professor als arxius de Tarragona.

El 2006 s'organitza el curs «El segle XIX» impartit per l'historiador i soci de l'entitat, Salvador J. Rovira, catedràtic d'Història Moderna del Departament d'Història, Història de l'Art i Geografia de la Universitat Rovira i Virgili. El curs també s'estructura en quatre sessions de dues hores de durada. L'última consisteix en una passejada guiada pel professor Rovira per diferents monuments i edificis emblemàtics de la ciutat de Tarragona que són del segle XIX.

En la mateixa línia i per complementar el curs de l'any anterior, el 2007 Salvador J. Rovira coordina el programa de quatre sessions «La noblesa tarragonina (segles

xvi-xix)». De manera simultània, aquella primavera s'organitza el cicle «Recuperar la memòria històrica» amb dues conferències: «La memòria històrica del nostre país», a càrrec de Josep Maria Solé i Sabaté, historiador, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona. I «Tarragona; memòria històrica» que pronuncia Montserrat Duch i Plana, historiadora, titular d'universitat del Departament d'Història i Història de l'Art de la Universitat Rovira i Virgili.

El 2008, Òmnium del Tarragonès convoca el curs «La Segona República i la Guerra Civil», impartit per Josep Sánchez Cervelló, professor titular d'Història Contemporània de la Universitat Rovira i Virgili i Jordi Piqué Padró, cap del Servei d'Arxiu i Documentació Municipal de l'Ajuntament de Tarragona. L'any següent, la sisena temporada del curs d'història d'aprofundiment continua el fil d'edicions anteriors i es presenta el curs «La repressió franquista a la demarcació de Tarragona», impartit per Josep Recasens i Llort.

Amb aquest esperit divulgatiu, la junta territorial que presideix Joan Andreu Torres ofereix el 2010 un curs especial d'art, gravat i exlibris, impartit pel professor i artista Marià Casas i Hierro, autor de múltiples treballs, escultures, gravats i president de l'Associació Catalana d'Exlibristes (ACE).

Amb relació a temes històrics, Òmnium promou a través de la comissió cívica Lluís Companys la instal·lació d'una estàtua a Tarragona que recordi el president de Catalunya afusellat pel franquisme el 1940. El monument s'inaugura per la Diada de 2005 al nou tram de la rambla que porta el seu nom, a l'alçada del palau de Justícia. L'estàtua de bronze és obra de l'artista Bruno Gallart i representa la figura del president descalç, tal com es trobava en el moment de ser afusellat.

Des de llavors, la comissió en commemoració i homenatge al president Lluís Companys el recorda cada 15 d'octubre, amb la lectura a les set del matí a la muntanyeta de l'Oliva de la sentència de mort per part d'un component de la comissió, i un llançament de salves d'honor. El mateix dia a la tarda, a la nova rambla del President Lluís Companys té lloc una ofrena floral al voltant del monument i la lectura d'un manifest a càrrec de personalitats de l'àmbit cultural, social i acadèmic de Tarragona. La comissió la integren inicialment Òmnium Cultural del Tarragonès, els sindicats Unió de Pagesos, CCOO i UGT i els partits polítics PSC, ERC, ICV, CDC i UDC.

Diades amb accent propi

Amb l'objectiu de crear complicitats amb altres col·lectius i «apostar per la cultura catalana a la ciutat de Tarragona per commemorar la Diada Nacional», Òmnium estableix una aliança el 2002 amb el sindicat CCOO i l'Ajuntament de Tarragona —després s'hi sumarà la UGT— per programar una activitat pròpia cada vespre de l'Onze de Setembre al Teatre Metropol.

Aquells anys, Tarragona celebra la Festa Nacional de Catalunya únicament amb l'acte institucional d'ofrena floral al monument a Rafael Casanova, convocat pel consis-

tori a les deu del matí i amb una participació reduïda d'unes desenes de persones, que representen partits, sindicats, entitats culturals, cases regionals i les quatre colles castelleres que tanquen l'acte fent uns pilars. Al vespre, a la rambla Nova té lloc una ballada de sardanes, i a la plaça de la Font una exhibició castellera amb les colles de la ciutat.

La idea inicial d'Òmnium del Tarragonès i CCOO permet que la ciutat commemori la Diada cada any amb un espectacle singular, propi, obert a tothom i d'accés gratuït. Repassant les edicions d'aquella dècada, trobem l'espectacle *Brossa als ulls*, dirigit per Àngels Aymar i protagonitzat per Lali Feliu i Mercè Rovira. Una altra proposta és *El hombre de mi vida*, un homenatge a Manuel Vázquez Montalbán, on Lidya Casaprima interpreta cançons del músic-hall i es fa una lectura de textos de l'autor a càrrec d'escriptors del Camp de Tarragona. També destaca el muntatge teatral *A la meua Mercè*, en homenatge a l'escriptora Mercè Rodoreda de la qual l'any 2008 es commemora el centenari del seu naixement.

En altres ocasions es programen concerts com el del cantautor solsoní Roger Mas, homenatges a la cançó protesta amb Quico Pi de la Serra, l'espectacle *Cançons republicanes* de Biel Majoral o recitals poètics com *La carn invicta*, extracte de versos i poemes sobre l'obra completa de Vicent Andrés Estellés feta pel dramaturg Manuel Molins. L'espectacle és interpretat per l'actor Pau Esteve amb música en directe de l'acordionista Amadeu Vidal.

Aquesta activitat cultural es convoca durant deu edicions consecutives, fins al 2011. Aquells primers anys del segle XXI, la Diada es viu com una jornada festiva i només l'esquerra independentista minoritària es manifesta a Barcelona. El 2010 es crea la Coordinadora Onze de Setembre i, per primer cop, organitza actes a Tarragona més enllà de l'ofrena floral: mostra de cultura popular, cercavila, espectacle poèticomusical i parlaments a diferents espais de la Part Alta. El 2012, l'activitat d'Òmnium al Metropol decau per l'eclosió política que porta a organitzar a la capital catalana la primera de les manifestacions multitudinàries de la Diada de la nova dècada.

Quedem?

La cohesió social com a objectiu de l'entitat, sense oblidar el lema de «Llengua, cultura, país» comença a agafar forma a la segona meitat de la primera dècada del segle XXI. L'allau migratori d'aquells anys explica, en bona part, les inquietuds de la junta nacional d'Òmnium que es posen en pràctica a través del programa «Quedem?»

El 2008, la delegació tarragonina s'implica en aquest «programa d'integració social que pretén ser una oportunitat per descobrir o redescobrir els racons del nostre territori i per conèixer-nos entre nosaltres, tot creant un espai comú entre gent diversa per formar part activa del lloc on vivim». La primera activitat del programa és l'assistència a un assaig dels castellers de la Colla Jove dels Xiquets de Tarragona, el divendres 3 d'octubre. Poques setmanes després, s'organitza la visita guiada «Redescobrir la Tàrraco romana», i una altra al monestir de Santes Creus (Alt Camp).

Amb aquesta voluntat d'aplegar gent de diferents orígens i àmbits professionals, «Quedem?» es continua programant en anys posteriors. El 2009 es convoquen «Història i llegendes de la Tarragona Medieval», una sortida en vaixell pel port de Tarragona, una visita al Monestir de Poblet i una passejada per la platja Llarga i el bosc de la Marquesa.

L'any següent es programen una visita a la casa museu Castellarnau, una ruta modernista, una visita al Casal Tarragoní amb aplec de sardanes inclòs, una passejada per l'espai natural del riu Gaià, una excursió per conèixer els castells del Baix Gaià i una última activitat per descobrir el temple d'August, situat a l'interior de la catedral, i pujar al campanar. El mateix 2010, a Vic s'organitza la festa del «Quedem?» amb assistents de tot el país. Una demostració de l'interès d'Òmnium en aquest programa.

La trobada d'àmbit nacional es repeteix l'any següent a Badalona. A nivell local, el 2011 es convoca un esmorzar a l'ermita del Llorito i una excursió a la pedrera del Mèdol. I finalment, el 2012 s'organitza una visita guiada a l'exposició «Experiències amb Dalí», una altra a la Biblioteca Pública de Tarragona i una excursió de caire mediambiental a la riera de la Boella.

El vocal de la junta d'Òmnium del Tarragonès que s'encarrega de coordinar el «Quedem?» és Josep Cots, que entra en contacte amb l'entitat a través de Núria Aguadé a la dècada dels vuitanta. Tots dos són professors a l'institut Vidal i Barraquer i sensibles amb els aspectes lingüístics i culturals del país. Cots entra a la junta el 2002 durant la presidència de Joan Andreu Torres i, a més del «Quedem?» —«una idea magnífica que suposa un esforç gran i un resultat més aviat escàs», diu— portarà la coordinació dels cicles de xerrades i conferències.

Per Tarragona han passat «ponents d'alt prestigi» amb aportacions molt interessants en tots els àmbits. El membre de la junta d'Òmnium en fa una «valoració molt positiva», però no amaga que en moltes ocasions les activitats «només servien per a l'autoestima pròpia dels ja convençuts». Considera Cots que, potser, haurien d'haver «arriscat» més per apropar-se a altres públics. És una veu reflexiva i crítica, alhora: «A les sortides del “Quedem?” no venien gaires persones que no fossin sòcies d'Òmnium, i el mateix passava a les xerrades. Era difícil entrar als barris. Igual que difícil ha estat sempre rejuvenir els membres de la junta i els objectius.»

Josep Cots és un altre testimoni de la transformació profunda de l'entitat, de la transició d'un «Òmnium petit» a un altre de «molt gran i potent». Dels cinc-cents socis del Tarragonès de fa vint anys als gairebé 4.500 de l'actualitat. De la plena autonomia financera d'abans al control centralitzat d'ara. «Tot era molt casolà quan hi vaig entrar» —apunta amb un somriure— «i ara totes les campanyes d'àmbit nacional arriben amb un nivell de professionalitat altíssim.» Lògic en una entitat que ha crescut de manera exponencial en l'última dècada: Cots n'és testimoni. És un dels socis veterans que viu en primera línia el punt d'inflexió de l'entitat el 2010.

PREMIS LITERARIS CIVTAT DE TARRAGONA 1997

8è Premi d'Assaig
"Rovira i Virgili"

8è Premi de Narrativa
"Pin i Soler"

8è Premi de Poesia
"Ramon Comas i Maduell"

14è Concurs literari juvenil
"Domènec Guansé"

6è Premi d'Investigació Arqueològica
"Ponç d'Icart"

8è Premi "Josep Gramunt i Subiela"

3r Premi d'Historieta Gràfica
"Ricard Opisso"

1r Premi de Narrativa curta
"Tinet"

Organitza i convoca:

Informació:
PREMIS LITERARIS CIUTAT DE TARRAGONA
Carrer Apodaca, 3, 2a planta (Omnium Cultural)
43004 TARRAGONA. Tel: (977) 24 22 72 i 24 61 33

Col·laboren:

CICLE DE CONFERÈNCIES **DE LA DERROTA COL·LECTIVA A LA NORMALITAT NACIONAL**

14 D'ABRIL, "1714: DERROTA I VOLUNTAT DE SER"
a càrrec de Joaquim Nadal i Ferreras
(catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Girona)

21 D'ABRIL, "1868-1936: REPRESA I VOLUNTAT D'ESTAT"
a càrrec de Josep-Lluís Carod-Rovira
(director de la Càtedra sobre Diversitat Social de la Universitat Pompeu Fabra)

**28 D'ABRIL, "LA IMPOSSIBILITAT DE LA VIA ESPANYOLA:
TRANSICIÓ I AUTOGOVERN"**
a càrrec de Joan-Baptista Culla i Clarà
(professor d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona)

5 DE MAIG, "ESTRUCTURES D'ESTAT I NORMALITAT NACIONAL"
a càrrec de Carles Viver i Pi-Sunyer (pendent de confirmació definitiva)
(president de l'Institut d'Estudis Autonòmics i del Consell Assessor per a la Transició Nacional)

A l'inici de l'acte es lliurarà una Insignia d'honor
a qui ha estat el soci número 1.000 de la seu territorial.

**TOTES LES CONFERÈNCIES TINDRAN LLOC
A LES 19.30 H. A LA SALA D'ACTES DELS SERVEIS
TERRITORIALS DE CULTURA (CARRER MAJOR, 14, TARRAGONA)**

Omnium Terraponts
Llengua, Cultura i Patrimoni
www.omnium.tarragona.cat

Cartell dels Premis Literaris Ciutat de Tarragona de 1997 que anuncia el lliurament de vuit guardons. A la dreta, cartell d'un dels cicles de xerrades amb conferenciant de prestigi, una activitat constant al llarg de la història de l'entitat. Fons Omnim Cultural del Tarragonès.

*Multitudinari sopar dels premis literaris Ciutat de Tarragona, el 1992, a la Ciutat de Repòs i Vacances.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

La presidenta de l'entitat, Núria Aguadé, en el moment de pronunciar unes paraules en l'acte de lliurament dels premis literaris Ciutat de Tarragona 1993. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Inauguració del carrer Pompeu Fabra, el 1922, en el marc de les Festes Populars del mateix nom que se celebren aquell any a Tarragona. Fons Omnium Cultural del Tarragonès.

Un grup de socis de l'entitat a Montpeller, en una de les excursions anuals organitzades per donar conèixer la història. Fons Omnium Cultural del Tarragonès.

*Una de les trobades dins el programa 'Quedem?' a la terrassa del Pretori, any 2008.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

*Visita a Gandia el 2010. En primer terme, el president de l'entitat Joan Andreu Torres.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

Intervenció del president d'Òmnium del Tarragonès, Joan Andreu Torres, el 15 d'octubre de 2011, davant el monument a Lluís Companys. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

5. ECLOSIÓ I COMPROMÍS

Dissabte 10 de juliol de 2010, a les sis de la tarda. Aquest és el dia i l'hora de la convocatòria de la manifestació que organitza Òmnium Cultural en resposta a la sentència del 28 de juny del Tribunal Constitucional. L'endemà del pronunciament del tribunal, l'entitat anuncia el lema de la manifestació —«Som una nació. Nosaltres decidim»— i el recorregut: començarà al passeig de Gràcia amb Diagonal i acabarà a la plaça de Tetuan amb la lectura d'un manifest. La marxa la presenten a la societat la presidenta Muriel Casals —triada pels socis només quatre mesos abans— i l'expresident Jordi Porta, els quals confien en una participació «contudent» no només per defensar l'Estatut, sinó també per «dignificar la voluntat del poble de Catalunya expressada en referèndum».

La convocatòria no s'improvisa. Fa mesos que Òmnium prepara una resposta contra la sentència que prepara el Constitucional. L'agost de 2009, l'entitat fa públic un comunicat per explicar que ha dut a terme contactes dins la societat civil «per tal d'aconseguir una forta resposta unitària davant la sentència del TC sobre l'Estatut». L'entitat creu que «el Constitucional no hauria ni tan sols d'avaluar un Estatut aprovat per dos parlaments i referendat pel poble de Catalunya». Per tant, prepara la marxa independentment de quina sigui la retallada de l'alt tribunal. «Nosaltres partim de la base que el TC no n'ha de dir res», remarca Jordi Porta.

Lavors, la junta nacional d'Òmnium ja anuncia que seguirà treballant per preparar una gran marxa, en una data encara per definir. «Nosaltres volem una resposta massiva de la societat civil, i és evident que a més hi haurà d'haver la resposta política. La manifestació no impedeix que calgui que el Parlament es pronunciï després sobre la sentència», afirma Porta, que poc després deixa la presidència en mans de Muriel Casals.

Així, arribem a la publicació de la sentència del 28 de juny de 2010 i la resposta en forma de convocatòria de manifestació per dotze dies després. Comença un periple de moltes converses i negociacions a moltes bandes i, finalment, l'entitat arriba a una solució de consens amb el Govern presidit per José Montilla i les forces polítiques que donen suport a la marxa. L'acord preveu que la manifestació l'obriran dues pancartes amb els lemes: «Som una nació» i «Nosaltres decidim» per separat. Darrere, al centre, persones anònimes portaran una bandera catalana gegant. I darrere, el president Montilla i el president del Parlament, Ernest Benach, amb els expresidents de la Generalitat, Jordi Pujol i Pasqual Margall, i els expresidents de la cambra legislativa,

Joan Rigol i Heribert Barrera. A continuació, la pancarta amb el lema unificat, portada per Òmnium, i la resta de convocants: partits, sindicats i associacions.

L'ambient dels dies previs fa preveure que som a les portes d'una data històrica. Més de 1.400 entitats se sumen a la protesta i s'acaben contractant un miler d'autocars des de diferents zones del país. A Tarragona se n'organitzen cinc per respondre a l'alta demanda dels associats. Ningú recorda una mobilització com aquesta per anar a Barcelona. És un fet inèdit, que es repetirà i multiplicarà al llarg de la segona dècada del segle XXI en les celebracions de la Diada Nacional i en altres manifestacions.

A la cloenda de l'acte, la presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, afirma: «Si estem junts, serem invulnerables, no hi haurà tribunal que ens tombi.» Quan ella agafa el timó de l'entitat, el març del 2010, poc s'espera que només quatre mesos després una sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut revolucionarà el país i els farà —a ella en particular i a Òmnium com a col·lectiu— protagonistes principals de la política catalana dels següents anys.

Aquell 10 de juliol més d'un milió de persones col·lapsen el centre de Barcelona i desborden les previsions més optimistes. Els crits a favor de la independència superen de llarg la resta de consignes i el passeig de Gràcia veu voleiar milers d'estelades. Joan Andreu Torres creu que en aquella manifestació es plasma finalment tot allò que s'ha anat germinant els últims anys a l'interior d'Òmnium i al conjunt de la societat catalana: «La gent reclama respecte a la voluntat del poble català i que tingui el dret, com tota nació, de decidir lliurement el seu futur i aspirar, si vol, a la plena sobirania.»

Òmnium, com a convocant i en representació de la societat civil, fa una demostració de força, unitat i transversalitat davant la sentència del Tribunal Constitucional i lidera un acte de reivindicació sense precedents en clau nacional. En aquell moment, Òmnium, com a organització amb cinquanta anys d'història a l'esquena, guanya presència i aglutina les voluntats de tots aquells que s'oposen a la sentència i ho volen expressar. La mateixa Muriel Casals diu llavors que va ser el dia que la gent «va perdre la por».

Només tres mesos després de la manifestació multitudinària, el diumenge 17 d'octubre de 2010, Òmnium del Tarragonès col·labora amb la plataforma Tarragona Decideix en la consulta sobre la independència de Catalunya, en el marc del mateix tipus d'iniciativa que s'han anat organitzant als principals municipis del país, des de l'estrena a Arenys de Munt un any abans. El local de Rambla Nova, 12 acull una de les dinou meses de votació repartides per la ciutat. La participació no supera el 5% i els organitzadors ho atribueixen, en bona part, a la falta de suport de l'Ajuntament de Tarragona (en aquell moment liderat per l'alcalde Josep Fèlix Ballesteros, del PSC) per fer-ne difusió.

Les consultes populars a favor del dret a decidir a tot el país i, especialment, la participació massiva de la manifestació del 10 de juliol posen de relleu el trànsit de la majoria dels catalanistes cap a l'independentisme. I Òmnium va en la mateixa direcció: s'adona que la societat ha canviat i que les necessitats dels catalanistes són

unes altres. A més de promoure i defensar la llengua i la cultura, ara esdevé un actor principal en el context de país, des de la transversalitat, per damunt dels interessos dels partits polítics i amb la prioritat de conservar la cohesió social.

Allò que vindrà a partir de l'estiu de 2010 queda consignat en el primer capítol del llibre. Aquella eclosió al centre de Barcelona (no es recordaven marxés tan massives des de les protestes per la guerra de l'Iraq), culmina amb una altra resposta ciutadana que impressiona el món, quan més 2.200.000 catalans voten al referèndum de l'1 d'octubre de 2017 desafiant l'Estat espanyol. Òmnium viu des de primera fila el ritme accelerat d'aquests anys, el que transita des de les manifestacions més massives d'Europa en les últimes dècades fins a la pandèmia mundial més cruel en un segle.

Una dècada després

Una dècada llarga després d'aquell 2010, amb el president empresonat durant un període duríssim de tres anys i vuit mesos (surt de Lledoners el 22 de juny de 2021), Òmnium continua fent de pont entre els actors que volen fer possible la independència. Manté el rol perquè demostra que té autoritat per fer-ho en un camp encara més ampli, que abasta la defensa de drets civils bàsics com el de manifestació o el de reunió, que s'han vist clarament vulnerats.

La idea de pont es veu amb rotunditat el 16 de juliol de 2021 quan l'entitat celebra el seu seixantè aniversari a Elna (Catalunya del Nord) per fer visible la nació completa i fer possible el retrobament entre l'exili i la presó. També l'indret escollit és un homenatge als que van marxar del país per la victòria del franquisme l'any 1939 i als represaliats del segle XXI. A l'acte —amb el lema «60 anys de lluita i compromís»— Jordi Cuixart reitera la idea de «voler seguir sent un punt de trobada del conjunt del sobiranisme i el catalanisme, i el pont quan tot s'enfonsa».

Acompanyat de les principals autoritats del país, així com bona part dels presos polítics, exiliats, representants de la societat civil nord-catalana i del Principat, i socis i sòcies d'Òmnium de la Catalunya del Nord i de la resta dels Països Catalans, Cuixart adverteix que no renunciarà mai a cap de les seves idees polítiques. Entre aquestes, «enfortir l'imaginari compartit de país», i que això sigui «motiu d'autoestima nacional, també per fer front al feixisme i la intolerància». Remarca que «Òmnium és humilment un bon exemple» de la responsabilitat que sempre ha assumit la societat catalana: «Vam néixer el 1961 per salvar els mots i seixanta anys després lluitem, també, per defensar els drets civils i polítics.»

En una combinació de passat, present i futur, Jordi Cuixart recorda el paper clau dels mestres de català que van formar-se en la clandestinitat durant els anys foscos del feixisme, la importància de l'escola catalana o el projecte Lliures. «A Òmnium volem reafirmar-nos en aquest compromís per la llengua, la cultura, la cohesió social, els drets fonamentals i el compromís en la construcció d'aquesta república catalana», afirma des d'Elna.

La batalla contra la repressió posterior a la tardor de 2017 i la sensibilitat per les grans qüestions que preocupen al conjunt de la societat catalana —com l'emergència climàtica o l'emergència sanitària derivada de la Covid-19— sense oblidar l'eix de la llengua i la cultura, expliquen el creixement exponencial en el nombre de socis d'Òmnium Cultural. I es palpa en el dia a dia de l'entitat.

L'endemà de la trobada de la Catalunya del Nord, Jordi Cuixart participa a Igualada en la inauguració de l'obra artística *Mirades des del confinament* que quedarà de forma permanent a la capital de l'Anoia. Es tracta d'una iniciativa de Joan Fontcuberta, el Festival Cruïlla i Òmnium gràcies a la col·laboració de milers de ciutadans que envien 64.000 imatges durant el confinament, però també gràcies als mecenes i microdonatius que, amb les seves aportacions, financen part del mural.

A l'acte «d'autoestima nacional», Cuixart afirma: «El que tenim davant nostre és una lluita col·lectiva per fer front a aquesta triple crisi: econòmica, democràtica i sanitària.» Interpel·la els governants per ampliar els pressupostos de cultura, però també de sanitat i de la resta de serveis públics: «La prioritat és salvar vides. Si no som capaços de salvar vides, res no té sentit. Us demanem que feu l'esforç de posar la vida per damunt de tot.» I reclama no defallir: «El nostre reconeixement més absolut a tots els que avui estan als ambulatoris, a les UCIs, a casa, malalts o cuidant persones grans o joves. El primer aplaudiment ha de ser per a totes les persones que avui estan a primera fila del front de lluita.»

L'obra col·lectiva és un mural de quaranta-dos metres que esdevé el fotomosaic més gran del món. En el seu disseny es pot veure una metgessa, una persona de la tercera edat, una mare amb la seva filla, uns infants, un comerciant, una conductora d'ambulàncies, una botiguera, un artesà, una infermera, una mestra i un empresari i activista cultural. Aquesta última persona —l'única que transcendeix l'anonimat— és el president d'Òmnium Cultural, empresonat per defensar drets fonamentals. L'obra quedarà a Igualada esdevenint un record a les víctimes de la pandèmia durant un dels moments més difícils de les últimes dècades, perquè la capital de l'Anoia i la Conca d'Òdena van ser el primer indret de Catalunya que es van haver de confinar, i un exemple de solidaritat i compromís per a la resta del país.

Els dos actes liderats per Cuixart en dues jornades consecutives de l'estiu de 2021 marquen el relat de l'Òmnium del segle XXI. Un relat, una manera de ser i de fer que podem condensar en aquestes premisses:

1. Saber estar per sobre de les discrepàncies i els enfrontaments entre partits polítics.
2. Ser capaç d'establir ponts sense haver de rebaixar els plantejaments inicials.
3. Trobar un paper clau a la societat com a entitat que defensa el model d'escola catalana —que començava a ser qüestionat per alguns en àmbits polítics— i la cohesió social.

4. Ampliar el seu abast d'actuació, que inicialment s'havia centrat en la llengua, i estendre'l fins al camp dels drets civils.
5. Teixir complicitats amb els sectors socials que més pateixen les crisis econòmiques del 2008 i el 2020 i amb els sectors professionals més durament impactats per la pandèmia de la Covid-19.
6. Treballar al costat d'altres col·lectius en «lluïtes compartides» per pal·liar les injustícies socials i les desigualtats.
7. Mantenir la llengua i la cultura com a eix vertebrador del país i com a pal de paller en el funcionament de l'entitat. El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Nit de Sant Llúcia en són les proves més evidents.
8. Superar el temps de presó del seu líder. Cuixart va entrar-hi com a president d'Òmnium i n'ha sortit igual. L'entitat en surt enfortida, d'aquest període.

Absent de les Diades de 2018, 2019 i 2020, el president d'Òmnium Cultural trepitja de nou els carrers de Barcelona l'Onze de Setembre de 2021. Dos dies abans ha estat a Tarragona en un acte multitudinari i emotiu al Palau de Congressos. Allà on va, desenes de persones l'aturen per xerrar o fer-se fotos amb ell com si fos una estrella del rock o del futbol. Irradia optimisme, projecta confiança, expressa convenciment en les pròpies idees i forces.

Amb un discurs abrandat, Cuixart reforça el seu lideratge buscant la síntesi de les diferents visions del món independentista i apel·lant a pactar una estratègia compartida. «Que cadascú posi sobre la taula la seva proposta, per discutir-la i esmenar-la tant com faci falta. La millor proposta per exercir el dret a l'autodeterminació serà aquella que construïm entre tots. Només així ens en sortirem com a poble i com a nació», afirma davant l'Arc de Triomf de Barcelona.

«Aquest país s'ha de tornar a omplir d'orgull, d'autoestima. No oblidem mai tot el que hem estat capaços de fer aquests últims anys. Mai hauríem pogut imaginar que arribaríem tan lluny», exclama qui aplega la màxima expressió política i emocional alhora de la Diada del 2021. «La repressió busca frustrar-nos perquè ens quedem a casa i renunciem als nostres drets i anhels col·lectius», adverteix després de posar en valor una vegada més la idea expressada per Paco Candel i Josep Benet, entre d'altres, d'un sol poble: «No hi ha societat, i menys la catalana, que no sigui fruit de migracions, de persones que arriben i se'n van. I que totes, sense excepció, han contribuït a ser el que som.»

Fidel als ideals dels fundadors d'Òmnium, el 1961, de defensa de la llengua i la cultura catalanes, Cuixart fa aquest anunci en el mateix acte de la Diada: «Ens comprometem a seguir impulsant en tots els àmbits de la vida pública la llengua catalana i per això impulsarem una mobilització contra la llei audiovisual que vol aprovar el Govern espanyol i que és una vergonya!»

Llengua, l'eix vertebrador

La llengua travessa la personalitat d'Òmnium des del primer dia. En l'última dècada, la defensa de les qüestions lingüístiques ha perdut protagonisme al si de l'entitat perquè l'eix polític per l'autodeterminació ha dominat la seva acció? L'interrogant l'expressen en veu alta diversos testimonis recollits per a aquest llibre. Socis i membres actuals i anteriors de juntes del Tarragonès coincideixen, amb matisos, a l'hora de constatar que Òmnium posa «més accent ara en temes de cohesió social i integració i menys en l'àmbit identitari: llengua i cultura».

Quan s'abracen més objectius, es corre el risc de difuminar els valors fundacionals, venen a dir aquestes persones estretament vinculades a l'entitat. «Tinc la impressió que ja no es fa el paper de mosca "collonera" d'abans en temes de llengua i cultura, i que no s'aborda com temps enrere la preocupació per l'ús social del català», afirma Robert Casadevall. «Òmnium ha deixat en segon terme el tema de la llengua, fins al punt que han nascut altres entitats, com la Plataforma per la Llengua», rebla Josep-Lluís Carod-Rovira, que afegeix: «Ara, ha de canviar aquesta tendència. Sense llengua som més febles i vulnerables.»

Jordi Cuixart i Rosa Maria Codines, entre d'altres dirigents, rebaten la idea que Òmnium hagi perdut interès i força a l'hora de defensar la llengua en els últims anys. Alguns actes celebrats a Tarragona els darrers mesos avalen els seus arguments. El president d'Òmnium subratlla que una de les grans virtuts de l'entitat és treballar amb perseverança per aconseguir que «la llengua catalana sigui element de cohesió, punt de trobada de tots, sense que ningú hagi de renunciar a la seva llengua pròpia». Per això, diu, «és fonamental mantenir el model d'escola, amb tots els infants a la mateixa aula i el català com a llengua vehicular i de cohesió».

Cuixart reivindica el fil conductor que va dels fundadors d'Òmnium Cultural fa seixanta anys al moment actual per asseverar: «La llengua i la cultura eren i són elements de cohesió social. La nació es vertebrava a través d'aquests senyals d'identitat del catalanisme inclusiu.» I, en la mateixa línia, remarca: «La llengua i la cultura configuren un sentiment de pertinença, una voluntat d'existir. I n'hem d'estar orgullosos perquè no ens hem fracturat com volia l'Estat i som un país que absorbeix la diversitat, un tret característic que forma part del nostre imaginari col·lectiu.»

L'entitat afirma que destina el cinquanta per cent del pressupost a projectes de llengua i cultura, i en un context de creixent preocupació per l'ús social del català, la tardor de 2021 enceta una gran estratègia de país amb el lema «El català és teu» i diferents iniciatives que volen arribar a tots els racons i sectors socials: amb la posada en marxa d'un nou circuit estable de sales amb programació de cinema familiar; ajudant a la creació d'una gran fàbrica de continguts audiovisuals per garantir el català a YouTube, a les xarxes socials i a altres plataformes; amb el projecte Tàndem Cultural, on persones novingudes i catalanoparlants es trobaran en activitats culturals per

compartir la llengua, i organitzant jornades de debat i reflexió per enfortir el consens a l'entorn del català.

No hi ha raons, per tant, segons Jordi Cuixart, per pensar que Òmnium deixa en segon terme les prioritats inicials: «Treballem per la unitat i per evitar que no ens divideixin com a societat, per preservar grans consensos de país més enllà del sobiranisme, com el de la llengua i l'escola catalana.» I continua: «Una de les funcions d'Òmnium és realitzar coses potser poc agradables però necessàries, i buscar espais de complicitat, generositat i empatia, tolerància, diversitat i respecte.»

El suport a la plataforma Somescola i projectes propis com el Sambori i el VOC, imprescindibles per enfortir el català entre els joves en àmbits estratègics com el de la tecnologia i el món audiovisual, demostren que «la missió fundacional d'Òmnium es manté vigent». Una idea força que expressa l'entitat, del 2010 ençà, en diferents documents de treball és la següent: «El català és l'onzè idioma europeu i llengua de trobada. Molta gent s'ha fet seva la llengua, ha volgut que els seus fills i nets l'aprenguessin a l'escola. Simbolitza el compromís col·lectiu per a garantir el futur i la cohesió.» I rebla: «Ara és l'hora de seguir compartint la llengua i la cultura catalanes, enriquir-nos mútuament amb les aportacions de conciutadans i entitats. Ampliar l'imaginari col·lectiu de país i no deixar-nos ningú. Som un país d'acollida, un sol poble orgullós de la seva riquesa. Som fruit del diàleg entre Martí i Pol i Paco Candel.»

Aquest missatge lliga el futur de la llengua amb la cohesió social, eix d'actuació fonamental que s'expressa de forma transversal i, especialment, a través de campanyes i lemes com el de «Lluites compartides». Òmnium Cultural actua a partir d'aquestes idees: «Reforçar la cohesió social, destacar l'esforç de la gent anònima, la força del teixit associatiu i les lluites d'arreu del país per forjar la Catalunya actual amb l'objectiu de millorar barris, recuperar i ampliar drets i guanyar una vida digna.» L'activisme de l'entitat en ple segle XXI a favor del dret a decidir s'equipara a la lluita antifranquista i a la dels moviments veïnals i, més recentment, a la de les protestes per aturar la guerra o contra els desnonaments.

Disposar d'un estat propi, considera Òmnium, és l'eina necessària per millorar la qualitat de vida de la ciutadania. «Volem una república al servei de la gent, un país normal que pugui decidir-ho tot», s'afirma en documents elaborats amb la finalitat d'aportar arguments a favor del referèndum, que compta amb un ampli suport dels catalans. «Disposats a sortir al carrer quan calgui per defensar pacíficament l'anhel del nostre poble, mantenim ferm el compromís amb la democràcia. El procés que viu Catalunya és el resultat de la força i la voluntat de la gent.»

L'entitat, en clau interna, remarca que funciona amb voluntariat i quotes dels socis: «Som lliures i un exemple de la força de la suma dels petits esforços. Cal un Òmnium fort per afrontar el tram decisiu del procés cap a la independència. Volem enfortir la feina al servei de la llengua, la cultura, el país, l'educació i la cohesió social.» I després d'organitzar i viure les manifestacions més multitudinàries de les últimes

dècades a Europa a partir del 2010, al si de l'entitat es genera un eslògan que transmet fortalesa i continuïtat: «Benvinguts als dies no històrics, perquè junts fem història cada dia.»

Aquesta idea força de l'eslògan s'aplica amb determinació a Òmnium Cultural del Tarragonès: la combinació de les grans fites amb el manteniment de projectes consolidats des de fa anys i la convocatòria d'activitats noves de format més petit. El calendari del mes de setembre de 2021 revela la manera actual de ser i fer de l'entitat: el dia 9 rep Jordi Cuixart per primera vegada després de sortir de la presó amb un acte polític multitudinari a l'auditori del Palau de Congressos. El dia 14 es presenta al jardí de Casa Canals *Els Culpables*, de Marc Quintana, obra guanyadora del XXXI Premi Ciutat de Tarragona de novel·la Pin i Soler. El dia 16 organitza a l'aula magna de la URV una taula rodona sobre l'ús social de la llengua catalana amb la participació de Maria Teresa Cabré, presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans; Francesc Xavier Vila, secretari general de Política Lingüística de la Generalitat; i Miquel Àngel Pradilla, president de la Societat Catalana de Sociolingüística. El dia 20 promou amb el Fòrum Espai Cultural l'activitat per a la canalla «Santa Tecla a tot color» (taller de pintura i cançons populars i tradicionals) a la Rambla de Bonavista. I el dia 21 lliura el Premi El Balcó a l'Escola de Lletres de Tarragona: es tracta de la quaranta-quatre edició d'un guardó que reconeix cada any des de 1978 la tasca d'una persona o col·lectiu de la comarca.

Aquest període concís de dotze dies reflexa el tarannà d'Òmnium Cultural del Tarragonès, que ha fet possible la seva reviscolada després del període més dur per a l'entitat amb l'empresonament del seu president. El mig segle de trajectòria a l'esquena ajuda a sostenir-ne la vitalitat. «És una de les primeres delegacions creades que ha fet una aportació imprescindible a la cohesió territorial de l'entitat», remarca Jordi Cuixart en la seva primera estada a Tarragona després de gairebé quatre anys entre reixes. «Estic convençut que el 1971 quan Baixeras i companyia funden la delegació tarragonina ja tenien l'objectiu de mantenir la cohesió social d'un sol poble a través de la llengua com a element vertebrador», apunta. «Vam néixer per salvar els mots i ens hem adonat que ara també cal preservar la democràcia», insisteix.

I com veu l'Òmnium d'aquí cinquanta anys? «Confio que segueixi existint amb els seus objectius intactes que la llengua i la cultura catalanes siguin elements de cohesió social» —assenyala el president— «però que no calgui defensar la democràcia i l'exercici de drets fonamentals com hem de fer avui. Serà el senyal que vivim en una societat normalitzada, plenament democràtica i en el marc d'un règim republicà, on els ciutadans poden decidir lliurement el seu futur polític i social.» I conclou: «Llavors, Òmnium Cultural podrà desenvolupar els seus programes i activitats com una entitat civíco-cultural més i seguir aportant els valors de la catalanitat al conjunt de la humanitat com una mostra de diversitat. No hi hem de renunciar mai.»

Joan Andreu Torres i Rosa Maria Codines, president i vicepresidenta de l'entitat el 2010, davant la pancarta que anunci la manifestació del 10 de juliol contra la sentència de l'Estatut. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Imatge dissenyada especialment per commemorar el 50è aniversari de la delegació tarragonina (1971-2021). Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Rosa Maria Codines intervé en l'acte organitzat per l'entitat al jardí del Metropol amb motiu de la diada de Sant Jordi de 2021. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Activitat organitzada a Salou l'estiu de 2021 en el marc de la campanya 'Fem-nos lliures'. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

Dues imatges de l'acte de Jordi Cuixart al Palau Firal i de Congressos de Tarragona, el 9 de setembre de 2021, en la seva primera visita a la ciutat després d'estar gairebé quatre anys tancat a la presó. Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.

*Lliurament del Premi El Balcó 2021 a l'Escola de Lletres de Tarragona.
Fons Òmnium Cultural del Tarragonès.*

ANNEXOS

DOCUMENTS

1) 7 DE GENER DE 1972. CARTA DE JOSEP ANTON BAIXERAS AL SECRETARI DE LA JUNTA NACIONAL D'ÒMNIUM

Distingit senyor:

Les activitats d'aquesta delegació durant el 1971 poden ésser resumides de la següent manera:

1. Organització de la delegació. Negociacions destinades a contractar un local provisional, a estudiar la situació d'un local definitiu, a constituir una junta rectora interina. Es concreten quant al local en un contracte d'arrendament amb els Pares Caputxins en virtut del qual aquests cedeixen per un any un espai a llur edifici de l'avinguda Vallellano pel preu de 10.000 pessetes. En quant a la Junta Rectora interina és constituïda i actua fins a l'assemblea de la Delegació celebrada l'1.12.1971. A partir d'aquella data actua la junta rectora definitiva, segons els noms i terminis que també hi consten. Posteriorment, treballs per a la instal·lació de la delegació al nou local.

2. Ajut cultural al Centre Cultural de La Torreforta (barri obrer), de la mateixa manera que l'any anterior, mitjançant el lliurament mensual de tres mil pessetes, la meitat de les quals en metàl·lic, la meitat de les quals en llibres (adquirits en llur major part a la Llibreria de la Rambla. La part en metàl·lic ha anat destinada a la instal·lació i administració de la biblioteca. Hi ha actualment negociacions, pràcticament completades, per tal de substituir aquest ajut per classes de llengua catalana segons un curs de sis mesos.

3. Emissió catalana de Ràdio Tarragona. Ha estat continuada normalment, un cop a la setmana, amb anuncis de classes de català per correspondència i un breu comentari del sotasignat.

4. Han estat mantingut els contactes amb el Club de Joves, Casal Tarragoní, Llibreria de la Rambla, etc., amb assessorament de llengua.

No havent estat constituïda formalment la delegació fins a començaments de desembre, les activitats han estat obligadament restringides. Encara avui no disposem dels fons destinats a la Delegació, ni coneixem exactament llur import.

Us saluda cordialment,
Per la Junta Rectora,
Josep Anton Baixeras, president

2) JULIOL 1979: NÚMERO I DE LA REVISTA *EL BALCÓ*. DECLARACIÓ «PER UNA CULTURA NACIONAL I POPULAR»

Som al voltant de vint mil persones d'arreu de Catalunya, homes i dones, joves i grans, de totes les professions i tots els sectors socials que, amb el nostre esforç i amb l'aportació econòmica que cadascú decideix, contribuïm a fer possible que la nostra llengua i la nostra cultura estiguin a l'abast del màxim nombre de persones.

Al Tarragonès, la nostra comarca, més de mig miler de persones de tots els pobles pertanyem a Òmnium Cultural: som gent d'Altafulla, Constantí, el Creixell, el Catllar, la Canonja, la Nou de Gaià, Perafort, la Riera de Gaià, Salomó, Tarragona, Torredembarra i Vila-seca i Salou. Fins que no s'acabi el procés de recuperació nacional del poble català, és més necessària que mai la col·laboració decidida i conscient de tots els qui viuen i treballen als Països Catalans.

Volem aconseguir una cultura nacional i popular a l'abast de tothom. Volem una cultura catalana per la llengua i el contingut, vinculada a la nostra realitat nacional, feta pel nostre poble i per al nostre poble [...] Entitats semblants, amb els mateixos objectius, treballen a la resta de l'àmbit català. El Grup Rossellonès d'Estudis Catalans fa les seves activitats a la Catalunya Nord, el Secretariat per a l'Ensenyament de l'Idioma al País Valencià, i l'Obra Cultural Balear a les Illes Balears i Pitiüses.

Fem un esforç diari perquè la cultura no sigui un privilegi d'uns quants, per retornar-nos la nostra història i la nostra literatura nacionals, per oferir classes de la nostra llengua a aquells adults que no han tingut mai l'oportunitat d'estudiar l'idioma propi, per facilitar l'aprenentatge del català a aquelles persones que no el parlen, per ajudar a realitzar aquells treballs i aquelles investigacions que es proposin un coneixement més profund de la nostra realitat.

Per això més de mig miler de persones passen cada any pels nostres cursos.

Per això fem classes especials per a castellanoparlants a Bonavista i Torreforta.

Per això organitzem sessions especials per a mestres i ensenyants.

Per això fem cursos de català per a funcionaris, tècnics, empleats, etc.

Per això tenim un servei de traducció i correcció de textos.

Per això tenim professors especialitzats en llenguatge tècnic i administratiu.

Per això assessorem els qui volen inscriure el seu nom en català al registre.

Per això ajudem amb beques i borses d'estudi els investigadors de la nostra cultura.

Per això hem creat els premis literaris Domènec Guansé, per a joves.

[...] La Sala Fabra [del local del carrer Apodaca] acull la biblioteca que hem començat a crear. S'hi apleguen uns centenars de volums, entre els quals una mostra notable de llibres d'ensenyament, la col·lecció completa de literatura catalana medieval 'Els nostres Clàssics', les publicacions de la 'Fundació Salvador Vives Casajoana', el fons bibliogràfic editat per la Diputació i l'Ajuntament de Tarragona, les obres més importants de Rovira i Virgili, cedides per la família, i part de la biblioteca privada de Domènec Guansé, donada pels seus hereus.

3) JULIOL DE 1979: NÚMERO I DE LA REVISTA *EL BALCÓ*. ARTICLE DE JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA, PRESIDENT D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS: «L'ÒMNIUM, ENCARA»

Encara, encara. I qui diu l'Òmnium al Principat, diu l'Obra Cultural Balear a les Illes Balears i Pitiüses, el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans a Catalunya Nord i el Secretariat de l'Idioma al País Valencià. Perquè totes aquestes entitats responen al mateix: a una situació anormal. El seu objectiu, doncs, és canviar la situació: normalitzar [...]

Normalitzar ja sabem que vol dir fer normal alguna cosa. I avui dia tenir el nom en català al registre civil no és normal. Utilitzar la llengua pròpia a l'hora d'escriure habitualment no és normal. Tenir premsa, ràdio i televisió en el nostre idioma no és tampoc normal. I no ho és tampoc l'escola, ni per la llengua ni pel contingut. I qui diu l'escola, diu el cinema, i la carnisseria i el cabaret i el jutjat i els indicadors de carretera... [...]

Allò que no es pot negar és l'èxit obtingut pels segles de colonització a casa nostra. Aquí som capaços de dir coses com ara: «Els catalans això de les llengües ho tenim molt bé perquè sabem parlar tots dos idiomes. El català i el castellà.» O bé: «Si no escrivim en català és perquè costa molt. Les regles del català són molt difícils.» I ens quedem tan frescos. Malgrat tots els onzes de setembre, tots els sant jordis i totes les recopes juntes, el nivell d'alienació nacional del poble català és alt. Molt alt. Massa alt.

Ho tenim tot tan embolicat que ens falla fins i tot el nom del país, el nom de la llengua. Abans que creïem que érem una nació, resulta que som una nacionalitat que no té ni tracte de regió! Els ha sortit força bé la cosa a aquesta gent tan ufana i tan superba. Ja se sap. Qui desconeix que aquí hem estat, pel cap baix, autònoms, difícilment demanarà mai l'autonomia! La principal victòria de la anormalitat és la ignorància del passat. I suposant que l'escola vagi per bon camí, que no hi acaba d'anar, què en farem dels qui ja no tenim edat escolar? Se'ns negarà el dret a retrobar-nos

nacionalment? Qui ens ajudarà? Aquí és on veig jo, fonamentalment, el paper de l'Òmnium. Per això ha de continuar...

Ja veieu com tenim el país, els Països. Mentre hi ha Òmnium voldrà dir que la cosa no rutlla. I el dia que l'entitat plegui serà el dia més joiós de tota la seva història. Voldrà dir que ja serem normals. Ja tocarà, ja! Aquest dia només arribarà amb l'esforç de tots. De totes. Quan diguem les coses sense embuts: Ja no ens alimenten molles. Ja volem el pa sencer!

4) JULIOL DE 1979: NÚMERO 1 DE LA REVISTA *EL BALCÓ*. ARTICLE D'OLGA XIRINACS DÍAZ, ESCRIPTORA I EXPRESIDENTA D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS: «SOM»

«La defensa de la nació catalana comença per la defensa de l'idioma català». Mn Armengou [...]

Potser llegint la paraula «defensa» pensareu que no n'hi ha per tant. Defensa, de què? Sembla que el mot comporta una implicació bel·licosa, que estem lluny de sentir. Això no obstant, i com que som amics que estimem la llengua, us proposo una passejada de cap a cap de la Rambla, qualsevol dia que vulgueu. Si sou afinats d'oïda i de vista, trobareu una agressió constant a la parla que hauria d'unir-nos. Per què?

Si llegim plegats la premsa i escoltem ràdio i televisió, les nostres conclusions seran potser més amargues. Llavors rumiarem una estona per veure si les circumstàncies fan albirar alguna esperança que situï aquesta llengua en la posició que li pertoca, de manera que no li calgui ser defensada [...]

Aquest és el camí d'Òmnium Cultural, ara i aquí entre nosaltres. Un pas endavant molt important en aquest convenciment de ser el que hem de ser, i per això invoquem el bon ànim i la presència activa de tots, perquè ens necessitem [...] Trobem, doncs, que és el moment d'abandonar l'*hauríem de ser* i passar seriosament al *som*. Tot això farà possible la nostra supervivència i la dels nostres fills, perquè tenim el deure físic i moral de preparar el *serem*.

5) JUNY 1980: NÚMERO 2 DE LA REVISTA *EL BALCÓ*. ARTICLE DE JOSEPLLUÍS CAROD-ROVIRA, PRESIDENT D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS: «ROVIRA I VIRGILI NO ERA GENERAL»

Avui a les vuit del vespre, a Tarragona, en un pis vell i ampli del centre de la ciutat, hi haurà una placa de ceràmica penjada a la paret: 'AULA ROVIRA I VIRGILI. Òmnium Cultural 1979'. Una placa petita. Una inscripció breu. Poqueta cosa. Un símbol, si voleu. Per a nosaltres, la gent de Tarragona, s'haurà encetat, però, l'embolcall que ha servat, durant el tràngol, una parcel·la fonamental de la nostra identitat: un nom. El

nom d'Antoni Rovira i Virgili. Un tarragoní, els textos del qual, llegits gairebé d'amagat, descoberts en el silenci, ens acostaven a l'autèntica consciència del nostre poble, ens omplien de contingut paraules malbaratades com a pàtria o llibertat. D'aquí ve, doncs, l'Any Rovira i Virgili. Començant de Tarragona estant, centrat —en el bon sentit de la paraula— bàsicament a la nostra ciutat, tant de bo que tingués ressò i acollida a nivell nacional. Arreu del país. Arreu del Països.

Perquè, per a l'Antoni, aquell xiquet del carrer major, el fill del sabater i la cotillaire, «això» dels Països Catalans, l'abast territorial de la nació catalana era, a despit de processos dissemblants i diferències que ningú no nega, una cosa claríssima. És el Rovira que parla de «la restauració de la nostra unitat nacional». El Rovira que afirma que «els carrers i habitants de la capital rossellonesa m'han fet sentir encara Catalunya, tot Catalunya, la de tots els països catalans» [...]

En qualsevol altre país del món, amb una personalitat de les dimensions i les característiques de Rovira i Virgili, els infants aprendrien el seu nom a l'escola, la seva obra s'estudiaria als instituts i s'investigaria a les universitats. I, naturalment, apareixeria el seu nom per avingudes i carrers, i un bust amb la seva figura presidiria, ben segur, qualsevol placeta amb arbres i flors. Però aquí no. A més de no tenir gaires places amb arbres i flors, Rovira i Virgili no té ni una trista cantonada. Ja se sap. Antoni Rovira i Virgili era, és, un català nacional...

Mentrestant, els qui simbolitzen la nostra opressió, els qui representen, als ulls del nostre poble, la pèrdua de les nostres llibertats, aquests s'han ensenyorit dels nostres carrers. I, ben mirat, no res: mitja dotzena de dictadors, un grapat de generals i algun generalíssim. Encara.

6) TARDOR 1981: NÚMERO 1 DEL *BUTLLETÍ INFORMATIU D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS*. EDITORIAL DE LA JUNTA DIRECTIVA: «CONTRA L'HARMONITZACIÓ»

La premsa i altres mitjans de comunicació potser no han donat prou importància al fet que al Congrés del Diputats, a Madrid, hagi concedit autorització al Govern per iniciar el procés legislatiu que es proposa donar validesa de llei a l'anomenada «harmonització» de les autonomies. Es tracta d'un acte greu per a nosaltres i descoratjador per als pobles de l'Estat espanyol. Perquè allò que es pretén és rebaixar les competències legislatives de totes les comunitats autònomes i, especialment, les del Parlament de Catalunya i la Generalitat. És a dir, es tracta de donar valor de llei a les restriccions, les traves i les passes enrere que el Govern actual ha mirat d'imposar-nos des que comença a governar fa poc més de mig any.

Volem contribuir a informar els nostres socis i l'opinió pública sobre aquesta autèntica amenaça a l'efectivitat de l'Estatut, i no podem deixar de dir que a part d'altres causes —remotes i no tan remotes—, la responsabilitat immediata del que

s'esdevé correspon als dos grans partits estatals [UCD i PSOE] i a les organitzacions catalanes amb ells articulades, ja que per mitjà de llurs representants, aquests partits signaren prèviament l'acord anomenat de concertació autonòmica.

Òmnium Cultural, entitat defensora des dels temps més difícils de la llengua i la cultura catalanes i que en promou i n'ha promogut l'ensenyament i les activitats, es dol que hi pugui haver qui, avantposant interessos partidistes als essencials del propi país, contribueixi amb llur acció a l'aprovació d'un text legal que serviria, no hi ha dubte, per a bastir una política regressiva respecte a totes les autonomies, i encara més envers les de Catalunya i Euskadi. Demanem, doncs, a tots una reflexió conscient sobre el fet que denunciem i sobre el qual convidem a manifestar-se totes les entitats culturals i cíviques, i esperem que en aquesta reflexió no deixaran de participar-hi els qui, diputats i senadors elegits al Parlament de l'Estat pel poble de Catalunya, són responsables dels seus actes davant d'aquest poble i davant de la Història.

7) ESTIU 1982: NÚMERO 2 DEL *BUTLLETÍ INFORMATIU D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS*. ARTICLE DE LA JUNTA: «L'ÚS DEL CATALÀ»

La reivindicació lingüística que s'ha fet, que es fa, sovint esdevé una teoria que ni el mateix comú reivindicador té cura d'aplicar d'una manera constant, clara i contundent en la vida quotidiana.

Oficialitat, cooficialitat, normalització no tenen sentit si tots els catalanoparlants que tenim consciència del que suposa la nostra llengua com a factor d'identitat no baixem de la teoria a la pràctica i fem ús exclusivament de la nostra parla. El català ha d'ésser present com a llengua de societat. És cert, la restricció del seu ús en els mitjans de difusió fa que la nostra llengua resti postergada i substituïda. Però pensem que en cada català hi ha un mitjà de difusió espontani, natural. Amb quina facilitat hom canvia de llengua en la situació més inesperada. Així, difícilment el català esdevindrà llengua d'ús comú entre nosaltres.

Parlar en català, expressar-nos en català en qualsevol situació és la primera aplicació teòrica.

Necessitem una llei d'ús lingüístic que reguli de manera expressa els fets de la nostra parla. Hi ha, però, situacions no regulables, normals i comunes, que fan que una llengua sigui més o menys viva; i desenganyem-nos, l'idioma perviu per la vigència assolida en el grup social que el té com a propi.

8) HIVERN 1983. NÚMERO 4 DEL *BUTLLETÍ INFORMATIU D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS*. EDITORIAL DE LA JUNTA DIRECTIVA: «AMB UNA NOVA ESPERANÇA»

Totes i cadascuna de les persones que hem estat escollides per donar continuïtat de treball i objectius a la Junta de la nostra entitat al Tarragonès, amb un mandat de quatre anys, som del tot conscients que estem abocats a una nova etapa, ben diferent en tants aspectes a l'anterior.

Si fem una ullada a allò que han estat aquests quatre darrers anys des de la perspectiva del paper jugat per Òmnium a la nostra comarca, hi trobem aspectes positius i també d'altres que no ens poden deixar satisfets. D'una banda, hem aconseguit de dotar-nos d'un local estable, gran, apte per a les nostres activitats regulars, cèntricament situat i de localització fàcil, així com amb un nivell de popularitat força notable a hores d'ara: més de tres-centes persones hi passen diàriament per assistir a les classes de llengua catalana o qualsevol de les activitats diverses que hi tenen lloc. Efectivament, el nostre dinamisme no queda reduït a classes de llengua, sinó que es palesa també en conferències, cursets, taules rodones, servei de correcció i traduccions, etc. Avui dia, és ja molta la gent que sap on és i què fa l'Òmnium, en bona part també gràcies al paper de servei que fem des del *Claxon* estant i des del programa setmanal de ràdio.

Però no tot són flors i violes: no ens ha estat possible de donar una imatge i uns fets de caire profundament comarcal, fora d'algunes intervencions a Torredembarra o Vila-seca. El repte de la comarca és un dels més importants que se'ns presenta i pensem afrontar-lo de la millor manera possible. Però aquest no és perillós. Sí que ho és, en canvi, l'actitud dimissionària o de deixadesa absoluta que manifesten massa connacionals nostres amb relació a la nostra llengua, la nostra cultura, la nostra personalitat nacional. D'aquí a poc temps, comptarem amb una llei de normalització lingüística que haurà de ser utilitzada al màxim perquè respongui als objectius que als quals fou concebuda. Tanmateix, de poc serveixen les lleis si no tenen al seu entorn persones que les impulsin, que se les creguin i que les duguin a la pràctica.

El temps que vivim no és gens fàcil per a aquells homes i dones que no vulguin renunciar a la plenitud absoluta de la condició de catalans i catalanes. Un poble com el nostre que s'ha de passar el dia fent actes d'afirmació és ben bé un poble del tot anormal. Però no podem admetre a casa nostra, com a normal, allò que els altres de cap de les maneres no ho admetrien a la seva. Sense odis, amb correcció, amb sensibilitat, amb tota l'educació que calgui, però sense cedir ni un pas en els nostres drets. No confiem en ningú més que no sigui en el nostre esforç particular: en el teu. Tothom té un paper a jugar en la normalització del país. Posem-nos-hi tots, amb una nova esperança.

9) TARDOR DE 1983: NÚMERO 7 DEL *BUTLLETÍ INFORMATIU D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS*. POSICIONAMENT DAVANT L'ESTRENA DE TV3, TELEVISIÓ DE CATALUNYA

[...]

No tenim dret a enganyar-nos: el procés de regressió lingüístic ha tingut en els darrers anys —que coincideixen amb l'aparició de la televisió a l'Estat espanyol— un ritme accelerat. Les causes, certament, han estat polítiques i, en conseqüència, sociològiques [...] En quaranta anys, la nostra llengua ha reculat més que en els dos-cents anys precedents. Tal volta una afirmació com aquesta pot sorprendre si tenim en compte el volum cultural generat per Catalunya, però cal no perdre de vista el conjunt de la societat i veure'n les actituds i els usos lingüístics (capaços de refredar molts optimismes). I la TV ha estat un factor molt important d'aquest procés en la mesura que en entrar a totes les llars, proposa hegemònicament uns models lingüístics i una òptica uniformista i uniformadora, aliens a la nostra personalitat col·lectiva.

Avui, certament, estem aturant aquesta regressió i comencem, bé que tímidament, a invertir-ne el procés; però en un món en què les tecnologies audiovisuals hegemonitzen totes les esferes de la vida social (des de la televisió a les computadores), resulta imprescindible el seu ús per a tota cultura que vulgui mantenir-se creadorament. En el futur, en què previsiblement el desenvolupament d'aquestes tecnologies serà força remarcable, el procés de regressió —de no comptar amb elles— serà encara molt més ràpid del que hem vist els darrers anys.

La TV té, en aquest context, un paper fonamental per tal d'oferir el model lingüístic propi, per tal de veure el món des de l'òptica catalana, per desvetllar la nostra consciència nacional. En definitiva, per tal de fer normal allò que en altres col·lectivitats nacionals és normal de fa anys. [...]

10) ABRIL 2000. EDITORIAL DEL *BUTLLETÍ D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS* AMB MOTIU DEL JUDICI AL RECTOR DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Amb la Diada de Sant Jordi els catalans retem un càlid homenatge a l'amor, a l'amistat i a la cultura. Els seus símbols, la rosa i el llibre, en donen fe. A més, els catalans hem adoptat aquesta festivitat com una manifestació més de reivindicació i afirmació de la nostra cultura i de la nostra llengua, una llengua que encara ara hem de defensar dels atacs constants i sense pausa dels detractors de l'ús ple de la llengua catalana en el territori que li és propi.

Possiblement sigui aquest caràcter cívic, humà i dialogant —és a dir, assenyat— que ens caracteritza, el culpable de la nostra feblesa a l'hora de defensar-nos d'aquests atacs i defugir-los. Estem a punt d'arribar a la situació irrisòria, ridícula i

vergonyant de contemplar amb impotència com un rector d'una universitat catalana és jutjat per defensar l'ús de la llengua catalana en la universitat que gestiona. El jutjaran perquè la Universitat Rovira i Virgili ha desplegat la Llei de política lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya i perquè ha respectat les decisions sobiranes del claustre de l'esmentada universitat.

Des d'Òmnium Cultural del Tarragonès manifestem la nostra adhesió al procés de la normalització lingüística endegat per la URV i rebutgem qualsevol atac o campanya d'agressió contra la llengua catalana, símbol inqüestionable de la nostra cultura. Una vegada més hem de reivindicar els nostres drets i comprometre'ns fermament amb la cultura i la llengua que ens identifica, i això s'ha de manifestar amb gestos i convicció. Els sociolingüistes ens expliquen que una llengua és viva si s'usa. No ens hem de congratular que els índexs de coneixements lingüístics són elevats, sinó que hem de felicitar-nos quan aquests índexs tenen productivitat. Pensem que no ens ha de preocupar excessivament l'increment de nous coneixedors de la llengua, sinó que hem de vigilar que el nombre d'usuaris d'aquesta no disminueixi. La Diada de Sant Jordi ens ofereix un escenari immillorable per posar en marxa aquests gestos i per defensa un ús ple de la llengua catalana.

II) 15 D'OCTUBRE DE 2012. PARLAMENT DE LA PRESIDENTA D'ÒMNIUM DEL TARRAGONÈS, ROSA MARIA CODINES, EN L'HOMENATGE AL PRESIDENT LLUÍS COMPANYS

Aquest final d'estiu ha estat gloriós, amb la ingent multitud que es va manifestar pels carrers de Barcelona. Allí hi havia un país jove que vol administrar la seva voluntat. A més, era una manifestació alegre, hi havia ganes de llibertat tranquil·la, unes ganes de futur col·lectiu que em van emocionar.

I enmig d'aquell mar de banderes, d'estelades, d'anhels i de persones hi havia molts missatges. Un em va frapar especialment:

Deia: «Avi, per tu i per mi. Pels que no hi són, pels que no han pogut venir. Nosaltres avui som aquí»

Aguantaven la pancarta dues noies joves, contentes i il·lusionades. El missatge era per tots aquells que no hi podien ser, però que ben segur havien lluitat i havien pensat en la possibilitat d'un moment com aquell.

I això em porta a pensar en el nostre president Lluís Companys, el nostre símbol, el president màrtir de la Generalitat escollit pel poble de Catalunya, el qual avui 15 d'octubre com cada any recordem amb afecte, amb nostàlgia, setana-dos anys després de la seva mort.

En ell, com d'altres, vaig pensar en aquell moment davant de la pancarta i de la mirada de les noies joves cofoies, pensant que havíem arribat aquí en aquest moment

del nostre país gràcies als esforços, al treball i al sacrifici de molts i moltes catalans i catalanes que ens han precedit en la història.

Lluís Companys, polític de llarga trajectòria, a qui va tocar decidir en moments difícilíssims de la història del nostre país. Li va tocar viure en un moment convuls, complex i extremadament complicat. El Companys símbol potser ens ha arribat a tapar el Companys polític. La seva mort ha arribat a esborrar la seva vida ja que la força èpica de la seva mort s'imposa damunt de qualsevol cosa: «Un bell morir tota una vida honora».

La vida de Companys cau a l'ombra tràgica dels temps difícils que li va tocar comandar; 6 d'octubre, 19 de juliol..., no ho va tenir fàcil. I avui, no estem vivint moments tràgics però sí difícils, ja que davant els reptes que tenim com a país la seva actitud davant de la mort ens ha de convidar cap a la unió de caminar plegats a la cerca d'un futur millor per al nostre país. Institucions, partits polítics, associacions, tots junts cap a la unitat, cap a la defensa dels nostres drets com a poble.

12) 29 D'OCTUBRE DE 2012. DECLARACIÓ DE SANTA COLOMA DE GRAMENET. ÒMNIUM CULTURAL

Hem fet junts un llarg camí, des que l'any 1961 cinc emprenedors van fundar Òmnium Cultural, el mateix any que, juntament amb la nostra associació, naixien *Cavall Fort*, Edigsa i Edicions 62 i se celebrava el primer concert dels Setze Jutges. 1961 va marcar, d'alguna manera, l'inici de la represa catalana, després d'una postguerra llarguíssima i de la decepció del fet que el final de la II Guerra Mundial no suposés cap canvi en la dictadura que estava practicant un intent de genocidi cultural al nostre país. Agafàvem el testimoni de l'exili en el combat per la nostra supervivència. Per això sempre serem deutors de la generació que va reprendre la lluita per la cultura i la llengua catalanes en unes condicions amargues, desoladores i difícilíssimes. Sense la seva tasca i l'esperança que hi van posar, avui, senzillament, no seríem aquí.

Sí. Hem fet un llarg camí junts. També, des que l'any 1983, fa gairebé trenta anys, precisament aquí, a Santa Coloma de Gramenet, s'iniciés la immersió lingüística en dinou escoles públiques, per expressa petició dels pares i mares, veïns d'aquesta ciutat, la gran majoria dels quals no tenia el català com a llengua pròpia. Òmnium havia treballat des de feia anys, a través de la Delegació d'Ensenyament Català, per la recuperació de la llengua a les escoles, decantant-se per l'ús del català com a llengua vehicular de l'ensenyament i com a eina de cohesió social. Per fi, tots els nens i nenes catalans compartien un mateix projecte. Per fi, el somni de ser un sol poble es podia fer realitat. Certament, hem fet un llarg camí junts. Un camí que va portar-nos, fa dos anys, el 10 de juliol de 2010, a manifestar-nos amb el lema «Som una nació, nosaltres decidim», no tant per un Estatut d'autonomia retallat i mutilat pel Tribunal

Constitucional espanyol, sinó per la dignitat i voluntat del poble de Catalunya, per la democràcia i pel respecte a la nostra veu i a la nostra paraula.

1961, cultura; 1983, llengua; 2010, país. Tres dates d'algunes cruïlles clau en el camí que venim fent i el lema que presideix la nostra raó de ser: cultura, llengua i país. I, tanmateix, ara ens queda recórrer un nou tram del camí, potser el més important de la nostra història, el que han somniat generacions de catalans abans de nosaltres, el que representarà el camí de tornada a casa. El camí de la nostra llibertat, el de ser qui som, un poble lliure d'Europa. Per això, en aquest nou i emocionant moment fundacional, Òmnium Cultural dedicarà tots els seus esforços, tota la seva energia, tota la seva experiència, a fer-ho possible: a construir un nou estat d'Europa. Pensem que el projecte polític de la independència de Catalunya en el marc europeu és avui l'únic capaç de fer de palanca a l'ambició d'un país. Un projecte que ens ha de permetre treballar de veritat per la igualtat d'oportunitats dels ciutadans, i que ha de garantir drets bàsics com l'educació, la sanitat, l'habitatge digne o el treball. Volem ser un estat per poder exercir millor la solidaritat interna i externa, tant amb les persones més desafavorides de la nostra societat com amb els pobles del nostre entorn i d'arreu del món. Per a nosaltres, voler un estat propi és voler un país socialment més just i pròsper. I, encara, n'estem convençuts, és també l'únic projecte per modelar una societat més creativa i avançada, que provoqui l'esclat d'energia que necessita la nostra cultura, que faci vibrar la corda que mou l'ànima d'una comunitat. No hi ha marxa enrere en el camí, i menys en el camí de la llibertat.

[...]

Volem fer un pas més en el moment històric que estem vivint. El compromís que prenem avui, el volem concretar en quatre punts:

1. Ens comprometem a fer tot el possible perquè a Catalunya no hi hagi ni un sol ciutadà que, amb dades i arguments, no pugui prendre una decisió, lliurement, sobre la conveniència o no de tenir un estat propi. En aquest sentit, a banda d'orientar la nostra activitat del dia a dia a la consecució d'aquest objectiu, impulsarem un argumentari per donar resposta a les qüestions principals i més bàsiques que davant d'aquest procés es pregunten els ciutadans; i, d'altra banda, impulsarem un Congrés per l'estat propi que ens permeti recollir, ordenar i generar discurs, amb l'objectiu de proporcionar una guia que doni respostes documentades i solvents per estructurar aquest projecte en tots els àmbits possibles: internacional, economia, infraestructures, estat del benestar, llengua, educació, cultura, comunicació i regeneració democràtica.

2. Demanem als partits polítics que van assumir al Parlament l'enorme responsabilitat de convocar un referèndum que incloguin aquest compromís en els seus programes electorals. Que tothom pugui saber aquesta vegada la transcendència que tindrà el seu vot en el futur immediat de Catalunya. Cada vot comptarà. I cal que els partits que avalen la convocatòria d'un referèndum obtinguin una amplíssima majoria.

3. Sabem que el procés que ens durà a la celebració del referèndum no serà fàcil. Que les institucions espanyoles ens posaran totes les traves i miraran d'impedir que el poble català pugui exercir el seu legítim dret a l'autodeterminació. Però les ànsies de decidir del poble català han de ser respectades per damunt de tot. Per això demanem solemnement als diputats i diputades que formaran el Parlament de la X Legislatura que assumeixin el seu càrrec conscients que aquesta ha de ser la darrera legislatura d'un parlament autonòmic. Està en joc la llibertat i la democràcia i Òmnium les defensarà amb totes les seves forces.

4. Finalment, si afirmem que volem un estat és perquè volem un país millor per a tothom. I volem contribuir-hi amb un projecte sòlid i integral, on la cultura i la llengua catalanes en siguin part essencial. La llengua catalana és la nostra raó de ser i tenim com a objectiu la seva plena normalització. El català és la llengua pròpia del país i ha de ser la llengua de cohesió, un paper que l'occità ha de jugar a la Val d'Aran. No hem d'oblidar, però, que la llengua castellana és patrimoni cultural del país i que la diversitat lingüística i el coneixement de llengües és un valor de futur. Volem fer-ho bé i aprofitar l'oportunitat més gran que mai ha tingut Catalunya, des que va perdre lleis i llibertats per injust dret de conquesta, per construir un país millor per a tothom. Demanem i exigim compromís, eficàcia i rigor.

En una entrevista que van fer-li a Joan Solà, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 2009, va dir: «tots els catalans haurien de passar de ser contempladors a constructors de la Pàtria». És justament això: volem que tots els catalans i catalanes construïm el nou Estat d'Europa que, n'estem convençuts, tindrem ben aviat.

Amb tota la solemnitat del moment, amb l'emoció que dona el camí que hem fet junts, amb l'esperança que tenim en encarar el nou tram que ens falta, serenament, joiosament, des d'Òmnium Cultural, treballarem fermament en aquest projecte il·lusionador. Fem una crida a totes les entitats i ciutadans perquè ens acompanyin en aquest anheli i perquè s'impliquin i prenguin partit en la consecució d'aquest gran objectiu que és viure sense tuteles ni coaccions. Perquè senzillament volem poder respirar amb dignitat i viure en llibertat, com qualsevol altre poble d'Europa. Visca Catalunya Lliure!

13) OCTUBRE DE 2014. DISCURS DE ROSA MARIA CODINES, PRESIDENTA D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS, AMB MOTIU DE LA COMMEMORACIÓ DELS VINT-I-CINC ANYS DEL PREMI PIN I SOLER

Amb l'afany de promoure l'ús del català en el terreny literari, la delegació d'Òmnium Cultural al Tarragonès va anar promovent la convocatòria de diversos premis. El primer, potser el més entranyable en tractar-se del més antic i que avui no tenim entre nosaltres, és el Domènec Guansé, que anava adreçat als joves. Nasqué el 1978 com a concurs literari juvenil i l'any següent ja adoptà el nom de Domènec Guansé.

Va ser el 1984 que Òmnium Cultural va convocar per primer cop un ampli cartell de premis (poesia, narrativa, assaig...) que alhora servia per retre homenatge a un seguit d'escriptors i intel·lectuals tarragonins (Pin i Soler, Rovira i Virgili, Comas i Maduell...). Però no serà fins al 1991 que aquests premis adquireixen estabilitat i continuïtat, gràcies a la complicitat ferma que en aquell moment s'establí entre Òmnium i l'Ajuntament de Tarragona.

Aquests premis es concedien en el transcurs d'unes nits literàries (la primera a Altafulla i les restants, a Tarragona). Eren festes equiparables a les de més prestigi del país: Bertrana (Girona), Octubre (València), Josep Vallverdú (Lleida), Vila de Perpinyà...

Durant les vint-i-quatre convocatòries del premi Pin i Soler han canviat moltes coses: el cartell dels premis, les dotacions, les editorials, els jurats... s'han incorporat noves entitats a l'equip organitzatiu, però allò que no ha canviat és la voluntat de tots els agents convocants de donar suport a la literatura catalana a través d'aquests guardons.

Malgrat tots aquests canvis, als quals hi podem afegir els dels presidents i juntes d'Òmnium i els consellers i tècnics de l'àrea de Cultura de l'Ajuntament de Tarragona, hem mantingut sempre la voluntat de fer de Tarragona un referent en el món literari del nostre país.

Potser la situació econòmica actual ens ha fet replantejar el ventall de premis. Però centrant-nos avui el en el Premi Pin i Soler que compleix vint-i-cinc anys, hem de manifestar el nostre desig que els nous plantejaments afavoreixin que aquest guardó continuï donant la possibilitat a tots els autors de les mateixes oportunitats per ser mereixedors del premi i la seva mussa.

14) 2016. FRAGMENT DE LA PUBLICACIÓ *UN PAÍS DE LLUITES COMPARTIDES*. JORDI CUIXART, PRESIDENT D'ÒMNIUM CULTURAL

«El que som com a poble no és per essència o perquè deriva d'un passat immemorial, sinó per allò que ens hem guanyat, en petites lluites i grans batalles, a cada racó del país.» El filòsof Xavier Antich defineix molt bé l'esperit de la campanya «Lluites compartides» impulsada per Òmnium Cultural, per socialitzar i compartir les lluites socials i nacionals —la cara de la mateixa moneda— dels últims 60 anys.

Un reconeixement col·lectiu, necessari i sincer cap a milers de lluitadors i lluitadores anònimes, que han treballat pel bé col·lectiu i han contribuït a construir un barri, un poble, una ciutat, un país i un món una miqueta millor. En aquest país no ens ha estat res regalat. Perquè ens hem asfaltat els carrers i enlluernat les places, hem lluitat per cadascuna de les nostres conquestes col·lectives, deixant-nos-hi la pell.

Creiem que la memòria és la millor llavor per sembrar futur. Perquè si aprenem del passat, el reconeixem i el compartim, estarem en millors condicions de guanyar el nostre present plegats.

Així, hem commemorat els 40 anys de l'Assemblea de Catalunya, hem homenatjat les lluites per un habitatge digne al Vallès dels anys 70, la tancada de dones de la vaga de Motor Ibèrica del 1976, el moviment veïnal que va segrestar autobusos al Pomar de Badalona el 1985 o les lluites ecologistes per salvar els volcans a la Garrotxa. Sense lluita no hi ha conquesta.

[...]

Aquesta campanya també ens ha brindat l'oportunitat de debatre sobre el model de país que tenim i volem construir plegats. Sobre les conquestes col·lectives que avui estan en risc o de les emergències socials que colpeixen els més desfavorits. De la necessitat de viure en una societat amb igualtat d'oportunitats per a tothom o de la convivència entre iguals que el model d'escola catalana ha suposat.

Jo soc fill d'una murciana i d'un badaloní. D'una carnissera i d'un obrer de peu de fàbrica. Uns pares, com la immensa majoria dels pares de l'època, bona gent, treballadors i poc militants i desencisats. Quan tens feina per arribar a final de mes, com era la seva condició, sovint no tens gaire temps per dedicar-te a una altra cosa.

En canvi, l'atzar va fer que jo em criés al voltant de la carnisseria, al centre del poble, a Santa Perpètua de Mogoda, a les faldes de ma mare, on l'entorn estava molt catalanitzat. Era un poble amb molta dignitat de ser obrer, amb una consciència nacional hereva de la tradició del PSUC, però també d'aquelles parròquies arrelades al poble i al territori, que tenien també un gran compromís amb tot el que feia referència a la cultura popular.

En el si d'una família castellanoparlant i amb poca cultura associativa, vam començar a créixer els germans i va ser ma mare, la murciana, qui va dir (i això ho explica molts cops el meu pare, amb molt d'orgull): «Oye, nene, si estamos viviendo en Cataluña, a los niños les vamos a hablar en catalán, ¿no?». I el meu pare li va dir: «Ah, pues vale.» Si li hagués dit una altra cosa, és possible que, qui avui us escriu, no seria el president d'Òmnium. Sense cap mèrit especial, és indubtable que això no és un èxit d'una sola persona sinó que és un èxit col·lectiu.

Podem estar parlant de centenars de milers de catalans que vam viure aquesta realitat. La meua realitat és la realitat de molta gent dels Països Catalans. De cases on es parlava i es parla en castellà (i ara ja centenars de llengües de tot el planeta) amb tota normalitat, gent que no hem renunciat mai a allò que es parla a casa nostra, però en canvi sentim la llengua catalana també com a pròpia i sense demanar permís ni renunciïes a ningú.

Per això reivindicuem la lluita dels pares i mares de Santa Coloma de Gramenet, majoritàriament castellanoparlants, que el 1982 van impulsar la immersió lingüística, pilar del model d'escola catalana. Un èxit col·lectiu per a la cohesió social i la

igualtat d'oportunitats. Ells són, potser, el millor exemple de les lluites compartides. Aleshores, Òmnium va ser útil formant els primers mestres de català i avui, des de Somescola, segueix defensant un model propi per evitar la segregació escolar per raó de llengua.

[...]

La nostra societat dels anys seixanta ha donat pas a una societat on es parlen més de 300 llengües i la diversitat d'orígens, creences i cultures, per sort, no es pot aturar. En una societat on el fet migratori és estructural, trobar elements bàsics per compartir esdevé un repte colossal i sobretot primordial, si és té la certesa que permet garantir la igualtat d'oportunitats per a tots els conciutadans. Siguem els generadors de l'autoestima d'aquest fet migratori que ens ha portat a ser una societat oberta, valenta i gens submissa.

Per això reivindicuem un imaginari que sabem que és més ric si tothom hi aporta allò que li és més substancial, un imaginari col·lectiu que és més fort si tothom hi pot trobar part dels sentiments més sincers.

En el procés polític que viu el Principat, però, el nostre discurs no vol eixamplar a ningú, no volem ser astuts. Som i seguirem sent sincers i honestos, perquè aquesta és l'única manera per poder construir projectes col·lectius sòlids a llarg termini.

Quan diem que volem contribuir a la cohesió social reafirmem la necessitat de garantir el progrés i la llibertat; un sol poble que avança decididament perquè és capaç de generar grans consensos, com el desig d'una societat més justa.

La conquesta d'una renda garantida de ciutadania n'és un bon exemple. Com les iniciatives cooperatives que es construeixen des de l'economia social. Amb el llegat de 55 anys d'història i la força de 66.000 socis i 40 seus territorials, Òmnium continua treballant per a la cohesió social. Per exemple, impulsa amb Coop 57 i les ECA el projecte «Lliures», un fons econòmic de solidaritat, des d'on emplacem a tothom a combatre les injustícies socials, passant a l'acció de manera organitzada i eficient.

Perquè creiem en la corresponsabilitat entre la ciutadania, la societat civil i les institucions catalanes per revertir unes dades darrere de les quals hi ha homes i dones plens de dignitat per treure de la situació de pobresa en la qual es troben 1,5 milions de persones o per combatre el 21% de la població en risc d'exclusió social. Entre tots i totes hem de bastir uns fonaments més sòlids per combatre d'arrel l'emergència social i transformar les pors en esperances col·lectives.

Lluites compartides del passat, doncs, que esdevenen lluites compartides del present. Avui aprenem de les grans mobilitzacions sobiranistes, d'Òmnium al costat l'ANC, de l'esperit del «Sí se puede» de la PAH. Dels voluntaris de la comunitat d'EKO, reivindicant l'acollida de refugiats, i de la valentia dels mateixos refugiats que clamen per una vida digna.

No podem guanyar ni el present ni el futur dels nostres fills i filles sense defensar la sobirania, la democràcia i els drets socials. La qüestió social és un repte col·lectiu

que afrontem com a societat i país, més enllà de l'independentisme. En la defensa dels drets socials i la democràcia, les institucions i la societat civil hem d'estar units, és l'única garantia per poder guanyar un Estat espanyol que ens nega la sobirania. Un Estat que no només ens nega el dret democràtic d'autodeterminació, sinó que està disposat a tombar les lleis d'emergència habitacional. Dues cares de la mateixa moneda.

Vivim en un Estat espanyol feble amb els més poderosos i inflexible amb els més vulnerables. Un Estat que nega l'acollida a milers de refugiats sirians que fugen d'una guerra dramàtica, que impedeix la millora de la nostra economia i benestar quotidians ofegant-nos amb infraestructures caduques, que promet inversions que mai arriben exercint veritable violència sobre els usuaris de la Renfe que veuen com els seus drets són vexats sistemàticament o com les llars dels nostres jubilats acaben incendiades per la pobresa energètica.

Perquè els reptes del present són molt grans, com la lluita contra el patriarcat, el ple reconeixement de l'opció sexual de cadascú o la normalització de la inclusió de les persones amb discapacitats.

Perquè tots els catalans i catalanes, sense exclusions, serem els ciutadans fundacionals de la república catalana que naixerà i és fonamental que ens sentim interpel·lats com a comunitat. Perquè això, com diem sovint, no va de banderes sinó de guanyar un país millor per a tothom.

Avui, com cada dia, ens conjurem humilment per seguir el compromís fidel de tants i tants lluitadors anònims per un país millor. Com ens recorda sempre Candel: «Tots i totes fem un sol poble!» i nosaltres hi afegim: «No ens deixarem ningú pel camí.»

15) 20 DE SETEMBRE DE 2017. NOTES MANUSCRITES DE ROSA MARIA CODINES, PRESIDENTA D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS, PER AL DISCURS AL FINAL DE LA MANIFESTACIÓ CONVOCADA A CAUSA DE L'ENTRADA DE LA GUÀRDIA CIVIL A DIVERSES CONSELLERIES DE LA GENERALITAT

Tenim una suspensió de l'autonomia en tota regla. Però fem una CRIDA pacífica davant la vulneració dels nostres drets, de les nostres institucions.

Serens i alhora molt contundents, defensem la democràcia, les institucions i Catalunya.

Hem d'estar a l'alçada del moment. Cal una resposta pacífica i civilitzada, com la que hem tingut fins aquí.

Tot el suport al nostre Govern i al nostre Parlament.

A més repressió, més democràcia, més política i més urnes. Davant les amenaces, més somriures i més vots.

L'1 d'octubre votarem, defensarem les institucions i estarem a les places i carrers. Sempre, sempre, de manera cívica, civilitzada, tranquil·la. Reitero: l'1 d'octubre sortirem a votar!

16) MARÇ DE 2018. DOCUMENT INTERN D'ÒMNIUM CULTURAL DESPRÉS DE L'EMPRESONAMENT DEL SEU PRESIDENT, JORDI CUIXART

Cuixart està fort i lúcid. Això no exclou la duresa d'estar privat de llibertat. Soto del Real és una presó antiga, Cuixart està en un mòdul de presos comuns amb les comunicacions amb l'exterior molt limitades. Però tot i la duresa i l'aïllament, lluny dels seus, Cuixart està bé i ens demana que no defallim i repensem com ha de ser l'Òmnium dels propers anys. Agraeix moltíssim totes les mostres de suport, les cartes que rep... i sobretot que no deixem de reivindicar els drets civils i llibertats que s'estan vulnerant. Si Cuixart és a la presó és per ser el president d'Òmnium, per haver defensat i exercit el dret a manifestació.

Òmnium, com no podia ser d'altra manera, ha fet costat des del primer moment a la família d'en Jordi i els ha facilitat tot el que han necessitat (des de suport anímic, legal i econòmic per sufragar els viatges a Madrid). Òmnium també està assumint totes les despeses que suposa la defensa del nostre president.

Des d'Òmnium també hem engegat la campanya «Us volem a casa» per evitar que els presos polítics quedin en l'oblit. Sobretot en Jordi, que ha renunciat anar a cap llista política, perquè és el president d'Òmnium i la nostra entitat és de tots. En el marc d'aquesta campanya hem organitzat les mobilitzacions dels dies 16 a les places dels ajuntaments, les cantades de nadalles, els articles d'en Cuixart a la premsa i la comunicació a través de les xarxes socials per reivindicar la seva posada en llibertat... Tot plegat sense de deixar de ser fidel als valors i principis de la nostra entitat. Òmnium manté tota la seva activitat tot i la repressió.

En el darrer trimestre del 2017 hem viscut moments inèdits i que segur que quedaran gravats a la nostra memòria i en la història d'aquest país.

El referèndum de l'1 d'octubre: exemple del compromís de la nostra gent amb la democràcia i les llibertats. Exemple de la resistència pacífica davant d'una repressió i violència de l'Estat mai vista abans en democràcia. Més de 2 milions de catalans van votar tot i l'embat de l'Estat.

155: Aplicació del famós article 155 sense cap mena de contemplació. Supressió del nostre autogovern. Dissolució del nostre Parlament. Govern a l'exili. Presos polítics. I convocatòria d'eleccions. Sens dubte han estat i de fet continuen sent uns mesos de vulneració de les nostres llibertats com a poble com no havíem patit mai des de la fi del franquisme. Hem tornat a reviuir els dies més foscos que pensàvem que no

veuríem mai. S'han atacat els grans consensos de país, i alhora valora fundacionals d'Òmnium, com la llengua, la cultura, l'educació i la cohesió social.

21D: L'Estat espanyol convoca eleccions a la presidència de la Generalitat convençut que derrotarà l'independentisme. Però amb tots els elements en contra (gent a la presó, candidats a l'exili...) els catalans surten en massa a votar. Participació record del 82%. I tot i així l'independentisme torna a imposar-se per majoria absoluta. I el PP només aconsegueix 4 escons. Cert és també que la suma de Junts per Catalunya, ERC i la CUP no superen la barrera del 50%.

L'any 2012 Òmnium arriba a la conclusió que la millor manera de defensar la llengua, la cultura i la cohesió social del nostre país és tenir un estat propi. És el que coneixem com la declaració de Santa Coloma i és a partir d'aquí que la nostra entitat passa a ser un dels actors principals del procés independentista.

Amb l'arribada de Jordi Cuixart a la presidència d'Òmnium, la nostra entitat s'adona de la necessitat d'ampliar el nostre imaginari col·lectiu de país. Ens adonem de la necessitat de reconèixer les diferents lluites que han fet avançar la nostra societat. Fem un exercici d'humilitat i de reconeixement mutu de tot el que s'ha fet en aquest país els darrers quaranta anys: són les nostres «Lluites compartides».

La transversalitat en el nostre discurs, el lideratge en el procés i la nostra feina constant per seguir defensant la cultura, la llengua i la cohesió d'aquest país han fet que actualment siguem la principal entitat civicocultural de Catalunya i que haguem experimentat un creixement de socis com mai abans havíem tingut: som a tocar dels cent mil socis. Després del Barça no hi ha cap entitat amb més afiliats.

El paper actual d'Òmnium:

De salvar els mots a salvar els drets: L'actual situació d'excepcionalitat que vivim obliga Òmnium a fer una defensa dels drets i les llibertats i sumar aquesta tasca a la feina que l'entitat fa amb els grans projectes culturals.

Recuperar drets i institucions: Aquesta defensa dels drets és imprescindible per recuperar les nostres institucions i les nostres llibertats.

Cap a la República: Cal seguir treballant des dels valors fundacionals de la nostra entitat (la cultura, la llengua) per ser un sol poble. Treballar per preservar aquests grans consensos compartits que tenim com a societat que vol ser República. Coneixedors que és un camí llarg, sense terminis marcats però alhora irreversible

On no hem estat mai: Per fer-ho possible en caldrà ser allà on no hem estat mai per compartir aquests grans consensos i escoltar tothom. Un nou exercici d'humilitat i generositat.

Nova manera de comunicar-nos: I per fer-ho tot possible caldrà posar en marxa una gran agència de comunicació que ha de poder fer arribar el nou relat per diversos canals multimèdia a tota aquella gent on no hem arribat fins ara.

17) 26 DE JUNY DE 2019. PARLAMENT DE ROSA M. CODINES, PRESIDENTA D'ÒMNIUM CULTURAL DEL TARRAGONÈS, COINCIDENT AMB EL REINGRÉS DE L'EXPRESIDENTA DEL PARLAMENT, CARME FORCADELL, A LA PRESÓ DE MAS ENRIC

La presó preventiva, com si haguessin estat assassins en sèrie més que no pas demòcrates en exercici de les seves responsabilitat polítiques, va recloure Carme Forcadell a Alcalà Meco. Fins que, a força de demanar l'aplicació del règim penitenciari i per tenir a prop la mare i la resta de la família, fa quatre mesos ens va portar la presidenta Forcadell aquí, a Mas Enric, d'on va tornar a sortir cap a Madrid pel judici al Procés [...]

Aquí, la presidenta Forcadell esperarà amb impaciència i neguit, com l'esperem nosaltres, la sentència que llegirà, previsiblement a la tardor, el magistrat Marchena. I l'esperarà, amb la crueta de qui sap que el Suprem ha desestimat de deixar-la a ella i a la resta en llibertat mentre no arriba aquesta sentència.

Dolor, dolor i ràbia no gens continguda són els sentiments amb què vivim des de la tardor del 2017. El malson de la democràcia. I ara s'hi suma el neguit d'estiu de la sentència.

Malgrat tot, no ens podran. Girarem el cap per mirar enrere, no pas per lamentar-nos del que vam fer, sinó per recordar-ho amb l'orgull de saber que aquell passat ens obre horitzons de futur. Tard o d'hora.

Aquí som, presidenta. Per rebre't. Novament ens tindràs per companyia fins que et tornin la llibertat. Teva és i te la deuen!

18) 11 DE SETEMBRE DE 2021. PARLAMENT DE JORDI CUIXART, PRESIDENT D'ÒMNIUM CULTURAL, AL FINAL DE LA MANIFESTACIÓ «LLUITEM I GUANYEM LA INDEPENDÈNCIA»

Ni amb presons, ni amb exili, ni amb repressió: la dignitat d'aquest poble, la dignitat de la societat catalana és insubornable. I avui ho heu tornat a fer possible. Moltíssimes felicitats, moltíssimes gràcies a tots i a totes.

Feia quatre anys que no venia. I el que vull fer abans de res és donar-vos les gràcies de tot cor. Perquè, una vegada més, ens havien dit que els carrers estarien buits, que ningú sortiria de casa, que no vindríeu, que no hi seríeu. Com volen que perdem, si sempre hi sou? Si no heu deixat mai de ser-hi, si no heu defallit mai. Us en donem les gràcies de tot cor: no heu defallit mai i això és motiu d'orgull i autoestima. Us estarem eternament agraïts; ens heu donat coratge, ens heu donat força. Quan semblava que tot s'ensorrava, vosaltres hi éreu. Moltíssimes gràcies de tot cor.

Perquè sí, avui, quatre anys després, ens podem retrobar en aquests carrers. I això és perquè heu seguit dempeus i no us heu deixat vèncer. Gràcies també per les vostres ganes boges de viure, de lluitar, de no renunciar a la felicitat. Això és un exemple per a l'Estat espanyol i per al món sencer. Que ningú no us prengui la felicitat. Qui s'han cregut que són, aquesta gent? No renunciarem mai ni a ser lliures ni a ser feliços. És clar que volem ser feliços!

Des del cor de Barcelona, permeteu-me enviar una abraçada infinita, gegant, plena de tendresa, d'amor, de confiança en els dies que vindran, al president Puigdemont, a la Marta Rovira, a l'Anna Gabriel, a la consellera Ponsatí, als consellers Comín i Puig. Sí; sí, senyor: som aquí perquè vosaltres esteu lluitant, perquè l'exili està lluitant. Avui també sou amb nosaltres, celebrant la Diada Nacional de Catalunya. Moltíssimes gràcies a tots. Sou orgull, sou dignitat del poble català.

I permeteu-me donar les gràcies de tot cor a un exèrcit pacífic de voluntaris de l'Assemblea, d'Òmnium, de l'AMI. Gràcies a vosaltres podem estar avui aquí. I gràcies, Elisenda, i gràcies, Jordi, per tota la feina que esteu fent. I tant, és clar que sí: units per vèncer, i tant, que ningú no ho dubti. La societat està unida perquè ho vam començar junts i ho acabarem junts.

Ens demanaven que renunciéssim, que bàsicament ens rendíssim. I no saben que no volíem fer-ho, però és que tampoc no podem fer-ho. Perquè avui encara hi ha més de 3.500 represaliats i perquè mai, absolutament mai renunciarem als drets civils i polítics del poble de Catalunya. Que els quedi ben clar; ni amb amenaces de presó, ni amb amenaces de violència. No ho farem, perquè no podem fer-ho.

I sí, no oblidarem mai que junts, aquests darrers anys, aquestes dècades, hem fet passos de gegant, com a societat, com a país. Sabem, i hem après, que sense més lluita no hi haurà cap conquesta col·lectiva. Que mai res ens ha sigut regalat. Tot el que tenim és perquè ho hem lluitat i perquè ho hem lluitat al carrer. Ens voldrien dividits, empenyats, frustrats, disgustats entre nosaltres mateixos. Però no: els interessos de part no poden aigualir les victòries col·lectives.

No ho permeteu: vosaltres sou la força que fa que el poble estigui unit. Som, sempre, i serem un sol poble. Que ningú no ho dubti!

En un país com el nostre on el fet migratori és estructural, tots nosaltres som fills d'immigrants: dels que van venir de les muntanyes, dels que van venir de l'Estat espanyol, dels que han vingut de la resta d'Europa, dels que han vingut del Magreb, de Sud-amèrica, de qualsevol racó de món. Tots i totes som fills d'immigrants, i això és un orgull nacional. Ens en sentim orgullosos. Catalunya ha sigut sempre una terra d'acollida, una terra de pas, i no tracta això de renunciar a res, al contrari: no renunciem als nostres orígens, ens en sentim orgullosos; però tan orgullosos com de la llengua i la cultura catalanes com a element de cohesió social. Si es perd la llengua, es perdrà tot.

Mireu, tenim un repte col·lectiu, que el podem fer i ens en podem sortir, i és transformar tota la frustració, tota la indignació, tot el sentiment que tenim que aquest estat no ens escolta. Volíem arribar a la independència per la via de la democràcia, i avui ens hem adonat que, si volem viure en democràcia, necessitem la independència. Ho vàrem dir el 2017: el seu poder radica en la nostra por. Si nosaltres no tenim por, ells no tindran poder, no en tingueu cap dubte. Perquè, com ens deia el gran Arcadi Oliveres, enyorat, estimat, des d'on sigui que ens veu, «estem obligats, estem obligats a no perdre mai, absolutament mai l'esperança». Gràcies, Arcadi, pel teu mestratge i pel teu llegat. Et portarem sempre al cor.

Els qui ens demanen passar pàgina i ens tracten amb infantilisme, els qui pretenen que renunciem a lluitar per l'autodeterminació, de quines promeses ens parlen, quan han sigut incapaços ni tan sols de derogar la llei mordassa? Quins problemes reals de la gent volen dir, mentre el preu de la llum fa estralls, i fa estralls precisament contra els més vulnerables? De quin somni ens parlen? Són incapaços de defensar els interessos de la societat catalana i de les classes més desfavorides. Quin model econòmic proposen per a Catalunya, mentre ofeguen els autònoms, els treballadors d'aquest país i el planeta se'ns fon entre les mans? Quin és el projecte d'Espanya per a Catalunya? Cap ni un: repressió, repressió i més repressió. No hi ha projecte possible en el marc de l'Estat espanyol.

No ho dubteu: tots i totes som els únics responsables del nostre present i del nostre futur. Per això, com a activistes, com a ciutadans, ens hem de comprometre a seguir pressionant els partits i les institucions. Els d'allà, però també els d'aquí, perquè els d'aquí estiguin a l'alçada del moment i, d'una vegada per totes, es traci una estratègia compartida. Si tracen una estratègia compartida, hi serem, perquè hi hem estat sempre, perquè el poble no ha fallat mai. Que es posin d'acord, que es discuteixin; ho entenem, però s'han de posar d'acord d'una vegada per totes.

No permetrem que malbaratin l'aspiració de llibertat, de justícia social, de fraternitat de tot aquest poble.

Recordem-ho. Els poders de l'Estat ens van dir que l'U d'Octubre no hi hauria urnes. I vam votar. I les vam defensar amb els nostres propis cossos.

Que a Catalunya no hi havia una majoria independentista, i a les últimes eleccions vam superar la majoria independentista, i la sobiranista. Ens van dir que demanéssim perdó per protestar contra el poder judicial i estem acusant avui a l'Estat espanyol davant del Tribunal Europeu de Drets Humans.

Què és el que no pot fer aquest poble? Que algú s'atreveixi a tornar-nos-ho a dir. Que no gosin dir-nos més què és el que podem o no podem fer. Que ja som grandets, home!

La repressió persisteix perquè els poders de l'Estat sí que ho tenen clar. I, davant del xantatge de la seva força bruta, el nostre únic límit ha de ser la violència. L'Estat espanyol no pot dir el mateix. Per tant, sabem que la nostra lluita no s'ha acabat. Però

l'Estat espanyol no ha guanyat, no en tingueu cap dubte. Ells avui no han guanyat i ho tenen més clar que nosaltres.

I, si la repressió avui continua és precisament per això, perquè l'Estat, sabeu què sap l'Estat? Que ho podem tornar a fer.

Ho podem fer perquè com a ciutadans tenim un poder col·lectiu enorme, perquè la força de la gent ens ha fet avançar de manera irreversible. Ho podem fer perquè hem après que la lluita no violenta i la desobediència civil són imprescindibles per transformar la societat, i no ens dona la gana de renunciar-hi. Ho podem tornar a fer perquè, lluitant per la independència, lluitem per viure en democràcia, per la justícia social, per la llengua i cultura catalanes com a elements de cohesió social.

Perquè ho vàrem dir davant del Tribunal Suprem: ho tornarem a fer. I ho vaig dir en nom de tots vosaltres. I avui, que tornem a ser aquí, davant de tots vosaltres, us dic que ho tornarem a fer, perquè ho podem fer, perquè sempre hi sou i perquè no ens aturarem fins que siguem lliures!

Visca els Països Catalans, visca la llibertat, visca Catalunya lliure!

Juntes directives d'Òmnium Cultural del Tarragonès

1971-1974

President: Josep Anton Baixeras i Sastre

Vicepresident: Gabriel Xammar i Sala (1973-1974)

Secretari: Emili Guillemat i Bernat (1973-1974)

Vocals (1971-1972): Àngel Conesa i González, Rafael Nadal i Company, Vicenç Nolla i Gili, Josep Pérez i Gondolbeu, Guillem Sancho i Melendres, Josep Sendra i Navarro, Enric Vendrell i Duran, Gabriel Xammar i Sala, Olga Xirinacs i Díaz. El 1972 s'hi incorporen Artur Bladé i Desumvila, Joan Josep Marca i Torrents i Francesc Roset i Mestres.

Vocals (1973-1974): Josep Sendra i Navarro, Artur Bladé i Desumvila, Antoni Llassera i Salamero, Enric Vendrell i Duran i Olga Xirinacs i Díaz.

1975-1978

Presidenta: Olga Xirinacs i Díaz.

Vicepresident: Josep Sendra i Navarro (1975-1976) i Joaquim Clavé i Casellas (1977-1978).

Secretari: Enric Rovira i Vinyeta.

Tresorer: Emili Guillemat i Bernat.

Vocals (1975-1976): Enric Vendrell i Duran, Josep Veciana i Aguadé, Josep Pérez i Gondolbeu, Joan Josep Marca i Torrents. El 1976 s'hi incorporen Glòria Malé i Carbó i Francesc Príncep i Montserrat.

Vocals (1977-1978): Encarnació Camps i Baulenas, Glòria Malé i Carbó, Josepa Plana i Rafí, Francesc Príncep i Montserrat, Josep Veciana i Aguadé, Eduard Rofes i Marco, Rosa Wemberg i Enric Olivé i Martínez.

1979-1982

President: Josep-Lluís Carod-Rovira.

Vicepresidents: Joaquim Clavé i Casellas (1979) i Maria Antònia Mirambell i Coscujuela (1980-1982).

Secretària: Encarnació Camps i Baulenas.

Tresorers: Francesc Príncep i Montserrat (1979-1981) i Esteve Mesalles i Feliu (1982).

Vocals (1979-1980): Enric Rovira i Vinyeta, Salvador Rovira i Gómez, Macià Mallol i Soler, Teresa Batet i Pons, Eduard Rofes i Marco, Josep Gual i Gallofré, Rosa Rosell i Rigau. El 1980 s'hi incorporen Maria Estradé i Pujals i Josep Miquel Garcia i Ramos.

Vocals (1981-1982): Xavier Cirera i Badia, Salvador Rovira i Gómez, Salvador Grau i Calvo, Macià Mallol i Soler, Teresa Batet i Pons, Maria Estradé i Pujals, Josep Bargalló i Valls i Josep Miquel Garcia i Ramos.

1983-1986

President: Josep-Lluís Carod-Rovira.

Vicepresidenta: Maria Antònia Mirambell i Coscujuela.

Secretària: Encarnació Camps i Baulenas.

Tresorers: Esteve Masalles i Feliu (1983-1984), Dolors Iglesias i Torrellas (1985) i Salvador Grau i Calvo (1986).

Vocals (1983-1984): Jordi Tiñena i Amorós, Salvador Rovira i Gómez, Núria Aguadé i Rovira, Teresa Comas i Andreu, Maria estradé i Pujals, Josep Bargalló i Valls i Josep Miquel Garcia i Ramos.

Vocals (1985-1986): Jordi Tiñena i Amorós, Salvador Rovira i Gómez, Núria Aguadé i Rovira, Teresa Comas i Andreu, Ramon Setó i Vallverdú, Josep Bargalló i Valls i Josep Miquel Garcia i Ramos. El 1986 s'hi incorpora Ramon Miró i Piqué.

1987-1991

President: Josep-Lluís Carod-Rovira.

Vicepresidentes: Maria Antònia Mirambell i Coscujuela (1987) i Núria Aguadé i Rovira (1988-1991).

Secretàries: Encarnació Camps i Baulenas (1977-1988) i Anna Pardo i Silvosa (1989-1991).

Tresorers: Salvador Grau i Calvo (1987-1989) i Núria Aguadé i Rovira (1990-1991).

Vocals (1987-1988): Jordi Tiñena i Amorós, Núria Aguadé i Rovira, Teresa Comas i Andreu, Ramon Miró i Piqué, Ramon Setó i Vallverdú, Josep Bargalló i Valls i Josep Miquel Garcia i Ramos. El 1988 s'hi incorporen Maria Assumpció Cerdà i Sans, Maria Teresa Mas i Adell i Isabel Grau i Batet.

Vocals (1989-1991): Jordi Tiñena i Amorós, Teresa Comas i Andreu, Ramon Miró i Piqué, Ramon Setó i Vallverdú, Maria Assumpció Cerdà i Sans, Maria Teresa Mas i Adell, Josep Bargalló i Valls, Josep Miquel Garcia i Ramos, Isabel Grau i Batet i Encarnació Camps i Baulenas. El 1990 s'hi incorpora Salvador Grau i Calvo.

1992-1995

Presidenta: Núria Aguadé i Rovira.

Vicepresidents: Josep Maria Ricomà i Simó (1992-1994) i Joan Andreu Torres i Sabaté (1995).

Secretaris: Anna Pardo i Silvosa (1992) i Joan Magí Margalef i Llaberia (1993-1995).

Tresorer: Núria Aguadé i Rovira.

Vocals (1992-1993): Miquel Martínez i Simó. Maria Amèlia Masllorens i Escubós, Teresa Comas i Andreu, Josep Bargalló i Valls (1992), Salvador Grau i Calvo (1992), i Encarnació Camps i Baulenas. El 1993 s'hi incorporen Magda Romero i Brocal, Joan Andreu Torres i Sabaté, Xavier Massó i Aguadé i Anna Pardo i Silvosa.

Vocals (1994-1995): Maria Josepa López i Pasano, Maria Amèlia Masllorens i Escubós, Magda Romero i Brocal, Maria Teresa Tàsias i Vidal, Teresa Comas i Andreu (1994), Joan Andreu Torres i Sabaté (1994), Xavier Massó i Aguadé, Anna Pardo i Silvosa (1994) i Josep Rovira i Olivé. El 1995 s'hi incorpora Jordi Dolç i Cartanyà i Jordi Casadevall i Camps.

1996-1999

Presidents: Núria Aguadé i Rovira (1996-1998) i Joan Andreu Torres i Sabaté (1999).

Vicepresidents: Joan Andreu Torres i Sabaté (1996-1998) i Jordi Dolç i Cartanyà (1999).

Secretari: Joan Magí Margalef i Llaberia.

Tresorers: Núria Aguadé i Rovira (1996-1997) i Jordi Casadevall i Camps (1998-1999)

Vocals (1996-1997): Magda Romero i Brocal, Maria Teresa Tàsias i Vidal, Jordi Dolç i Cartanyà, Josep Rovira i Olivé, Xavier Massó i Aguadé.

Vocals (1998-1999): Magda Romero i Brocal, Maria Teresa Tàsias i Vidal, Jordi Dolç i Cartanyà, Josep Rovira i Olivé, Maria Rosa Masalles i Pedrol, Ramon Marrugat i Cuyàs (1999).

2000-2003

President: Joan Andreu Torres i Sabaté.

Vicepresidents: Jordi Dolç i Cartanyà (2000-2001) i Rosa Maria Codines i Farré (2002-2003).

Secretari: Joan Magí Margalef i Llaberia.

Tresorera: Maria Josepa López Pasano

Vocals (2000-2001): Albert Miró i Rovira, Esteve Médico i Mateu, Marcel Barrera i Cabezas, Magda Romero i Brocal, Ramon Marrugat i Cuyàs, Eduard Boada i

Aragonès, Maria Rosa Masalles i Pedrol, Julià Garcia i Muntané, Josep Rovira i Olivé, Joan López i Blaya.

Vocals (2002-2003): Albert Miró i Rovira, Esteve Médico i Mateu, Marcel Barrera i Cabezas, Magda Romero i Brocal, Ramon Marrugat i Cuyàs, Eduard Boada i Aragonès, Maria Rosa Masalles i Pedrol, Julià Garcia i Muntané, Josep Rovira i Olivé, Gerard Castells i Martí.

2004-2007

President: Joan Andreu Torres i Sabaté.

Vicepresidenta: Rosa Maria Codines i Farré.

Secretari: Joan Magí Margalef i Llaberia.

Tresorera: Maria Josepa López Pasano.

Vocals (2004-2005): Ramon Marrugat i Cuyàs, Albert Miró i Rovira, Magda Romero i Brocal, Joan Maria Piqué i Fernàndez, Eduard Boada i Aragonés, Gerard Castells i Martí, Julià Garcia i Muntané, Maria Rosa Masalles i Pedrol.

Vocals (2006-2007): Ramon Marrugat i Cuyàs, Albert Miró i Rovira, Magda Romero i Brocal, Joan Maria Piqué i Fernàndez, Eduard Boada i Aragonés, Gerard Castells i Martí, Julià Garcia i Muntané, Maria Rosa Masalles i Pedrol, Pere Valls i Miró.

2008-2011

President: Joan Andreu Torres i Sabaté.

Vicepresidenta: Rosa Maria Codines i Farré.

Secretari: Joan Magí Margalef i Llaberia.

Tresorera: Maria Josepa López Pasano.

Vocals (2008-2009): Eduard Boada i Aragonès, Gerard Castells i Martí, Julià Garcia i Muntané, Maria Rosa Masalles i Pedrol, Pere Valls i Miró, Ramon Marrugat i Cuyàs, Albert Miró i Rovira, Magda Romero i Brocal.

Vocals (2010-2011): Eduard Boada i Aragonès, Gerard-Jesús Castells i Martí, Rosa de les Neus Marco i Palau, Josep Rovira i Olivé, Pere Valls i Miró, Josep Cots i Pau, Ramon Marrugat i Cuyàs, Albert Miró i Rovira, Magda Romero i Brocal, Francesc Simó i Herèdia.

2012-2015

Presidenta: Rosa Maria Codines i Farré.

Vicepresidenta: Remei Venrell i Granados (2014-2015)

Secretària: Júlia Cantons i Romero.

Tresorera: Maria Josepa López Pasano.

Vocals (2012-2013): Magda Romero i Brocal, Josep Cots i Pau, Ramon Marrugat i Mas, Joan Josep Chavarria i Panisello, Jordi Dolç i Cartanyà, Gerard Castells i Martí, Rosa de les Neus Marco i Palau, Josep Rovira i Olivé i Pere Valls i Miró.

Vocals (2014-2015): Gerard Castells i Martí, Joan Josep Chavarria i Panisello, Jordi Dolç i Cartanyà, Mireia Albiol i Segura, Magda Romero i Brocal, Josep Cots i Pau, Ramon Marrugat i Mas.

2016-2020

Presidenta: Rosa Maria Codines i Farré.

Vicepresidentes: Remei Venrell i Granados (2016-17) i Maria del Carme Oriol i Carazo (2018-2020).

Secretària: Júlia Cantons i Romero.

Tresorera: Maria Josepa López Pasano.

Vocals (2016-2018): Joan Josep Chavarria i Panisello, Jordi Dolç i Cartanyà, Mireia Albiol i Segura, Gerard Castells i Martí, Magda Romero i Brocal, Josep Cots i Pau, Ramon Marrugat i Mas, Antoni Maria Badia i Morell.

Vocals (2018-2020): Jordi Piqué i Padró, Maria Estradé i Pujals, Lluís Jové i Valls, Antoni Maria Badia i Morell, Esther Ferré i Saràbia, Magda Romero i Brocal, Ramon Marrugat i Mas, Josep Cots i Pau, Remei Venrell i Granados.

2020-2021

Presidenta: Rosa Maria Codines i Farré (any d'elecció: 2012).

Vicepresidenta: Maria del Carme Oriol i Carazo (2018).

Tresorera: Maria Josepa López i Pasano (2012).

Secretària: Julia Cantons i Romero (2014).

Vocals:

Vocal 1. Àngels Vilanova i Pasano (2020).

Vocal 2. Vicente Ozàez i Bermejo (2020).

Vocal 3. Zacarias Henar i Moros (2020).

Vocal 4. Antoni Maria Badia i Morell (2016).

Vocal 5. Esther Ferré i Saràbia (2016).

Vocal 6. Dolores Sánchez i Solà (2020).

Vocal 7. Joan Josep Chavarria i Panisello (2014).

Vocal 8. Jordi Piqué i Padró (2018).

Vocal 9. Maria Estradé i Pujals (2018).

Vocal 10. Lola López i Sintas (2020).

2022

Presidència. Zacarias Henar i Moros.

Vicepresidència. Esther Ferré i Sarabia.

Tresoreria. Antoni Maria Badia i Morell.

Secretaria. Julia Cantons i Romero.

Vocal 1. Àngels Vilanova i Pasano.

Vocal 2. Vicente Ozàez i Bermejo.

Vocal 3. Maria del Carme Oriol i Carazo.

Vocal 4. Dolores Sánchez i Solà.

Vocal 5. Lola López i Sintas.

Vocal 6. Joan Josep Chavarria i Panisello.

Vocal 7. Jordi Piqué i Padró.

Vocal 8. Maria Estradé i Pujals.

Premi al Tarragoní Fidel – Tarragoní de l'Any – El Balcó

1978	Sr. Josep-Pau Virgili i Sanromà
1979	Sra. Carme Estela
1980	Sr. Joaquim Icart i Leonil·la
1981	Sr. Victori Pomerol i Calvet
1982	Sr. Josep Veciana i Agudé
1983	Societat Coral L'Àncora
1984	Sr. Josep Recasens i Jordà
1985	Sr. Joan Virgili i Basora
1986	Club Gimnàstic de Tarragona
1987	Sra. Olga Xirinacs i Díaz
1988	Centre Excursionista Tarragona
1989	Colla Jove dels Xiquets de Tarragona
1990	Mn. Joan Tomàs i Bartolí
1991	Mn. Ramon Torrella i Cascante
1992	Sr. Òscar Cadiach i Puig
1993	Esbart Santa Tecla
1994	Sra. Maria Teresa Mas i Adell
1995	Sr. Jordi Morant i Clanxet
1996	Col·lectiu de Teatre Necessari Trono Villegas
1997	Sr. Eudald Carbonell i Roura
1998	Reial Societat Arqueològica Tarraconense
1999	Sr. Josep Maria Ferré i Roig

2000	Els Pets
2001	Sr. Lluís Arola i Ferrer
2002	Fundació Casa Sant Josep
2003	Sra. Josepa Roselló i García
2004	Cooperativa Obrera Tarraconense
2005	Sr. Gabriel Xammar i Sala
2006	Sr. Josep Maria Güell i Socias
2007	Casal Tarragoní
2008	Llibreria de la Rambla
2009	Sr. Josep Sendra i Navarro
2010	Sra. Maria Antònia Ferrer i Bosch
2011	Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví
2012	Portants de l'Aigua de Sant Magí de Tarragona
2013	Gogistes Tarragonins
2014	Sr. Salvador-Joan Rovira i Gómez
2015	Cobla La Principal de Tarragona
2016	Sr. Francesc Xammar i Vidal
2017	Sr. Joan Martí i Castell
2018	Sra. Mercè Sardà i Pons
2019	AEIG Alverna
2020	Sr. Ricard Lahoz Avendaño
2021	Escola de Lletres de Tarragona

Palmarès Premis Literaris Ciutat de Tarragona

PREMI CIUTAT DE TARRAGONA DE NOVEL·LA PIN I SOLER

1984	Carles Singla Casellas. <i>Darrera voluntat</i>
1991	Antoni Arca. <i>Els catalans no dormim mai</i>
1992	Martí Boada Juncà. <i>Hivern al Montseny (Diari d'un naturalista)</i>
1993	Zoraida Burgos Mateu. <i>L'obsessió de les dunes</i>
1994	Josep Valls Grau. <i>Granoturco</i>
1995.	Jordi Cervera Nogués. <i>Dibuixos obscens</i>
1996	Adam Manyé Sardà. <i>Garites deshabitades.</i> Accèssit per a Jaume Serra. <i>És perillós abocar-se a l'interior</i>
1997	Desert
1998	Jordi Tiñena Amorós. <i>Dies a la ciutat</i>
1999	Àngel-Octavi Brunet Las. <i>Contra mendacium. El misteri dels còdexs màgics</i>
2000	Joan Mestre Domènech. <i>El mas de la guineu</i>

- 2001 Joan Agut Rico. *L'arbre de la memòria*
2002 Francesc Puigpelat. *Roger de Flor, el lleó de Constantinoble*
2003 Desert
2004 Desert
2005 Antoni Pladevall Arumí. *Terres de lloguer*
2006 Jaume Benavente. *Llums a la costa*
2007 Roc Casagran. *Austràlia*
2008 Dolors Borau. *Com una pedra*
2009 Joan Giné Masdéu. *Els cavalls a la casa de les roses surant*
2010 Gerard Guix. *Tot el que hauries de saber abans d'estimar-me*
2011-2012 Berta Noy. *Llocs que no surten als mapes*
2012-2013 Jordi de Manuel. *Manperel*
2013-2014 Desert
2014-2015 Salvador Company. *Sense fi*
2015-2016 Carles Rebassa. *Cavallers dins la tempesta* (títol provisional). *Eren ells*
2016-2017 Xavier Aliaga. *Les quatre vides de l'oncle Antoine*
2017-2018 Marc Capdevila Clapera. *L'observador de núvols*
2018-2019 Jaume C. Pons Alorda. *Ciutat de Mal*
2019-2020 Albert Pijuan Hereu. *Tsunami*
2020-2021 Marc Quintana Llevot. *Inquietuds d'un moribund*

PREMI DE NARRATIVA CURTA PER INTERNET TINET

- 1997 Manuel Rivera Moral. *L'estiu d'Ulisses. Ulisses, publicista i internauta, escriu a Penélope, arqueòloga*
Accèssits per a Àngel-Octavi Brunet Las i Magda Juncosa Romeu. *El far de l'ombra perpètua / La mutació d'un intel·lectual*
1998 Antonio Magaña Nieto. *L'angoixa del retratista*
1999 Sergi Escolano Pérez. *Biografia*
Accèssit per a Pilar Foix Latrilla. *Identitat*
2000 Xavier Virgili Abelló. *Vittorio*
2001 David Yeste Muñoz. *El flegmó*
2002 Josep Camós Guijosa. *El talent de les amebes*
2003 Joan Martí Linares. *Quin remei!*
2004 Enric Alfonso Xaruba. *Petons amb llengua*
2005 Lluís Oliván Sibat. *Dos germans asimètrics*
2006 Dora S. Farnós i Rovira. *Sopa instantània*
2007 Raquel Casas Agustí. *Que no torni*
2008 Ramon Vernet. *Atracament*

- 2009 Àngela Buj. *Monsieur Binoix*
 2010 Laia Alsina. *El matí*
 2011-2012 Xavi Ballester. *Ous ferrats*
 2012-2013 Vicent Enric Belda. *Vi bo*
 2013-2014 Pau Berenguer Soriano. *Cosins llunyans*
 2014-2015 Nela Miralles. *Els noms de les vaques*
 2015-2016 Guillem Latorre Toral. *Found Footage*
 2016-2017 Amanda Bassa. *Obsessió*
 2017-2018 M. Victòria Lovaina i Ruíz. *Cara de peix*
 2018-2019 Xavier Mas Craviotto. *Geografies de l'absència*
 2019-2020 Eloy Martínez Simón. *Els nigrants*
 2020-2021 Montserrat Morera Escarré. *Escut*

PREMI DE TRADUCCIÓ VIDAL ALCOVER

- 2000 Miquel Desclot. *Cançonner*, de Francesco Petrarca.
 Finalista: Xavier Farré Vidal. *Antologia poètica*, de Czeslaw Milosz
- 2001 Víctor Compta González. *Cinc llibres*, de François Rabelais
 Finalista: Carles Prado i Fonts. *Diari d'un boig i altres relats*, de Lu Xun
- 2002 Margarida Casacuberta Rocarols. *L'Oeuvre*, d'Émile Zola
 Finalista: Ricard Ripoll Villanueva. *Els Cants de Maldoror*, *Les poesies*,
Cartes, de Lautréamont (Ducasse)
- 2003 Núria Mirabet Cucala. *De la meua vida, poesia i veritat*, de J. W. Goethe
 Finalista: Jordi Parramon Blasco. *Tragèdies selectes*, de Pierre Corneille
- 2004 Teresa Muñoz Lloret. *Narracions*, de Primo Levi
 Finalista: Josep M. Jaumà. *Cinquanta poemes*, de W. B. Yeats
- 2005 Jaume Ortola Font. *Faust (primera part)*, de Goethe
- 2006 Antoni-Lluc Ferrer Morro. *Un hivern a Mallorca*, de George Sand
- 2007 Joaquim Gestí. *Contes per a un any*, de Luigi Pirandello
- 2008 Albert Nolla. *Contes*, de Ryûnosuke Akutagawa
- 2009 Jordi Mas López. *Oku no hosomichi*, de Matsuo Bashô
- 2010 Anna Casassas. *El sopar de cendra*, de l'obra original *La cena de le ceneri*,
 de Giordano Bruno
- 2011-2012 Pau Vidal. *I viceré*, de Federico de Roberto
- 2012-2013 Montserrat Camps Gaset. *Hermes Trismegist. Escrits sagrats (Corpus
 Hermeticum)*
- 2013-2014 Miquel Cabal Guarro. *Petersburg*, d'Andrei Beli
- 2014-2015 Gabriel de la S.T. Sampol. *Peregrinação*, de Fernão Mendes Pinto
- 2015-2016 Xènia Dyakonova. *Narracions*, de Nikolav Leskov
- 2016-2017 Judit Romeu. *Els sofriments del príncep Sternenhoch*, de Ladislav Klíma

- 2017-2018 Lúdia Álvarez Grifoll. *Història dels abderitans*, de Cristoph Martin Wieland
- 2018-2019 Eloi Creus. *Les comèdies alades d'Aristòfanes: Els núvols, La pau i Els ocells*
- 2019-2020 Pau Sabaté i Marquès. *Poemes de Tèdric*
- 2020-2021 Laia Martínez López. *Fites I i II*, de Marina Ivànova Tsvetàieva

Guardons que han format part dels premis literaris Ciutat de Tarragona i que no es convoquen en l'actualitat:

PREMI ROVIRA I VIRGILI

Guanyadors del premi d'assaig

- 1984 Joan Riera Palermo. *Llengua, ciència i societat*
- 1991 Joaquim Romaguera Ramió. *Quan el cinema començà a parlar en català (1927-1934)*
- 1992 Miquel Pueyo París. *Tres escoles per als catalans (minorització lingüística i implantació escolar, a partir del segle XVIII)*
- 1993 Toni Mollà. *La utopia necessària*
- 1994 Jaume Renyer Alimbau. *Catalunya, qüestió d'estat (1968-1993, vint-i-cinc anys d'independentisme català)*
- 1995 Xavier Filella Pla. *Els intel·lectuals i la ideologia nacional*
- 1996 Josep M. Figueres Artigas. *Història de l'anticatalanisme (El diari ABC i els seus homes)*
- 1997 Anul·lat
- 1998 Jordi Tous Vallvè. *Antoni Andreu i Abelló: correspondència política d'exili (1938-1939). D'Estat Català al Front Nacional de Catalunya*
- 1999 Jaume Fàbrega Colom. *La cultura del gust als Països Catalans*
- 2000 Pere Meroño Cadena. *Història del sindicalisme nacional als Països Catalans (1958-1989)*
- 2001 Xavier Garcia Pujades. *Història i cultura local a Catalunya al segle XX*
- 2002 Jordi Plens Peig. *Ciutadania de Catalunya (etnicitat, nacionalisme i llengua)*
- 2003 Jordi Julià Garriga. *El poeta sense qualitats*
- 2004 Desert

Guanyadors del premi de biografies, autobiografies, memòries i dietaris

- 2005 Josep Gironès Descarrega. *Planys de figuera blanca*
 2006 Josep Iborra Martínez. *Breviari d'un bizantí*
 2007 Eugeni Perea. *Els pòlders de la memòria*
 2008 Enric Balaguer. *La casa que vull*
 2009 Joan Casas Fuster. *Amb la terra a la cintura*

PREMI DE POESIA RAMON COMAS I MADUELL

- 1984 Ferran Anel Olivella. *Els escrits i la casa*
 1991 Lluís Alpera. *El trespol de les Ítaques*
 1992 Desert. Accèssits per a Pilar Cabot i Joana Lladó. *Setembre a mar / El ball*
 1993 Josep Planas Pachs. *La negra neu*
 1994 Desert. Accèssit per a Albert Pera. *Botànica incisiva*
 1995 Núria Abad Gascón. *Papers de dona*
 1996 Manel Garcia Grau. *Mots sota sospita*
 1997 Alexandre Josep Navarro Tomàs. *Criatura del demà*
 Accèssit per a Joan Mercader Sunyer. *Una ampla balconada sobre el mar*
 1998 Rafael Vallbona Sallent. *Encara queda el blues*
 1999 Gabriel Guasch Secall. *Conversa fora de context*
 2000 Joan Duran Ferrer. *Kore*
 2001 Isabel M. Ortega Rion. *Enfilall*
 2002 Xavier Amorós Corbella. *Set poemes dramàtics*
 2003 Jordi Julià Garriga. *Murs de contenció*
 2004 M. Antònia Grau Abadal. *Un pòsit de cafè al fons de cada tarda*
 2005 Miquel López Crespí. *Les ciutats imaginades*
 2006 Antoni Espí Cardona. *Reconstrucció*
 2007 Mireia Vidal-Conte. *Margarides de fons*
 2008 Eva Baltasar. *Atàviques feres*
 2009 Francesc Valls-Calçada. *Àlbum d'oblits*

PREMI DE CULTURA POPULAR JOAN AMADES

- 2001 Francesc Roma i Casanovas. *Llegendes de la natura. Itineraris pel nostre patrimoni cultural*
 2002 M. Àngels Bonet Galobart. *Un passeig per la cultura popular del Montseny. Records, tradicions, remeis, coneixement del medi*
 2003 Joan Soler Amigó. *D'on vénen els nens i com es fan segons la cultura popular*

- 2004 Raül Marcos Matamoros. *El cel i el temps en la cultura popular . Dites, noms i expressions a les Terres de l'Ebre*
- 2005 Jordi Garcia Ferrer i Àngel Vergés Gifra. *El drac aquós. Folklore, història i tradició de l'estany de Banyoles*
- 2006 Pompili Massa Pujol. *El ball de plaça a la costa de llevant*
- 2007 Josep Romeu i Bisbe. *El Nadal, del mite a la tradició*
- 2008 Desert
- 2009 Àngel López i Lluís. *El procés d'expansió de la sardana arreu de Catalunya*

PREMI D'HISTÒRIA GRAMUNT I SUBIELA

- 1979 Pedro Heras Caballero. *La Revolución de septiembre de 1868 en Tarragona*
- 1982 Desert.
- 1985 Maria Jesús Muiños. *La dictadura de Primo de Rivera a la ciutat de Tarragona*
- 1988 Desert.
- 1991 Josep M. Sabaté Bosch. *Freres, monges, capellans i capellanets / Josep M. Prats Batet. Del trabuc a la trona*
- 1993 Maria Bonet Donato. *La feudalització de Tarragona, segle XII*
- 1995 Desert.
- 1997 Desert.
- 1999 Enric Olivé Serret . *Una història cibernètica de Tarragona*
- 2001 Elena de Ortueta Hilberath. *La conquesta de l'aigua a la Tarragona del segle XIX: proveïments i vessaments*
- 2003 Josep Sánchez Cervelló. Ramon Nogués i Biset. *De la presidència de la Diputació republicana tarragonina a la de les Corts a l'exili*
- 2005 Salvador J. Rovira Gómez. *La restauració a Tarragona. Plàcid Maria de Montoliu i de Barriera, primer marquès de Montoliu (1828-1899)*

PREMI D'INVESTIGACIÓ ARQUEOLÒGICA PONS D'ICART

- 1987 Núria Rafel Fontanals. *La Necròpolis del Coll del Moro de Gandesa*
- 1989 Antoni Mostalac Carrillo. *Los sarcófagos romano-cristianos de Cesaraugusta*
- 1991 Eva Subías Pascual. *Castor y Pollux*
- 1993 Jordi López Vilar. *Els mausoleus de la Barquera (Perafort) en el context de l'arquitectura funerària romana*
- 1995
- 1997 Desert.
- 2002 Desert.
- 2004 Josep Francesc Roig Pérez. *El tram de via romana De Italia in Hispanias / Ab Asturica Terracone entre Tarraco i Ilerda / Javier Á. Domingo Magaña. Capitells corintis a la província Tarraconense (s. I-III dC)*
- 208

PREMI RICARD OPISSO D'HISTORIETA GRÀFICA

- 1984 Ignasi Majoral i Gamo. *Cúmuls de metall*
1991 Víctor Centelles i Miranda. *No m'agrada anar a tocar ferro*
1997 Carles Roman i Pin. *Sota un mateix sol*
1998 Isaac Bosch Malagarriga. *Urbs*
1999 Lluís Albert Arrufat i Blanch. *Microfilm*

BIBLIOGRAFIA

- BAIXERAS I SASTRE, Josep Anton: *Obra Completa. Volum 3: Cròniques radiofòniques*, a cura de Montserrat Palau. Valls: Cossetània Edicions, 2014.
- BLADÉ I DESUMVILA, Artur: *Viure a Tarragona (Fulls d'un dietari 1966-1969)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1984.
- : *Viure a Tarragona (Fulls d'un dietari 1970-1971)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1986.
- : *Viure a Tarragona (Fulls d'un dietari 1972-1974)*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1989.
- DIVERSOS AUTORS: *Òmnium Cultural (1961-1986). XXV aniversari*. Barcelona: Òmnium Cultural, 1986.
- DUCH PLANA, Montserrat; FERRÉ BLADRICH, Meritxell: *De súbdites a ciutadanes. Tarragona (1939-1982)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2009.
- MARRUGAT CUYÀS, Ramon: *La llibreria de la Rambla i l'alternativa cultural de Tarragona (1968-1980)*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2012.
- ÒMNIUM CULTURAL: *Història de la delegació d'Òmnium Cultural del Tarragonès*. Tarragona, 1996.
- PIQUÉ PADRÓ, Jordi; VIRGILI BERTRAN, M. Elena: *Tarragona 1950-2000. Itinerari visual*. Valls: Cossetània Edicions, 2003.
- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador J.: *El Club de Joves (1965-1976): el ressorgiment de la cultura catalana i catalanista a Tarragona*. Tarragona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 2010.

Fonts arxivístiques

Arxiu Històric de la ciutat de Tarragona

Arxiu Òmnium Cultural

Fons documental de Josep Anton Baixeras

Fons personal de Josep-Lluís Carod-Rovira i Teresa Comes

Fons personal de Rosa Maria Codines

Biblioteca Hemeroteca Municipal de Tarragona

Biblioteca Pública de Tarragona

AGRAÏMENTS

Si heu arribat fins al final, heu de saber que aquest llibre no hauria estat possible sense la complicitat de l'arxiver i historiador Jordi Piqué Padró, que em proposa l'estiu de 2020 ser-ne l'autor. La determinació del cap del Servei d'Arxiu i Documentació Municipal de l'Ajuntament de Tarragona i membre de l'actual junta directiva d'Òmnium Cultural del Tarragonès ha resultat clau per tirar endavant aquesta publicació en un context marcat per la crisi sanitària derivada de la Covid-19. Gràcies per fer-me confiança. I per creure que el llibre mereix ser el número 27 de la col·lecció que edita el Centre d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona.

L'agraïment el faig extensiu a Maria Elena Virgili, cap de la Biblioteca-Hemeroteca Municipal de Tarragona, i Dolors Saumell, directora de la Biblioteca Pública de Tarragona, per facilitar la tasca de recerca i documentació. A la Blanca Gas, la Joana Zapata i el Sergi Martín per haver compartit informació, entrevistes i imatges en l'elaboració simultània d'un audiovisual, una exposició i un llibre. I a l'amic i company de feina David Oliete per proporcionar material fotogràfic recent.

Aquestes pàgines són una realitat gràcies a la tasca excel·lent de Joan Magí Margalef, encarregat durant molts anys d'elaborar i preservar la documentació interna d'Òmnium del Tarragonès; la implicació de Joan Albert Besora realitzant gestions de tota mena i aportant dades recents; la complicitat de Rosa Maria Codines obrint de bat a bat les portes de l'entitat; i el testimoni directe de les dones i els homes que han protagonitzat des del lideratge o des de l'anonimat una història plena de fites i encerts.

L'últim agraïment és pels meus pares, que van arribar a Catalunya el 1961, l'any de la fundació d'Òmnium Cultural. Simbolitzen el fenomen migratori del qual en parla tant Jordi Cuixart. Van fer molts sacrificis perquè el fill fos el primer universitari de la família i avui se'n senten immensament orgullosos.

Gràcies, Òmnium! L'enhorabona pel 50è aniversari de la delegació tarragonina. Aquest llibre és tot vostre.

Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver

